

SWAHELE

سواحيلي

سواحيلي

TAFSIRI YA SEHEMU YA KUMI YA MWISHO YA QUR'ANI TUKUFU

Ikifuatiwa na:

SHERIA MUHIMU KWA
MUISLAMU

w w w . t a f s e e r . i n f o

ISBN:9960-9420-3-1

Sifa njema anazistahiki Mwenyezi Mungu, na rehema na amani zimfikie Bwana wetu, Mtume wetu Muhammad, Kipenzi chetu na Mtume wa Mwenyezi Mungu

Baada ya hayo, jua ndugu yangu Mwislamu, Mwenyezi Mungu akurehemu, kwamba inatupasa kujifunza masuala manne:

1. LA KWANZA : Ni Elimu. Nayu ni elimu ya **1)** Kumjua Mwenyezi Mungu Mtukufu, **2)** Kumjua Mtume wake, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. **3)** Kujua dini ya Kiislamu, kwa sababu ilivyo ni kwamba haifai kumwabudu Mwenyezi Mungu bila ya elimu. Na anayefanya hivyo, basi mwisho wake ni upotofu, na kwa hakika atakuwa amejifananisha na Wakristo katika hilo

2.LA PILI : Kutekeleza. Anayejua na asitekeleze, atakuwa amejifananisha na Wayahudi, kwa sababu wao walijua na hawakutekeleza. Miongoni mwa mbinu za shetani ni kwamba anafanya elimu ichukiwe akimlaghai mwanadamu kuwa, kwa sababu ya kutojua kwake, basi wakati huo atasamehewa mbele ya Mwenyezi Mungu. Hakujua kwamba aliyepata uwezekano wa kusoma na asifanye hivyo, basi imepatikana hoja juu yake. Hii ni mbinu ya watu wa (Mtume) Nuhu kama alivyo waeleza mwenyezi mungu katika qur-ani : ﴿كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ "Waliweka vidole vyao katika masikio yao na kujifinika nguo za. Sura Nuuh 71, aya 7. Walifanya hivyo ili isije ikasimama hoja dhidi yao.

3. LA TATU : Kuihubiri {kuilingania} elimu hiyo. Kwa sababu, wanazuoni na wahubiri {walinganiaji} ndio warithi wa Mitume. Mwenyezi Mungu Mtukufu amewalaani Wana Wa Israili kwa sababu : ﴿جَعَلُوا أَصْنِبَهُمْ فِي آيَاتِنَاهُمْ وَأَسْتَفْسَفُوا نِيَابَتَهُمْ﴾ "Walikuwa hawakatazani maovu waliyoyafanya. Kwa yakini, ni vibaya sana hivyo walivyokuwa wakifanya. Sura Al-maaida 5, aya 79.

Elimu na kuhubiri ni Faradhi ya Kutoshana. Iwapo wataitekeleza Faradhi hiyo watu ambao wanatosha, hakuna yeyote atakayepata dhambi. Iwapo watu wote wataacha kuitekeleza, basi watapata dhambi wote.

4.LA NNE : Ni kuwa na uvumilivu juu ya maudhi katika kujifunza elimu hiyo, kuitekeleza na kuihubiri.

Kwa kuchangia katika kufuta ujinga na kurahisisha upatikanaji wa elimu ya wajibu, tumekusanya katika kitabu hiki kifupi taaluma chache sana za kisheria ambazo zinatoshela wajibu pamoja na Juzuu (sehemu) tatu za mwisho za Qur'an na tafsiri yake, kwa kuwa zinakaririka sana kusomwa, na "**Lisilowezekana lote, haliachwi lote**".

Katika yote hayo, tumejihimu sana kufupisha. Pia tumezingatia yale yaliyo sahihi kunukuliwa kutoka kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. Hatudai kuwa tumefikia kufanya yaliyo kamili, kwani hilo linamhusu Mwenyezi Mungu pekee. Hizi ni juhudi za mwenye uwezo mdogo. Juhudi zikiwa ni sahihi, zinatokana na Mwenyezi Mungu na kama zikiwa na makosa basi zinatokana na nafsi zetu na shetani, na Mwenyezi Mungu na Mtume wake hawahusiki nazo. Tunamuomba Mwenyezi Mungu ampe rehema kila atakayetupa zawadi ya aibu zetu kwa ukosoaji wenye lengo jema, wenye kujenga.

Tunamuomba Mwenyezi Mungu pia amlipe malipo mema zaidi kila aliyeshiriki katika kukiandaa kitabu hiki, kukichapisha na kukisambaza, na pia aukubali mchango wao huo na awazidishie thawabu na malipo.

Mwenyezi Mungu ndiye Mjuzi zaidi. Tunaomba rehema na amani zimfikie Bwana wetu na Mtume wetu Muhammad, Jamaa na Swahaba wake wote.

KITABU HIKI

Kinatolewa bure Na haifai kuuzwa

CHAPA YA 1

Imeongezwa na kusanifiwa Mfungo Mosi 1429H

Wanachuoni na wasomi kadhaa katika ulimwengu wa

Kiislamu wamekiridhia kitabu hiki

Kwa taarifa zaidi au kusaidia au kushiriki au kuomba kitabu:

Tovuti : www.tafseer.info Barua pepe : swa@tafseer.info

UBORA WA KUSOMA QUR'ANI

1

Sifa njema anazistahiki Mwenyezi Mungu na rehema na amani zimfikie Bwana wetu Mtume wa Mwenyezi Mungu, Jamaa na Swahaba wake.

Qur'ani ni maneno ya Mwenyezi Mungu, na ubora wake, ukilinganisha na maneno mengine, ni kama ubora wa Mwenyezi Mungu juu ya viumbe wake. Kuisoma Qur'ani ni jambo bora sana ambalo ulimi umelitamka.

***KUJIFUNZA NA KUFUNDISHA QUR'ANI KUNA FADHILA NYINGI. MIONGONI MWA FADHILA HIZO NI:**

***MALIPO YA KUIFUNDISHA QUR'AN.** Amesema Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa: "*Mbora wenu zaidi ni yule alivejifunza Qur'ani na akaifundisha*". Bukhari.

***MALIPO YA KUSOMA QUR'ANI.** Amesema Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa: "*Mwenye kusoma herufi katika kitabu cha Mwenyezi Mungu atapata jema (moja) kwa herufi hiyo (moja alivoisoma). na jema (moja) ni kwa mema kumi mfano wake*". Tirmidhiy.

***FADHILA ZA KUJIFUNZA QUR'ANI, KUIHIFADHI NA UHODARI WA KUISOMA.** Amesema Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa: "*Mfano wa ambaye anaisoma Qur'ani na ilhali ni hodari atakuwa pamoja na Malaika, Watukufu, Wema. Na mfano wa ambaye anasoma Qur'ani na ilhali yeye anaipatilia na ilhali kwake ni ngumu, basi atapata malipo mawili*". Bukhari, Muslim. Na Amesema Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa: "*Ataambiwa msomaji Qur'ani: Soma na panda (daraja) na soma kama ulivyokuwa ukisoma duniani, kwani daraja yako ni pale mwisho wa aya utakayoisoma*". Tirmidhiy. Amesema Al-khattaabi kuwa: "Imekuja katika Athar kwamba idadi ya aya za Qur'ani ni kwa idadi ya daraja za peponi. Ataambiwa msomaji: Panda daraja kwa kiasi cha aya za Qur'ani ulizokuwa ukizisoma. Kwa hiyo, aliyemaliza kuisoma Qur'ani yote atatawalishwa daraja ya juu kabisa ya peponi huko Akhera. Na aliyesoma sehemu ya hiyo (Qur'ani), kupanda kwake daraja ni kwa kadiri ya kusoma kwake huko. Kwa hivyo. mwisho wa malipo unakuwa pale mwisho wa kisomo".

***MALIPO YA MTU AMBAYE MTOTO WAKE AMEJIFUNZA QUR'ANI.** Amesema Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa: "*Yeyote aliyesoma Qur'ani na akajifunza na akaitekeleza, wazazi wake watavalishwa taji la nuru Siku ya Kiyama. Mwangaza wake ni mfano wa mwangaza wa jua. Na wazazi wake watavalishwa suti mbili. na hivyo watauliza: Ni kwa sababu ya jambo gani tumevishwa haya? Watajibiwa: Ni kwa sababu ya watoto wenu kujifunza Qur'ani*". Al-haakim.

***QUR'ANI KUMUOMBEA MSOMAJI WAKE HUKO AKHERA.** Amesema Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa: "*Someni Qur'ani, kwani itakuja Siku ya Qiyama ikiwa ni muombezi wa wasomaji wake*". Muslim. Na amesema Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa: "*Saumu na Qur'ani zitamuomba mja Siku ya Qiyama*" Ahmad, Al-haakim.

***MALIPO YA WALIOJUMUIKA KWA AJILI YA KUSOMA QUR'ANI NA KUIDURUSU.** Amesema Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa: "*Hawakukusanyika watu katika nyumba miongoni mwa nyumba za*

Mwenyezi Mungu Mtukufu wakikisoma kitabu chake na kukidurusu baina yao isipokuwa tu unawashukia utulivu na inawaenea rehema na Malaika huwazunguka na Mwenyezi Mungu huwataja pamoja na viumbe walioko kwake". Abudaud.

★**MAADILI YA KUSOMA QUR'ANI.** Ibn-kathiir ameyataja baadhi ya maadili, na miongoni mwa hayo ni haya:

1. Kutoshika Qur'ani na kutoisoma isipokuwa tu mtu anapokuwa twahara, na
2. Kupiga mswaki kabla ya kuisoma Qur'ani, na
3. Mtu kuvaa nguo zake nzuri sana, na
4. Kuelekea Qibla, na
5. Kujizuia kusoma mtu anapokwenda myayo, na
6. Kutokatisha kusoma isipokuwa tu kwa dharura, na
7. Kuwa makini, na
8. Kusitisha kusoma katika aya za ahadi (za rehema) ili msomaji aombe (rehema), na kusitisha kusoma katika aya za makamio (ya adhabu) ili msomaji aombe kinga, na
9. Kutouweka msahafu ukiwa umetandazwa chini, na
10. Kutoweka kitu chochote juu yake, na
11. Baadhi ya wasomaji kutosoma kwa sauti ya juu kwa baadhi ya wasomaji wengine katika kusoma, na
12. Kutosoma masokoni na katika sehemu za zogo.

★**QUR'ANI INASOMWAJE?** Aliulizwa Anas, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, kuhusu usomaji wa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akasema: "*(Mtume) Alikuwa anavuta sana anaposoma "Bismil-laahir-rahmaanir-rahiim " Anavuta "Bismillaah". Anavuta "Arrahmaan " Anavuta "Arrahiim ".* Bukhariy.

KUZIDISHWA KWA MALIPO YA KUSOMA: Kila aliyesoma Qur'ani akiwa na nia safi kwa ajili ya Mwenyezi Mungu basi yeye ni mwenye kupata thawabu. Lakini thawabu hizi zinaongezeka na kuwa kubwa pale moyo unapokuwa makini, kuzingatia na kufahamu yale yanayosomwa. Hivyo, herufi moja inakuwa kwa mazuri kumi mpaka nyongeza mia saba.

KIASI CHA KUSOMA KWA SIKU Swahaba wa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, walikuwa wanajiwekea kiwango cha Qur'ani kila siku. Hakuna yeyote miongoni mwao aliyedumu kumaliza kuisoma Qur'ani yote (kukhitimisha) chini ya siku saba. Bali yamekuja makatazo ya kuisoma Qur'ani yote chini ya siku tatu.

Ewe ndugu yangu mheshimiwa, fanya hima ya kuutumia wakati wako katika kuisoma Qur'ani. Jiwekee kiwango cha kila siku, usikiache vyovyote iwavyo. Kichache kinachodumu ni bora zaidi kuliko kingi kisichodumu. Ikiwa utaghafilika au utalala, basi kilipe kesho. Amesema Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa: "*Aliyelala akapitwa na hizbu (uradi) yake au sehemu ya hizbu yake akaisoma katika wakati uliopo baina ya sala ya Alfajiri na sala ya Adhuhuri, ataandikiwa kama ameisoma usiku".* Muslim. Usiwe miongoni mwa walioiacha Qur'ani au kuisahau kwa namna yoyote; kama kuacha kuisoma au kuacha kuizingatia au kuacha kuitekeleza au kuacha kuifanya tiba.

SUURATUL FAATIHA (1)

Imeteremka Makkah. Aya zake ni saba (7)

1 KWA JINA LA MWENYEZI MUNGU MWINGI WA REHEMA MWENYE KUREHEMU. Hapa duniani rehema zake ni kwa wema na waovu. Ama siku ya kiyama rehema zake zitakuwa kwa waliyowema peke yake. Kwani hao tu ndio watakaolingia peponi.

2 SHUKRANI ZOTE ANASTAHIKI MWENYEZI MUNGU, MOLA WA WALIMWENGU WOTE. Mwenyezi Mungu pekee ndiye anaestahiki sifa nzuri zenye ukamilifu na shukrani zote kutoka kwa waja wake. Kwani yeye tu ndiye Muumba, mlezi, na mneemeshaji wa kila kitu, peke yake.

3 MWINGI WA REHEMA MWENYE KUREHEMU. Rehema zake zimefunika kila kiumbe popote kilipo ulimwenguni hata wanyama, ndege, samaki na wadudu.

4 MMILIKI WA SIKU YA MALIPO. Ndiye mfalme mkuu wa hapa duniani na wa siku ya kiyama na hakimu mkuu peke yake siku hiyo.

5 WEWE TU NDIWE TUNAKUABUDU NA WEWE TU NDIWE TUNAKUTAKA MSAADA. Yaani tunakuabudu wewe peke yako uluyetuumba. Na kwako wewe peke yako tunaomba na kutaka msaada hapa duniani na akhera. Huu ndio msingi wa imani ya Muislamu. Ni haramu na shirki kuomba, kutegemea au kutaka msaada kwa asiyekua Mwenyezi Mungu, kama sanamu, au kiumbe aliyehai au aliyekufa yeyote awae.

6 TUONGOZE KATIKA NJIA NYOOFU. Tuongoze katika njia ya haki iliyonyooka uipendayo na kuiridhia, njia ya Uislamu. Hii ni dua Mwenyezi Mungu anamfundisha Muislamu kuiomba kila siku katika swala

7 NJIA YA WALE ULİYOWANEEMESHA katika Manabii, Mitume na watu wema. **SIYO YA WALE ULİYOWAKASIRIKIA** mayahudi waliyosema kuwa Uzeir (Ezra) ni mwana wa Mungu. **WALA YA WALE WALIOPOTEA.** Manaswara waliosema kuwa Issa (Yesu) ni mwana wa Mungu. Makundi haya mawili yamepotea ima kwa ujinga au kwa ujeuri wa kupotosha haki waliyokuwa nayo.

سُورَةُ الْمُلْكِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 تَبْرَكَ الَّذِي يَدِيرُ الْمُلْكَ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ① الَّذِي خَلَقَ
 الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَفُورُ ②
 الَّذِي خَلَقَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ
 تَفْوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ ③ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ
 يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ حَاسِنًا وَهُوَ حَسِيرٌ ④ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ
 الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ
 السَّعِيرِ ⑤ وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَيَسُورُ الْمُصِيرُ
 ⑥ إِذَا الْقُورُ فِيهَا سَعَوْهَا شَهيقًا وَهِيَ تَقُورُ ⑦ تَكَادُ تَمَيَّرُ
 مِنَ الْعَيْطِ كَمَا أَلْفَى فِيهَا فَوْحٌ سَالَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلْيَا نَكْرًا نَذِيرٌ ⑧
 قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ
 إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ⑨ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ
 السَّعِيرِ ⑩ فَأَعْرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ ⑪
 إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ⑫

SUURATUL MULK (67)

Imeteremka Makka Aya zake ni thalathini (30)

Kwa jina la Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehemu, Mwenye kurehemu.

① AMETUKUKA AMBAYE UKO MKONONI MWAKE UFALME "Ametukuka" Yaani: Zimekuwa nyingi baraka za Mwenyezi Mungu na zimekuwa kubwa. Ufalme ni ufalme wa mbinguni na ardhini, duniani na akhera. **NA YEYE JUU YA KILA KITU NI MUWEZA** Hakimshindi kitu chochote. Yeye katika ufalme wake, anafanya atakavyo, ikiwa ni pamoja na kuneemsha na kuadhibu, kunyanyua (hadhi) na kuteremsha na kutoa na kunyima. Waumini wanalijua Jambo hili hapa duniani na makafiri wanalikana. Ama huko Akhera, hakuna yeyote atakayedai ufalme isipokuwa Mwenyezi Mungu tu, na hapatakuwa na yeyote atakayekana ufalme wake. Kwa sababu hiyo, Mwenyezi Mungu amesema: "**Mwenye kumiliki Siku ya Malipo**" Suuratulfaatiha (1), aya 4. Pia amesema: "**Siku ambayo wao watadhihiri. Hapatafichika chochote kwao juu ya Mwenyezi Mungu. Ufalme leo ni wa nani? Ni wa**

Mwenyezi Mungu Mmoja Mwenye nguvu kubwa". Suurat Ghaafir (40), aya 16.

② AMBAYE AMEUMBA MAUTI NA UHAI Mauti ni kukatika kwa uhusiano wa roho na mwili na kutengana nao. Uhai ni fungamano la roho na mwili na mawasiliano yake na mwili huo. Kwa hivyo, uhai unamaanisha Mwenyezi Mungu kumuumba mwanadamu na kumuambia roho mwanadamu huyo. **ILI AKUJARIBUNI; NI YUPI KATI YENU MZURI ZAIDI WA VITENDO** Yaani: Mwenyezi Mungu ameumba mauti na uhai; kwa maana kuwa amekufanyeni watu wenye akili ili akupeni majukumu kisha akujaribuni na kukulipeni juu ya hayo. Na makusudio ya msingi ya kujaribiwa ni kuonekana dhahiri ukamilifu wa uzuri wa watendao mazuri. **NA YEYE NI MWENYE KUSHINDA** Yaani: Ni mshindi ambaye hashindwi. **MWINGI WA KUSAMEHE** Kwa anayetubu na kurejea.

③ AMBAYE AMEUMBA MBIGU SABA KWA TABAKA Yaani: Baadhi yake juu ya baadhi nyingine. **HUTAONA TOFAUTI YOYOTE KATIKA UUMBAJI WAKE MWINGI WA REHEMA** Hutaona tofauti ya kupingana, kutofautiana, kupindapinda wala kukinzana. Mbingu hizo ziko sawasawa, zimenyooka zikiwa ni dalili ya Muumbaji wake. **BASI RUDISHA JICHO. JE, UTAONA UFA WOWOTE?** Yaani: Rudia kuelekeza jicho lako mbinguni na tazama kwa makini. Je, pamoja na ukubwa wake na upana wake, utaona humo mpasuko au ufa wowote?

④ HALAFU RUDIA KUANGALIA MARA MBILI Yaani: Mara baada ya nyingine hata kama mara hizo zitakuwa nyingi. Kufanya hivyo, itakuwa jambo kubwa mno katika kusimamisha hoja na linalokata zaidi visingizio. **JICHO LITARUDI KWAKO LIKIWA DHALILI** Litakuwa dhalili, duni lililoshindwa kuona kasoro yoyote katika maumbile ya mbingu. **NA LIKIWA LIMEHEMewa** Yaani: limenyong'onyea, limetindikiwa.

⑤ NA KWA YAKINI KABISA, TUMEIPAMBA MBINGU YA KARIBU KWA TAA Ikawa katika umbo zuri sana, sura kamilifu sana na mandhari ya kupendeza mno. Nyota zimeitwa taa kwa sababu zinatoa mwanga kama taa itoavyo mwanga. **NA TUKAZIFANYA VIPIGIO VYA MASHETANI** Yaani: Tumezifanya taa hizo vipigio ambavyo kwavyo Mashetani lupigwa. Hii ni faida nyingine mbali ya kuwa nyota hizo ni pambo la mbingu ya dunia. Qataada amesema

kuwa: "Mwenyezi Mungu ameumba nyota kwa ajili ya mambo matatu: **1) Pambo la mbingu na 2) Vipigio vya mashetani na 3) Alama zitumikazo kuongoza katika bara na baharini**". **NA TUMEWAANDALIA ADHABU YA MOTO MKALI** Yaani: Na tumewaandalia mashetani huko akhera adhabu ya moto baada ya kuunguzwa duniani kwa vimondo.

6) NA WALE WALIOMKUFURU MOLA WAO Ikiwa ni makafiri wa kibinadamu au makafiri wa makundi yote mawili; makafiri wa kijini na wa kibinadamu. **WATAPATA ADHABU YA JAHANNAMU, NA MAREJEO MABAYA NI HAYO** Jahanam ndio marejeo watakaroreja.

7) WATAKAPOTUPWA HUMO Yaani: Watakapotupwa humo kama kuni zinavyotupwa ndani ya moto **WATASIKIA MRINDIMO WAKE** Yaani: Watasikia sauti kama sauti ya punda mwanzo wa mlio wake. **NA ILHALI IKIWA INACHEMKA** Jahanamu itachemka wakiwemo humo kama kichemkavyo chungu.

8) INAKARIBIA KUPASUKA KUTOKANA NA HASIRA Yaani: Jahanamu itakaribia kupasuka na kuachana sehemu moja na nyingine, kwa sababu ya ghadhabu zake juu ya makafiri. **KILA KUNDI LIKITUPWA HUMO** Kundi ni kundi la watu. au la majini **WALINZI WAKE** Ambao ni malaika **WATAWAULIZA** Swali la kusuta na kusimanga: **HIVI HAKUKUJIENI** Duniani **MUONYAJI YEYOTE?** Akikuhofisheni siku hii na kukutahdarisheni nayo?

9) WATASEMA: "HAPANA. KWA YAKINI, AMETUJIA MUONYAJI Ametujia Mjumbe kutoka kwa Mwenyezi Mungu Mola wetu akatuonya, akatuhofisha na kutupa habari za siku hii. **NASI TUKAKADHIBISHA** Tukamkadhibisha muonyaji huyo **NA TUKASEMA: MWENYEZI MUNGU HAKUTEREMSHA KITU CHOCHOTE** Kupitia ndimi zenu ikiwa ni pamoja na mambo ya Ghaibu (mambo ya itikadi yasiyoonekana), habari za akhera na sheria ambazo zinakusanya ufafanuzi wa mambo anayoyataka Mwenyezi Mungu kwetu. **HAMKUWA NYINYI ISIPOKUWA TU MUMO KATIKA UPOTEVU MKUBWA"** Yaani: Tuliwaambia Mitume hao: Kwa hakika, nyinyi mko mbali na haki na mko mbali na yaliyo sawa sawa.

10) NA WAKASEMA: LAU TUNGELIKUWA TUNASIKIA AU TUNATUMIA AKILI, TUSINGELIKUWA KATIKA WATU WA MOTONI Lau tungelikuwa tunasikia usikiaji wa anayezingatia, au tunatumia akili utumiaji akili wa mtu

anayepambanua na kutafakari, tusingelikuwa miongoni mwa watu wa motoni. Bali tungelikuwa tumeyaamini yale aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu na tungemfuata Mtume.

11) KWA HIYO, WAMEKIRI DHAMBI YAO Ambayo kwayo wamestahiki adhabu ya moto. Dhambi hiyo ni kule kukufuru na kukadhibisha Mitume. **BASI NI UANGAMIVU KWA WATU WA MOTONI** Yaani: Wako mbali na Mwenyezi Mungu na rehema zake. Mwenyezi Mungu Mtukufu amewalazimisha kupata adhabu baada ya kukiri kwao dhambi kwa sababu kwa njia hiyo itasimama hoja juu yao na hapatabakiwa na udhuru wowote.

12) KWA HAKIKA. WALE WANAO MUOGOPA MOLA WAO KWA GHAIBU Yaani: Wanao ogopa adhabu yake na ilhali hawakumuona (kwa macho) na, kwa hiyo, wakamuamini kwa kuiogopa adhabu yake. **WATAPATA MSAMAHA** Mkubwa ambao kwa msamaha huo Mwenyezi Mungu atawasamehe madhambi yao. **NA MALIPO MAKUBWA** Nayo ni pepo.

13) NA ZISEMENI KWA SIRI KAULI ZENU AU ZITAMKENI DHAHIRI Maana ni kwamba: Ikiwa mmeficha maneno yenu au mweyadhahirisha katika jambo la Mjumbe wa Mwenyezi Mungu, basi Mwenyezi Mungu anayajua yote hayo. Katika hayo, hakuna chochote cha kujificha kinachofichika kwake. **KWA YAKINI, YEYE NI MJUZI ZAIDI WA YALIYOMO KATIKA NYOYO** Yaliyomo katika nyoyo ni yale yaliyofichwa na nyoyo.

14) OH! HIVI ASIJUE YULE ALIYEUMBA? Hivi asizijue siri na dhamira za nyoyo yule aliyeumba hayo na kuunda? Yeye aliyetukuka ndiye aliyemuumba binadamu kwa mkono wake. Mjuzi zaidi wa kilichotengenezwa ni yule mtengenezaji wake. **NA ILHALI YEYE NI MJUZI, MWELEWA?** Ambaye ujuzi wake unayafikia yaliyomo ndani ya nyoyo, na ni Mwelewa wa mambo ambayo nyoyo zinayaficha na kuyadhamiria. Katika hayo, hapana lolote la kujificha linalofichikana kwake.

15) YEYE NDIYE AMBAYE AMEKUUMBIENI NYINYI ARDHI IKIWA DHALILI Yaani: Amekufanyieni ardhi kuwa sahali, laini, mnatulia juu yake. Hakuifanya ngumu kiasi kwamba msiweze kukaa humo na kutembea juu yake. **BASI TEMBEENI KATIKA PANDE ZAKE** Tembeeni katika njia zake, kingo zake na pembezoni mwake. **NA KULENI KATIKA RIZIKI ZAKE** Yaani: Kuleni katika vile alivyokuruzukuni na kuviumba katika ardhi kwa ajili yenu. Mwenyezi Mungu

وَأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٣﴾ أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٤﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَأَمْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ﴿١٥﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ ﴿١٦﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ﴿١٧﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفَيْتَ وَيَقِظْنَ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾ أَمْ نَحْنُ الَّذِينَ الْإِنْفِرُورِ هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَصْرُومُ مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ ﴿٢٠﴾ أَمْ نَحْنُ الَّذِينَ يَرِزُقُهُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَجُوا فِي عُتُورٍ وَنُفُورٍ ﴿٢١﴾ أَمْ نَحْنُ الَّذِينَ يَمْشِي مُكْبَأً عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَى أَمْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٢٦﴾

anajifakarisha kwa wanadamu kwa kule kuwawezesha kuitumia hii ardhi, na kuwapa uwezo wa kujipatia kheri zake. Lakini ni wajibu kwa wanadamu kujua kwamba wao watarejea kwake. Kwa sababu hiyo, ndipo Mwenyezi Mungu akasema: **NA NI KWAKE YEYE TU KUFUFULIWA** Yaani: Kufufuliwa kutoka makaburini mwenu. Ni kwake yeye tu si kwa mwengine.

16 HIVI MNADHANI MKO SALAMA NA ALIYEKO MBINGUNI Huyo ni Mwenyezi Mungu Mtukufu. **KUKUDIDIMIZENI ARDHINI** Akaing'oa mkiwemo juu yake kama alivyofanya kwa Karuni baada ya kuwa ameifanya sahali mkitembea katika pande zake. **TAHAMAKI IKAWA INAYUMBA?** Yaani: Inatetemeka na kutingishika kinyume kabisa na utulivu udhalili iliyokuwa nao?

17 AU HIVI MNADHANI MKO SALAMA NA YULE ALIYEKO MBINGUNI KUKUANGUSHIENI MAWE? Mawe kutoka mbinguni kama alivyowaangushia watu wa Luti na wale watu wa ndovu. Yasemekana kuwa (kitacho shushwa) ni upepo ambao ndani yake mna mawe. **HIVI PUNDE MTAJUA; UKOJE**

UONYAJI WANGU Yaani: Mtajua ukoje uonyaji wangu pale mtakopoiona kwa macho adhabu, na kujua huku hakutakusaidieni.

18 NA KWA HAKIKA, WALIKADHIBISHA WALE WALIOKUWA KABLA YAO. BASI KULIKUWAJE KUKEMEA KWANGU? Yaani: Kulikuwaje kuwakemea kwangu kwa adhabu mbaya niliyowapa?

19 HIVI HAWAKUWAANGALIA NDEGE JUU YAO WAKIWA WAMEJIPANGA KWA MISTARI Wamenyoosha mbawa zao katika anga na wanazikunjua wakati wa kuruka kwao. **NA HUZIKUNJA** Yaani: Huzikunja mbawa zao. **HAKUNA AWAZUIAYE** Huko angani wakati wa kuruka, kukunja na kukunjua (mbawa zao) **ISIPOKUWA MWINGI WA REHEMA** Mwenye uwezo juu ya kila kitu. Yaani: Mwenyezi Mungu ndiye mwenye kuwazuia wasianguke kwa sababu ya ustadi wa kuumba, wepesi wa miili yao na kuivalisha manyoya na kuyakunjua kwa namna maalum; mambo ambayo Mwenyezi Mungu ameyajaalia katika ndege! Manyoya yakipigwa hewani, ndege huruka na kwenda mbele. Ametakasika Muumba wake! **KWA YAKINI, YEYE NI MJUZI WA KILA KITU** Hakijifichi kitu chochote kwake.

20 AU NI LIPI HILI AMBALO NI JESHI LENU LITAKALO KUNUSURUNI BADALA YA MWINGI WA REHEMA? Maana ni kwamba: Nyinyi hamna jeshi lolote litakalo kuzuieni msipate adhabu ya Mwenyezi Mungu. Ni dhalili yupi huyu ambaye, katika madai yenu, ni jeshi lenu litakalosimamia kukunusuruni kama Mwenyezi Mungu hatakunusuruni kwa rehema zake na msaada wake? **HAWAKUWA MAKAFIRI ISIPOKUWA KWAMBA WAMO KATIKA KUDANGANYIKA TU** Kudanganyika kukubwa kunakotokana na shetani anaye wadanganya.

21 AU NI NANI HUYU AMBAYE ATAKURUZUKUNI IKIWA ATAZUIA RIZIKI ZAKE? Yaani: Ni nani atakaye kuminieni riziki, ikiwemo mvua na nyinginezo, ikiwa Mwenyezi Mungu atayazuia hayo na akakunyimeni? **BALI WAMEZAMA KATIKA UASI NA KIBURI** Wamezama kabisa katika kukaidi na kuifanyia kiburi haki. Hawakuzingatia wala kutafakari!

22 HIVI AMBAYE ANATEMBEA HUKU AKIINAMIA USONI MWAKE NDIYE MUONGOFU ZAIDI? Huyo ni kafiri. Anazama katika kumuasi Mwenyezi Mungu duniani. Mwenyezi Mungu atamfufua siku ya Kiyama akiwa ameinamia uso wake. **AU NI YULE ANAYETEMBEA AKIWA SAWASAWA?**

Amelingana sawa akiangalia mbele yake? **AKIWA YUKO KATIKA NJIA ILIYONYOOKA?** Yaani: Akiwa katika njia iliyo nyooka, isiyokuwa na kupindapinda wala konakona. Huyu ni Muislamu ambaye amekuwa akiishi duniani katika mfumo wa Mwenyezi Mungu akiwa katika wongofu na utambuzi. Atafufuliwa huko akhera akiwa sawasawa, akiwa katika njia iliyo nyooka na itakayompeleka peponi.

23 WAAMBIE: YEYE NDIYE ALIYEKUUMBENI NYINYI MWANZO Mwenyezi Mungu aliyetakasika amemuamuru Mjumbe wake, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, awaambie kwamba Mwenyezi Mungu ndiye aliyewaumba umbo la kwanza. **NA AKAKUUMBIENI**

Akawaumbia wao **MASIKIO** Ili kwayo wasikie. **NA MACHO** Ili kwayo waone. **NA MIOYO** Nayu ni mioyo ambayo kwayo wanatafakari katika viumbe vya Mwenyezi Mungu. **MNASHUKURU KIDOGO MNO** Yaani: Nyinyi hamumshukuru Mola wa neema hizi kwa kumpwekesha yeye, isipokuwa shukrani chache mno.

24 WAAMBIE: YEYE NDIYE AMBAYE AMEKUUMBENI KATIKA ARDHI Amewaumba katika ardhi, akawatawanya humo na kuwasambaza juu ya mgongo wake. **NA KWAKE YEYE TU MTAJUA NI** Sio kwa mwengine yeyote.

25 NA WANASEMA: ITAKUWA LINI AHADI HII? Ya kukusanywa, Kiyama, moto na adhabu ambayo mnatutajia. **IKIWA NYINYI NI WAKWELI?** Katika hilo. Basi tuambieni au tubainishieni au tuletteeni.

26 WAAMBIE: HAKUNA VINGINE ISIPOKUWA KWAMBA UJUZI UKO KWA MWENYEZI MUNGU TU Yaani: Kujua wakati hasa wa kusimama Kiyama kuko kwa Mwenyezi Mungu. Hapana ajuae isipokuwa yeye tu. **NA HAKUNA VINGINE ISIPOKUWA KWAMBA MIMI NI MUONYAJI TU NINAYEBAINISHA** Ninakuonyeni na kukugopeshehi hatima ya ukafiri wenu, na ninakubainishieni yale aliyoniamuru Mwenyezi Mungu kuyabainisha. Kamwe hakuniamuru nikufahamisheni wakati wa kusimama (kutokea) kwa Kiyama.

27 WAKATI WATAKAPIONA IPO KARIBU Watakapoiona adhabu ipo karibu **ZITAKUWA MBAYA NYUSO ZA WALE WALIOKUFURU** Yaani: Zitakuwa nyeusi, zitajawa na huzuni na kufunikwa na unyonge. **NA PATASEMWA: HAYA NDIO YALE MLIYOKUWA MNAYADAI** Yaani: Haya ndio

ambayo mlikuwa mkiyaomba duniani kwa istihzai na kutaka yaje haraka!

28 WAAMBIE: HIVI MWAONAJE IWAPO MWENYEZI MUNGU ATANIANGAMIZA MIMI Kwa kifo au kuuawa kama mnavyonitama mimi hayo na kungojelea inifike misiba na maafa. **NA WALIOPO PAMOJA NAMI** Miongoni mwa waumini. **AU AKITUREHEMU**, Kwa kuyachelewesha hayo kwa muda. Kama ikikadiriwa kututokea hayo, **BASI NI NANI ATAKAYEWAOKOA MAKAFIRI NA ADHABU IUMIZAYO?** Yaani: Hakuna yeyote wa kuwaokoa na hayo; sawa Mwenyezi Mungu atamuangamiza Mjumbe wake pamoja na wauminiu walioko naye kama makafiri walivyokuwa wanatamani au ataahirisha kuwaangamiza.

29 WAAMBIE: YEYE NI MWINGI WA REHEMA. TUMEMWAMINI Yeye peke yake. Hatumshirikishi na kitu chochote. **NA YEYE TU TUMEMTEGEMEA** Si kwa yeyote mwengine. Kutegemea ni kuyaegemeza mambo yote kwake yeye mwenye kushinda na kutukuka. **BASI PUNDE TU MTAJUA NI NANI HASA YUKO KATIKA UPOTEVU WA DHAHIRI** Kati ya sisi na nyinyi.

30 WAAMBIE: JE, MNAONAJE KAMA MAJI YENU YATAKUWA YAMEZAMA Yaani: Niambieni; ikiwa maji yenu ambayo Mwenyezi Mungu amekunee mesheni katika chemchem, visima na mito yatakuwa yamedidimia chini ya ardhi kwa namna ambayo hayakubaki kabisa humo, au yakawa yamekwenda mahala mbali katika ardhi kiasi kwamba ndoo haziwezi kuyafikia, **BASI NI NANI ATAKAYE KULETEENI MAJI YATIRIRIKAYO?** Yaani: Maji mengi, yapitayo, yasiyokwisha? Yaani: Hakuna yeyote atakayekuleteeni isipokuwa Mwenyezi Mungu tu aliyetukuka, atakayekuleteeni mvua na mito mpaka mkaneemeka kwazo.

SUURATUL QALAM (68)

Imeteremka Makka Aya zake ni hamsini na mbili (52)

Kwa jina la Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema, Mwenye kurehemu.

1 NUUN Ni moja katika herufi za kuundia maneno, kama vyanzo vingine vilivyopo katika mwanzo wa sura zilizoanzwa kwa herufi hizo. **NA KWA KALAMU** Mwenyezi Mungu ameapa kwa kalamu kwa sababu ubainifu uliopo katika kalamu. Ubainifu unapatikana katika kila

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيَّتَتْ وَجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ ﴿٢٧﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكْنِي اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمْنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٢٨﴾ قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَّنَابُهُ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢٩﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ ﴿٣٠﴾

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
ت وَالْقَائِرِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾ مَا آتَتْ بِغَنَمِ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ بِمِجْنُونٍ ﴿٢﴾ وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ﴿٣﴾ وَإِنَّكَ لَعَلَى خَلْقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾ فَسَبِّحْهُ وَبُحِّرْهُ وَبَصِّرْهُ وَبُصِّرْهُ وَأَبْصِرْهُ ﴿٥﴾ بِآيَاتِكُمْ أَلْمُفْتُونَ ﴿٦﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٧﴾ فَلَا تَطَّعِ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٨﴾ وَذُو لُؤْلُؤٍ مِنْ فَيْدِهْمُوتِ ﴿٩﴾ وَلَا تَطَّعِ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ ﴿١٠﴾ هَمَّازٍ مَشَاءٍ بِنَعِيمٍ ﴿١١﴾ مَتَاعٍ لِلْآخِرَةِ مَعْتَدٍ أُنْسِيهِ ﴿١٢﴾ عَتَلٍ بَعْدَ ذَلِكَ رَنِيمٍ ﴿١٣﴾ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ﴿١٤﴾ إِذَا تَتَلَّى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأُولِينَ ﴿١٥﴾

kalamu inayotumika katika kuandika. **NA YALE WANAYOYAANDIKA** Yaani: Elimu ambazo watu wanaziandika kwa kalamu.

2 WEWE, KWA NEEMA ZA MOLA WAKO, SIO MWENDAWAZIMU Yaani: Kwa yakini, wewe Muhamad, kwa neema za Mwenyezi Mungu ambazo amekuneemesha na ambazo ni Utume na Uongozi kwa jumla, umeepukana kabisa na uwendawazimu.

3 NA KWA YAKINI WEWE UNAYO MALIPO Yaani: Unazo thawabu kutokana na majukumu mazito ya Utume uliyoyabeba na aina mbali mbali za shida ulizopambana nazo. **YASIYO KATIKA** Yaani: Malipo yasiyokuwa na mwisho au ambayo watu hawatakusimbulia.

4 NA KWA YAKINI, WEWE UKO JUU YA TABIA Maana ni kwamba: Wewe uko katika tabia zile alizokuamuru Mwenyezi Mungu katika Qur'ani. Imethibiti katika Sahihi ikinukuliwa kutoka kwa Aisha, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, kwamba alilulizwa kuhusu tabia za Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani: akasema:

"Tabia zake zilikuwa ni Qur'ani".

5 BASI HIVI KARIBU TU UTAONA NA

WATAONA Yaani: Utaona ewe Muhamad, na makafiri nao wataona haki itakapodhihiri na pazia kufunuka. Hiyo ni siku ya Kiyama.

6 NI NANI MIONGONI MWENU MWENYE KUTAHINIWA? Yaani: Ni nani miongozi mwenu aliyepewa mtihani wa (ugonjwa wa) wazimu. Hayo ni majibu ya madai yao kwamba Muhamad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alikuwa mwenye kufitiniwa, mpotevu. Kwa sababu hiyo, ndipo Mwenyezi Mungu akasema:

7 KWA YAKINI, MOLA WAKO NI MJUZI ZAIDI WA ALIYEIPOTEA NJIA YAKE Yaani: Mwenyezi Mungu anajua ni nani hasa aliyepotea; ni wewe au ni yule aliyekutuhumu wewe kwa upotevu? Maana ni kwamba wao ndio wapotevu, kwa sababu ya kupinga kwao yale ambayo yana manufaa kwao duniani na akhera na kuchagua kwao yale ambayo ndani yake mna madhara yao duniani na akhera. **NA YEYE NI MJUZI ZAIDI WA WALIO ONGOKA** Anawajua zaidi waliyoongoka kwenye njia yake inayofikisha kwenye furaha ya sasa hivi (duniani) na ya baadae (akhera).

8 BASI USIWATII WAKADHIBISHAO Mwenyezi Mungu amemkataza Mtume wake kuwainikia Washirikina. Na hao ni wale viongozi wa makafiri wa Makka, kwa sababu wao walikuwa wanamlingania (wanamhubiria) Mtume kwenye dini ya baba zake, ndipo Mwenyezi Mungu akamkataza kuwatii.

9 WAMETAMANI LAU UNGELAINIKA, NAO WALAINIKE Maana ni kwamba: Wametamani lau ungelikuwa laini kwao, na wao wakawa laini kwako. Imesemwa pia kwamba maana ni kuwa: Wametamani lau ungeliwafuata na kuiacha haki uliyonayo. Wao wanakupaka mafuta; kwa maana ya kuwa wanakuonesha ulaini ili uwe pamoja nao.

10 NA USIMTII KILA MUAPAJI SANA Yaani: Usimtii mwenye kuapa sana kwa batili. **MPUZI** Ni duni.

11 FEDHULI, MTEMBEZAJI SANA FITINA "Hammaaz" Fedhuli" ni mtu anayewataja watu kwa ubaya mbele yao. "Lammaaz" Msengenyaji" ni mtu anayewataja watu wakiwa hawapo. "Mash-shaain-binamiim" Mtembezaji sana fitina ni mtu anayetembeza uchochezi kati ya watu ili aharibu uhusiano uliopo kati yao.

12 MZUJAJI SANA WA KHERI, MWENYE KUVUKA MIPAKA, MWINGI WA MADHAMB Yaani: Bahili wa kutoa mali, hana ukarimu, ni mwenye kuvuka mipaka aliyowekewa na Mwenyezi Mungu; iwe ni amri

au makatazo, ni mwingi wa kutenda maasi yanayompa wingi wa madhambi.

kwa jeuri na utovu wa adabu: Haya si chochote ila tu ni visa na simulizi ambazo ziliandikwa katika vitabu vya watu wa kale na sio maneno ya Mwenyezi Mungu.

13 MWENYE ROHO NGUMU,(NA)JUU YA HAYO (HANA NAFUU HATA CHEMBE) KAMA KITU KILICHOPACHIKWA KISIPACHIKIKE VIZURI. Yaani: Yeye pamoja na kasoro na aibu zake zilizo tajwa pia ni mtoto wa zinaa.

14 KWA AJILI YA KUWA NI MWENYE MALI NA WATOTO(NDIO ANAFANYA KIBURI) Yaani: usimtii kwa sababu ya malizake na watoto wake.

15 ANAPOSOMEWA AYA ZETU ANASEMA"(HIZI)NI SIMULIZI ZA UONGO ZA WATU WA ZAMANI."

16 PUNDE TUTAMTIA ALAMA JUU YA PUA Yaani: Hivi punde tu tutamtia alama (kovu) nyeusi juu ya pua. Hiyo ni kwamba uso wake utafanywa uwe mweusi kwa moto kabla ya kuingia motoni na, kwa hiyo, atakuwa na alama juu ya pua yake, na tutampachika kitu ambacho hakimtoki na atajulikana kwa alama hiyo.

17 KWA HAKIKA, SISI TUMEWAPA MTHANI Yaani: Makafiri wa Makka. Mwenyezi Mungu amewapa mthani wa njaa na ukame kwa apizo la Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kwao. **KAMA TULIVYOWAPA MTHANI WENYE SHAMBA** Ambao habari zao zinajulikana kwa Waquraish. Habari hiyo ni kwamba: Katika ardhi ya Yemen kiasi cha umbali wa Farsakhi mbili kutoka Sanaa, palikuwepo na shamba la mtu mmoja aliyekuwa akitekeleza haki ya Mwenyezi Mungu katika shamba hilo. Yule mtu akafa na shamba likawa la watoto wake. Wale watoto wakawanyima watu kheri zake, wakaionea ubahili haki ya Mwenyezi Mungu katika shamba hilo na kusema: "Mali ni kidogo na watoto ni wengi na hutuwezi kufanya kama alivyokuwa akifanya baba yetu". Wakaazimia kuwanyima masikini. Hatima yao ikawa vile alivyohadithia Mwenyezi Mungu katika kitabu chake: **WAKATI WALIPOAPA KWAMBA WATAVUNA SHAMBA HILO WAKATI WA ASUBUHI** Yaani: Waliapa kwamba wao watavuna mazao yake wakati wa asubuhi.

18 NA HAWAKUCHOMOA Yaani: Na hawakusema *Inshaa-Allah* "Akipenda Mwenyezi Mungu". Imesemwa pia kuwa maana ni kwamba hawakuwachomolea masikini katika

jumla ya kile kiasi ambacho baba yao alikuwa akikitoa kuwapa masikini hao.

19 KWA HIYO, LIKALIZUNGUKA SHAMBA HILO JANGA LINALOZUNGUKA KUTOKA KWA MOLA WAKO NA ILHALI WAO WAMELALA Yaani: Ulilizingira shamba hilo moto kutoka kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu ulioliunguza mpaka likawa jeusi.

20 HIVYO, LIKAWA KAMA LENYE KUVUNWA Yaani: Kama shamba ambalo matunda yake yameshavunwa; yaani yamekatwa.

21 BASI WAKAITANA WAKATI WA ASUBUHI Walipofika asubuhi, walisema baadhi yao kuwaambia wengine:

22 KWAMBA: WAHINI ASUBUHI KWENDA SHAMBANI KWENU Tokeni mapema asubui kwenda kwenye matunda na mimea. **IKIWA NYINYI NI WAVUNAJI** Yaani: Ikiwa mnakusudia kuvuna.

23 WAKAONDOKA NA ILHALI WANANON'GONEZANA Yaani: Wakatoka huku wakisemezena kwa siri:

24 KWAMBA: KAMWE ASIINGIE SHAMBANI KWENU LEO HII MASIKINI YEYOTE Baadhi yao wakiwaambia kwa siri baadhi nyingine maneno haya; nayo ni kauli yao: "Asiingie shambani mwenu humu leo hii masikini yeyote akikuombeni mumppe kutoka humo kile alichokuwa baba yenu akimpa".

25 WAKATOKA ASUBUHI PEKE YAO Yaani: Wakatoka peke yao wakiwa wamewaacha watu wao bila ya kuchanganyika nao. **WAKIDHANI KUWA WANA UWEZO** Wakadhani katika nafsi zao kuwa wanao uwezo juu ya shamaba lao.

26 WALIPOLIONA, WAKASEMA: HAKIKA, SISI TUMEPOTEA Yaani: Baadhi yao wakawaambia wengine: Tumepotea njia ya shamba letu na silo hili. Halafu walipotafakari na kujua kwamba lile ndilo hasa shamba lao, na kwamba Mwenyezi Mungu aliyetakasika amewaadhibu wao kwa kuyaondoa matunda na mimea iliyokuwemo shambani humo, walisema:

27 BALI SISI TUMEPOKONYWA Yaani: Mwenyezi Mungu ametupokonya matunda ya shamba letu kwa sababu ya azma tuliyoifanya ya kuwazuia masikini wasipate kheri za shamba.

28 AKASEMA MBORA WAO ZAIDI: Yaani: Akasema yule mbora wao zaidi na mwenye busara zaidi katika wao kwamba: **JE, SIKUKUAMBIENI KWAMBA MTAKASE?** Yaani: Je, sikukuambieni kwamba kitendo chenu hiki cha kuzuia haki ya masikini ni dhuluma? Kwa nini basi msimtakase Mwenyezi

سَيَسْمَعُ عَلَى الْخُرْطُورِ ﴿١٦﴾ إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾ وَلَا يَسْتَنْوُونَ ﴿١٨﴾ تَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿١٩﴾ فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ ﴿٢٠﴾ فَنَادُوا وَمُصْبِحِينَ ﴿٢١﴾ أَيْنَ أَغْدُوا عَلَى حَرْثِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٢﴾ فَأَنْظَلْنَاوَهُمْ يَنْخَفُونَ ﴿٢٣﴾ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مَسْكِينٌ ﴿٢٤﴾ وَغَدَاوَأَعْلَى حَرِّ قَدِيرٍ ﴿٢٥﴾ فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَصَالُونَ ﴿٢٦﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٢٧﴾ قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلْزَأْفَل لَكُمْ لَوْلَا نَسِيحُونَ ﴿٢٨﴾ قَالُوا أَسْبَحَنَّ رَبَّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٩﴾ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَلَوْمُونَ ﴿٣٠﴾ قَالُوا بَوَيْلْنَا إِنَّا كُنَّا طَائِعِينَ ﴿٣١﴾ عَسَى رَبَّنَا أَنْ يُدْخِلَنَا خَيْرًا مِّمَّا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿٣٢﴾ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَالْعَذَابُ الْآخِرُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾ إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٍ النَّعِيمِ ﴿٣٤﴾ أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْجَرِيمِ ﴿٣٥﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾ أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ﴿٣٧﴾ إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لِمَآخِرُونَ ﴿٣٨﴾ أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَلِغَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ لِمَآخِرُونَ ﴿٣٩﴾ سَأَهُمِ آيُهُمْ بِذَلِكَ زَعِيمٌ ﴿٤٠﴾ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٤١﴾ يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ وَيَدْعُوكَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾

Mungu hivi sasa baada ya kuwa mmebaini kuwa yeye yuko katika kuwavizia madhalimu na mkamuomba msamaha kwa matendo yenu na mkatubu kwake kwa nia hii mliyoiiazimia?

29 WAKASEMA: UTAKASIFU NI WA MOLA WETU. KWA HAKIKA, SISI TULIKUWA MADHALIMU Yaani: Mola wetu ametakasika kuwa dhalimu katika yale aliyoyafanya kwenye shamba letu. Kwa hakika, hayo ni kwa sababu ya dhambi yetu tuliyoifanya katika kuwazuia kwetu wale masikini.

30 BAADHI YAO WAKAWAELEKEA BAADHI WAKIWA WANALAUMIANA Yaani: Wanalaumiana wao kwa wao kwa kupeana ushauri mbaya uliopelekea kuwafika yaliyowafika.

31 WAKASEMA: EE! OLE WETU. KWA HAKIKA, SISI TULIKUWA WENYE KUPINDUKIA MIPAKA Yaani: Sisi tulivuka mipaka aliyoiweka Mwenyezi Mungu kwetu ya kutaka kuwatendea hisani masikini na wenye shida mbali mbali, nasi tukaacha kufanya hivyo. Si hivyo tu, bali tuliacha hata kumshukuru Mwenyezi Mungu juu ya neema zake kwetu.

32 HUENDA MOLA WETU

AKATUBADILISHIA KHERI ZAIDI KULIKO HIYO. KWA HAKIKA, SISI NI WENYE MATARAJIO MEMA KWA MOLA WETU Yaani: Sisi ni wenye kuomba kheri kwake, ni wenye kutaraji msamaha wake.

33 ADHABU NI KAMA HIYO Yaani: Mfano wa adhabu hiyo tuliyowapa mtihani kwayo, tutawajaribu watu wa Makka kwa adhabu ya duniani. **NA KWA YAKINI, ADHABU YA AKHERA NI KUBWA ZAIDI INGALIKUWA WANAJUA** Yaani: Adhabu ya akhera ni kali sana na ni kubwa sana lau washirikina ingalikuwa wanajua. Lakini hawajui.

34 KWA HAKIKA, WENYE UCHAMUNGU WATAKUWA NA BUSTANI ZA NEEMA KWA MOLA WAO Yaani: Wale wamchao Mwenyezi Mungu kwa kutekeleza amri zake na kuacha makatazo yake watakuwa katika pepo wenye mabustani mazuri kwa Mola wao.

35 HIVI TUWAFANYE WAISLAAMU KAMA WAOVU? Vigogo wa makafiri wa Kiqureishi walikuwa wakisema kwamba: Ikiwa ni sahihi anayoyadai Muhammad, basi hali yetu na hali ya hao Waislaamu haitakuwa isipokuwa kama hivi ilivyo hapa duniani. Sisi huko akhera tutapata neema za peponi mfano wa watakazopata wao. Kwa hiyo, Mwenyezi Mungu Mtukufu akatoa habari kwamba: Si katika uadilifu kufanya sawa sawa kati ya yule anayejilazimisha kumtii Mwenyezi Mungu na kati ya yule ambaye ni muovu, mbaya asiyejali kumuasi Mwenyezi Mungu.

36 MNA NINI NYINYI? VIPI MNAHUKUMU? Mnahukumu vipi hukumu hii iliyopindapinda, kama kwamba mambo ya kulipa mmeachiwa nyinyi?

37 AU NYINYI MNACHO KITABU MNASOMA HUMO? Yaani: Mnasoma katika kitabu hicho na kukuta humo kwamba: *Mtiifu ni kama muasi?*

38 KWAMBA NYINYI MTAPATA HUMO MNACHOKICHAGUA? Yaani: Je, katika kitabu hicho kuna maandishi kwamba nyinyi huko akhera mtapata yale myatakayo na kuyatamani?

39 AU MNAZO AHADI KWETU ZINAZOENDELEA MPAKA SIKU YA KIYAMA KWAMBA NYINYI MTAPATA YALE MNAYOHUKUMU? Maana ni kuwa: Je, mnayo ahadi kwa Mwenyezi Mungu aliyokuapieni viapo madhubuti kwamba atakuingizeni peponi; viapo thabiti kwenu mpaka siku ya Kiyama Mwenyezi Mungu hatavunja ahadi hizo hata hukumu yenu siku hiyo akuachieni nyiye?

40 WAULIZE: NI NANI KATI YAO MDHAMINI WA HAYO? Yaani: Ewe Muhammad, waulize hao makafiri ukiwasuta na kuwacharura kuwa: Ni nani kati yao mwenye kuwadhaminia hayo kwamba huko akhera watapata yale watakayoyapata Waislaamu huko?

41 AU WANAO WASHIRIKA? BASI WAWALETE WASHIRIKA WAO IKIWA WAO NI WAKWELI Maana ni kwamba: Je, wanao washirika wa Mwenyezi Mungu kwa mujibu wa madai yao wenye uwezo wa kuwafanya wao sawa na Waislamu huko akhera?

42 SIKU AMBAYO PATAFUNULIWA MUUNDI Mwenyezi Mungu ataufunua muundi (mguu) wake. Imamu Bukhari na maimamu wengine wamenukuu kutoka kwa Abu Saidi akisema kuwa: Nimemsikia Mjumbe wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akisema: *"Mola wetu atafunua muundi (mguu) wake. Basi kila muumini wa kiume na muumini wa kike atausujudia. Na atabaki yule ambaye hapa duniani alikuwa akisujudu kwa kujionesha na kutaka kusikika. Atakwenda ili akasujudu lakini mgongo wake utarudi na kuwa tabaka moja"*.

NA WATAITWA KUJA KUSUJUDU NA HAWATAWEZA Viumbe wote watamsujudia Mwenyezi Mungu sijida moja, na watabaki makafiri na wanafiki wakiwa wanataka kusujudu lakini hawataweza, kwa sababu migongo yao itakakamaa na haitalainika kwa ajili ya kusujudu. Hawakuwa wamemwamini Mwenyezi Mungu duniani na hawakumsujudia.

43 MACHO YAO YAKIWA NYENYEKEVU Kinyenyekea ni utifu, udhalili na kunyon'gonyea. **UNYONGE UKIWAFINIKA** Utawafunika udhalili mkubwa, majuto na kulalama. **NA, KWA HAKIKA, WALIKUWA WANAITWA KWENYE KUSUJUDU** Yaani Duniani. **NA ILHALI WAO WAKO SALAMA** Yaani: Wakiwa hawana ugonjwa, wanao uwezo wa kufanya. Ibrahimu At-taymiy amesema kuwa: *"Walikuwa wakiitwa kwa Adhana na Iqama na wanakataa"*.

44 BASI NIACHE NA ANAYEKADHIBISHA MAZUNGUMZO HAYA Niache: Yaani: Usiingilie kati yangu na kati yake. Mambo yake niachie mimi. Moyo wako usishughulik naye. Mimi nitakutosha mambo yake. Makusudio ya **"MAZUNGUMZO HAYA"** ni Qur'ani. **TUTAWAVUTA KIDOGO KIDOGO KWA NAMNA WASIYOJUA** Yaani: Tutawaadhibu kwa ghafla, na tutawakokota kuwapeleka kwenye adhabu hiyo hatua kwa hatua mpaka tuwatumbukize humo ilhali hawajui kwamba

huko ni kuvutwa kidogo kidogo, kwa sababu wao watadhani kuwa huko ni kuneemeshwa, na wala hawafikirii mwisho wake, na yale watakayokutana nayo mwishoni mwake.

45 NA NINAWAPA MUDA. Yaani: Ninawapa muda ili wazidi kufanya dhambi. **KWA HAKIKA, VITIMBI VYANGU NI MADHUBUTI** Yaani: Ni vina nguvu, vikali. Hakitaniponyoka kitu chochote.

46 AU UNAWAOMBA MALIPO? Yaani: Je, unawaomba malipo juu ya hiyo imani ya kumwamini Mwenyezi Mungu unayowahubiria? **KWA HIYO WAO KUTOKANA NA GHARAMA NI WENYE KUELEMEWA?** Anayegharimika ni yule anayechukua gharama ya malipo hayo. Yaani: Inawawia uzito kwao kumudu malipo hayo kwa sababu ya ubahili wao wa kutoa mali. Je, uliwataka ujira ndipo wakaacha kukujibu kwa sababu hii?

47 AU WANAYO GHAIBU KWA HIYO WANAANDIKA? Yaani: Au je, wanayo elimu ya mambo yaliyofichikana (ghaibu) ndipo wao: **a) Wanaandika yale wayatakayo katika hoja wanazozidai?**, na **b) Wanajadiliana nawe kwa hayo wanayoyaandika kutokana na elimu hiyo?**, na **c) Wanajihukumia wao wenyewe mambo wayatakayo, na kwa hayo wanatosheka na kuacha kukuitikia wewe na kuyatekeleza yale unayoyasema?**

48 BASI NGOJEA HUKUMU YA MOLA WAKO Kati yako na kati ya hao wapinzani wa haki, na usijali yanayokusibu kutoka kwao au kutokuamini kwao. **NA USIWE KAMA MTU WA CHEWA** Aliyemezwa na chewa ni Mtume Yunus, Mwenyezi Mungu amfikishie amani. Yaani: Usiwe kama yeye katika kughadhibika na kukereka. **WAKATI ALIPOITA NA ILHALI YEYE NI MWENYE KUZONGWA** Mwenyezi Mungu anampa pole Mtume wake, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na kumuamuru kuvumilia na asifanye haraka kama alivyofanya haraka yule mwenye kumezwa na chewa. Yametangulia maelezo ya kisa cha Mtume aliyemezwa na chewa katika Suuratil Anbiyaa (21) na surat Yunus (10) na suuratis Saaffaat (37). Kuita kwake kulikuwa kwa kauli yake iliyosema: **"HAPANA MOLA APASAYE KUABUDIWA KWA HAKI ISIPOKUWA WEWE TU. KUTAKASIKA NI KWAKO WEWE. KWA HAKIKA, MIMI NILIKUWA MIONGONI MWA MADHALIMU"** Hakuwa mvumilivu katika mahubiri yake kwa watu wake. Na kauli ya Mwenyezi Mungu: **"NA ILHALI YEYE NI MWENYE KUZONGWA"**, yaani:

خَشِعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرَ هُمْ ذَلَّةً وَقَدْ كَانُوا بِدُعْوَانِ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَلِيمُونَ ﴿٤٣﴾ فَذَرْنِي وَمَنْ يَكْذِبْ يَهْدِ اللَّهُ أَلْسِنَتَهُ لِيَكْسِرَنَّهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾ وَأَمَلِي لَهُمْ إِنْ كِيدِي مَتِينٌ ﴿٤٥﴾ أَمْ تَسْتَأْجِرُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴿٤٦﴾ أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُمُونَ ﴿٤٧﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾ وَلَا أَنْ تَذَارِكُهُ نِعْمَةً مِنْ رَبِّهِ لِيُنذِرَ بِالْعُرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ﴿٤٩﴾ فَاجْتَنِبْ رَبَّهُ فَبَعَلَهُ مِنْ الصَّالِحِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَرِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَنْجُونٌ ﴿٥١﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

سُورَةُ الْحَاقَّةِ ﴿٥٢﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَاقَّةُ ﴿١﴾ مَا الْحَاقَّةُ ﴿٢﴾ وَمَا أَذْرَكَ مَا الْحَاقَّةُ ﴿٣﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ ﴿٤﴾ فَأَمَّا ثَمُودُ فَأَهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ ﴿٥﴾ وَأَمَّا عَادٌ فَأَهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ﴿٦﴾ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَتَمَنِيَةً أَيَّامٍ حُسُومًا فَفَرَى الْقَوْمُ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ ﴿٧﴾ فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ﴿٨﴾

Mwenye kukerwa, mwenye kutaabika. Pia yawezekana kuwa muradi (wa Mwenye kuzongwa) ni: Mwenye kufungiwa ndani ya tumbo la chewa.

49 BASI KAMA ISINGELIMUWAHI NEEMA KUTOKA KWA MOLA WAKE Neema yenyewe ni Mwenyezi Mungu kumuwezesha kutubu na kukubali kutubu kwake. **KWA YAKINI, ANGELITUPWA JANGWANI** Yaani: Angelimtwa kutoka tumboni mwa tumbo la chewa hadi juu ya ardhi isiyokuwa na mimea. **NA ILHALI YEYE NI MWENYE KUSHUTUMIWA** Yaani: Anashutumiwa na kulaumiwa kwa kosa ambalo amelifanya na angefukuzwa katika rehema.

50 KWA HIYO, MOLA WAKE AKAMTEUA Yaani: Alimteua na kumchagua kwa Utume. **NA AKAMFANYA KUWA MIONGONI MWA WATU WEMA** Yaani: Watu waliokamilika katika wema. Imesemwa pia kwamba: Mwenyezi Mungu alimrudishia Utume na kumpa uombezi kwa nafsi yake, watu wake na akampeleka kwa watu laki moja au wanaozidi na wote wakaamini, kama ilivyotangulia kuelezwa.

51 NA ILIVYO NI KWAMBA WALE AMBAO WAMEKUFURU WANAKARIBIA KUKUTELEZESHA KWA MACHO YAO

Ibni-Qutaiba amesema kuwa: "Mwenyezi Mungu hakusudii kwamba wao wataku dhuru kwa macho yao, kama mwenye kijicho anavyokidhuru kwa jicho la husuda kile anachokiingalia. Hakuna vingine isipokuwa kwamba Mwenyezi Mungu anakusudia kwamba wao wanakuangalia wewe pale unaposoma Qur'ani uangaliaji mkali kwa uadui na chuki, unaokaribia kukuangusha". **PALE**

WALIPOSIKIA UKUMBUSHO Yaani: Wakati wa kusikia kwao Qur'ani, kwa sababu ya kuchukia kwao chuki kubwa sana. **NA WANASEMA: HAKIKA, YEYE NI MWENDAWAZIMU** Yaani: Wanasema kwa kushangazwa na habari zake na hukmu zake; eti yeye ni mwendawazimu.

52 NA HAIKUWA HIYO ISIPOKUWA NI UKUMBUSHO KWA WALIMWENGU Yaani:

Haikuwa hii Qur'ani ambayo anaisoma Muhamad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na ambayo wao hawataki kuiamini isipokuwa kwamba ni ukumbusho tu kwa walimwengu wote. Hivyo, haiwezekani ukumbusho wa walimwengu wote uteremshwe kwa mtu mwendawazimu.

SUURATUL-HAAQQAH (69)

Imeteremka Makka Aya zake ni hamsimi na mbili (52)

Kwa jina la Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema, Mwenye kurehemu.

1 TUKIO LA HAKI Tukio hilo ni Kiyama, kwa sababu mambo ni ya hakika katika tukio hilo. Tukio la haki ni siku ya haki kwa sababu siku hiyo haki zitadhihiri.

2 NINI TUKIO LA HAKI? Maana ni kuwa: Ni kitu gani hicho katika hali yake na sifa zake?

3 NA NINI KILICHOKUJULISHA WEWE, NI NINI TUKIO LA HAKI? Yaani: Ni kitu gani kilichokujulisha wewe, ni nini hicho? Kama kwamba kiko nje kabisa ya eneo la elimu ya viumbe.

4 THAMUDI NA ADI WALIKADHIBISHA KIGONGACHO Yaani: Kigongacho ni Kiyama, na kimeitwa hivyo kwa sababu kitawagonga watu na kuwakwaruza kwa matukio yake ya kutisha.

5 AMA THAMUDI, WALIANGAMIZWA KWA KILICHO PINDUKIA MPAKA Thamudi ni watu wa Mtume Salehe. Kilichopindukia

mpaka ni ukelele ambao umevuka kiwango.

6 NA AMA ADI, WAO WALIANGAMIZWA KWA UPEPO ULIO BARIDI, USIOKINGIKA Adi ni watu wa Mtume Hudi. Upepo ulio baridi ni upepo wenye baridi kali sana. Usiokingika ni upepo mkavu ambao umevuka mpaka kwa ukali na kuvuma kwake, na kurefuka kwa muda wake na ukali wa baridi yake.

7 ALIWAPELEKEA UPEPO HUO USIKU SABA NA MICHANA MINANE Yaani: Mwenyezi Mungu amewapelekea upepo huo muda wote huu mfululizo, hausimami na hautulii. Ulikuwa ukiwauwa kwa changarawe. **UNAOWAMALIZA** Yaani: Unaowaangamiza na kuwamaliza. **UTAWAONA WATU HUMO** Yaani: Katika siku hizo. Au makusudio ni kuwa: Katika nyumba zao. **WAMEANGUKA** Wameanguka chini wakiwa wamekufa. **KAMA KWAMBA WAO NI MAGOGO YA MITENDE YALIYO WAZI NDANI** Yaani: Magogo ya mitende yaliyoanguka au yaliyoza.

8 JE, UNAONA KWAO CHOCHOTE KILICHOBAKI? Yaani: Je, unaona kundi lililobaki, au nafsi iliyobaki? Yaani: Hakubaki yeyote miongoni mwao.

9 NA AKAJA FIR'AUNI NA WALIOKUWA KABLA YAKE Yaani: Katika mataifa ya makafiri. **NA WALIOFIDIKIZIWA** Hao ni watu wa vijiji vya watu wa Mtume Luti. Maana ni kwamba wakaja waliofidikizwa. **KWA SABABU YA KOSA** Yaani: Kwa sababu ya vitendo vibaya, navyo ni ushirikina na maasi.

10 BASI WAKAMUASI MJUMBE WA MOLA WAO Yaani: Kila uma ulimuasi mjumbe wao aliyetumwa kwao. **AKAWAKAMATA MKAMATO WA ZIADA** Yaani: Mwenyezi Mungu akawakamata (akawatia mikononi kwa kuwaadhibu) mkamato ukubwa uliozidi mikamato ya mataifa mengine.

11 KWA HAKIKA, MAJI YALIPOFURIKA Yaani: Yalipopindukia mpaka wake katika kunyanyuka na kupanda juu. Hiyo ni tufani iliyotokea wakati wa Mtume Nuhu pale watu wake walipoung'an'gania ukafiri na wakamkadhibisha. **SISI TULIKUPAKIZENI NYINYI KATIKA KIENDACHO** Yaani: Tulikupakizeni mkiwa katika migongo ya baba zenu (kabla hamjazaliwa). Na "Kiendacho" ni jahazi la Mtume Nuhu, kwa sababu lilikuwa likitembea katika maji.

12 ILI TUKIFANYE UKUMBUSHO KWENU Enyi uma wa Muhamad. Ukumbusho ni mazingatio na mawaidha mtakayoyatumia kuwa dalili ya kufahamu uwezo mkubwa wa Mwenyezi

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ، وَالْمُؤْتَفِكَتْ بِالْحَاطِطَةِ ﴿٩﴾ فَصَوَّرَ رَسُولٌ
رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً ﴿١٠﴾ إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَاءُ حَمَلَتُ كُرْحُ فِي الْجَارِيَةِ
﴿١١﴾ لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيهَا أذنٌ وَعِيَةٌ ﴿١٢﴾ فَأِذَا نَفَخَ فِي الصُّورِ
نَفْحَةً وَاحِدَةً ﴿١٣﴾ وَحَمَلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَذُكَّرًا ذَكَّةً وَاحِدَةً ﴿١٤﴾
فِيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾ وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ
﴿١٦﴾ وَالْمَلِكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَنِيَةٌ
﴿١٧﴾ يَوْمَئِذٍ تَعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾ فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ
كِتَابَهُ، يَبْسُمُ بِهِ، يَقُولُ هَؤُلَاءِ أَقْرَبُ وَأَكْنِيَّةُ ﴿١٩﴾ إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلْكٌ
حِسَابِيَّةٌ ﴿٢٠﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٢١﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾
قُطِرَتْ فَهَا دَانِيَةٌ ﴿٢٣﴾ كُلُوا وَأَشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ
الْحَالِيَةِ ﴿٢٤﴾ وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ، بِشِمَالِهِ، يَقُولُ بَلَيْتَنِي لَأُوتِيَ كِتَابِيَّةً
﴿٢٥﴾ وَلَوْ أَدْرِي مَا حِسَابِيَّةٌ ﴿٢٦﴾ بَلَيْتَهَا كَانَتْ الْفَاضِيَّةُ ﴿٢٧﴾ مَا أَغْنَى
عَنِّي مَالِيَةٌ ﴿٢٨﴾ هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةٌ ﴿٢٩﴾ خَذُوهُ فَعُوهُ ﴿٣٠﴾ تَرَى الْجَحِيمَ
صَلْوُهُ ﴿٣١﴾ تَرَى فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ﴿٣٢﴾ إِنَّهُ
كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴿٣٤﴾

Mungu, uhodari wake wa kutengeneza na adhabu zake kali. **NA LIKIHFADHI SIKIO LENYE KUHIFADHI** Yaani: Na ili sikio linalohifadhi mambo linayoyasikia liweze kuhifadhi tukio hilo baada ya kulisikia.

13 NA BARAGUMU LITAKAPOULIZWA MPULIZO MMOJA Ni mpulizo wa kwanza.

14 NA ARDHI NA MILIMA IKAONDOLEWA Yaani: Ikanyanyuliwa kutoka mahala pake ilipotulia kwa uwezo wa Mwenyezi Mungu. **IKAPONDWA MPONDO MMOJA TU** Yaani: Vikavunjwa mvunjo mmoja usiokuwa na ziada. Pia imesemwa kuwa IKAPONDWA yaani: itatandazwa mtandazo mmoja tu.

15 BASI SIKU litakuwa HIYO LIMETOKEA LA KUTOKEA Yaani: Kimesimama Kiyama.

16 NA MBINGU ZITAPASUKA. BASI SIKU HIYO, ZITAKUWA DHAIFU Yaani: Zitapasuka kwa ajili ya kuteremka kwa Malaika waliomo humo. Siku hiyo zitakuwa dhaifu, zilizojiachia.

17 NA MALAIKA WAKIWA KANDO YAKE Yaani: Malaika watakuwepo pembezoni mwake mpaka pale Mola atakapo waamuru ndipo wateremke duniani na kuizunguka na

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هُنَا حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾ وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غَسِيلِ يَدَيْهِ ﴿٣٦﴾ لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ ﴿٣٧﴾ فَلَا أَقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٨﴾ وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تَأْمِنُونَ ﴿٤١﴾ وَلَا يَقُولُ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَّا تَذْكُرُونَ ﴿٤٢﴾ نَزَّلَ مِنْ رَبِّكَ الْعَلَمِينَ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ نَقُولُ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٦﴾ فَمَا يَنْكُرُ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِنَّهُ لَلَّذِكْرُ لِلْمُنِئِقِينَ ﴿٤٨﴾ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْبَقِيَّةِ ﴿٥١﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

سُورَةُ الْمَعَارِجِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿١﴾ لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ ﴿٢﴾ مِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ ﴿٣﴾ تَصْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ﴿٤﴾ فَأَصْبَرَ صَبْرًا جَبِيلًا ﴿٥﴾ إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا ﴿٦﴾ وَرَبَّهُ قَرِيبًا ﴿٧﴾ يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْهَيْلِ ﴿٨﴾ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ﴿٩﴾ وَلَا يَسْئَلُ حِمِيمٌ حَمِيمًا ﴿١٠﴾

waliomo humo. **NA WANANE WATABEBA ARSHI YA MOLA WAKO SIKU HIYO** Yaani: Malaika wanane wataibeba Arshi juu ya vichwa vyao siku ya Kiyama. Na imesemwa pia kuwa: Ni safu nane za Malaika, hakuna ajuaye idadi yao isipokuwa Mwenyezi Mungu tu.

18 SIKU HIYO MTAHUDHURISHWA Yaani: Waja watahudhurishwa kwa Mwenyezi Mungu kwa ajili ya kuhesabiwa. **HAKITAFICHIKA KWENU CHOCHOTE CHA KUFICHIKA** Hakifichiki kwa Mwenyezi Mungu cha kufichika; vyovyote iwavyo, iwe ni nyinyi wenyewe au kauli zenu au vitendo vyenu.

19 BASI AMA YULE ALIYEPEWA KITABU CHAKE KWA MKONO WAKE WA KULIA Yaani: Amepewa kitabu chake ambacho Malaika wanaotunza wameandika humo matendo yake. **BASI ATASEMA: "CHUKUENI, SOMENI KITABU CHANGU** Yaani: Atayasema hayo kwa furaha na bashasha.

20 KWA YAKINI, MIMI NILIKUWA NA YAKINI KWAMBA NITAIKUTA HISABU YANGU Yaani: Nilijua na kuwa na yakini

duniani kwamba mimi nitahisabiwa huko Akhera. Na imesemwa pia kuwa maana ni kwamba: Mimi nilikuwa na yakini kwamba Mwenyezi Mungu ataniadhibu kwa madhambi yangu, kwa hakika amenifadhili kwa msamaha wake na hakunipatiliza.

21 BASI HUYO ATAKUWA KATIKA MAISHA MARIDHAWA Maisha yenye kuridhiwa, sio ya karaha.

22 KATIKA PEPO ILIYO JUU Yaani: Pepo iliopo mahali palipo juu, kwa sababu pepo hiyo iko mbinguni. Au maana ni kwamba pepo hiyo ni yenye hadhi tukufu na cheo cha juu.

23 MAKONYO YAKE YAKO KARIBU Maana ni kwamba matunda yake yako karibu kwa anayeyachuma; iwe amesimama au amekaa au amejilaza.

24 "KULENI NA KUNYWENI Yaani: Wataambiwa humo peponi: Kuleni na kunyweni. **KWA RAHA NA WASAA** Hakuna kinywaji kitakachochafuliwa humo na hakuna chakula kitachosumbua koo au tumbo. **KWA SABABU YA YALE MLIYOTANGULIZA KUYAFANYA KATIKA SIKU ZILIZOPITA** Yaani: Kwa sababu ya amali njema mlizozifanya duniani.

25 NA AMA YULE ALIYEPEWA KITABU CHAKE KWA MKONO WAKE WA KUSHOTO, ATASEMA: Kwa huzuni na kusikitikia maovu yake atakayoyaona humo. **"EE! LAITI MIMI NISINGEPEWA KITABU CHANGU** Yaani: Nisingepewa kabisa kitabu changu (kuliko kuwa nimepewa kikiwa kimejaa maovu tu)].

26 NA NISINGEJUA: NI NINI HISABU YANGU? Yaani: Laiti pia nisingelijua kabisa: Hisabu yangu ni kitu gani? Atatamani hivyo kwa sababu yote yaliyomo humo yako dhidi yake.

27 EE! LAITI YANGEKUWA NI YENYE KUMALIZA Yaani: Laiti mauti niliyokufa yangukuwa yenye kumaliza, na nisingelifanywa kuwa hai baada yake. Ametamani kudumu kwa mauti na kutofufuliwa kwa sababu ya vitendo vyake viovu alivyoviona na adhabu aliyoienda.

28 HAIKUNIFAA MALI YANGU Yaani: Mali niliyoichuma haikunikinga chochote na adhabu ya Mwenyezi Mungu.

29 HOJA ZANGU ZIMENIPOTEA Yaani: Hoja zangu zimenipotea na kunitoweka. Imesemwa pia kwamba: Muradi wa "HOJA = SULTAAN" ni cheo, hadhi na ufalme. Hapo, ndipo Mwenyezi Mungu atakaposema:

30 MKAMATENI NA MTIENI MAKONGO Yaani: Ifungeni mikono yake kwenye shingo kwa makongo. (pingu za minyororo inayofunga shingo, mikono na miguu)

31 KISHA MTIENI MOTONI Yaani: Mtieni motoni ili apate joto lake.

32 TENA KATIKA MINYORORO AMBAYO UREFU WAKE NI DHIRAA SABINI MUNGIZENI Minyororo ni vikuku vilivyopangiliwa. Dhiraa ni urefu wake. Sufiani amesema kuwa: *Imetufikia habari kuwa mnyororo huo utamwingia mtu katika njia yake ya haja kubwa na kutokea mdomoni.*

33 KWA HAKIKA, YEYE ALIKUWA HAMUAMINI MWENYEZI MUNGU MTUKUFU

34 NA HAHIMIZI JUU YA KUMPA CHAKULA MASIKINI Yaani: Hajihimizi yeye mwenyewe kumpa chakula masikini kutoka katika mali yake au hamhimizi mtu mwengine katika kumpa chakula masikini.

35 BASI LEO HII HANA RAFIKI YEYOTE HAPA Yaani: Siku ya Kiyama huko akhera, hatakuwa na atakayemsaidia au kumuomba, kwa sababu hiyo ni siku ambayo ndugu atamkimbia ndugu yake na mpenzi atamkimbia mpenzi wake mbele yake.

36 NA HANA CHAKULA ILA TU MAJI YA USAHA Isipokuwa ni usaha wa watu wa motoni na damu chafu na usaha unaotiririka kutoka katika miili yao kutokana na kuoga kwao.

37 HAWALI CHAKULA HICHO ISIPOKUWA TU WENYE MAKOSA Watu wenye makosa na wenye madhambi.

38 BASI NINA APA KWA MNAVYOVIONA

39 NA MSIVYOVIONA Yaani: Nina apa kwa vile vyote; vinavyo onekana na visivyo onekana.

40 KWA HAKIKA, HIYO NI KAULI YA MJUMBE MWENYE HESHIMA Yaani: Kwa yakini, Qur'ani ni kisomo cha Mjumbe mwenye heshima. Na muradi ni Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani au ni kauli ambayo Mjumbe mwenye heshima kubwa anaifikisha, akikusudiwa kuwa ni Jibrili.

41 NA SIO KAULI YA MSHAIRI Kama mnavyodai, kwa sababu hiyo Qur'ani sio miongoni mwa aina za ushairi. **KUAMINI KWENU NI KUCHACHE MNO** Yaani: Mnaamini imani ndogo na mnakubali kukubali kudogo.

42 WALA SI KAULI YA KUHANI Kama mnavyodai, kwani ukuhani ni jambo jingine kabisa. Hakuna uhusiano wowote kati yake na kati ya hii Qur'ani. **KUWAIDHIKA KWENU NI KUDOGO MNO** Yaani: Mnaonyeka kuonyeka kudogo sana.

43 NI UTEREMSHO UTOKAO KWA MOLA WA WALIMWENGU WOTE Maana ni kuwa: Hiyo ni kauli ya Mjumbe mwenye heshima, na pia ni uteremsho utokao kwa Mola wa

walimwengu wote kupitia ulimini mwake.

44 NA LAU ANGETUZULIA BAADHI YA MANENO Yaani: Lau Mjumbe huyo ambaye ni Muhammad au Jibrili kwa mujibu wa maelezo yaliyotangulia, angetusingizia; lau angejikalifisha chochote katika hayo, na akayabuni yeye mwenyewe na akayahusisha kwa Mwenyezi Mungu.

45 TUNGEMSHIKA KWA MKONO WA KULIA Yaani: Kwa mkono wake wa kuume.

46 46. KISHA TUNGEMKATA MSHIPA MKUBWA WA MOYO "Mshipa mkubwa wa moyo "Alwatiin" ni mshipa unaopita mgongoni mpaka unaungana na moyo. Hii ni taswira ya kuangamizwa kwake kwa adhabu mbaya sana ambayo watawala wanawafanyia watu wanaowachukia.

47 HAKUNA YEYOTE WA KUMKINGA NA ADHABU HIYO MIONGONI MWENU Yaani: Hapana yeyote kati yenu atakayetukinga tusimpate au atakaye muokoa atuponyoke. Sasa vipi anajikalifisha kumsingizia Mwenyezi Mungu kwa ajili yenu?

48 NA KWAMBA HIYO NI UKUMBUSHO KWA WENYE UCHAMUNGU Yaani: Qur'ani ni ukumbusho kwa wenye uchamungu, kwa sababu wao ndio wanaofaidika nayo.

49 NA KWA YAKINI, SISI TUNAJUA KWAMBA MIONGONI MWENU WAMO WAKADHIBISHAJI Yaani: Baadhi yenu wanaikadhibisha Qur'ani. Sisi tutawalipa kwa hayo.

50 NA KWA YAKINI, HIYO ITAKUWA MAJUTO KWA MAKAFIRI Yaani: Kwa yakini, Qur'ani itakuwa hasara na majuto kwa makafiri siku ya Kiyama.

51 NA KWA YAKINI, HIYO NI HAKI YA HAKIKA Qur'ani ni haki ya hakika kwa kuwa inatoka kwa Mwenyezi Mungu. Shaka haizunguki kandokando yake haiisogelei.

52 BASI LITUKUZE JINA LA MOLA WAKO MTUKUFU Yaani: Mtakase na yasiyofaa kwake kwa kuleta Tasbihi ambao ni uradi maarufu.

SUURATUL MAARIJ (70)

Imeteremka Makkah Aya zake ni arobaini na nne(48)

Kwa jina la Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema, Mwenye kurehemu.

1 ALIOMBA MWENYE KUOMBA KUIOMBA ADHABU YENYE KUTOKEA Maombi hapa yamekusanyiwa maana ya kuapiza. Maana ni kwamba: Muombaji amejiombea dua

بَصُرُوهُمْ يَوْمَ الْمَجْزِمْ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابٍ يَوْمَئِذٍ بِبَنِيهِ ﴿١١﴾
 وَصَحْبَتِهِ وَأَخِيهِ ﴿١٢﴾ وَفَصَّلِيهِ أَتَى تَنْوِيهِ ﴿١٣﴾ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
 جَمِيعًا ثُمَّ بِنَجِيهِ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّمَا الظنُّ ﴿١٥﴾ نَزَاعَةٌ لِلشَّوَى ﴿١٦﴾ دَعَا
 مِنْ أَدْرَتَوْلَى ﴿١٧﴾ وَجَمَعَ فَأَوْعَى ﴿١٨﴾ * إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا ﴿١٩﴾
 إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ﴿٢٠﴾ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿٢١﴾ إِلَّا
 الْمُصَلِّينَ ﴿٢٢﴾ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَالَّذِينَ فِي
 أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ ﴿٢٤﴾ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٥﴾ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ
 بَيِّنَاتٍ مِّنَ اللَّهِ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٢٦﴾ إِنَّ عَذَابَ
 رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ﴿٢٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِرُفُوعِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٢٨﴾ إِلَّا عَلَى
 أَرْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٢٩﴾ مِمَّنْ بَنَى وِرَاءَ
 ذَلِكَ فَاُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٣٠﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ زَعُونَ ﴿٣١﴾
 وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَتِهِمْ قَائِمُونَ ﴿٣٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٣٣﴾
 أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُّكْرَمُونَ ﴿٣٤﴾ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قَبْلَكَ مُهْطِعِينَ ﴿٣٥﴾
 عَنِ الْعَمِينَ وَعَنِ النَّشَامِ عَزِينَ ﴿٣٦﴾ أَيْطَعُ كُلَّ أَمْرٍ مِّنْهُمْ ﴿٣٧﴾
 أَنْ يَدْخُلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ﴿٣٨﴾ كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

mabaya ya kufikwa na adhabu yenye kutuka. (amejiapiza) Imesemwa kuwa muombaji huyu ni Annadh-ri Ibn Al-haarith wakati aliposema kwamba: "Ewe Mola wangu, ikiwa haya ayasemayo Muhammad ni haki kutoka kwako, basi nyeshleza juu yetu mawe kutoka mbinguni au tuletete adhabu iumizayo".

2 KWA MAKAFIRI HAINA MWENYE KUIZUIA Adhabu hiyo yenye kutuka itawashukia makafiri, hapana yoyote atakayeziua.

3 ITOKAYO KWA MWENYEZI MUNGU MWENYE VIPANDIO Adhabu inatoka kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu mwenye vipandio ambavyo Malaika wanapanda kupitia vipandio hivyo. (ngazi) Imesemwa pia kuwa vipandio ni utukufu.

4 MALAIKA NA ROHO WANAPANDA HUMO KWENDA KWAKE Yaani: Malaika wanapanda kwenda kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu katika ngazi hizo ambazo Mwenyezi Mungu amezifanya kwa ajili yao. Roho ni Jibrili. Imesemwa pia kuwa roho hapa ni Malaika mwingine mkubwa, sio Jibrili. **KATIKA SIKU AMBAYO KIPIMO CHAKE KITAKUWA MIAKA HAMSINI ELFU** makusudio ni siku ya

Kiyama. Muda wa kusimama waja kwa ajili ya kuhesabiwa ni kiasi hiki cha miaka. Kisha baada ya hapo, watu wa peponi watatulizana katika pepo, na watu wa motoni watatulizana katika moto. Na imesemwa pia kuwa kiasi cha siku ya Kiyama kwa makafiri ni miaka hamsini elfu, na kwa waumini ni muda ulio kati ya Adhuhuri na Alasiri.

5 KWA HIYO, VUMILIA UVUMILIVU MZURI Yaani: Vumilia ewe Muhammad juu ya upinzani wao kwako na kukufuru kwao yale ambayo umekuja nayo. Vumilia kuvumilia ambako hakuna malalamiko ndani yake na hakuna mashtaka kwa asiye kuwa Mwenyezi Mungu. Hii ndio maana ya uvumilivu mzuri.

6 HAKIKA, WAO WANAIONA SIKU HIYO KUWA IKO MBALI Yaani: Wanaiona siku ya Kiyama ambayo kipimo chake ni miaka hamsini elfu iko mbali na ni jambo lisilowezekana, muhali.

7 NA SISI TUNAIONA IKO KARIBU Yaani: Sisi tunajua kuwa ni yenye kutokea, iko karibu kwa sababu "Kila kijacho, kiko karibu".

8 SIKU AMBAYO MBINGU ZITAKUWA KAMA MADINI YALIYOYAYUSHWA Madini yaliyoyayushwa ni shaba, risasi na fedha iliyoyayushwa. Na imesemwa pia kuwa ni tope za mafuta.

9 NA MILIMA ITAKUWA KAMA SUFI ILIYOSHAMBULIWA Milima itakuwa kama sufi iliyochambuliwa, kwa sababu ikisha pondwaponywa na kurushwa angani itafanana na sufi iliyo chambuliwa wakati inapopeperushwa na upepo.

10 NA NDUGU HATAMUULIZA NDUGU Ndugu hatamuuliza ndugu yake; kuhusu mambo yake katika siku hiyo kutokana uzito wa matukio makubwa yatakayo washukia.

11 WATAONESHWA NDUGU ZAO HAO Kila ndugu atamuona ndugu yake. Hataweza kujificha kwa yeyote. Lakini Hawataulizana wala hawatasemeshana. **MUOVU ATAPENDA** Atatamani kila mwenye dhambi aliyestahiki kuingia motoni kwa dhambi hiyo. **SIKU HIYO KUJIKOMBOA KWA WATOTO WAKE KUTOKANA NA ADHABU YA SIKU HIYO** Siku ya Kiyama ambayo imemshukia.

12 NA MKE WAKE NA NDUGU YAKE Hawa ni watu adhimu na watukufu zaidi kwake. Lau ungekubaliwa ukombozi kwake, angejikomboa kwa kuwatoa hao na asalimike na adhabu iliyomshukia.

13 NA UKOO WAKE AMBAO UNAMHAMI Jamaa zake wa karibu zaidi ambao wanahusiana naye katika uzawa au wakati wa matatizo, na ambao anakimbilia kwao.

14 NA WALIO KATIKA ARDHI WOTE, KISHA KUJIKOMBOA HUKO KUMUOKOE Muovu atatamani kujikomboa kwa wote waliomo katika ardhi, wakiwemo binadamu, majini na viumbe wengine wasiokuwa hao, kisha kujikomboa huko kumuokoe na adhabu ya Jahanamu.

15 HAPANA! HAKIKA, HUO NI MBIMBIRIKO HAPANA! Ni neno la kumkemea movvu aache matumaini hayo, na kumuwekea wazi kutowezekana kwa ukombozi alioupenda. HAKIKA, HUO NI MBIMBIRIKO Mbimbiriko *Ladhwa* ni jina la Jahannamu. Jina hilo limechukuliwa kutokana na mbimbiriko katika moto, ambao ni muwako unaotoa miali na sauti.

16 UNABAMBUA NGOZI YA KICHWA Unabambua nyama na ngozi na kuitenganisha na mfupa mpaka usibakishe kitu katika mfupa huo.

17 UNAMWITA MWENYE KUPUZA NA KUPINGA Yaani: Jahannamu inamwita mwenye kuikataa haki duniani na akaipuza

18 NA AKAKUSANYA NA AKAHIFADHI Yaani: Amekusanya mali akaiweka katika hifadhi, na hakutumia chochote katika mali hiyo katika njia za kheri.

19 KWA YAKINI, MWANADAMU AMEUMBWA AKIWA MWENYE KULALAMA Kulalama ni pupa mbaya sana na manun'guniko machafu kabisa.

20 IKIMPATA SHARI, NI MWINGI WA KULALAMA SANA

21 NA IKIMPATA KHERI NI MZUIAJI SANA Yaani: Mwanadamu ukimpata ufukara au shida au ugonjwa au mfano wa hayo, anakuwa mwingi wa kulalama. Na ikimpata kheri kama vile utajiri, rutuba (katika kilimo), wasaa na mfano wa hayo, yeye anakuwa mwingi wa kuzuia na kubania.

22 ILA TU WENYE KUSWALI Ila wenye kudumisha kuswali. Yaani: Wao hawako katika sifa hizo za kulalama, kunun'gunika na kuzuia, na kwamba wao wamo katika sifa za kusifika na vitendo maridhawa, kwa kuwa imani yao na dini ya haki inawakemea kusifika na sifa hizo, na inawaongoza kwenye kusifika na sifa njema.

23 AMBAO WAO JUU YA SWALA ZAO NI WENYE KUDUMU Hawajishughulishi na la kushughulisha wakaiacha sala na wanazitekeleza swala zilizofaradhiwa katika nyakati zake.

24 NA AMBAO KATIKA MALI ZAO KUNA HAKI YENYE KUJULIKANA Muradi wa haki yenye kujulikana ni zaka yenye kufaradhiwa. Imesemwa pia kuwa muradi wake ni kuunga udugu.

25 KWA MWENYE KUOMBA NA MWENYE KUNYIMWA Imetangulia tafsiri ya

mwenye kuomba na mwenye kunyimwa katika Sura Al-dhaariyaat.

26 NA WALE AMBAO WANASADIKISHA SIKU YA MALIPO Hiyo ni siku ya Kiyama. Hawaitilii shaka wala hawaikanushi.

27 NA AMBAO WAO WANAIOGOPA ADHABU YA MOLA WAO Wanaihofu na kuiogopa adhabu hiyo pamoja na kuwa wanayo matendo ya ibada, kwa kuyaona duni matendo yao na kuungama yale yaliyo wajibu kwao kumfanyia Mwenyezi Mungu Mtukufu.

28 HAKIKA, ADHABU YA MOLA WAO SI YENYE KUAMINIWA Yaani: Haitakikani kwa yeyote kujiaminisha nayo, na kwamba haki ya kila mmoja ni kuiogopa.

29 NA AMBAO WAO NI WENYE KUZIHIFADHI TUPU ZAO. Wasizitumie katika njia za maasi.

30 ILA KWA WAKE ZAO wa halali AU WALE AMBAO IMEWAMILIKI MIKONO YAO YA KULIA wajakazi. HAKIKA, WAO SI WENYE KULAUMIWA. Hawatalaumiwa au kuadhibiwa ikiwa watakidhi hapo matamaniao ya nafsi zao.

31 BASI MWENYE KUTAKA KINYUME CHA HAYO, HAO NDIO WENYE KUVUKA MIPAKA yaani watakaokidhi matamaniao ya nafsi zao kwa njia nyingine mbali na hizo zilizotajwa basi hao ndio waliopindukia mipaka ya Mwenyezi Mungu na kuingia katika aliyoharamisha.

32 NA AMBAO WAO NI WENYE KUCHUNGA AMANA ZAO NA AHADI ZAO Yaani: Hawapuuziii kitu chochote katika amana ambazo wanaoaminiwa kuzichunga, na hawavunji kitu chochote katika ahadi ambazo wanazifunga juu ya nafsi zao.

33 NA AMBAO WAO NI WENYE KUSIMAMISHA USHAHIDI WAO Yaani: Wanatoa ushahidi kama ulivyo kwa yule ambaye unatakiwa kutolewa ushahidi juu yake; awe ni ndugu au mtu kando, mwenye hadhi au mtu wa kawaida. Hawafichi ushahidi na hawaubadilishi.

34 NA AMBAO WAO SWALA ZAO WANAZIHIFADHI Yaani: Wanahifadhi nyiradi zake, nguzo zake na mashariti yake. Hawaachi kitu chochote katika hayo, na lolote la kushughulisha haliwashughulishi wakaiacha sala. Wanaihifadhi swala baada ya kuitekeleza kwa kuacha kutenda mambo ambayo yanaipomoshwa na kubatilisha malipo yake.

35 HAO KATIKA MABUSTANI WATAKIRIMIWA Watatulizana humo na watakirimiwa kwa namna mbalimbali za takrima.

فَلَا أَقْسِمُ رَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا لَقَدِرُونَ ﴿٤٠﴾ عَلَىٰ أَنْ تَبْدِلَ خَيْرًا مِنْهُمْ
وَمَا تَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤١﴾ فَذَرَهُمْ يَحْضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يَلْقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي
يُوعَدُونَ ﴿٤٢﴾ يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا أَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِصُونَ
﴿٤٣﴾ خَشِيعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرَهِقُهُمْ ذَلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٤٤﴾

سُورَةُ نُوْحٍ
٧٨ آيَاتُهَا
٧٦ نُسُخَاتُهَا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَقَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢﴾ أِنِ اعْبُدُوا
اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا ﴿٣﴾ يَغْفِرْ لَكُمْ مِن ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ
إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِن أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ
﴿٤﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٥﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَايَ إِلَّا
فِرَارًا ﴿٦﴾ وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصْبَعَهُمْ
فِي آذَانِهِمْ وَأَسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا
﴿٧﴾ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جَهَارًا ﴿٨﴾ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ
لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾

﴿36﴾ **WANA NINI WALE AMBAO WAMEKUFURU WANAKUKODOLEA MACHO?** Yaani: Wanafanya haraka kukupinga na kukucheza shere. Na imesemwa pia kuwa wananyoosha shingo zao wakikuangalia sana.

﴿37﴾ **KULIANI NA KUSHOTONI WAKO MAKUNDI MAKUNDI** Yaani: Kuliani kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na kushotoni kwake kuna makundi yenye kusambaa.

﴿38﴾ **HIVI KILA MTU KATIKA WAO ANATAMAA YA KUINGIZWA KATIKA PEPO YENYE NEEMA?** Washirikina walikuwa wakisema kuwa: "Hawa Waislamu wakiingia peponi, kwa hakika sisi tutaingia kabla yao". Kutokana na maneno hayo, ilishuka aya hii.

﴿39﴾ **HIVYO SIVYO! KWA YAKINI, SISI TUMEWAUMBA WAO KUTOKANA NA KILE AMBACHO WANAKIJUA** Yaani: Tumewaumba kutokana na uchafu ambao wanaujua. Kwa hiyo, haitakikani kwao kufanya kiburi hiki. Imam Ahmad, Ibn-maja na Ibn-saad wamesimulia kwamba Mtume wa Mwenyezi Mungu alisoma aya hizi: " **WANA NINI WALE**

AMBAO WAMEKUFURU WANAKUKODOLEA MACHO? KULIANI NA KUSHOTONI WAKO MAKUNDI MAKUNDI? HIVI ANATAMAA KILA MTU KATIKA WAO YA KUINGIZWA KATIKA PEPO YENYE NEEMA? HIVYO SIVYO! KWA YAKINI, SISI TUMEWAUMBA KUTOKANA NA KILE AMBACHO WANAKIJUA" Kisha Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alitema mate juu ya kiganja chake na kuweka kidole chake juu yake na akasema: "Mwenyezi Mungu anasema kuwa: Ewe mwanadamu, vipi utanishinda na ilhali nimekuumba kutokana na mfano wa mate haya? Mpaka nilipokutengeneza sawa sawa na kukunyoosha umekuwa unatembea kati ya shuka mbili na ardhi ikawa tulivu kwako, ukakusanya na umezuia , mpaka roho ilipofikia katika mishipa ya shingo ndio umefika wakati wa kutoa sadaka!"

﴿40﴾ **HIVYO BASI, NINAAPA KWA MOLA WA MASHARIKI NA MAGHARIBI, KWA YAKINI SISI NI WENYE KUWEZA** Ninaapia kwa Mola wa mashariki ya kila siku katika siku za mwaka na magharibi yake.

﴿41﴾ **KUBADILISHA WALIO BORA ZAIDI KULIKO WAO, NA SISI SIO WENYE KUSHINDWA** Yaani: Tunaweza kuwaumba watu bora zaidi kuliko wao na wenye kumtii zaidi Mwenyezi Mungu kuliko wale waliomuasi na tukawaangamiza. "Na sisi sio wenye kushindwa", tukitaka kufanya hivyo. Bali tunafanya lile tunalolitaka. Hakitukwepi kitu chochote, na halitushindi jambo lolote.

﴿42﴾ **BASI WAACHE WAZAME NA WACHEZE MPAKA WAKUTANE NA SIKU YAO AMBAYO WANA AHIDIWA** Waache wazame katika batili yao, na wacheze katika ulimwengu wao. Wewe shughulika na lile ambalo umeamrisha, na yasikutie jekejeke kabisa yale waliyonayo. Wajibu wako ni kufikisha ujumbe tu. **MPAKA WAKUTANE NA SIKU YAO AMBAYO WANA AHIDIWA** Hiyo ni siku ya kiyama.

﴿43﴾ **SIKU AMBAYO WATATOKA KATIKA MAKABURI YAO HUKU WAKIENDA HARAKA, KANA KWAMBA WAO KWENYE MEDE WANAKIMBILIA** Siku watakapotoka makaburini haraka kama kwamba wanashindana kufika haraka kwenye kitu kilicho simamishwa, kama vile bendera.

﴿44﴾ **YAKIWA DHALILI MACHO YAO HUKU UKIWAFUNIKA UNYONGE. HIYO NDIO SIKU AMBAYO WALIKUWA WAKIAHIDIWA** Macho yao yatakuwa manyonge, hawawezi kuyanyanyua kutokana na adhabu wanayoitazamia. Madhila makubwa sana yatawagubika.

SUURAT NUUH (71)

Imeteremka Makkah Aya zake
ni ishirini na nane (28)

*Kwa jina la Mwenyezi Mungu Mwingi wa
rehema, Mwenye kurehemu.*

1 **KWA YAKINI, SISI TULIMPELEKA NUHU
KWA WATU WAKE TUKAMWAMBIA:
WAHOFISHE WATU WAKO KABLA YA
KUWAJIA WAO ADHABU IUMIZAYO SANA**
Imetangulia huko nyuma kueleza kwamba Nuhu
ndiye Mtume wa kwanza ambaye Mwenyezi Mungu
amemtuma. Na umetajwa ufafanuzi wa muda wa
kukaa kwake kwa watu wake katika Suuratul
Ankabuut (29) kuwa ni miaka alfu moja kupungua
hamsini **KWAMBA WAHOFISHE WATU WAKO**
Yaani: Tulimwambia: "Wahofishe watu wako"
**KABLA HAJJAWAJIA ADHABU IUMIZAYO
SANA** Adhabu yenye maumivu makali, nayo ni
adhabu ya moto, au adhabu hiyo ni ile gharika
iliyowashukia.

2 **ALISEMA: ENYI WATU WANGU,
HAKIKA, MIMI KWENU NI MUONYAJI
MWENYE KUWEKA WAZI** Mimi ni mwenye
kutahadharisha na ni mwenye kukuhofisheni
adhabu ya Mwenyezi Mungu. **MWENYE
KUWEKA WAZI** Ninakuwekeeni wazi yale
ambayo ndani yake kuna wokovu wenu.

3 **KWAMBA: MWABUDUNI MWENYEZI
MUNGU NA MCHENI NA MNITII MIMI**
Mtekelezeni haki yake ya kujidhalilisha na
kupenda, na tekelezeni yale ambayo
amekuamrishi na msishirikishe naye
mwengine. **NA MCHENI** Yaani: Jiepusheni na
yale ambayo yatakuingeni katika adhabu yake.
NA MNITII MIMI Mnitii mimi katika yale
ambayo ninakuamrishi, kwani mimi ni
Mjumbe wa Mwenyezi Mungu kwenu.

4 **ATAKUSAMEHENI KATIKA MADHAMB
YENU** Yaani: Atakusameheni baadhi ya madhambi
yenu, nayo ni yale ambayo yametangulia kutendwa
kabla ya kumtii Mtume na kuitika wito wake. **NA
ATAKUCHELEWESHENI MPAKA MUDA
ULIO TAJWA.** Yaani: Na atachelewesha kufa
kwenu mpaka muda wa juu kabisa ambao
Mwenyezi Mungu ameukadiria kwenu. Muradi ni
kwamba ataurefusha umri umma wenu na kuishi
kwao duniani madamu watadamu katika kumtii
Mwenyezi Mungu. **KWA YAKINI, MUDA WA
MWEMWEZI MUNGU PINDI UKIJA
HAUCHELEWESHWI** Yaani: Muda
aliokukadirieni Mwenyezi Mungu ukija na ilhali
nyinyi bado mumo katika ukafiri, hauta ahirishwa.
Bali utatotokea bila ya kizuizi. Kwa hiyo, fanyeni
haraka kuamini na kutii. **LAU MNGEKUWA**

MNAJUA Yaani: Mngejua kwamba muda wa
Mwenyezi Mungu pindi ukija hauacheleweshwi.

5 **ALISEMA: EWE MOLA WANGU, KWA
YAKINI MIMI NIMEWALINGANIA WATU
WANGU USIKU NA MCHANA** Yaani:
Niliwahubiria imani ambayo umeniamrisha
niwahubirie. Niliwahubiria mahubiri endelevu;
usiku na mchana bila ya kuzembea.

6 **KULINGANIA KWANGU
HAKUKUWAZIDISHIA ILA TU KUKIMBIA**
Kulingania kwangu hakukuwazidishia ila
kuyakimbia yale ambayo ninawalingania, na
kuyakalia mbali.

7 **NA KWA YAKINI, MIMI KILA
NILIPOWALINGANIA ILI UWASAMEHE,**
Yaani: Kila nilipowaita kwenye sababu ya
kusamehewa, nayo ni kukuamini wewe na kukutii,
**WALITIA VIDOLE VYAO MASIKIONI MWA
NGUO ZAO** Walizificha nyuso zao kwa nguo zao
hizo ili wasinione na ili wasiyasikie maneno yangu.
NA WALING'ANG'ANIA ukafiri. **NA
WALITAKABARI** Walifanya kiburi cha kukataa
kuikubali haki. **KIBURI KIKUBWA** Kutakabari
kukubwa sana.

8 **KISHA KWA YAKINI, MIMI
NILIWALINGANIA KWA UWAZI**
Niliwawekea wazi wito, nikiwakabili kwa uwazi
khusus mahubiri hayo.

9 **KISHA HAKIKA, MIMI NIMEWADHIHIRISHA**
Yaani: Niliwalingania nikiwawekea wazi wito. **NA
NILIWAFANYIA SIRI SANA** Niliwahubiria kwa
siri. Mtu alikuwa anamlingania mtu baada ya mtu;
anzungumza naye kwa siri kati yake na mtu
huyo. Mtume Nuhu aliwalingania watu wake
kwa kutumia njia mbali mbali na mbinu tofauti.
Imesemwa pia kwamba maana ya
"NILIWAFANYIA SIRI" ni "Niliwaenda
majumbani mwao nikawalingania humo".

10 **NIKASEMA: MUOMBENI MSAMAHA
MOLA WENU** Yaani: Muombeni msamaha
kutokana na madhambi yenu yaliyotangulia,
kwa kuitakasa nia. **HAKIKA, YEYE
AMEKUWA MWINGI WA KUSAMEHE**
Yeye ni mwingi wa kuwasamehe wenye
makosa.

11 **ATAPELEKA MAWINGU KWENU
YAKITIRIRISHA MAJI SANA** Yenye
kutiririsha sana ni kuchiriza kwa wingi, na huko
ni kule kujikamua kwa mvua. Katika aya hii,
kuna dalili ya kwamba kuomba msamaha ni
miongoni mwa sababu kubwa za kupata mvua
na kupata aina mbali mbali za riziki.

12 **ATAKUSAIDIENI KWA MALI NA**

يُرْسِلَ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ﴿١١﴾ وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَيَنْبِيٍّ وَيَجْعَلْ
 لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾ مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾
 وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾ أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَمَوَاتٍ
 طِبَاقًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا ﴿١٦﴾
 وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾ ثُمَّ يُعِيدْكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجْكُمْ
 إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾ لِيَسْتَلْكُمْ مِنْهَا
 سُبُلًا فَجَاجًا ﴿٢٠﴾ قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّمَا عَصَوْتُ وَأَتَّبَعُوا مِنْ لَدُنِّهِ
 مَا لَهُمْ وَوَلَدُهُمْ إِلَّا خَسَارًا ﴿٢١﴾ وَمَكْرُومًا مَكْرًا كَبِيرًا ﴿٢٢﴾ وَقَالُوا
 لَا تَنْذِرُنَا هَلْ نُنَبِّئُكَ بِالَّذِينَ لَا يَرْجُونَ رَبَّهُمْ وَأَنْبَغُوا وَيَعِزُّونَ
 وَسْرًا ﴿٢٣﴾ وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا ﴿٢٤﴾
 مِمَّا خَطَبْتَهُمْ أُعْرِفُوا فَأَدْحَلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ
 اللَّهِ أَنْصَارًا ﴿٢٥﴾ وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَنْذِرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ
 دِيَارًا ﴿٢٦﴾ إِنَّكَ إِن تَذَرَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا الْفَاجِرَ
 كَفَارًا ﴿٢٧﴾ رَبِّ أَعْرِضْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِيَ
 مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا نَبَاتًا ﴿٢٨﴾

WATOTO, NA ATAKUFANYIENI BUSTANI NA ATAKUFANYIENI MITO Atazifanya nyingi mali zenu na watoto wenu. Kumwamini kwao Mwenyezi Mungu kunawakusanyia wao rutuba na utajiri duniani pamoja na fungu kubwa huko Akhera.

13 MNA NINI NYINYI, HAMTARAJI UTUKUFU WA MWENYEZI MUNGU? Mna nini hamumuogopi Mwenyezi Mungu na kwa hiyo, mkampwekesha na mkamtii?

14 NA ILHALI AMEKUMBENI HATUA BAADA YA HATUA? Amekuumbeni kupitia hatua mbali mbali; kutoka tone la manii, kisha pande la damu, kisha pande la nyama mpaka maumbile kukamilika, kama ufafanuzi wake ulivyotangulia kuelezwa katika *Suuratul Muuminuun*. Halafu mtakuwa watoto, halafu vijana, halafu wazee. Sasa vipi mnazembea kumtukuza yule ambaye amekuumbeni katika hatua hizi za ajabu?

15 HIVI HAMKUONA NAMNA MWENYEZI MUNGU ALIVYOUMBA MBINGU SABA ZIKIWA KATIKA TABAKA? Zenye kupangana; baadhi yake

zikiwa juu ya baadhi nyingine.

16 NA AMEUFANYA MWEZI HUMO Yaani: Katika mbingu hizo, na mwezi huo upo katika mbingu iliyo karibu. **UKIWA UNATOA MWANGAZA** Unauangazia uso wa ardhi, ikiwa hamna joto ndani yake. **NA JUA AMELIFANYA TAA** Amelifanya jua kama taa kwa watu wa ardhi, ili kwa taa hiyo wafikie kwenye kufanya mambo ya maisha wanayoyahitajia. Ndani ya jua mna joto na mwangaza.

17 NA MWENYEZI MUNGU AMEKUOTESHENI KUTOKANA NA ARDHI KAMA MMEA Mwenyezi Mungu anakusudia Adam, kwa kuwa alimuumba kutokana na uso wa ardhi. Kisha akaukuza mche wake katika ardhi kwa ukubwa baada ya udogo na urefu baada ya ufupi. Kwa hakika, Mwenyezi Mungu amewakuza wanadamu kwa sehemu za ardhi wanazokula baada ya kubadilika na kuwa mimea au wanyama.

18 KISHA ATAKURUDISHENI HUMO Yaani: Atakurudisheni ardhi. Mtakufa na, kwa hiyo, viungo vyenu vitaachana mpaka virudi wiwe mchanga na kujichanganya na ardhi. **NA ATAKUTOENI TU** Yaani: Atakutoeni katika hiyo ardhi kwa kukufufueni siku ya Kiyama. Atakutoeni mara moja, sio kwa kukuotesheni hatua kwa hatua kama mara ya kwanza.

19 NA MWENYEZI MUNGU AMEKUFANYIENI ARDHI KUWA TANDIKO Yaani: Ameitandika na kuitandaza. Mnageuka geuka juu yake kama mnavyogeuka geuka juu ya mazulia yenu majumbani mwenu.

20 ILI MPITE HUMO NJIA PANA Yaani: Njia zilizo pana. "FAJJ" Ni njia iliyo kati ya milima miwili.

21 NUHU ALISEMA: EWE MOLA WANGU, HAKIKA, WAO WAMENIASI Yaani: Wameendelea kuniasi na hawakuuitika wito wangu. Nuhu amewashitaki watu wake kwa Mwenyezi Mungu, na yeye analijua zaidi hilo. **NA WAMEMFUATA YULE AMBAYE MALI YAKE NA WATOTO WAKE HAWAMZIDISHII ISIPOKUWA HASARA TU** Yaani: Wadogo wamewafuata viongozi wao na wenye utajiri katika wao na ambao wingi wa mali na watoto haukuwaongozea isipokuwa upotevu hapa duniani na adhabu huko akhera.

22 NA WALIFANYA VITIMBI VIKUBWA SANA Yaani: Vitimbi vikubwa sana, ambavyo ni kuwashakiza watu wao wa chini juu ya kumuua Mtume Nuhu.

23 NA WALISEMA: Viongozi kuwaambia wafuasi wakiwashawishi kumuasi Mtume Nuhu:

MSIWAACHE KABISA WAUNGU WENU Msiache kuwaabudu waungu wenu, na waungu hao ni masanamu na mapicha ambayo walikuwa nayo, kisha Waarabu waliyaabudu baada yao. **NA MSIMWACHE KABISA WADI NA SUWAA NA YAGHUTHI NA YAUKA NA NASRI** Yaani: Msiache kuyaabudu masanamu haya. Muhammad Bin Ka'abi amesema kuwa: "Haya ni majina ya watu wema ambao walikuwepo kati ya Adamu na Nuhu. Baada yao, wakatokea watu waliokuwa wakiwafuata katika kuabudu. Ibilisi akawaambia: Lau mngelitengeza picha zao, jambo hilo lingekuhamasisheni na kukuchangamsheni sana katika kuabudu. Wakafanya hivyo. Kisha wakatokea watu wengine baada yao. Ibilisi akawaambia: "Watu waliokuwepo kabla yenu, walikuwa wanayaabudu masanamu haya. Kwa hiyo, na nyinyi yaabuduni" na huo ndio ulikuwa mwanzo wa kuabudiwa masanamu".

24 NA KWA HAKIKA, WAMEWAPOTEZA WATU WENGI Viongozi na wakubwa wao wamewapotosha watu wengi. Imesemwa pia kwamba muradi ni msanamu. Yamewapotosha watu wengi. **NA USIWAONGEZEE MADHALIMU ISIPOKUWA UPOTEVU TU** Yaani: Usiwaongezee madhalimu ila hasara tu. Imesemwa pia kwamba: Usiwaongezee ila upotevu katika vitimbi vyao.

25 KUTOKANA NA MAKOSA YAO, WALIGHARIKISHWA Yaani: Kwa ajili ya makosa yao waliangamizwa kwa Tufani. **NA WAKATIWA MOTONI** Wakatiwa motoni baada ya hapo, nao ni moto wa akhera. Imesemwa pia kuwa moto ni adhabu ya kaburini. **HIVYO, HAWAKUJIPATIA WA KUWANUSURU BADALA YA MWENYEZI MUNGU** Yaani: Hawakumpata yeyote wa kuwakinga adhabu ya Mwenyezi Mungu.

26 NA NUHU ALISEMA: EWE MOLA WANGU, USIACHE JUU YA ARDHI MKAZI YEYOTE KATIKA MAKAFIRI Mtume Nuhu alipokata tamaa ya watu wake kuamini, aliwaapiza (aliwaombea dua mbaya) baada ya kuwa amepewa ufunuo unaosema kwamba: "Hawataamini katika wao isipokuwa tu wale ambao wamekwisha amini". Mwenyezi Mungu aliyakubali maombi yake na akawangamiza kwa gharika.

27 KWA YAKINI, WEWE UKIWAACHA, WATAWAPOTEZA WAJA WAKO Watawapotosha waikose njia ya haki. **NA HAWATAZAA ILA MUOVU** Yaani: Hawatazaa ila tu mtu muovu kwa kuacha kukutii. **MWINGI WA KUKUFURU** Mwingi

wa kuzikufuru neema zako.

28 EWE MOLA WANGU, NISAMEHE MIMI NA WAZAZI WANGU Na walikuwa waumini. **NA ATAKAYEINGIA NYUMBANI MWANGU** Nyumba yake ambayo alikuwa akikaa humo. Imesemwa pia kwamba ni jahazi lake. **AKIWA MUUMINI** Anatoka katika maombi haya yule ambaye ataingia katika nyumba yake akiwa hana sifa ya imani, kama vile mke wake na mtoto wake ambaye alisema: "NITAJIHIFADHI KWENYE MLIMA UTAKAONIKINGA NA MAJI". *Suurat Huud (11) aya 43.* **NA WAUMINI WANAUME NA WAUMINI WANAWAKE** Yaani: Nakuomba umsamehe kila mwanauume na mwanamke mwenye kusifika na sifa ya imani. **NA USIWAONGEZEE MADHALIMU ILA TU HASARA** Hilaki, hasara kuporomoka. Maombi yake haya yanamhusu kila dhalimu mpaka siku ya Kiyama.

SUURATUL JINN (72)

Imeteremka Makka Aya zake
ni ishirini na nane (28)

*Kwa jina la Mwenyezi Mungu Mwingi wa
reHEMA, Mwenye kurehemu.*

1 SEMA: PAMEFUNULIWA KWANGU Maana ni kwamba: Sema ewe Muhammad kuwaambia uma wako kuwa Mwenyezi Mungu ameleta ufunuo kwangu kupitia ulimi wa Jibrili **"KWAMBA KUNDI KATIKA MAJINI LILISIKILIZA"**; yaani idadi fulani miongoni mwao walisikiliza kusoma kwangu Kur'ani. Sura ambayo Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehma na amani, alikuwa anaisoma ni *Suurat Iqra'* "SOMA KWA JINA LA MOLA WAKO AMBAYE AMEUMBA" Sura Al'alaq. Mwenyezi Mungu hakupeleka kwao Mjumbe katika wao, kwani Mitume wote wanatokana na binadamu. **WAKASEMA: KWA YAKINI, SISI TUMEISIKIA QUR'ANI YENYE KUSTA AJABISHA** Walisema kuwaambia watu wao waliporejea kwao kwamba: Tumesikia maneno yenye kusomwa, yenye kustaajabisha katika ufasaha wake. Imesemwa pia: Qur'ani ni yenye kustaajabisha katika mawaidha yake, na imesemwa pia kuwa ni yenye kustaajabisha katika baraka zake.

2 INAELEKEZA KWENYE UONGOFU Yaani: Inaongoza kwenye haki, sawa na kumjua Mwenyezi Mungu. **KWA HIYO TUKAIAMINI** Yaani: Tumeamini kwamba Qur'ani inatoka kwa Mwenyezi Mungu. **NA HATUTAMSHRIKISHA YEYOTE NA MOLA WETU** Hatutamshirikisha Mwenyezi Mungu na yeyote katika viumbe vyake. Hatutafanya Mungu mwengele pamoja naye. Majini waliamini

سُورَةُ الْحَجِّ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْإِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْءَانًا
 عَجَبًا ۝١ يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ ۚ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا ۝٢
 وَأَنَّهُ تَعَلَّى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَنِيعَهُ ۖ وَلَا وُلْدًا ۝٣ وَأَنَّهُ كَانَ
 يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ۝٤ وَأَنَا ظَنَنَّا أَن لَنْ نَقُولَ الْإِنْسُ
 وَالْإِنِّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ۝٥ وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالِ
 مِنَ الْإِنِّ فَزَادَهُمْ رَهَقًا ۝٦ وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَنْ يَبْعَثَ
 اللَّهُ أَحَدًا ۝٧ وَأَنَا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلَمَّتًا حَرَسًا
 شَدِيدًا وَشُهَبًا ۝٨ وَأَنَا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقْعِدًا لِّلسَّمْعِ ۖ فَمَنْ
 يَسْمَعُ الْآنَ بَيِّنَاتٍ شَهَابًا رَّصَدًا ۝٩ وَأَنَا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدُ
 بِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ۝١٠ وَأَنَا ظَنَنَّا أَن لَنْ نُعْجِزَ
 اللَّهُ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ نُّعْجِزَهُ ۖ هَرَبًا ۝١١ وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَىٰ
 آمَنَّا بِهِ ۗ فَمَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ ۖ فَلَا يَحْزَنُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ۝١٢

kwa kuisikia Qur'ani mara moja, na walielewa kwa akili zao kwamba Qur'ani ni maneno ya Mwenyezi Mungu, na makafiri wa Kiquraishi na hasa viongozi wao hawakunufaika pamoja na: **1)** Kuisikia Qurani mara nyingi sana, **2)** Mtume anatokana na wao na anaisoma Qur'ani kwa lugha yao.

Ni hakika kabisa kuwa Mwenyezi Mungu amewaangusha muangusho wa kudhalilisha sana na amewauwa mauaji mabaya sana. Katika aya hii, kuna mafunzo kwamba jambo kubwa zaidi lililomo katika mahubiri ya Mtume Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ni kumpwekesha Mwenyezi Mungu Mtukufu na kupekana na ushirikina na washirikina.

3) NA KWAMBA HALI ILIVYO NI KUWA UMETUKUKA UTUKUFU WA MOLA WETU Umetukuka utukufu na ukubwa wa Mola wetu. Imesemwa pia kwamba: Umetukuka uwezo wake. **HAKUFANYA MKE WALA MTOTO** Umetakasika utukufu na ukubwa wa Mola wetu na amepukana na kufanya mke au mtoto, kama makafiri ambao wanamnasibisha Mwenyezi Mungu mke na mtoto wanavyosema.

4) NA KWAMBA HALI ILIVYO NI KUWA:

WAPUMBAVU WETU WALIKUWA WAKISEMA JUU YA MWENYEZI MUNGU MANENO YALIYOPINDUKIA MIPAKA

Majini wanakanusha maneno ya washirikina katika wao na wajinga wao kusema urongo juu ya Mwenyezi Mungu kwa kudai kuwa ana mke na mtoto na madai mengine yasiyokuwa hayo. Maneno yaliyopindukia mipaka ni ukafiri wa kiwango cha juu, kuwa kando ya makusudio na kupindukia mipaka.

5) NA HAKIKA, SISI TULIDHANI KUWA WATU NA MAJINI HAWATASEMA UONGO JUU YA MWENYEZI MUNGU Yaani: Sisi tulidhani kuwa watu na majini walikuwa hawasemi urongo juu ya Mwenyezi Mungu pale waliposema kuwa Mwenyezi Mungu ana mshirika na ana mke na mtoto, na kwa hiyo, sisi tukawaamini katika hilo. Haikupita katika mioyo yetu kuwa kuna yeyote anayejasiri kusema urongo juu ya Mwenyezi Mungu kama walivyofanya wahubiri wa kumshirikisha Mwenyezi Mungu na wahudumu wa Miungu bandia, mpaka tulipoisikia Kur'ani. Hapo, ndipo tukaelewa ubatilifu wa ukweli tuliokuwa tunaudhani kwao.

6) NA KWAMBA HALI ILIVYO NI KUWA: WANAUME KATIKA WATU WALIKUWA WANAJIKINGA KWA WANAUME KATIKA MAJINI Mtu katika Waarabu alipokuwa akifika katika jangwa fulani anasema: "Naomba hifadhi kwa Bwana wa jangwa hili anikinge dhidi ya shari ya watu wake wajinga". Basi hulala katika dhamana yake mpaka asubuhi.

WAKAWAONGEZA BALAA Wanaume katika majini wakawaongezea wanaume wa kibadamu upumbavu kutoka kwa majini wenyewe juu ya binadamu wenye kutaka hifadhi kwa majini hao. Au maana ni kwamba waliwaongezea balaa, udhaifu na hofu.

7) NA KWA YAKINI, WAO WALIDHANI KAMA MLIVYODHANI NYINYI KWAMBA MWENYEZI MUNGU HATAMFUFA YEYOTE Maana ni kwamba watu walidhani kama mlivyodhani nyinyi majini kwamba hakuna kufufuliwa na hakuna malipo yoyote.

8) NA KWA YAKINI, SISI TULIZIGUSA MBINGU Yaani: Sisi tulizitafuta habari za mbinguni kama ilivyokuwa kawaida yetu, **TUKAZIKUTA ZIMEJAZWA WALINZI** Zimejazwa walinzi wa Kimalaika wanazilinda dhidi ya kuibia kusikiliza. **WENYE NGUVU** Walinzi wenye nguvu. **NA VIMWENGE** Vimwenge ni moto wa nyota kama ufafanuzi wake ulivyotangulia katika kufasiri kauli ya Mwenyezi Mungu isemayo kuwa "NA TUKAZIFANYA VIPIGUO VYA

MASHETANI" katika *Suurat Tabaaraka, aya 5.*

9 NA KWAMBA KWA YAKINI, SISI TULIKUWA TUKIKAA KATIKA HIZO MBINGU KATIKA MAKAO KWA AJILI YA KUSIKILIZA Ili wasikie kutoka kwa Malaika habari za mbinguni na wazifikishe kwa wachawi na makuhani. Wakati Mwenyezi Mungu alipomtuma Mtume wake, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akazilinda mbingu kwa kutumia vimwenge vinavyounguza.

BASI YEYOTE ATAKAYESIKILIZA HIVI SASA, ATAJPATIA KIMWENGE CHENYE KUVIZIA Yaani: Kimwenge kinachomvizia ili kintupe na kumzuia asisikilize.

10 NA KWA YAKINI, SISI HATUJUI; NI SHARI IMEKUSUDIWA KWA WALIOMO KATIKA ARDHI Kwa ulinzi huu wa mbingu **AU MOLA WAO AMEWATAKIA UONGOFU?** Yaani: Au Mola wao amekusudia heri kwao? Ibn-zaid Amesema kuwa: "*Alisema Ibilisi kwamba: Hatujui, Mwenyezi mungu kwa kuzuia huku amekusudia kuteremsha adhabu kwa waliomo katika ardhi au amekusudia kuwapelekea mjumbe?*".

11 NA KWA YAKINI, KATIKA SISI WAPO WALIOKUWA WEMA Yaani: Baadhi ya majini walisema kuwaambia baadhi yao wakati walipowalingania wenzao wamwamini Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kwamba: Kabla ya kuisikiliza Qurani, walikuwepo miongoni mwetu waliokuwa wakisifika kwa wema. **NA KATIKA SISI WAPO AMBAO HAWAKO HIVYO** Yaani: Na miongoni mwetu kuna kundi ambalo haliko hivyo. Imesemwa pia kwamba: kwa **WALIOKUWA WEMA** Mwenyezi Mungu amewakusudia waumini, na kwa **AMBAO HAWAKO HIVYO** amewakusudia makafiri.

TULIKUWA NJIA MBALI MBALI Yaani: Tulikuwa makundi mbali mbali, aina tofauti na mielekeo mbali mbali. Saidi amesema kwamba: *Walikuwa Waislamu, Wayahudi, Wakristo na Majusi (wanaoabudu moto).*

12 NA KWA YAKINI, SISI TULIKUWA TUNADHANI KWAMBA HATUTAMSHINDA MWENYEZI MUNGU KATIKA ARDHI Yaani: Na sisi tulijua kwamba hatuwezi kumtoroka Mwenyezi Mungu akitaka kwetu jambo. **NA HATUTAMSHINDA KWA KUKIMBIA** Yaani: Hatuwezi kumkimbia.

13 NA KWA YAKINI, SISI WAKATI TULIPOUSIKIA UONGOFU Wanakusudia: Qur'ani. **TULIUAMINI.** Tuliiamini kuwa inatoka kwa Mwenyezi Mungu, na hatukuikanusha kama

wanadamu makafiri walivyoikanusha. **KWA HIYO, YEYOTE MWENYE KUMWAMINI MOLA WAKE, HAOGOPI KUPUNJWA WALA KUTWIKWA** Kupunjwa ni kupunguziwa na kutwikwa inakusudiwa kufanyiwa uadui na udhalimu.

14 NA KWA YAKINI, KATIKA SISI WAPO WAISLAMU, NA KATIKA SISI WAPO WAKENGEUKAJI Wakengeukaji ni madhalimu jasiri ambao wameikwepa njia ya haki. **BASI WENYE KUSILIMU, HAO WAMEUKUSUDIA UONGOFU** Yaani: Wameikusudia njia ya haki na ya kheri, wametoa juhudi katika kuitafuta mpaka wakawawezeshwa kuifata.

15 AMA WAKENGEUKAJI, WAMEKUWA KUNI ZA JAHANAMU Yaani: Watakuwa kuni za moto utakaowashwa kwa miili yao kama utakavyowashwa kwa miili ya makafiri wanadamu.

16 NA KWAMBA LAU WANGENYOOKA JUU YA NJIA Maana ni kwamaba: Nimeletewa ufunuo kuwa mambo yalivyo ni kwamba lau kama majini au watu au wote kwa pamoja wangesimama sawa sawa juu ya njia ya Uislamu, **Tungewanyweshwa MAJI** mengi na tungewapa heri nyingi na wasaa.

17 ILI TUWAJARIBU KATIKA HILO Yaani: Ili tuwaribu na, kwa hiyo, tujue zikoje shukurani zao juu ya neema hizo. **NA YEYOTE MWENYE KUPUUZA UTAJO WA MOLA WAKE, ATAMWINGIZA KATIKA ADHABU NGUMU** Yaani: Na yeyote mwenye kuipuuza Qur'ani au mawaidha, Mwenyezi Mungu atamuingiza katika adhabu kali, ngumu.

18 NA KWA YAKINI, MISIKITI NI YA MWENYEZI MUNGU. Yaani: Na nimeletewa ufunuo kwamba misikiti inahusika na Mwenyezi Mungu. Saidi amesema kwamba: "*Majini walisema: Vipi itawezekana kwenda misikiti ni kusali pamoja nawe na ilhali sisi tuko mbali na wewe? Hapo, ndio ikashuka aya hii*". Imesemwa pia kuwa misikiti ni maeneo yote ya ardhi, kwa sababu ardhi yote ni msikiti. **KWA HIYO, MSIMUOMBE YEYOTE PAMOJA NA MWENYEZI MUNGU** Yaani: Katika mambo ambayo hakuna ayawezaye ila Mwenyezi Mungu tu msimuombe msaada yeyote katika viumbe wake, vyovyote atakavyokuwa, kwani kuomba ni Ibada.

19 NA ILIVYO NI KWAMBA MJA WA MWENYEZI MUNGU ALIPOSIMAMA Naye ni Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. **AKIMUOMBA** Akimuomba

وَأَنَا وَمِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَيْسِيُّونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ
 تَحَرَّوْا رِسْدًا ﴿١٤﴾ وَأَمَّا الْقَيْسِيُّونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ﴿١٥﴾
 وَالْوَالِدُ يَأْتِيهِمْ مَوْتًا غَدَقًا ﴿١٦﴾ لِيُقْبِلَ فِيهِمْ
 فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ﴿١٧﴾ وَأَنَّ
 الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ﴿١٨﴾ وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ
 يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ﴿١٩﴾ قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ
 بِهِ أَحَدًا ﴿٢٠﴾ قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ﴿٢١﴾ قُلْ إِنِّي
 لَنْ يُخْرِجَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٢﴾ إِلَّا بَلَاغًا
 مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ
 خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ﴿٢٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ
 مَنْ أَضْعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا ﴿٢٤﴾ قُلْ إِنْ أَدْرَيْتُمْ أَقْرَبُ
 مَا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا ﴿٢٥﴾ عَلِيمٌ الْغَيْبِ فَلَا
 يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا ﴿٢٦﴾ إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ
 يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا ﴿٢٧﴾ لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا
 رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ﴿٢٨﴾

Mwenyezi Mungu na kumwabudu. Tukio hilo lilikuwa mahali panapoitwa *Bathnin-nakhla* kama ilivyo tangulia kuelezwa. **WALIKARIBIA KUSONGAMANA KWAKE** Majini walikaribia kuwa juu ya Mtume wa Mwenyezi Mungu na wakiwa wamepandana kutokana na kusongamana kwao juu yake kwa kuisikiliza Qura'ni kutoka kwake. Imesemwa pia kwamba makusudio ni kwamba Majini na wanadamu walijumuika juu ya jambo hili la Uislamu ili walizime, na Mwenyezi Mungu akakataa ila tu kuuusuru Uislamu na kuitimiza nuru yake.

20 SEMA: HAPANA VINGINE ISIPOKUWA KWAMBA NINAMUOMBA MOLA WANGU NA NINAMUABUDU.

NA SIMSHIRIKISHI NAYE YEYOTE

Simshirikishi naye kiumbe wake yeyote. Sababu ya kushuka kwa ya hii ni kwamba makafiri wa Kiquraishi walimwambia Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa: Hakika, wewe umekuja na jambo kubwa na watu wote umewafanyia uadui. Kwa hiyo, rejea ulijache jambo hili. Sisi tutakulinda.

21 SEMA: KWA YAKINI, MIMI SIMILIKI

KWENU MADHARA WALA UONGOFU Yaani: Siwezi kukuondoleeni madhara wala kukueteeni heri katika dunia au dini.

22 SEMA: KWA YAKINI, MIMI HATANIKINGA YEYOTE NA MWENYEZI MUNGU Yaani: Hakuna yeyote atakayenikinga isinipate adhabu ya Mwenyezi Mungu iwapo atanishushia. **NA SITAPATA PASIPOKUWA KWAKE MAKAO SALAMA** Yaani: Na sitapata pasipokuwa kwake mahali pa kukimbilia, mahali pa kutegemea na hifadhi.

23 ISIPOKUWA TU KUFIKISHA KUTOKA KWA MWENYEZI MUNGU NA UJUMBE WAKE. Yaani: Similiki ila tu kufikisha ujumbe wa Mwenyezi Mungu, na kuufanyia kazi ujumbe wake. Ninailazimisha nafsi yangu kufanya yale ambayo ninamuamuru mwingine. Nikifanya hivyo, nimeokoka na vinginevyo nimeangamia. **NA YEYOTE ATAKAYE MUASI MWENYEZI MUNGU NA MTUME WAKE, HAKIKA HUYO ATAPATA MOTO WA JAHANNAMU AKIISHI HUMO MILELE** **24 MPAKA WATAKAPOYAONA YALE WANAYOAHIDIWA, HAPO WATAJUA KUWA: NI NANI MNYONGE ZAIDI WA KUNUSURU?** Watajua ni nani mwenye askari wanyonge zaidi atakaojinusuru kwao..

NA MWENYE IDADI CHACHE ZAIDI? Je, mchache wa idadi zaidi ni wao au Waislamu?

25 SEMA: KWA YAKINI, MIMI SIJUI; JE, YAKO KARIBU YALE MNAYOAHIDIWA Sijui ukaribu wa adhabu ambayo Mwenyezi Mungu anakuahidini. **AU MOLA WANGU ATAYAFANYIA MUDA** Yaani: Au Mola wangu ameyawekea ukomo na muda na, kwa hiyo, hakuna ajuaye ni lini siku ya Kiyama ila Mwenyezi Mungu peke yake.

26 MJUZI WA GHAIBU. HAMUONESHI YEYOTE GHAIBU YAKE Hamuoneshi Ghaibu yeyote katika waja. Ghaibu ni yale mambo ambayo yako mbali na waja (hawayaoni kwa macho).

27 ILA TU MTUME ALIYEMRIDHIA Mwenyezi Mungu amewatoa Mitume aliowaridhia. Kwa njia ya ufunuo kwao, amewapa amana ya Ghaibu aliyoiataka. Na Ghaibu hiyo ameifanya kuwa ni muujiza kwao na ushahidi wa kweli juu utume wao, sio mnajimu na mwenye kufanana naye, ikiwa ni pamoja na: wanaopiga ramli, wenye kutazama katika vitanga vya mikono, wenye kuzuia (watu kufanya mambo yao) kwa (sababu ya nuksi na mkosi wa) ndege ambao mtu amewaridhia. Hao ni wenge kumkufuru Mwenyezi Mungu na

wenye kumzulua kwa sababu ya dhana zao na urongo wao. **KWANI YEYE HUPELEKA MBELE YAKE NA NYUMA YAKE WALINZI** Mwenyezi Mungu Mtukufu hujaalia mbele ya Mitume na nyuma yake walinzi wa Kimalaika wanaomlinda na mashetani wasiingilie ile Ghaibu anayomuonesha na wanamzunguka wakimkinga dhidi ya mashetani wasiibie na kuyapeleka kwa wachawi

28 ILI AJUE KWAMBA WAMEFIKISHA UJUMBE WA MOLA WAO Yaani: Ili Mwenyezi Mungu ajue kuwa Mitume wake wamefikisha ujumbe wake. Ili alijue hilo kwa kuona kama alivyolijua hilo kwa Ghaibu. **AMEYAZUNGUKA YALE AMBAYO YAKO MBELE YAO NA AMEKIDHIBITI KILA KITU KWA IDADI** na ameyazunguka yaliyo kwa walinzi katika malaika, au yale ambayo yako mbele za Mitume ambao wanaufikisha ujumbe wake, na pia anazijua hali walizonazo.

SUURATUL MUZZAMMIL (73)

Imeteremka Makka aya zake ni ishirini (20)
Kwa jina la Mwenyezi Mungu Mwingi wa
reHEMA, Mwenye kurehemu.

1 EWE MWENYE KUJIFUNIKA Usemeshwaji huu umelekezwa kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. Mwanzo kabisa Jibrili alipokuwa akimletea Mtume wahyi alikuwa anajifunika kwa kumuogopa. Aliposikia sauti ya Malaika na kumuangalia, ilimshika hofu na hivyo akenda kwa mkewe na kumwambia: "Nifuniki, nifuniki". Halafu baada ya hapo, akawa anasemeshwa kwa sifa ya utume na ujumbe na akamzoa Jibrili.

2 SIMAMA USIKU ISIPOKUWA SEHEMU CHACHE Yaani: Simama ili uswali usiku. Swali usiku wote isipokuwa sehemu ndogo ya usiku huo.

3 NUSU YAKE AU PUNGUZA KIDOGO KWENYE NUSU HIYO

4 AU ONGEZA JUU YAKE NA ISOME QUR'ANI VILIVYO Kana kwamba amesema: Simama theluthi mbili za usiku au nusu yake au theluthi yake. Imam Ahmad na Muslim wamenakili kutoka kwa Saad bin Hishaam akisema kuwa: "Nilimwambia Aisha: Nieleze kuhusu kusimama (kuswali) kwa Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, usiku, akasema: Kwani husomi sura hii "EWE MWENYE KUJIFUNIKA"? Nikasema: Ninaisoma. Akasema: Mwenyezi

سُورَةُ الْمُزَّمِّلِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَتَّيَبُهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿١﴾ قُلْ أَلَيْسَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢﴾ تَضَمَّهُ، أَوْ أَنْقَضَ مِنْهُ قَلِيلًا ﴿٣﴾ أَوْزِدْ عَلَيْهِ وَرَبُّهُ لَقَدْ آتَىٰ تَرْبِيًّا ﴿٤﴾ إِنَّا سَأَلْنَاكَ عَلَيْكَ قَوْلًا قَلِيلًا ﴿٥﴾ إِنَّا نَاشِئَةُ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأًا وَأَقْوَمُ قِيلًا ﴿٦﴾ إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا ﴿٧﴾ وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَنَبِّئْ إِلَيْهِ تَبْتِيًّا ﴿٨﴾ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ﴿٩﴾ وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ﴿١٠﴾ وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا ﴿١١﴾ إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا ﴿١٢﴾ وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَيْبًا مَّهِيلًا ﴿١٤﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكَ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكَ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ﴿١٥﴾ فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيًّا ﴿١٦﴾ فَكَيْفَ تَنْقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا ﴿١٧﴾ السَّمَاءُ مُنْفِطِرَةٌ بِهِ ؕ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا ﴿١٨﴾ إِنَّ هَذِهِ تَذْكَرَةٌ ؕ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿١٩﴾

Mungu amewajibisha kusimama usiku mwanzoni mwa sura hii. Kwa hiyo, Mtume wa Mwenyezi Mungu na Swahaba wake walisimama usiku kwa muda wa mwaka mmoja mpaka miguu yao ikavimba, na Mwenyezi Mungu akawa amezuia mbinguni mwisho wa sura hiyo miezi kumi na miwili. Halafu Mwenyezi Mungu akateremsha tahafifu mwisho wa sura hii. Kwa hiyo, kusimama usiku ikawa ni tendo la hiyari baada ya kuwa la lazima". **NA ISOME QUR'ANI VILIVYO** Yaani: Isome Qur'ani kwa utulivu, herufi kwa herufi pamoja na mazingatio. Kusoma vilivyo ni kuziweka bayana herufi zote na kuzishibisha haki yake bila ya kujikamua katika kutamka.

5 SISI TUTAKUTUPIA KAULI NZITO Yaani: Tutakuletea wahyi wa Qur'ani. Qur'ani ni neno zito; mambo yake ya wajibu, mipaka yake, mambo yake ya halali na mambo yake ya haramu. Hakuna kinachohimili Qur'ani isipokuwa tu moyo uliotiwa nguvu kwa msaada wa Mwenyezi Mungu na nafsi iliyopambwa kwa Tauhidi.

6 KWA YAKINI, KIZUSHI CHA USIKU Kisimamo cha usiku kinaitwa (Naashi'a = kizushi) ikiwa kusimama huko ni baada ya

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي اللَّيْلِ وَيَصُفُّهُ وَتُكَلِّمُهُ وَطَافِيَةً
 مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يَقْدَرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عِلْمًا لَنْ تُخْصَوهُ فَتَابَ
 عَلَيْكَ فَاقْرَأْ وَوَا مَا يَتَسَّرُ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِيمٌ أَنْ سَبَّحُوا مِنْكُمْ مَرَضَىٰ
 وَعَآخِرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَلْتَعُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَعَآخِرُونَ
 يَقْتُلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقْرَأْ وَوَا مَا يَتَسَّرُ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا
 الزَّكَاةَ وَاقْرَأُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا نَقَدْتُمُوهُ لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ يَجِدُوهُ
 عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا وَأَسْتَغْفِرُوا لِلَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٠﴾

سُورَةُ الْمَائِدَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 يَا أَيُّهَا الْمَدِينَةُ ﴿١﴾ قَرَفَانِذِرٌ ﴿٢﴾ وَرَبِّكَ فَكَذِبٌ ﴿٣﴾ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ﴿٤﴾
 وَالرَّجْرَفَ فَأَهْجُرْ ﴿٥﴾ وَلَا تَصْنَعُنَّ صُنُوعَهُ ﴿٦﴾ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴿٧﴾
 فَإِذَا نَقَرْنَا فِي النَّافُورِ ﴿٨﴾ فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ﴿٩﴾ عَلَى الْكَافِرِينَ
 عَسِيرٌ يَسِيرٌ ﴿١٠﴾ ذَرْبٍ وَمَنْ خَلَقَتْ وَحِيدًا ﴿١١﴾ وَجَعَلَتْ لَهُ مَا لَمْ
 مَمْدُودًا ﴿١٢﴾ وَبَيْنَ شُهُودًا ﴿١٣﴾ وَمَهْدَتْ لَهُ تَهِيدًا ﴿١٤﴾ ثُمَّ يَطْمَعُ
 أَنْ أَرِيدَ ﴿١٥﴾ كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عِينِدًا ﴿١٦﴾ سَارَهُفَةً صَعُودًا ﴿١٧﴾

kulala. Kama utalala mwanzo wa usiku, kisha ukaamka (kwa kufanya ibada) hicho ndio kisimamo cha usiku **NDICHO TU KIKANYAGO KIZITO ZAIDI** Ni kizito zaidi kwa mwenye kusali kuliko sala ya mchana, kwa sababu usiku ni kwa ajili ya kulala.

NA KAULI NYOOFU ZAIDI Yaani: Kina maneno muafaka zaidi na kisomo makini zaidi, kwa ajili ya moyo kuwa hadhiri katika kisomo hicho. Pia kisomo cha kisimamo hicho kinakuwa kimemakinika zaidi kwa vile kipindi hicho sauti zimetulia na ulimwengu umetulia.

7 KWA YAKINI, UNAO WASAA MREFU MCHANA Yaani: Unao wakati wa kutekeleza mahitaji yako; kwenda na kurudi, kwenda na kurudi. Kwa hiyo, usiku: swali.

8 NA LITAJE JINA LA MOLA WAKO Usiku na mchana. Fanya hivyo kwa wingi. **NA JITUPE KWAKE KWELI KWELI** Yaani: Jisalimisha kwa Allah kikweli kweli kwa kushughulika na kumuabudu na kuyaomba yale yaliyoko kwake.

9 MOLA WA MASHARIKI NA MAGHARIBI. HAKUNA ANAYESTAHIKI

KUABUDIWA ILA YEYE TU. KWA HIYO, MFANYE YEYE MTEGEMEWA Yaani: Ukishajua kwamba yeye tu ndio muhusika na uungu, basi mfanye mtegemewa; yaani: msimamizi wa mambo yako, na mtegeme katika mambo yako yote.

10 NA VUMILIA JUU YA YALE WANAYOSEMA Yakiwemo: Maudhi, matusi na kejeli. Hayo yasikuhuzunisha. **NA WAHAME UHAMAJI MZURI** Yaani: Usiwafanye lolote na wala usijishughulisha na kuwarudi. Imesemwa pia kwamba uhamaji mzuri ni uhamaji usiokuwa na masikitiko. Haya yalikuwa kabla ya amri ya vita.

11 NA NIACHE MIMI NA WANAOPINGA Yaani: Niache nao. Usishughulike nao. Mimi nitakutosheleza dhidi yao na nitawaadhibu kwa ajili yako. **WENYE NEEMA** Yaani: Wenye utajiri, nafasi, anasa na starehe duniani. **NA WAPE MUDA KIDOGO** Mpaka hapo muda wao utakapo malizika. Imesemwa pia kwamba: Mpaka hapo itakapo wateremkia adhabu ya duniani.

12 KWA YAKINI, KWETU KUNA MAKONGWA Makongwa ni pingu. Pia imesemwa kuwa makusudio ya makongwa ni aina za adhabu kali. **NA MOTO** Yaani: Moto uljobimbirishwa.

13 NA CHAKULA CHENYE KUSAKAMA Yaani: Hakipiti kirahisi kooni, bali kinakwama; hakishuki wala hakitoki. **NA ADHABU IUMIZAYO** Yaani: Na kuna aina nyingine za adhabu mbali ya hiyo iliyotajwa.

14 SIKU ITAKAPOTETEMEKA ARDHI NA MILIMA Itatikisika na kuwatingisha waliopo juu yake. Kutetemeka ni mtingishiko mkubwa. **NA MILIMA IKAWA KAMA CHUNGU YA MCHANGA ULIOACHIANA** Yaani: Milima itakuwa hivyo. Chungu ya mchanga ni changarawe zilizo rundikana. Na ulioachiana ni mchanga unakanyagika; yaani changarawe laini kutokana na uzito wa tetemeko.

15 SISI TUMEKULETEENI MTUME AKIWA SHAHIDI JUU YENU Atakuwa shahidi juu yenu siku ya Kiyama kwa matendo yenu. Yaani: kama Mkimuasi. **KAMA TULIVYOMPELEKEA FIRAUNI MTUME** Yaani: Musa.

16 FIRAUNI AKAMUASI MTUME Na akamkataa na hakuyaamini yale aliyokuja nayo. **NA, KWA HIYO, TUKAMSHIKA MSHIKO MKALI** Yaani: Mshiko mkali, mzito na mkubwa. Maana yake ni kwamba: Tukamuadhibu Firauni adhabu kali na nzito kwa kumzamisha baharini.

17 VIPI MTAJIKINGA Yaani: Vipi mtazikinga nafsi zenu. **IKIWA MTAKUFURU** Yaani: Ikiwa

mtaendelea na ukafiri wenu. **SIKU** Yaani: Adhabu ya siku ambayo. **ITAWAFANYA WATOTO WADOGO WAWE WAZEE?** Kwa ukubwa wa misukosuko yake. Yaani: Watoto wadogo siku hiyo watakuwa wenye nywele nyeupe. Hili ni fumbo la hofu kubwa.

18 MBINGU ITACHANIKA KWAYO Yaani: Itapasuka kwa siku hiyo kwa sababu ya ukubwa wake na ukubwa wa misukosuko yake. Kupasuka kwake ni kwa ajili ya kuteremka kwa Malaika. **AHADI YAKE IMETEKELEZWA** Yaani: Itakuwa. Hakuna pingamizi.

19 KWA YAKINI, HAYA Yaani: Hizi aya zilizotangulia. **NI UKUMBUSHO** Ni mawaidha. **KWA HIYO, YEYOTE ANAYETAKA, ATATENGENEZA NJIA KWENDA KWA MOLA WAKE** Yaani: Atatengeneza njia itakayomfikisha kwenye radhi za Mwenyezi Mungu peponi kwa utiifu ambao aina yake muhimu zaidi ni kumpwekesha Allah (Tauhidi).

20 KWA YAKINI, MOLA WAKO ANAJUA KUWA WEWE UNASIMAMA CHINI ZAIDI YA THELUTHI MBILI ZA USIKU NA NUSU YAKE NA THELUTHI YAKE Maana ni kwamba: Mwenyezi Mungu anajua kuwa Mjumbe wake, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, wakati mwengine anasimama chini zaidi ya theluthi mbili za usiku, anasimama nusu yake na anasimama theluthi yake. **NA KUNDI KATIKA WALE AMBAO WAKO PAMOJA NAWE** Yaani: Na kundi katika Swahaba wako linasimama kiwango hicho pamoja nawe. **NA MWENYEZI MUNGU ANAKADIRIA USIKU NA MCHANA** Yaani: Aanajua viwango vya usiku na mchana katika uhakika wake. Anajua kiwango ambacho mnasimama usiku. **AMEJUA KUWA HAMTAUDHIBITI** Kwamba hamtaweza kujua viwango vya usiku na mchana katika uhakika. Imesemwa pia kwamba maana ni kwamba: Mwenyezi Mungu amejua kuwa nyinyi hamtaweza kusimama usiku mzima. **KWA HIYO, AKAKUSAMEHENI** Yaani: Akakusameheni na kukupeni ruhusa ya kuacha kusimama usiku, pale mnaposhindwa.

Amekutoeni katika zito na kukuwekeni kwenye tahafifu na kutoka katika ugumu kukuwekeni kwenye wepesi. **SOMENI KILE KILICHOKUWA CHEPESI KATIKA QUR'ANI** Yaani: Someni katika swala za usiku [au nje ya swala] kile kilichokuwa chepesi kwenu, bila ya kusubiri wakati. Aya hii imefuta wajibu wa kusimama usiku. Hadithi sahihi zilizotamka wazi kauli ya mtu aliyemuuliza Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na

amani, kwamba: *Je, kuna (swala) nyingine zaidi ya (swala) hizo (tano) zinazoniwajibikia?* Mtume akasema: *Hapana, isipokuwa tu kama utafanya kwa hiyari*, Hadithi hizo zinajulisha kuwa hakuna swala nyingine za wajibu. Kwa maelezo haya, umeondoka wajibu wa kusimama usiku kwa umma. **AMEJUA KUWA MIONGONI MWENU WATAKUWEPO WAGONJWA** Kwa hiyo, hawataweza kusimama usiku. **NA WENGINE WANASAFIRI KATIKA DUNIA WAKITAFUTA KATIKA FADHILA ZA MWENYEZI MUNGU** Yaani: Wanasafiri katika dunia kwa biashara na faida. Wanatafuta katika riziki za Mwenyezi Mungu kile wanachokihitaji katika maisha yao na, kwa hiyo, hawawezi kusimama usiku. **NA WENGINE WANAPIGANA KATIKA NJIA YA MWENYEZI MUNGU** Yaani: Mujahidina. Wao hawawezi kusimama usiku. Hapa Mwenyezi Mungu ametaja sababu tatu zilizopelekea kutoa ruhusa na, kwa hiyo, akauondoa wajibu wa kusimama usiku kwa umma wote kwa sababu hizi ambazo zinawatokea baadhi yao. **KWA HIYO, SOMENI KIASI KILICHOKUWA CHEPESI KATIKA HIYO QUR'ANI NA SIMAMISHENI SWALA** Yaani: Sala zilizo faradhishwa. **NA TOENI ZAKA** Yaani: Zaka ya wajibu katika mali. Imesemwa pia kwamba zaka hapa ni matendo yote ya heri. **NA MKOPESHENI MWENYEZI MUNGU MKOPO MZURI** Yaani: Toeni katika njia ya heri mali zenu utoaji mzuri kwa kuipatia familia matumizi, katika jihadi na zaka ya wajibu. **NA HERI YOYOYE MNAYOITANGULIZA KWA AJILI YA NAFSI ZENU** Yaani: Heri yoyoye katika heri ambazo zimetajwa na amabazo hazikutajwa. **MTAIKUTA MBELE YA MWENYEZI MUNGU. HILO LIMEKUWA BORA ZAIDI NA LENYE MALIPO MAKUBWA ZAIDI** Hayo ni bora zaidi kuliko yale mnayoyaahirisha mpaka wakati wa kufa. Au maana ni kwamba: Hayo ni bora zaidi kuliko kile mnachousia kitolewe baada ya kufa. Pia yawezekana kuwa kilicho kusudiwa ni kwamba: Hayo ni bora zaidi kuliko mnachokitoa katika uhai wenu au ni bora zaidi kuliko kinachosalia kikiwa ni mali ya kurithiwa baada ya kufa kwenu. **NA MUOMBENI MSAMAHA MWENYEZI MUNGU** Kwa madhambi yenu, kwani haiwezekani kuwa hamna makosa mnayofanya. **KWA YAKINI, MWENYEZI MUNGU NI MWINGI WA KUSAMEHE, MWENYE REHEMA** Yaani: Mwingi wa msamaha kwa mwenye kumuomba msamaha, mwingi wa rehema kwa mwenye kumuomba rehema.

إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾ فَقِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾
 ثُمَّ عَبَسَ وَسَبَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ إِنَّ هَذَا لِلْأَبْخَرِ ﴿٢٤﴾
 يُؤْتِرُهُ ﴿٢٥﴾ إِنَّ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ﴿٢٦﴾ سَأُصَلِّيهِ سَفَرًا ﴿٢٧﴾ وَمَا أَدْرَاكَ
 مَا سَفَرٌ ﴿٢٨﴾ لَا نَبِيَّ وَلَا نَذْرَ ﴿٢٩﴾ لَوْ أَنَّ لِلْبَشَرِ ﴿٣٠﴾ عَلَيْهَا سَعَةً عَشْرَ ﴿٣١﴾
 وَمَا جَعَلْنَا أَحْسَبَ النَّارِ إِلَّا الْمَلَائِكَةَ وَمَا جَعَلْنَا عَدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً ﴿٣٢﴾
 لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزِدَّ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا ﴿٣٣﴾
 وَلَا يَزِنَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ ﴿٣٤﴾
 وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي ﴿٣٥﴾
 مَن يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ ﴿٣٦﴾ كَلَّا ﴿٣٧﴾
 وَالْقَهْرِ ﴿٣٨﴾ وَالْأَيْلِ إِذْ أَدْبَرَ ﴿٣٩﴾ وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ ﴿٤٠﴾ إِنَّهَا لِأَحْدَى ﴿٤١﴾
 الْكُفْرِ ﴿٤٢﴾ نَذِيرٌ لِلْبَشَرِ ﴿٤٣﴾ لِمَن شَاءَ مِنْكُمْ أَن يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ﴿٤٤﴾ كُلُّ ﴿٤٥﴾
 نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهينَةٌ ﴿٤٦﴾ إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ﴿٤٧﴾ فِي جَنَّتِ نِسَاءُ لَوْنٌ ﴿٤٨﴾
 عَنِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٤٩﴾ مَا سَأَلَ كَرِيمٌ ﴿٥٠﴾ قَالَ أَلَا لَوْنُكَ مِن ﴿٥١﴾
 الْمُصَلِينَ ﴿٥٢﴾ وَلَمْ نَكْ نَطْعُومِ الْمُسْكِينِ ﴿٥٣﴾ وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ ﴿٥٤﴾
 الْحَايِضِينَ ﴿٥٥﴾ وَكُنَّا نَكْذِبُ بَيُوتَ الَّذِينَ ﴿٥٦﴾ حَتَّى أَتَانَا الْيَقِينَ ﴿٥٧﴾

SUURATUL MUDDATH-THIR (74)

Imeteremka Makka aya zake ni hamsini na sita(56)

Wafasiri wamesema kuwa: Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alipoanza kuteremshiwa wahyi (ufunuo) alimjia Jibrili, na Mtume wa Mwenyezi Mungu, alimuona Jibrili akiwa juu ya kitanda baina ya mbingu na ardhi kama nuru inayong'ara. Mtume akafazaishwa na kuzimia. Alipozinduka, aliingia kwa (mkewe) Hadija. Akataka maji, akamwagiwa na kusema: Nifunikeni, nifunikeni. Walimfunika kwa shuka.

Kwa jina la Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema, Mwenye kurehemu.

1 EWE MWENYE KUFIFUNIKA FUNIKA
Ewe ambaye amejifunika nguo zake; amejigubika nguo hizo.

2 SIMAMA UHADHARISHE Yaani: Nyanyuka uwaonye watu wa Makka na wahadharishe adhabu iwapo hawatakuwa Waislamu.

3 NA MOLA WAKO MTUKUZE Yaani: Bwana wako, Mmiliki wako na Mtengenezaji wa mambo yako mtukuze yeye tu kwa kumsifia. Kumtukuzwa Mola Mtukufu ni kumsifu kwa sifa ya

kiburi na utukufu, na kwamba yeye ni mkubwa zaidi kiasi cha kutohitaji kuwa na mshirika.

4 NA NGUO ZAKO ZITWAHARISHE
Mwenyezi Mungu Mtukufu amemuamuru Mtume wake kutwaharisha nguo zake na kuzitunza zisiingiwe na najisi. Qatada amesema kuwa: "Itwaharisha nafsi yako isitende madhambi".

5 NA MASANAMU YAHAME Yaani: Yaache masanamu na, kwa hiyo, usiyaabudie kwakuwa masanamu hayo ni sababu ya adhabu.

6 NA USIFANYE KWA KUTAKA ULIPWE WINGI Yaani: Usimsimbulie Mola wako kwa sababu ya majukumu ya utume unayo yabeba, ukawa kama yule anayeyaona mengi majukumu anayoyabeba kwa sababu ya kumtendea mtu mwengine. Imesemwa pia kuwa maana ni kwamba: Unapompa mtu kitu, mpe kwa ajili ya Mwenyezi Mungu na usiwasimbulie watu kwa ulichotoa.

7 NA KWA AJILI YA MOLA WAKO TU VUMILIA Yaani: Umebeba jambo kubwa ambalo Waarabu na wasiokuwa Waarabu watakupiga vita juu ya jambo hilo. Ivumilie hali hiyo kwa ajili ya Mwenyezi Mungu.

8 ITAKAPOPULIZWA PARAPANDA
Kinachokusudiwa hapa ni kupulizwa kwa baragumu, kana kwamba imesemwa kuwa: Vumilia maudhi yao, kwa kuwa mbele yao kuna siku kubwa ambayo ndani ya siku hiyo watakutana na matokeo mabaya ya mambo yao.

9 HIYO, SIKU HIYO, NI SIKU NZITO

10 KWA MAKAFIRI, SIO NYEPESI

11 NIACHE MIMI NA YULE NILIYEMUUMBA PEKEE Niache mimi na yule ambaye niliyemuumba akiwa peke yake tumboni mwa mama yake; hana mali, hana mtoto. Au maana ni kwamba: Niache peke yangu mimi pamoja na yeye. Mimi nitakutoshelezea kumuadhibu. Wafasiri wamesema kuwa huyo (anayekusudiwa hapa) ni Waliid binil Mughaira.

12 NA NIKAMPA MALI YENYE KUKUNJULIWA Yaani: Waliid binil Mughaira alikuwa mashuhuri kwa wingi wa mali.

13 NA WATOTO WASIOSAFIRI Yaani: Na nikampa watoto walioko pamoja naye Makka; hawasafiri na hawana haja ya kutawanyika katika kutafuta rizqi, kwa sababu ya wingi wa mali za baba yao. Imesemwa pia kwamba watoto hao walikuwa kumi na tatu, wote wanaume.

14 NA NIKAMTAYARISHA MATAYARISHO
Yaani: Nikampa wasaa katika maisha, umri mrefu na uongozi katika jamii ya Waquraishi.

15 KISHA ANATAUMAI NIONGEZEE

16 HAPANA Simuungezei. **KWA HAKIKA, YEYE ALIKUWA MPINZANI WA AYA ZETU** Anazipinga aya zetu, anayakufuru yale tuliyo yateremsha kwa Mjumbe wetu.

17 NITAMBEBESHA NGUMU Yaani: Nitamkalifisha adhabu ngumu. Kubebesha ni kumtwisha mtu kitu kizito ambacho hakiwezi.

18 KWA YAKINI, YEYE AMEFIKIRI NA AMEPANGA Amefikiri kuhusu Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na amepanga nafsini mwake, yaani: ameyaandaa nafsini mwake yale maneno anayoyasema. Kwa hiyo, Mwenyezi Mungu amemshutumumu.

19 KWA HIYO, AKALAANIWA Yaani: Akalaaniwa na kuadhibiwa. **VIPI ALIPANGA?** Yaani: Ni katika hali gani aliyapanga maneno aliyoyapanga?

20 KISHA AMELAANIWA. VIPI ALIPANGA?

21 KISHA ALITAFAKARI Yaani: Alitafakari, ataipinga Qur'ani kwa kitu gani na ataitia kasoro kwa kitu gani?

22 KISHA AKAKUNJA USO Yaani: Alikunja uso wake alipokosa hila ambayo kwayo ataitia kasoro Qur'ani. **NA AKABADILIKA** Ulisinyaa uso wake na kubadilika.

23 KISHA AKAPUZA NA AKALETA KIBURI

24 AKASEMA: HAYAKUWA HAYA ILA TU NI UCHAWI UNAONUKULIWA Yaani: Amesema: Hii Qur'ani si chochote isipokuwa tu ni uchawi ambao Muhammad anaunukuu kutoka kwa mtu mwingine na huyo mwingine ananukuu kwake.

25 HAYAKUWA HAYA ILA TU NI MANENO YA MWANADAMU Yaani: Amesema kwamba "Qur'ani ni maneno ya mwanadam, na sio maneno ya Mwenyezi Mungu. Yatakuja maelezo kwamba Waliid Binil Mughaira aliyasema haya ili kuwaridhisha watu wake, baada ya kukiri kwake kwamba Qur'ani ina utamu na kwamba juu yake ina uzuri.

26 NITAMUINGIZA SAQAR Yaani: Nitamuingiza katika moto. *Saqar* ni miongoni mwa majina ya moto wa jahannam

27 NA NINI KILICHO KUJULISHA WEWE, NI NINI SAQAR?

28 HAIKAKISHI NA HAIACHI

29 YENYE KUWAANGAZIA SANA WATU Jahannamu itawaangazia watu hadi waone kwa uwazi. Imesemwa pia kwamba "YENYE KUWAANGAZIA SANA WATU" maana yake ni kuwa Jahannamu itazibadilisha nyuso za watu mpaka ziwe nyeusi.

30 JUU YAKE KUNA KUMI NA TISA Huko motoni kuna malaika kumi na tisa. Wao ndio wahudumu wa motoni. Imesemwa pia kwamba kumi na tisa ni aina kumi na tisa za malaika.

31 Ilipoteremka kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa "JUU YAKE KUNA KUMI NA TISA", Abu Jahali alisema: "Hivi Muhammad hana wasaidizi isipokuwa kumi na tisa tu? Hivi kila watu mia moja miongoni mwenu watashindwa kumshika mmoja wa hao malaika kumi na tisa kisha wakatoka motoni? Hapo, ikateremaka aya hii: **NA HATUKUWAFANYA WALINZI WA MOTONI ISIPOKUWA MALAIKA TU** Hivyo basi, ni nani atakayewaweza malaika? Ni nani atakayewashinda, na ilhali malaika wao ndio viumbe madhubuti zaidi na kusimamia haki ya Mwenyezi Mungu, wanaopandwa na hasira zaidi kwa ajili yake, wenye nguvu sana na wakali sana wa kukamata? **NA HATUKUIFANYA IDADI YAO ISIPOKUWA TU IWE MTHANI KWA WALE WALIOKUFURU** Yaani: Tumeifanya idadi yao iliyotajwa (ya kumi na tisa) kwa ajili ya kuwapoteza na kuwapa mthani makafiri mpaka wakasema waliyoyasema, ili adhabu yao iongezeke na hasira za Mwenyezi Mungu juu yao pia ziongezeke. **ILI WAPATE YAKINI WALE AMBAO WAMEPEWA KITABU** Wayahudi na Wakristo kwa sababu ya kuyaafiki yaliyoshuka katika Qur'ani kwamba idadi ya wahudumu wa motoni ni kumi na tisa, kwa mujibu wa waliyo nayo katika vitabu vyao. **NA ILI WALIOAMINI WAONGEZEKE IMANI** Kwa kuona waliopewa kitabu wanakubaliana nao. **NA ILI WAUMINI NA WALE WALIOPEWA KITABU WASIWE NA SHAKA** Katika dini, au shaka katika idadi ya wahudumu wa motoni ni kumi na tisa. **NA ILI WASEME WALE AMBAO NYOYONI MWAO MNA UGONJWA** Hao ni wanafiki. Makusudio ya ugonjwa ni kule tu kuwa na shaka. **NA MAKAFIRI:** Miongoni mwa watu wa Makka na wengineo. **NI NINI AMEKUSUDIA MWENYEZI MUNGU KWA MFANO HUU?** Yaani: Mwenyezi Mungu amekusudia kitu kutoka kwa idadi hii inayo shangaza mshangao wa kufananisha? **KAMA HIVYO, MWENYEZI MUNGU ANAMPOTEZA AMTAKAYE NA ANAMUONGOZA AMTAKAYE NA HALIUI JESHI LA MOLA WAKO ISIPOKUWA YEYE TU** Na wahudumu wa motoni. Na ingawa wahudumu hao ni kumi na tisa lakini wanao wasaidizi na jeshi la malaika ambao hakuna anayewajua isipokuwa Mwenyezi Mungu Mtukufu tu. **NA HAYO SI CHOCHOTE**

فَمَا نَنْفَعُهُمْ شَفَعَةُ الشَّافِعِينَ ﴿٤٨﴾ فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾ كَانَهُمْ حَمْرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ ﴿٥٠﴾ فَتَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ ﴿٥١﴾ بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَى صُحُفًا مُنشَرَةً ﴿٥٢﴾ كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ ﴿٥٣﴾ كَلَّا إِنَّهُ تَذَكَّرٌ ﴿٥٤﴾ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ ﴿٥٥﴾ وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى وَأَهْلُ الْمَعْفُورَةِ ﴿٥٦﴾

سُورَةُ الْقِيَامَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَا أُقْسِمُ بِوَجْهِ الْقَيْنَمَةِ ﴿١﴾ وَلَا أُقْسِمُ بِالْقَيْسِ اللَّوَامَةِ ﴿٢﴾ ائْتِىَسَبُّ الْإِنْسَانَ أَنْ يُتَّجَعَ عَظْمُهُ ﴿٣﴾ بَلْ قَدِيرِينَ عَلَى أَنْ تُسْوَى بَنَانُهُ ﴿٤﴾ بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرْ أَمَامَهُ ﴿٥﴾ يَسْتَلْ أَيَّانَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ﴿٦﴾ فَإِذَا رَأَى الْبَصُرَ ﴿٧﴾ رَحَسَفَ الْقَمَرَ ﴿٨﴾ وَجَمَعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرَ ﴿٩﴾ يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَقَرُّ ﴿١٠﴾ كَلَّا لَا وَزَرَ ﴿١١﴾ إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ﴿١٢﴾ يُدَبُّوْا إِلَى الْإِنْسَانِ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ﴿١٣﴾ بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ﴿١٤﴾ وَلَوْ أَلْقَى مَعَادِرُهُ ﴿١٥﴾ لَا تَحْرِكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ ﴿١٦﴾ إِنْ عَلَيْنَا جَمْعُهُمْ وَقُرْءَانُهُ ﴿١٧﴾ فَإِذَا قُرْءَانُهُ فَانْفَعَ قُرْءَانُهُ ﴿١٨﴾ ثُمَّ إِنْ عَلَيْنَا بَيَانُهُ ﴿١٩﴾

ILA TU NI UKUMBUSHO KWA WANADAMU Yaani: Haikuwa Saqar na idadi ya wahudumu wake waliotajwa isipokuwa tu ni ukumbusho na mawaidha kwa walimwengu ili wajue uwezo kamilifu wa Mwenyezi Mungu na kwamba yeye hana haja ya wasaidizi na watetezi.

32. HAPANA! NINAAPA KWA MWEZI Mwenyezi Mungu ameapa juu ya hayo kwa mwezi na viumbe vingine vilivyotajwa baada ya mwezi.

33. NA USIKU UNAPO ONDOKA Usiku unapo tokomea.

34. NA ASUBUHI INAPO PAMBAZUKA Yaani: Inapotoa mwanga na kubainika.

35. KWA YAKINI, HIYO NI MOJAWAPO YA MAKUBWA Yaani: Kwa yakini kabisa, Saqar ni mojawapo ya majanga na maafa makubwa. Imesemwa pia kwamba neno "HIYO" linaashiria kwenye kumkataa kwao Mtume Muhammad; kwamba kukataa huko ni mojawapo ya madhambi makubwa.

36. IKITOA TAHADHARI KWA WANADAMU: Ni moto. Imesemwa pia kuwa ni Qur'ani. Qur'ani inatoa tahadhari kwa

wanadamu kwa zile ahadi njema na mbaya zilizomo ndani yake.

37. KWA ANAYETAKA KUSONGA MBELE MIONGONI MWENU Kwa kuamini.

AU KURUDI NYUMA Kwa kupinga.

38. KILA NAFSI KWA ILICHOCHUMA IMEJIFUNGA Yaani: Nafsi itahukumiwa kwa mujibu wa matendo yake ambayo imefungika kwayo; ima yataiokoa au yataiangamiza.

39. ISIPOKUWA WATU WA KULIANI Hao ni waumini. Wao hawatakuwa wamejifunga kwa madhambi, bali watakombolewa kwa matendo yao mazuri waliyo yatenda.

40. NDANI YA BUSTANI Yaani: Wao watakuwa ndani ya bustani. **WANAUUZANA** Wanauuzana wao kwa wao.

41. KUHUSU WAOVU Yaani: Wataulizana wao kwa wao kuhusu hali ya watu waovu.

42. NI NINI KILICHO KUINGIZENI KATIKA SAQAR? Waumini watawauliza waovu: Ni nini kilichokuingizeni motoni?

43. WATASEMA: HATUKUWA MIONGONI MWA WENYE KUSWALI

44. NA HATUKUWA TUKIWAPA CHAKULA MASIKINI

45. NA TULIKUWA TUNASHIRIKI UOVU PAMOJA NA WAOVU Yaani: Tulikuwa tukishirikiana na waovu katika uovu wao. Kila akipotea mpooteaji, basi tunapotea naye. Ibnizaidi amesema kuwa: "Tulikuwa tunasema maovu pamoja na wasemao uovu kuhusu suala la Mtume Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. Uovu huo ni ile kauli yao kwamba Muhammad ni mrongo, kichaa, mchawi na mshairi".

46. NA TULIKUWA TUNA KADHIBISHA SIKU YA MALIPO Yaani: Siku ya malipo na hesabu.

47. MPAKA YAKINI IKATUJIA Yakini hiyo ni mauti.

48. BASI HAYATAWASAIKIA MAOMBEZI YA WAOMBEAJI Yaani: Halitawasaidia ombi la Malaika na Mitume, kama ombi hilo litakavyowasaidia watu wema.

49. WANA NINI; WANAPUZA MAWAIKIA? Yaani: Ni kitu gani kimewapata katika hali ya kuwa wanaipuuza Qur'ani ambayo imesheheni ukumbusho na mawaidha makubwa.

50. KAMA KWAMBA WAO NI PUNDA WALIOKURUPUSHWA Yaani: Wamekuwa kama punda wakimbia kwa kasi.

51. WANAOKIMBIA KAS-WARA Yaani: Qas-wara ni walengamishale wanaoirusha.

Imesemwa pia kwamba Qas-wara kwa lugha ya Waarabu ni simba.

52 BALI KILA MTU MIONGONI MWAO ANATAKA APEWE NYARAKA ZILIZOKUNJULIWA Wafasiri wamesema kuwa makafiri wa Kiquraishi walimwambia Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kwamba: "Ikifika asubuhi, iwe kila mmoja wetu ana kitabu kichwani kwake kilichokunjuliwa na kinachotoka kwa Mwenyezi Mungu kikieleza kuwa wewe ni Mjumbe wa Mwenyezi Mungu".

53 HAPANA! BALI HAWAIOGOPI AKHERA Kwa sababu wao kama wangaliuogopa moto, wasingalipendekeza miujiza.

54 HAPANA! KWA YAKINI, HUO NI UKUMBUSHO Yaani: Qur'ani.

55 ATAKAYE, UTAMKUMBUSHA Yaani: Atakaye kuonyeka kwa Qur'ani, ataonyeka.

56 NA HAWATAKUMBUKA ISIPOKUWA TU AKITAKA MWENYEZI MUNGU Isipokuwa tu Mwenyezi Mungu awatakie kuongoka. **YEYE NDIYE MWENYE HAKI YA KUOGOPWA** Yaani: Yeye ndiye mwenye haki ya wenye kuogopa wamuogope kwa kuacha kumuasi na kujilazimisha kumtii. **NA NDIYE MWENYE HAKI YA KUSAMEHE** Yaani: Na yeye ndiye mwenye haki ya kuwasamehe waumini yale madhambi waliyoyafanya. Pia yeye ni mwenye haki ya kukubali toba ya wafanya maasi wenye kutubu na, hivyo, kuwasamehe madhambi yao.

SUURATUL QIYAAMAH (75)

Imeteremka Makka aya zake ni arobaini(40)
Kwa jina la Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema, Mwenye kurehemu.

1 NINAAPA KWA SIKU YA KIYAMA Ninaapa kwa Siku ya Kiyama. Mwenyezi Mungu anapoapa kwa Siku ya Kiyama, ni kuonesha utukufu wa siku hiyo na ukubwa wake. Na Mwenyezi Mungu anayo haki ya kuapa kwa kiumbe chake chochote atakacho katika viumbe vyake.

2 NA NINAAPA KWA NAFSI YENYE KULAUMU SANA Ninaapa kwa nafsi inayomlaumu mwenye nafsi hiyo kwa uzembe wake. Hiyo ni nafsi ya muumini. Inalaumu juu ya yaliyopita na inajuta. Inajilaumu kwa maovu; kwa nini iliyafanya? Na inajilaumu kwa heri; kwa nini haikufanya sana? Muqaatil amesema kwamba: "Hiyo ni nafsi ya kafiri. Atajilaumu na kujuta huko akhera kwa kuzembea kwake

upande wa Mwenyezi Mungu". [Mwenyezi Mungu Mtukufu kwa mambo mawili yote kwamba yeye ataikusanya mifupa kisha atampa uhai kila mwanadamu ili amuhesabu na amlipe].

3 HIVI MWANADAM ANADHANI KUWA HATUTAİKUSANYA MIFUPA YAKE? Baada ya mifupa hiyo kuwa vumbi, tutairejesha iwe umbile jipya. Hiyo ni dhana batili. Sisi tutaikusanya.

4 KWA NINI TUSIWEZE? TUNaweZA Yaani: Kwa nini tusiweze? Tunaweza: **KUVIFANYA SAWA VIDOLE VYAKE** Yaani: Tunaweza kukusanya baadhi yake juu ya baadhi nyingine tukavifanya kipande kimoja kama unyayo wa ngamia. Lakini sisi tumemneemesha mwanadamu kwa hivi vidole vikiwa vidogo vidogo, vizuri, vyenye maungio, kucha, mishipa midogo na mifupa laini. (Imesemwa pia kwamba huu ni uzindushi kutoka kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu kwamba vidole vya kila mtu vinatofautiana na vya watu wengine katika mpangilio wa michoro ya sehemu yake ya kukamatia. Kama Mwenyezi Mungu angalitaka, angalivifanya vinalingana na kufanana).

5 BALI MWANADAMU ANATAKA AFANYE UOVU MBELE YAKE Anataka autangulize uovu wake wakati ujao na, kwa hiyo, atangulize kufanya dhambi na acheleweshe kutubu. Anataka afanye maovu maisha yake yote na asikumbuke kufa.

6 ANAULIZA: NI LINI SIKU YA KIYAMA? Anauliza: Ni lini siku ya Kiyama? Ni swali la kebehi na kuona kuwa jambo hilo ni la mbali sana!

7 BASI JICHO LITAKAPO PARAMA, Litakapo fazaika, kuduwaa na kuhemewa kutokana na kukikodolea macho kifo au kukodolea kufufuliwa.

8 NA MWEZI IKAFUNIKWA NURU YAKE Mwanga wake wote ukaondoka na usirudi kama unavyorudi hapa duniani mwezi unapopatwa.

9 NA LIKAKUSANYWA JUA NA MWEZI Yaani: Mwanga wa juu wa mwezi utaondoka wote. Jua na mwezi vitakusanywa pamoja na, hivyo, hakutakuwa na kupishana kwa usiku na mchana.

10 SIKU HIYO MWANADAMU ATASEMA: NI WAPI PA KUKIMBILIA? Tutamkimbilia wapi Mwenyezi Mungu, hisabu yake na adhabu yake?

11 HAPANA! HAKUNA PA KUKIMBILIA Yaani: Hakuna mlima, ngome wala mahali pa kumkimbilia Mwenyezi Mungu siku hiyo.

12 NI KWA MOLA WAKO TU SIKU HIYO SEHEMU YA UTULIVU Yaani: Sehemu ya utulivu ni marejeo, ukomo na hatima.

كَلَّا بَلْ يُحِوْنَ الْعَاجِلَةَ ﴿٢٠﴾ وَتَدْرُونَ الْآخِرَةَ ﴿٢١﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاصِرَةٌ ﴿٢٢﴾
 إِلَىٰ رَبِّهَا نَاطِرَةٌ ﴿٢٣﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾ تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ﴿٢٥﴾
 كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَافِيَ ﴿٢٦﴾ وَقِيلَ مِنْ رَأْفٍ ﴿٢٧﴾ وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾ وَاللَّفَافَتِ
 أَلْسَافُ بِاللَّسَافِ ﴿٢٩﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَافُ ﴿٣٠﴾ فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَىٰ
 ﴿٣١﴾ وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٣٢﴾ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَمِطُحُ ﴿٣٣﴾ أَوَّلَىٰ لَكَ
 فَأَوْلَىٰ ﴿٣٤﴾ ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ ﴿٣٥﴾ أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾
 أَلَمْ يَكُن لَكُمْ نُطْفَةٌ مِنْ مَنِيِّ امْرَأَتٍ ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَحَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾ جَعَلَ مِنْهُ
 الْوَجِينَ الذَّكْرَ وَالْأُنثَىٰ ﴿٣٩﴾ أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدْرِ عَلِيٍّ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ ﴿٤٠﴾

سُورَةُ الْاِنْسَانِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 هَلْ أَتَىٰ عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْئًا مَّذْكُورًا ﴿١﴾
 إِذْ أَحَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِن نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا
 بَصِيرًا ﴿٢﴾ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴿٣﴾
 إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَاقًا وَسَعِيرًا ﴿٤﴾ إِنَّ
 الْأَبْرَارَ لَنُؤْتِيهِنَّ مِن كَاسٍ كَانَتْ مِرْجَاحًا كَافُورًا ﴿٥﴾

13 MWANADAMU ATAELEZWA SIKU HIYO KILE ALICHO KITANGULIZA NA ALICHO KICHELEWESHA

14 BALI MWANADAMU NI MWENYE KUIJUA SANA NAFSI YAKE Anajua ukweli wa hali aliyo nayo; imani au ukafiri, utifu au uasi, uongofu au upotofu. Imesemwa pia kuwa maana ni kwamba: Bali viungo vya mwanadamu vitakuwa shahidi wake.

15 NA HATA KAMA ATATOA UDHURU Yaani: Japokuwa atatoa udhuru na kubishana akijitetea. Hayo hayatamsaidia.

16 USITIKISE ULIMI WAKO KWAYO ILI UHARAKISHE Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alikuwa anachezeshwa midomo yake na ulimi wake kwa Qur'ani inapoteremshwa kwake, kabla Jibrili hajamaliza kuusoma *Wahyi*. Mtume alikuwa akifanya hivyo kwa shauku ya kuhifadhi. Kwa sababu hiyo, ilitaremka aya hii. Yaani: Usichezeshe chezeshe ulimi wako kwa ajili ya Qur'ani wakati wa kupokea *wahyi* ili uipokee haraka kwa kuhofia kukutoka.

17 KWA YAKINI, NI JUU YETU KUIKUSANYA NA KUISOMA Ni juu yetu kuikusanya Qur'ani

kifuani mwako ili kiasi chochote cha Qur'ani hiyo kisikuponyoke. **NA KUISOMA** Yaani: Na ni juu yetu kuthibitisha usomaji wake ulimini mwako katika njia iliyo sahihi.

18 TUKISHA ISOMA, Yaani: Tukisha kamilisha kukusomea kwa ulimi wa Jibrili, **BASI WEWE FUATISHA KISOMO CHAKE** Msikilize Jibrili na usikilize usomaji wake.

19 KISHA KWA YAKINI, NI JUU YETU UFAFANUZI WAKE Yaani: Ni juu yetu tafsiri ya yaliomo katika Qur'ani, ikiwa ni pamoja na mambo ya halali, mambo ya haramu na utatuzi wa mambo yaliyo na utata. Baada ya hapo, Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akawa ananyamaza Jibrili anapomjia. Jibrili akiondoka, Mtume anasoma kama alivyo ahidiwa na Mwenyezi Mungu.

20 HAPANA! BALI MNAPENDA CHA HARAKA "Hapana" ni kimeo la kukataza haraka na kushawishi umakini.

21 NA MNAIACHA AKHERA Hamfanyi matendo mema kwa ajili yake.

22 NYUSO FULANI SIKU HIYO NI ZENYE KUNAWIRI Yaani: Zitakuwa nyororo, nzuri.

23 NI ZENYE KUMUANGALIA MOLA WAKE Zinamuangalia Muumba wake na Mmiliki wa mambo yake. Zinaangalia: Hivi ndivyo zilivyo jumuiika Hadithi sahihi kwamba waja watamuona Mola wao Siku ya Kiyama, kama wanavyouona mwezi usiku wa kukamilika kwa mduwara wa mwezi.

24 NA NYUSO NYINGINE SIKU HIYO NI ZENYE KUSINYAA Yaani: Ni zenye kujikunja, ni zenye kusinyaa, ni zenye majonzi.

25 ZITADHANI KUFIKWA NA LA KUVUNJA MGONGO La kuvunja mgongo "*Faaqirah*" ni janga kubwa, kama vile linavunja uti wa mgongo.

26 HAPANA! ROHO ITAKAPOFIKA MTULINGA, Yaani: Nafsi au roho itakapofika katika mtulinga. Mtulinga ni mfupa uliopo kati wa tundu la shingo na bega. Roho kufika kwenye mtulinga, maneno haya hutumika kufumbia hali ya nafsi kukaribia kufa.

27 NA PAKAULIZWA: NI NANI TABIBU? Yaani: Ndugu aliyemtembelea ndugu yake mgonjwa atasema: Ni nani atakayemtibu na kumponya kwa tiba yake? Wamemtafutia matabibu na hawakuweza kumsaidia chochote atoke katika hukumu ya Mwenyezi Mungu.

28 NA AKADHANI KWAMBA HUO NDIO UTENGANO Yaani: Yule ambaye roho yake imefika mtulinga akawa na yakini kuwa huo ndio wakati wa kutengana na dunia, familia mali na watoto,

29 NA MUUNDI UKAPACHANA NA MUUNDI, Yaani: Ugoko wake utakapokutana na ugoko wake mwengine wakati wa kufikwa na mauti. Miguu yake itakuwa imekufa na goko zake zimekauka na haziwezi tena kumbeba wakati alikuwa akitembea sana kwa miguu hiyo. Watu watauandaa mwili wake, na malaika wataiandaa roho yake.

30 NI KWA MOLA WAKO TU SIKU HIYO KUCHUNGWA Yaani: Roho baada ya kutolewa kwenye miili zitachungwa kupelekwa kwa Muumba wako.

31 KWA HIYO, HAKUKUBALI NA HAKUSWALI Yaani: Hakuukubali utume wala Qur'ani na hakuwali kwa ajili ya Mola wake. Kwa hiyo, hakuamini kwa moyo wake wala hakutenda kwa mwili wake.

32 NA LAKINI AMEPINGA NA AMEPUUZA Yaani: Amepinga Mtume na yale aliyokuja nayo, na amepuuza kutii na kuamini.

33 KISHA AKENDA KWENYE FAMILIA YAKE HUKU AKIRINGA Yaani: Akiringa na kujidai katika kutembea kwake kwa kuona fahari kufanya hivyo. Au anakuwa mzito na mnyivu wa kumfuata mwenye kuhubiri haki.

34 KUANGAMIA NI KWAKO TENA KUANGAMIA,

35 KISHA KUANGAMIA NI KWAKO TENA KUANGAMIA Yaani: Kitakacho kutawala wewe ni kuangamia. Asili yake ni: Mwenyezi Mungu ameyapa utawala kwako yale mambo unayoyachukia. Yanakurudia mara kwa mara.

36 HIVI MWANADAMU ANADHANI KUWA ATAACHWA HIVI HIVI TU? Yaani: Anadhani ataachwa bure; hataamrisha na hataakatazwa? Hatahesabiwa na hataadhibiwa?

37 HIVI KWANI HAKUWA TONE LA MANII YAMIMINWAYO? Yaani: Hivi mwanadamu huyo hakuwa tone la manii yanayo miminwa katika mfuko wa uzazi?

38 KISHA AKAWA PANDE LA DAMU Yaani: Baada ya kuwa tone la manii akawa pande la damu. **AKAUMBA** Yaani: Akakadiria kwa kulifanya pande la damu hilo kuwa pande la nyama lenye maumbile. **AKAWEKA SAWA** Yaani: Akamrekebisha mwanadamu, akakamilisha makuzi yake na akapuliza roho ndani yake.

39 AKAUMBA KUTOKANA NAYO Yaani: Kutokana na manii hayo baada ya kuyapa umbo. **JINSIA MBILI** Yaani: Aina mbili za aina wa mwanadamu. **MWANAMUME** NA **MWANAMKE**

40 HIVI HUYO Aliyeanzisha umbile hili zuri na akaliweza. **HAKUWA MWENYE UWEZO**

WA KUHUISHA WALIOKUFA? Yaani: Kuirejesha miili kwa kuifufua kama ilivyokuwa duniani? **Kurudisha ni rahisi zaidi kuliko kuanza.** Imepokewa kutoka kwa Abuhuraira, akiseama: Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kwamba: "Atakayesoma miongoni mweni **laa uqsimu biyaumil-qiyaama mpaka akafika Alaisa dhaalika biqaadirin alaa anyuh-yiyal-mautaa, aseme: balaa = Hapana! Anaweza**".

SUURATUL INSAAN (76)

Imeteremka Madina aya zake ni thalathini na moja(31)

Kwa jina la Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema, Mwenye kurehemu.

1 HAKIKA, KIMEMPITIA MWANADAMU Yaani: Kimewapitia wanadamu kupitia kwa baba yao Adamu, **KIPINDI CHA WAKATI** Imesemekana kuwa kipindi hicho ni miaka arobaini kabla mwanadamu hajapuliziwa roho. Ameumbwa kwa tope, kisha kwa udongo mweusi uliofinyangwa, kisha kwa udongo mkavu utoa sauti (kama utagongwa). Yasemekana pia kwamba muradi wa MWANADAMU hapa ni wanadamu. **KIPINDI CHA WAKATI** ni kipindi cha ujauzito. **HAKUWA KITU KINACHOTAJWA** Alfarraa-u na Atha'alabi wamesema kuwa: "Maana ni kwamba mwanadamu alikuwa mwili uliotiwa sura, mchanga, tope. Hatajwi na hajulikani. Jina lake halijulikani, wala nini kinachokusudiwa kwake. Kisha akapuliziwa roho akawa mwenye kutajwa". Imesemwa pia kwamba maana ni kuwa: Zilipita nyakati na Adamu hakuwa chochote na wala hajaumbwa na wala hatajwi na kiumbe yeyote.

2 KWA YAKINI, SISI TUMEMUUMBA MTU KUTOKANA NA TONE LA MAJI YA UZAZI Muradi wa mtu hapa ni mwanadamu. Tone la maji ya uzazi ni Manii. **MCHANGANYIKO** Mchanganyiko ni vitu vilivyochanganywa. Kilichokusudiwa ni mchanganyiko wa tone la manii ya mwanamume na tone la manii ya mwanamke. Imesemwa Mchanganyiko kwa sababu ni mchanganyiko wa aina na maumbo tofauti anayoumbwa mwanadamu kwao. **TUMTAHINI** Yaani: Tumemuumba tukikusudia kumtahini kwa kheri, shari na majukumu. **HIVYO, TUKAMFANYA MWENYE KUSIKIA, MWENYE KUONA** Yaani: Tumepandikiza kwake njia za ufahamu ili kuelewa kwake kuwe kukubwa na, kwa hiyo, iwezekane kumpa mthani.

3 KWA YAKINI, SISI TUMEMUELEKEZA NJIA; IMA AWE MWENYE KUSHUKURU NA IMA AWE MWENYE KUKUFURU Yaani: Tumemfafanulia na kumjulisha njia ya

عَيْنَا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ﴿٦﴾ يُوفُونَ بِالْقَدْرِ وَيَخْفُونَ
يَوْمًا كَانَتْ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ﴿٧﴾ وَيُطْعَمُونَ أَلْطَامَ عَلَىٰ حَيْثُ مَسَّ كَيْنَا
وَيَسْتَمِئُونَ وَأَسِيرًا ﴿٨﴾ إِنَّمَا نَطْعَمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نَزِيدُكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا
﴿٩﴾ إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَطَطِيرًا ﴿١٠﴾ فَوْقَهُمْ اللَّهُ شَرُّ ذَلِكَ
الْيَوْمِ وَلَقَّهْمَ نَصْرَهُ وَسُرُورًا ﴿١١﴾ وَجَزَيْنَهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا
﴿١٢﴾ مُتَّكِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ﴿١٣﴾
وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلُّهَا وَذُلَّتْ أَقْطُوفُهَا نَذِيرًا ﴿١٤﴾ وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ ثَابِتَةً
مِنْ فَضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا ﴿١٥﴾ قَوَارِيرًا مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ﴿١٦﴾
وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا ﴿١٧﴾ عَيْنَا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا
﴿١٨﴾ وَيُطَوَّفُ عَلَيْهِمْ خِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنثورًا
﴿١٩﴾ وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمْرًا رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمَلَكًا كَبِيرًا ﴿٢٠﴾ عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ سُدُوسٌ
خَضْرَاءُ وَسِتْرٌ أَخْضَرٌ وَهَلْوَاسٌ أَسْوَدٌ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَمَهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا
طَهُورًا ﴿٢١﴾ إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيَكُمْ مَشْكُورًا ﴿٢٢﴾ إِنَّا
نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا ﴿٢٣﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَطِعِ
مَنْهُمْ ءَاثِمًا أَوْ كَفُورًا ﴿٢٤﴾ وَادْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٢٥﴾

uongofu na ya upotovu, kheri na shari. Pia tumemjulisha manufaa yake na madhara yake ambayo anayaelewa kwa maumbile yake na akili yake timamu. Sawa awe ameshukuru au amekufuru.

4 KWA YAKINI, SISI TUMEWAANDALIA MAKAFIRI MINYORORO NA MAKONGO NA MOTO MKALI Yaani: Tumewaandalia hayo ili tuwaadhibu kwayo. MAKONGO ni kitu ambacho hutumika kufungua mikono kwenye shingo (pingu). MOTO MKALI *Sa'ūr* ni nishati inayowaka moto ulio mkali sana.

5 KWA HAKIKA, WEMA WATANYWEA GLASI Wema ni watu wa utiifu *ikhlas*i (utakaso) ambao wanatekeleza haki ya Mwenyezi Mungu. Glasi ni chombo ambacho ndani yake mna kinywaji. **AMBAZO MCHANGANYIKO WAKE NI KAFURI** Yaani: Kinywaji chake kimechanganywa na *kafuri* ili harufu na ladha ya mvinyo ikamilike na iwe mzuri.

6 NI CHEMCHEMI WATAKAYO KUNYWA WAJA WA MWENYEZI MUNGU Yaani: Watakunywa mvinyo kutoka kwenye chemchem hiyo. Inawezekana pia kuwa maana ni kwamba

watakunywa mvinyo wao ukiwa umechanganywa na maji ya chemchemi hiyo. **WATAIPITISHA CHEMCHEMI HIYO UPITISHAJI** Yaani: Wataiweka njia za kuipitisha kuelekea watakapo na wataitumia watakavyo. Wataipasulia njia kama unavyopasuliwa njia mto na kuupeleka hapa na pale.

7 WANATEKELEZA NADHIRI Wanapoweka Nadhiri kwa ajili ya Mwenyezi Mungu Mtukufu wanatekeleza. Nadhiri katika sheria ni jambo ambalo mtu ameiwajibisha nafsi yake kulifanya kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, ikiwa ni pamoja na swala, kufunga au kuchinja au jambo jingine lolote katika mambo ambayo sio wajibu kwake kwa mujibu wa sheria. **NA WANAIOGOPA SIKU AMBAYO SHARI YAKE ITAKUWA IMEENEA** Makusudio ni kwamba wanaiogopa Siku ya Kiyama. Shari ya siku hiyo itaenea mpaka ijaze mbingu na ardhi; mbingu zitapasuka, nyota zitapukutika, ardhi itapondwapondwa na milima kusagwasagwa.

8 NA WANATOA CHAKULA, PAMOJA NA KUKIPENDA, KUWAPA MASIKINI, YATIMA NA WAFUNGWA Yaani: Wanawapa chakula aina tatu za watu hawa pamoja na uchache wa chakula walichonacho, kukipenda, na kukitamani. Imesemwa pia kwamba wanatoa chakula juu ya kumpenda Mwenyezi Mungu.

9 SI VINGINE ISIPOKUWA KWAMBA TUNAKUPENI CHAKULA KWA AJILI YA MWENYEZI MUNGU TU Hawatazami kulipwa wala kusifiwa na watu kwa hilo. Mwenyezi Mungu alilijua hilo kutoka ndani ya nafsi zao na ndio akawasifu kwalo. **HATUTAKI KUTOKA KWENU KULIPWA WALA SHUKURANI** Yaani: Hatutaki kutoka kwenu mtushukuru. Bali hayo tuliyoifanya tumeyafanya kwa ajili ya Mwenyezi Mungu tu.

10 SISI TUNAOGOPA KWA MOLA WETU SIKU YA KUKUNJANA KWA USO Nyuso siku hiyo zitakunjana kwa misukosuko yake na uzito wake. **MGUMU SANA** Yenye shida, yenye usumbufu.

11 MWENYEZI MUMNGU AKAWAKINGA SHARI YA SIKU HIYO Yaani: Akawakinga shari yake kwa sababu ya kumuogopa yeye na kutoa kwao chakula kwa ajili yake. **NA AKAWAKUTANISHA NA UNAWIRI NA FURAHA** Akawapa kunawiri katika nyuso na furaha rohoni badala ya kukunjana kwa nyuso kuliopo kwa makafiri. Kunawiri ni weupe na kutakata kuliopo katika nyuso zao kutokana na athari ya neema.

12 NA AKAWALIPA PEPO NA HARIRI
KWA UVUMILIVU

13 WAKIWA WAMEEGEMEA HUMO JUU
YA VITI Amewalipa pepo huku wakiwa
wameegema peponi humo juu ya viti ambavyo
juu yake vina vitambaa laini. **HAWATAONA
HUMO JUA WALA BARIDI** Hawataona
peponi joto la jua wala baridi kali.

14 NA VIKO KARIBU NAO VIVULI
VYAKE Maana ni kwamba vivuli vya miti ya
peponi viko karibu na wao, vimewafunika,
ikiwa ni nyongeza juu ya neema zao ingawa
huko hakuna jua. **NA VIMERAHISISHWA
SANA VIKONYO VYA MATUNDA YAKE**
Matunda yake yamerahisishwa kwa wachumaji
wake urahisi anaoumudu aliyesimama, aliyekaa
kitako na aliyejilaza ubavu. Umbali au mwiba
hauwi kikwazo cha kuyachuma.

15 15. NA WATAZUNGUSHIWA VYOMBO
VYA FEDHA NA GLASI Yaani: Wanapotaka
vinywaji, wahudumu watawazungushia vyombo
vya fedha na glasi za fedha.

16 GLASI ZA FEDHA Glasi za watu wa
peponi ni za fedha. Umekutana kwenye glasi
hizo weupe wa fedha na weupe wa kioo. Vioo
vilivyopo duniani vinatokana na kokoto.
Mwenyezi Mungu amejulisha ubora wa vioo
hivyo kuwa vinatokana na fedha. Kwa nje yake,
kinaonekana kilichomo ndani yake.
WAMEZIKADIRIA MAKADIRIO
zimekadiriwa zikaja kama walivyotaka katika
umbile. Haziongezeki wala hazipungui.

17 NA WATANYWESHA HUMO GLASI
AMBAZO MCHANGANYIKO WAKE NI
TANGAWIZI Glasi ni chombo ambacho ndani
yake mna mvinyo. Yaani: Mvinyo
uliochanganywa na Tangawizi.

18 CHEMCHEMI ILIOMO HUMO
INAITWA SALSABIL Salsabil katika lugha ya
Kiarabu ni jina la maji yaliyofikia kilele cha
wepesi, yapitayo kwa kasi, yanayopita kwa
ulaini kwenye koo zao.

19 NA WATAWAZUNGUKA VIJANA
WENYE KUDUMU. Vijana wenye kubaki katika
hali yao ya ujana, unawiri na ushababi. Hawazeeki,
hawabadiliki na wala hawafi. **UKIWAONA
UTAWADHANIA LULU ZILIZOSAMBAZWA**
Kwa sababu ya uzuri wao uliozidi, un'garaji wa
rangi zao na unawiri wa nyuso zao. Mwenyezi
Mungu amewafananisha na lulu zilizo sambazwa
kwa vile wao ni wepesi sana katika kutoa huduma,
tofauti na *Huuril-aini* ambao amewafananisha na
lulu iliyomo ndani ya chaza kwa sababu wao
hawashughuliki kutoa huduma.

20 NA KAMA UTAKUONA HUKO Yaani:
Kama utatupia macho yako huko peponi.
UTAONA NEEMA isiyo elezeka. **NA UFALME
MKUBWA** Usiwezekana kukadiriwa.

21 JUU YAO KUNA NGUO YA SUNDUSI
YA KIJANI NA ISTABRAKI *Sundusi* ni hariri
nyepesi, na *Istabraki* ni hariri nzito. **NA
WAMEPAMBWA KWA VIKUKU VYA
FEDHA** Katika Suurat Faatir, imesemwa kuwa:
**"WATAPAMBWA HUMO KWA VIKUKU
VYA DHAHABU"**. Suurat Faatir (35), aya 33.
Kila mmoja, atavaa kile nafsi yake
inachokipenda katika mapambo hayo. **NA
MOLA WAO ATAWANYWESHA
KINYWAJI SAFI** Abu-qilaaba na Ibrahim
Annakha'ii wemesema kuwa: "*Wataletewa
chakula. Wakifikia mwisho wake, wataletewa
kinywaji safi. Watakunywa na matumbo yao
yatajaa kutokana na kinywaji hicho na jasho
litachuruzika kutoka kwenye miili yao likinukia
vizuri kama harufu ya Miski.*

22 KWA YAKINI, HAYA YAMEKUWA
MALIPO KWENU Yaani: Wataambiwa: "Hizi
aina za neema zilizotajwa ni malipo yenu kwa
sababu ya matendo yenu". **NA MATENDO
YENU YAMEKUWA YENYE
KUSHUKURIWA** Kushukuru kwa Mwenyezi
Mungu matendo ya mja wake ni kuyakubali
matendo hayo kwa sababu ya utiifu wake.

23 KWA YAKINI, SISI NDIO
TULIOKUTEREMSHA QUR'ANI
KUITEREMSHA KIDOGO KIDOGO Yaani:
Katika kuiteremsha, tumeiteremsha kwa
mafungu mafungu na hatukuiteremsha kwa
mkupuo mmoja. Pia haikutoka kwako kama
makafiri wanavyodai.

24 KWA HIYO, IVUMILIE HUKUMU YA
MOLA WAKO Na miongoni mwa hukumu
zake ni kuchelewesha msaada wake kwako
mpaka pale busara zake zilipotaka. **NA
USIMTII MIONGONI MWAO
MFANYAMADHAMBIA AU MPINGAJI
SANA** Yaani: Usimtii yeyote miongoni mwa,
iwe ni mfanyamakosa au mwenye kupindukia
mipaka katika ukafiri. Imesemwa pia kwamba
muradi wa kauli yake MFANYAMADHAMBIA
ni Utba bin Rabia, na MPINGAJI SANA ni
Waliid binil Mughaira, kwa sababu wao
walimwambia Mtume, Mwenyezi Mungu
amfikishie rehema na amani, kuwa: "Acha
jambo hili (la mahubiri yako) na sisi
tutakuridhisha kwa mali na kukuozesha".

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ، وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ﴿٢٦﴾ إِنَّ
هَؤُلَاءِ يَجْحَدُونَ بِالْعَاجِلَةِ وَيَذُرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا ﴿٢٧﴾ نَحْنُ
خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا
﴿٢٨﴾ إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٢٩﴾
وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٠﴾
يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣١﴾

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ ﴿٧٧﴾ آيَاتُهَا ٥

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ﴿١﴾ فَالْعَصْفَاتِ عَصْفًا ﴿٢﴾ وَالنَّشْرِ تَشْرًا ﴿٣﴾
فَالْفَرْقَتِ فَرْقًا ﴿٤﴾ فَالْمَلْقَيْتِ ذِكْرًا ﴿٥﴾ عُدْرًا أَوْ نَذْرًا ﴿٦﴾ إِنَّمَا
تُوعَدُونَ لَوَاقِعٍ ﴿٧﴾ فَإِذَا التُّجُومُ طُمِسَتْ ﴿٨﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ﴿٩﴾
وَإِذَا الْجِبَالُ سُفِفَتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا الرَّسُلُ أُنْفِتَتْ ﴿١١﴾ لِأَيِّ يَوْمٍ أُخِّلَتْ ﴿١٢﴾
لِيَوْمِ الْفَصْلِ ﴿١٣﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الْفَصْلِ ﴿١٤﴾ وَبِلِ يَوْمِئِذٍ
لِّلْمُكَدِّبِينَ ﴿١٥﴾ أَلَمْ تَهْلِكِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ نَنْعِمُهُمُ الْآخِرِينَ ﴿١٧﴾
كَذَلِكَ نَفْعُ الْإِجْرِمِينَ ﴿١٨﴾ وَبِلِ يَوْمِئِذٍ لِّلْمُكَدِّبِينَ ﴿١٩﴾

25 NA LITAJE JINA LA MOLA WAKO ASUBUHI NA JIONI Swali kwa ajili ya Mola wako mwanzo wa mchana na mwisho wake. Mwanzo wa mchana ni swala ya Asubuhi, na mwisho wake ni swala ya Alasiri.

26 NA KATIKA USIKU MSUJUDIE NA UMTAKASE KIPINDI KIREFU CHA USIKU

27 KWA YAKINI, HAWA WANAPENDA YA HARAKA Yaani: Makafiri wa Makka na wale wanaoafikiana nao wanaipenda nyumba ya haraka, nayo ni nyumba ya dunia. NA WANAIACHA NYUMA YAO SIKU NZITO Hiyo ni siku ya Kiyama. Imeitwa siku nzito kwa sababu ya matatizo na misukosuko iliomo ndani ya siku hiyo. Wao hawajiandai kwa siku hiyo na wala hawajali!

28 SISI TUMEWAUMBA WAO NA TUMEVITIA NGUVU VIUNGO VYAO Yaani: Tumevitia nguvu viungo vyao kwa kuviunganisha baadhi kwa baadhi nyingine kwa mishipa midogo na mikubwa. NA TUKITAKA TUTABADILISHA MFANO WAO KUBADILISHA Yaani: Kama tungalitaka tungaliwaangamiza na tukawaleta walio watifu zaidi kwa Mwenyezi Mungu kuliko wao.

29 KWA HAKIKA, HUU NI UKUMBUSHO Yaani: Sura hii ni ukumbusho.

BASI ANAYE TAKA, ATATENGENEZA NJIA YA KWENDA KWA MOLA WAKE Yaani: Kwa kuamini na kutii.

30 NA HAMTATAKA ILA TU AKITAKA MWENYEZI MUNGU MOLA WA WALIMWENGU Yaani: Hamtataka kufanya njia ya kwenda kwa Mwenyezi Mungu isipokuwa tu apende Mwenyezi Mungu. Jambo hilo liko kwake na sio kwao. Kheri na shari iko mkononi mwake. Utashi wa mja ni mtupu, hauleti kheri na wala hauondo shari, isipokuwa tu ikiwa Mwenyezi Mungu ataidhinisha hayo.

KWA YAKINI, MWENYEZI MUNGU NI MUZI SANA, MWENYE HEKIMA SANA

31 ANAMUINGIZA AMTAKAYE KATIKA REHEMA ZAKE Yaani: Anamuingiza katika rehema zake amtakaye kumingiza humo, au anamuingiza katika pepo yake yule amtakaye katika waja wake. NA MADHALIMU AMEWAANDALIA ADHABU IUMIZAYO

SUURATUL MURSALAAT(77)

Imeteremka Makka aya zake ni hamsini
Kwa jina la Mwenyezi Mungu Mwingi wa
rehema, Mwenye kurehemu.

1 NINAAPA KWA VITUMWAVYO KWA UPOLE Mwenyezi Mungu Mtukufu anaapa kwa Malaika watumwao kufikisha wahyi (ufunuo) wake, amri zake na makatazo yake.

2 NA VIVUMISHAVYO UPEPO KWA KASI Hao ni Malaika waliopewa jukumu la kupeleka upepo wakiupeleka kwa kasi. Imesemwa pia kwamba: Hao ni Malaika wanaozipeleka roho za makafiri kwa kasi. Pia imesemwa kwamba VINAVYOTUMWA KWA UPOLE na VIVUMISHAVYO UPEPO ni upepo unaopeleka kwa sura ya kimbunga kivumacho kwa kutekeleza kile ambacho upepo huo umetumwa kukitekeleza, iwe ni neema au nakama (shari). Upepo huo pia ni ule unao sambaza mawingu na kuyatawanya.

3 NA VINAVYOSAMBAZA KUSAMBAZA Hao ni Malaika waliopewa jukumu la kusambaza mawingu ya mvua na kuyatawanya, au wanakunjua mbawa zao angani wakati wa kuteremka na wahyi.

4 NA VINAVYOTENGANISHA KUTENGANISHA Yaani: Malaika wanaoteremka na yanayo tenganisha kati ya haki na batili, halali na haramu.

5 NA VINAVYORUSHA UKUMBUSHO Hao ni Malaika. Yaani: Wanapeleka wahyi kwa Mitume. Pia imesemwa kwamba aya tatu za mwanzo ni upepo, na aya ya nne na ya tano ni Malaika.

6 KWA KUONDOA UDHURU AU KUHADHARISHA Maana ni kwamba Malaika wanapeleka wahyi ikiwa ni kwa ajili ya kuondoa hoja ya kuwepo kwa udhuru ambayo Mwenyezi Mungu anaiielekeza kwa viumbe wake na pia ni kwa ajili ya hadharisho la adhabu yake. Imesemwa pia kwamba: Ni kwa ajili ya udhuru kwa wenye kufanya haki na hadharisho kwa wafanya maovu.

7 KWA YAKINI, MNACHOAHIDIWA KITATOKEA Yaani: Yale mnayoahidiwa ikiwa ni pamoja na kuja kwa Kiyama na kufufuliwa yatatokea tu, hakuna pingamizi. Kisha Mwenyezi Mungu Mtukufu akafafanua ni lini yatatokea hayo akasema:

8 BASI NYOTA ZITAKAPOZIMWA, Yaani: Itakapofutwa nuru yake na mwanga wake ukaondoka,

9 NA MBINGU ITAKAPOPASULIWA Yaani: Mbingu ikakapofunguliwa na kupasuliwa.

10 NA MILIMA ITAKAPONG'OLEWA Yaani: Itakapong'olewa kutoka mahali ilipo na kupeperuka angani ikawa vumbi na, hivyo, pale mahali ilipong'olewa pakawa tambarare sawa na ardhi.

11 NA MITUME WATAKAPOPANGIWA WAKATI Wakapangiwa wakati wa hukumu kati yao na kati ya umma.

12 KWA SIKU IPI WAMEWEKEWA MUDA? Yaani: Ni kwa siku kubwa ambayo waja wataishangaa kwa sababu ya uzito wake na mikukusuko yake ya ziada. Mitume wamewekewa muda wa kujumuika kwao. Watafika muda huo ili watoe ushahidi juu ya umma wao.

13 KWA SIKU YA KUTENGANISHA Siku hiyo, patatenganishwa kati ya watu kwa matendo yao. Watatenganishwa; wa peponi kwenda peponi na wa motoni kwenda motoni.

14 NA NINI KILICHOKUJULISHA WEWE, NI IPI SIKU YA KUTENGANISHA? Yaani: Na ni kitu gani kilichokujulisha siku ya kutenganisha?

Yaani: Hilo ni jambo kubwa mno lisilokadirika!

15 OLE WAO SIKU HIYO WENYE KUPINGA Yaani: Ole wao ndani ya siku hiyo ya kutisha! Ole wao ni tishio la maangamizi.

16 HIVI HATUKUWAANGAMIZA WA MWANZO? Hao ni makafiri wa mataifa yaliyopita kuanzia Adamu mpaka kabla ya

Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. Mwenyezi Mungu anakusudia kuwa amewaangamiza kwa adhabu hapa duniani pale walipowapinga Mitume wao.

17 KISHA TUTAWAFUATISHIA WA MWISHO Yaani: Wa mwisho ni makafiri wa Makkah na wale wanaokubaliana nao pale walipompinga Mtume Muhammad Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani.

18 KAMA HIVYO TUTAFANYA KWA WAOVU Yaani: Maangamizi kama hayo tutayafanya kwa kila mshrikina, ima duniani au Akhera.

19 OLE WAO SIKU HIYO WENYE KUPINGA Yaani: Siku ya maangamizi hayo, Ole wao wenye kupinga vitabu vya Mwenyezi Mungu na Mitume wake.

20 HIVI HATUKUKUUMBENI NYINYI KUTOKANA NA MAJI DUNI? Yaani: Maji dhaifu, duni, nayo ni tone la manii.

21 TUKAYAWEKA MAHALA TULIVU, MADHUBUTI Yaani: Mahali penye ulinzi, napo ni mfuko wa uzazi.

22 MPAKA MUDA MAALUM Nao ni muda wa ujauzito (miezi tisa kwa kawaida).

23 TUKAKADIRIA NA WAKADIRIAJI WAZURI NI SISI Yaani: Tukavikadiria viungo vyake na sifa zake, na kila hali miongoni mwa hali zake tukaziweka katika sifa tuliyoitaka. Kwa hiyo, mkadiriaji bora ni Mwenyezi Mungu S.W.

24 OLE WAO SIKU HIYO WENYE KUPINGA Ole wao wenye kupinga uwezo wetu juu ya hayo.

25 HIVI HATUKUIFANYA ARDHI NI KIKUSANYAJI? Kukusanya ni kujumuisha. Maana ni kwamba : Hivi hatukuifanya ardhi imekusanya juu ya mgongo wake viumbe walio hai ndani ya majumba yao, na wafu ndani ya tumbo lake inawakusanya?

26 WALIO HAI NA WALIOKUFA Khalili amesema kuwa: *Kaft (kujumuisha) ni kukigeuza kitu; ndani nje na nje ndani. (Wanadamu wanakuwa wametokana na mchanga wa ardhi. Kisha wataishi juu ya mgongo wake wakiwa hai. Kisha watabadilika humo wakiwa maiti)*

27 NA TUKAWEKA HUMO MILIMA MIREFU NA TUKAKUNYWESHENI MAJI MATAMU Yaani: Maji matamu. Haya yote ni ya ajabu zaidi kuliko kufufua.

28 OLE WAO SIKU HIYO WENYE KUPINGA Ole wao wenye kupinga neema zetu tulizowaneemesha na amabazo hizi ni jumla ya neema hizo.

أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ﴿٢٠﴾ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿٢١﴾ إِلَىٰ قَدَرٍ
 مَّعْلُومٍ ﴿٢٢﴾ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَدِرُونَ ﴿٢٣﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾
 أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ﴿٢٥﴾ أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا ﴿٢٦﴾ وَجَعَلْنَا فِيهَا رُوسَىٰ
 شَاهِجَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا ﴿٢٧﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٨﴾
 أَنْظِلُّوا إِلَيَّ مَا كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٩﴾ أَنْظِلُّوا إِلَيَّ ظِلِّ ذِي ثَلَاثِ
 شُعَبٍ ﴿٣٠﴾ لَا ظِلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ الْهَبِّ ﴿٣١﴾ إِنَّمَا تَرْمِي بِشَجَرٍ
 كَالْقَصْرِ ﴿٣٢﴾ كَأَنَّهُ جِمْلَتٌ صُفْرٌ ﴿٣٣﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٤﴾
 هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ ﴿٣٥﴾ وَلَا يُؤَدِّنُ لَهُمْ فِعْعِدْرُونَ ﴿٣٦﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ
 لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾ هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمْعَتِكُمْ وَالْأَوْلِينَ ﴿٣٨﴾ فَإِنْ كَانَ
 لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا ﴿٣٩﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٠﴾ إِنَّ الْمُتَفِينِ فِي
 ظِلِّلٍ وَعَيْونٍ ﴿٤١﴾ وَفَوْكَه مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٤٢﴾ كُلُّوْا وَأَشْرَبُوا هَنِيئًا
 بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٤﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ
 لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٥﴾ كُلُّوْا وَتَمَنَّوْا قَلِيلًا إِنَّكُمْ تُجْرَمُونَ ﴿٤٦﴾ وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ
 لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ﴿٤٨﴾ وَيَلِّ
 يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

29 NENDENI KWENYE KILE MLIHOKUWA MNAKIPINGA Nendeni kwenye kile mlichokuwa mnakipinga duniani. Hayo wataambiwa na wahudumu wa Jahanamu. Yaani: Nendeni kwenye ile adhabu mliyokuwa mnaipinga.

30 NENDENI KWENYE KIVULI CHENYE MATAWI MATATU Yaani: Nendeni kwenye kivuli cha moshi wa Jahannamu uliofuka kisha ukagawika makundi matatu. Mtakuwemo humo mpaka imalizike hisabu.

31 SI KIVULI CHA KUPOZA WALA HAKIKINGI UKALI WA MIALE YA MOTO Hamna katika kivuli hicho baridi ya kivuli cha duniani na wala hakitawakinga joto la Jahannamu.

32 KWA YAKINI, MOTO HUO UNARUSHA CHECHE KAMA JUMBA Yaani: Kila cheche miongoni mwa cheche zake unazozirusha ni kama jumba miongoni mwa majumba katika ukubwa wake. Cheche ni moto unaopeperuka ukiwa umeachana. Jumba ni jengo kubwa.

33 KAMA KWAMBA CHECHE HIZO NI NGAMIA WA MANJANO Hao ni ngamia.

Alfaraa-u amesema kuwa: "Ngamia wa manjano ni ngamia weusi. Hawezi kuonekana ngamia mweusi isipokuwa atakuwa amechanganyika na umanjano. Kwa ajili hiyo, Waarabu wamewaita ngamia weusi ngamia wa manjano". Imesemwa pia kwamba cheche inapooperuka na kuanguka na ikawa ingali na rangi ya moto, inakuwa kitu kinachofanana sana na ngamia mweusi.

34 OLE WAO SIKU HIYO WENYE KUPINGA Ole wao wenye kuwapinga Wajumbe wa Mwenyezi Mungu na aya zake.

35 HII NI SIKU AMBAYO HAWATATAMKA Yaani: Hawatazungumza, kwa sababu ya misukosuko watakayoiona ikiwakumba waja katika mahali pa mkusanyiko.

36 NA HAWATARUHUSIWA KUTOA UDHURU Yaani: Mwenyezi Mungu hawapi ruhusa ili wapate kutoa udhuru.

37 OLE WAO SIKU HIYO WENYE KUPINGA

38 HII NDIO SIKU YA UTENGANO. TUMEKUKUSANYENI NYINYI NA WA MWANZO Yaani: Wataambiwa: "Hii ndio siku ya utengano ambayo kutatenganishwa kati ya viumbe. Pia haki itatengana na batili. Tumekukusanyeni ninyi makafiri wa Kiquiraishi pamoja na makafiri wa mwanzo ambao ni makafiri wa mataifa yaliyopita.

39 BASI IKIWA MNAVYO VITIMBI, Yaani: Mkiweza kufanya vitimbi hivi sasa, NIFANYIENI Mwenyezi Mungu anasema: Ikiwa mnao ujanja basi fanyeni dhidi yangu.

40 OLE WAO SIKU HIYO WENYE KUPINGA
41 KWA YAKINI, WENYE UCHAMUNGU WATAKUWA KATIKA VIVULI NA CHEMCHEMI Yaani: Watakuwa katika vivuli vya miti na vivuli vya majumba, sio kama kivuli cha moshi au moto kwa makafiri kama ilivyotangulia kueleza.

42 NA MATUNDA KATIKA YALE WAYAPENDAYO Katika yale ambayo nafsi zao zinayataka na hamu zao zinayatamani.

43 KULENI NA KUNYWENI KWA RAHA, KWA SABABU YA YALE MLIYOKUWA MNAYAFANYA Yaani: Kwa sababu ya matendo mema mliyokuwa mnayafanya duniani.

44 KWA YAKINI, SISI, KAMA HIVYO, TUNAWALIPA WAFANYAO MAZURI Yaani: Mfano wa malipo hayo makubwa tunawalipa wafanyao vizuri katika matendo yao.

45 OLE WAO SIKU HIYO WENYE KUPINGA Pale watakapokuwa katika dhiki kubwa mno, na waumini wakiwa katika neema ya kudumu.

46 KULENI NA STAREHENI KIDOGO. KWA YAKINI, NYINYI NI WAOVU Yaani: Wanaambiwa haya duniani, na waovu washirikina wanaomshirikisha Mwenyezi Mungu.

47 OLE WAO SIKU HIYO WENYE KUPINGA Mwenyezi Mungu amerudia rudia maneno haya kwa kutahyariza na kugonga.

48 NA PINDI WAKIAMBIWA: RUKUUNI, HAWARUKU Yaani: Wakiamrisha kuswali hawaswali. Imesemwa pia kwamba: Wataambiwa hayo huko akhera pale watapotakiwa kusujudu na, lakini, hawataweza.

49 OLE WAO SIKU HIYO WENYE KUPINGA Ole wao wenye kupinga amri za Mwenyezi Mungu Mtukufu na makatazo yake.

50 BASI NI MAELEZO YAPI BAADA YAKE WATAYAAMINI? Yaani: Ni maelezo yapi yasiyokuwa Qur'ani watayakubali wasipoikubali Qur'ani?

SURA ANNABA'I (78)

Ni ya Makka Aya zake ni arobaini

1 KUHUSU NINI WANAUZIANA? Mjumbe wa Mwenyezi Mungu alipopewa utume na kuwaeleza watu wa Makka upekee wa Mwenyezi Mungu, kufufuliwa baada ya kufa na kuwasomea Qur'ani, walikuwa wakiulizana kati yao wakisema: Hivi huyu Muhammad amepatwa na nini? Na ni kitu gani ameletewa? Mwenyezi Mungu aliiteremsha aya hii. Maana ya aya ni kwamba: Wanaulizana kuhusu nini? Kisha akalijibu Mwenyezi Mungu swali hili kwa neno lake:

2 NI KUHUSU HABARI KUBWA Ni habari nzito, nayo ni Qur'ani tukufu, kwa vile inazungumzia upekee wa Mwenyezi Mungu, ukweli wa Mtume (Muhammad) na kutokea kufufuliwa na kukusanywa (baada ya kufa).

3 (HABARI) AMBAYO WAO NDANI YAKE WANATOFAUTIANA Wametofautiana katika Qur'ani. Baadhi yao wamefanya kuwa ni uchawi, baadhi yao wamefanya kuwa ni ushairi na baadhi yao wamesema kuwa ni viganu ya watu wa kale.

4 WAKOME. PUNDE TU WATAJUA Ni kemeo kwao. Kisha Mwenyezi Mungu amelirudia kemeo hilo akasema:

5 KISHA WAKOME. PUNDE TU WATAJUA Huu ni upeo wa juu wa kuisitiza, na ni kemeo kali. Maana ya makemeo haya ni kwamba: Haistahiki watofautiane kuhusu Qur'ani, kwani Qur'an ni kweli na, kwa hiyo, wale wanaoipinga watakuajua hatima ya kupinga kwao.

سُورَةُ النَّبَاِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَمَّ بَسَاءَ لَوْ نَ ۝۱ عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ ۝۲ الَّذِي هُوَ فِيهِ يُخَلِّفُونَ ۝۳
 كَلَّا سَيَعْمُونَ ۝۴ تُو كَلَّا سَيَعْمُونَ ۝۵ أَلَمْ يَجْعَلِ الْأَرْضَ مَهْدًا ۝۶
 وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ۝۷ وَخَلَقْنَا كُرُوزًا وَجَا ۝۸ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ۝۹
 وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ۝۱۰ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ۝۱۱ وَبَدَيْنَا
 فَوْقَكُمْ سَبْعًا شَدَادًا ۝۱۲ وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَاجًا ۝۱۳ وَأَنْزَلْنَا
 مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ۝۱۴ لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ۝۱۵ وَجَنَّاتٍ
 أَلْفَافًا ۝۱۶ إِنَّ يَوْمَ الْفُصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ۝۱۷ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ
 فَنُوتُونَ أَفْوَاجًا ۝۱۸ وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ۝۱۹ وَسُورَتِ
 الْجِبَالِ فَكَانَتْ سَرَابًا ۝۲۰ إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ۝۲۱ لِلطَّاغِيَتِينَ
 مَنَابًا ۝۲۲ لَيْثِينَ فِيهَا أَحْقَابًا ۝۲۳ لَا يَذُقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ۝۲۴
 إِلَّا الْآحْيِيمَا وَعَسَاقًا ۝۲۵ جَزَاءً وَفَاقًا ۝۲۶ إِيْتَهُمْ كَانُوا
 لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ۝۲۷ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ۝۲۸ وَكُلَّ شَيْءٍ
 أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ۝۲۹ فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ۝۳۰

6 HIVI HATUKUIFANYA ARDHI KUWA TANDIKO? Tandiko ni kikanyagio na kilalio kama vile kilalio cha mtoto anachotandikiwa na kulazwa juu yake.

7 NA MILIMA KUWA VINGI? Yaani: Tumeifanya milima kama vingi kwa ardhi ili itulie na isitikisike.

8 NA TUMEKUUMBENI (NYINYI KUWA) PEA Yaani: Wanaume na wanawake.

9 NA TUMEUFANYA USINGIZI WENU KUWA PUMZISHO Yaani: Pumzisho la miili yenu. *Subaat*: ni kuisha kwa harakati za mtu na ilhali roho ikiwa bado ipo mwilini mwake.

10 NA TUMEUFANYA USIKU KUWA VAZI Yaani: Tunakuvisheni giza lake na kukufinikeni kwa giza hilo kama vazi linavyokufinikeni.

11 NA TUMEUFANYA MCHANA KUWA NI WAKATI WA MAISHA Yaani: Tumeufanya mchana utoe mwanga ili wanadamu wahangaikie mambo yanayohusu maisha yao na riziki anazowakasimia Allah.

12 NA TUMEJENGA JUU YENU MBINGU SABA MADHUBUTI Mwenyezi Mungu

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ۝٣١ حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ۝٣٢ وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا ۝٣٣ وَكَأْسًا
 دِهَاقًا ۝٣٤ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِدًّا ۝٣٥ جَزَاءً مِمَّنْ رَبِّكَ عَطَاءً
 حِسَابًا ۝٣٦ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ
 مِنْهُ خِطَابًا ۝٣٧ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ
 إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا ۝٣٨ ذَلِكَ الْيَوْمَ الْحَقُّ فَمَنْ
 شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا ۝٣٩ إِنَّا أَنْذَرْتَكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ
 يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ بَلَيْتَنِي كُنْتُ رَبًّا ۝٤٠

سُورَةُ النَّازِعَاتِ
 ٧٤ آياتها
 ٤٦ آياتها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا ۝١ وَالنَّشِيطَاتِ نَشْطًا ۝٢ وَالسَّيِّحَاتِ سَبْحًا
 ۝٣ فَالَسَّيِّقَاتِ سَبْقًا ۝٤ فَالْمُدْبِرَاتِ أَمْرًا ۝٥ يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ
 ۝٦ تَتَّبِعُنَّ الرَّادِفَةَ ۝٧ قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ۝٨ أَبْصَرُهَا
 خَشْيَةٌ ۝٩ يَقُولُونَ أَيْنَا الْمُرُودُونَ فِي الْكَافِرَةِ ۝١٠ أَيْنَا كُنَّا
 عِظْمًا تَخْتَرَةٌ ۝١١ قَالُوا لَوْلَا إِذْ كَرِهَ خَاسِرَةٌ ۝١٢ فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ
 وَاحِدَةٌ ۝١٣ فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ ۝١٤ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ ۝١٥

anakusudia kuwa ni mbingu saba zenye umbile lenye nguvu na lililojengwa madhubuti.

13 NA TUMEWEKA TAA YENYE KUWAKA Kusudio la taa ni jua. Mwenyezi Mungu ameweka ndani yake mwanga na joto. Neno *wahj* (muwako) linakusanya mwanga na joto.

14 NA TUMETEREMSHA KUTOKA MAWINGUNI MAJI YANAYO TIRIRIKA KWA WINGI *Al-Mu'uswiraat* ni mawingu yanayojikamua kwa maji wakati bado hazijanyesha myua. *Thajjaaj* ni maji yanoyomiminika kwa wingi.

15 ILI TUTOE KWA MAJI HAYO NAFKA NA MIMEA Yaani: Ili tutoe (tuoteshe) kwa maji hayo nafaka za chakula kama vile ngano, shairi na mfano wake. Na mimea ni ile wanayokula wanyama kama vile nyasi na mimea mingine.

16 NA BUSTANI ZENYE KUSONGANA Bustani zenye kushikana kwa matawi yake mengi.

17 HAKIKA YA SIKU YA KUTENGANA INA WAKATI Wakati wa mkusanyiko na muda wa kukusanyika watu wa mwanzo na wa mwisho. Katika muda huo, watu watakuwa wamefika kwenye yale waliyoahidiwa; ikiwa ni

thawabu au adhabu. Siku hiyo imeitwa “Siku ya Kutengana” kwa sababu Allah atatenganisha kati ya viumbe wake (kati ya wema na waovu).

18 SIKU ITAKAPOPULIZWA PARAPANDA MKAJA MKIWA MAKUNDI KWA MAKUNDI Yaani: Mtakuja mahali pa kukusanywa mkiwa makundi makundi. Parapanda ni pembe ambayo (Malaika) Israafilel ataipuliza.

19 NA IKAFUNGULIWA MBINGU IKAWA MILANGO Itafunguliwa mbingu na kuwa na milango mingi ili Malaika wateremke.

20 NA IKAENDESHA MILIMA IKAWA MAN'GATI. Milima itango'lewa kutoka katika sehemu zake na kupeperushwa hewani ikawa vumbi lililosambaa kiasi mtazamaji atadhani kuwa ni man'gati.

21 HAKIKA YA JAHANNAMU NI KIVIZIO Jahannamu katika hukumu ya Mwenyezi Mungu ni mahali pa kuvizia. Malaika wa motoni wanawavizia makafiri ili wawape adhabu humo, au (inawezekana kuwa) Jahanamu yenyewe inawanyemelea makafiri waingiao humo kama wawindaji wanavyonyemelea mnyama anayewapitia na anayewajia.

22 KWA WANAOA MIPAKA NI MAREJEO Ni marejeo watakyorejea.

23 WATABAKI HUMO MILELE Yaani: Makafiri watabaki motoni zama zote. "*Haqab*" ni kipindi kirefu cha muda. Kinapopita kipindi, kinaingia kingine, kisha kingine, kisha hivyo hivyo mpaka milele.

24 HAWAONJI HUMO BARIDI WALA KINYWAJI Yaani: Hawataonja ndani ya Jahanamu au ndani ya kipindi hicho baridi itakayowapoza na joto lake wala kinywaji kitachowasaidia kupoza kiu chake.

25 ISIPOKUWA MAJI YA MOTO NA USAHA Hayo ni maji yaliyokolea moto. Na huo usaha ni wa watu wa motoni.

26 IKIWA NI MALIPO MUAFAKA Adhabu imelingana na kosa. Hakuna kosa kubwa zaidi ya shirki na hakuna adhabu kali zaidi ya moto. Matendo ya makafiri yalikuwa mabaya mno, kwa hiyo, Mwenyezi Mungu akawapa kile kitakachowaumiza zaidi.

27 HAKIKA YA WAO WALIKUWA HAWATARAJII HISABU Yaani: Walikuwa hawana tamaa ya kupata thawabu na walikuwa hawaogopi hisabu, kwa vile wao walikuwa hawaamini kufufuliwa.

28 NA WAMEZIPINGA AYA ZETU KWA NGUVU ZAO ZOTE Yaani: Wamezipinga aya za Qur'ani upinzani mkubwa kabisa.

29 NA KILA KITU TUMEKIHFADHI KWA MAANDISHI Kila kitu tumekandika katika *Lauhil-Mahfuudh* (Ubao uliohifadhiwa) ili Malaika wakielewe. Yasemekana pia kwamba alichokikusudia Mwenyezi Mungu hapa ni matendo ya waja ambayo Malaika wanaotunza matendo yao wanayaandika.

30 KWA HIYO, ONJENI. KWANI HATUTAKUONGEZEENI ISIPOKUWA ADHABU TU Wataelezwa haya kwa sababu ya ukafiri wao, matendo yao mabaya na kupinga kwao aya. Yaani: watakuwa katika nyongeza ya adhabu ya Mwenyezi Mungu siku zote.

31 HAKIKA, WENYE KUMCHA MWENYEZI MUNGU TU NDIO WENYE MAFANIKIO Mafanikio *Mafaaz* ni kufanikiwa kukipata kinachohitajika na kusalimika na moto.

32 BUSTANI NA MIZABIBU

33 NA WANAWAKE WENYE MATITI YALIYOSIMAMA, WENYE UMRI MMOJA Yaani: Watapata wanawake wenye matiti yaliyosimama. Yaani: Matiti yao yamesimama vifuani mwao, hayakuanguka; kwa kuwa wao ni wanawali, vigoli na wanaolingana katika umri.

34 NA GLASI ZILIZOJAA Yaani: Glasi zilizojaa pombe.

35 HAWATASIKIA HUMO UPUUZI WALA KADHIBISHO Yaani: Hawatasikia peponi upuuzi. Upuuzi ni maneno yasiyofaa. Na wala hawatakadhibiana wao kwa wao.

36 NI MALIPO KUTOKA KWA MOLA WAKO, NI TUZO, NI HISABU Yaani: Mwenyezi Mungu amewalipa yaliyotajwa kwa sababu ya imani yao na matendo yao mema. Amewapa tuzo kwa kadiri ya wanayopaswa kuyapata kwa mujibu wa ahadi ya Allah. Kwani Allah ameahidi kulipa jema moja kwa kumi, na amewaahidi wengine jema moja kwa nyongeza mia saba, na amewaahidi wengine malipo yasiyo na mwisho wala kiwango.

37 MOLA WA MBINGU NA ARDHI NA VILIVYOMO KATI YAKE, MWENYE REHEMA NYINGI. HAWAMILIKI KWAKE KUSEMESA Yaani: Hawawezi kuomba ila kile walichoruhusiwa na Allah, na hawamilimki kuwaombea wenye makosa ila kwa ruhusa yake.

38 SIKU ATAKAYOSIMAMA ROHO NA MALAIKA KWA MSTARI. HAWATASEMA ISIPOKUWA TU WALE WALIORUHUSIWA NA (MWENYEZI MUNGU) MWINGI WA REHEMA NA WAKISEMA YALIYO SAHIHI Yaani: Malaika watakuwa wamesimama safu. Roho hapa ni malaika. Yasemekana kuwa ni malaika Jibril, na yasemekana kuwa maana ya roho hapa ni

jeshi katika majeshi ya Mwenyezi Mungu na sio malaika. Pia yasemekana kuwa ni roho za wanadamu ambazo zitasimama mstari na malaika nao watasimama mstari. Hayo yatatokea kati ya pulizo mbili kabla roho hazijarejeshwa kwenye miili. Isipokuwa yule aliyeruhusiwa na Mwenyezi Mungu kuwaombea wenye makosa. Au hawatazungumza isipokuwa tu kuhusu haki ya mtu aliyemruhusu Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema mtu huyo akawa ni miongoni mwa watu waliokuwa duniani. (Yaani: Alikuwa akithibitisha upekee wa Mwenyezi Mungu (Tawhiid).

39 HIYO NDIYO SIKU YA HAKI. HIVYO, ANAYETAKA ATAJIANDALIA KWA MOLA WAKE MAREJEO Siku ya kusimama kwao katika sura hiyo ni yenye kutokea hasa. Basi anayetaka atafanya marejio kwa Mola wake kwa kutenda matendo mema.

40 HAKIKA YA SISI TUMEKUHADHARISHENI ADHABU ILIYO KARIBU. SIKU MTU ATAKAPOANGALIA KILICHOTANGULIZWA NA MIKONO YAKE NA KAFIRI ATASEMA: EE, LAITI MIMI NINGELIKUWA MCHANGA Mwanadamu atayaona aliyoyatenda iwe ni kheri au shari. Kafiri atatamani awe mchanga, kwa sababu ya kuona adhabu mbali mbali alizoandaliwa na Allah.

SURA ANNAAZIAAT (79)

*Ni ya Makka Aya zake ni arobaini na sita
Sura hii pia inaitwa Suratis-sahirah*

1 NINA APA KWA WANAON'GOA KWA NGUVU Mwenyezi Mungu ameapa kwa Malaika ambao wanazitoa roho za waja kwenye miili yao, kama mtu anavyovuta mshale kwenye upinde akaukunjua mpaka mwisho. Wanavuta mvuto wa nguvu kabisa, kwa kuwa wanazitoa roho hizo kutoka ndani ya miili.

2 NA WENYE KUVUTA KWA HARAKA Yaani: Malaika wanaozitoa roho kwenye miili kwa kuvuta kwa nguvu. ANNASHT: ni kuvuta kwa haraka. Imesemwa kuwa Malaika ni wenye kuzitoa kwa haraka roho za waumini, na ni wenye kuzin'goa kwa nguvu roho za makafiri.

3 NA WANAO OGELEA KUOGELEA Yaani: Malaika wanaoteremka kutoka mbinguni kwa haraka ili kutekeleza amri ya Allah.

4 KISHA WAENDAO KASI Hao ni Malaika waendao kasi ili kuzifikisha haraka roho za waumini peponi.

5 KISHA WAPANGAO MAMBO Upangaji mambo wa Malaika ni kule kuleta (ufunuo wa mafundisho ya) halali na haramu na ufafanuzi wake, na kuwapangia watu wa ardhini katika

إِذْ تَادَهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٧﴾ أَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴿١٧﴾
 فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَهٌ إِلَّا أَن تَزَى ﴿١٨﴾ وَأَهْدِيكَ إِلَى رَبِّكَ فَتَخْشَى ﴿١٩﴾ تَادَهُ رَبُّهُ
 الْآيَةَ الْكُبْرَى ﴿٢٠﴾ فَكَذَّبَ وَعَصَى ﴿٢١﴾ ثُمَّ أَذْبَرَ سَعْيَ ﴿٢٢﴾ فَحَسَرَ
 فَتَادَى ﴿٢٣﴾ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى ﴿٢٤﴾ فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى ﴿٢٥﴾
 إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَى ﴿٢٦﴾ أَن تَمُوتُ أَسَدٌ خَلَقًا أَرِ السَّمَاءَ بَنَاهَا ﴿٢٧﴾
 رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَوَّاهَا ﴿٢٨﴾ وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا ﴿٢٩﴾
 وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا ﴿٣٠﴾ أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ﴿٣١﴾
 وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا ﴿٣٢﴾ مَنَّاعًا لِّكُمُوعًا وَأَلْتَمِيعًا لِّإِذَا جَاءَتِ الطَّامَةُ ﴿٣٣﴾
 الْكُبْرَى ﴿٣٤﴾ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَى ﴿٣٥﴾ وَتُرْزِقَتِ الْجَحِيمُ
 لِمَن يَرَى ﴿٣٦﴾ فَأَمَّا مَنْ طَغَى ﴿٣٧﴾ وَآتَى الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٣٨﴾ فَإِنَّا لَآلِحْمِ
 هِيَ الْمَأْوَى ﴿٣٩﴾ وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى ﴿٤٠﴾
 فَإِنَّا لَآلِحْمِ هِيَ الْمَأْوَى ﴿٤١﴾ يَتَسَلَوْنَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّامٍ مَّرْسُهَا ﴿٤٢﴾
 فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِنَهَا ﴿٤٣﴾ إِلَى رَبِّكَ مُنْهَبًا ﴿٤٤﴾ إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ
 مَّن يَخْشَاهَا ﴿٤٥﴾ كَانَتْ يَوْمَ يَرْوُهَا الرِّبَابُ وَالْإَعْشِيَّةُ أَوْ صُحُوحًا ﴿٤٦﴾

سُورَةُ عَبَسَ ﴿٤٦﴾
 يَا أَيُّهَا ٤٦
 يَا أَيُّهَا ٨

pepo, mvua na mengine yasiyokuwa hayo. Yasemwa kuwa upangaji wa mambo kwa watu wa duniani uko kwa malaika wanne, nao ni Jibril, Mikail, Izrail na Israfil. Jibril amepewa kazi ya pepo na askari. Mikail amepewa kazi ya mvua na mimea. Izrail amepewa kazi ya kutoa roho na Israfil yeye anawaletewa wenzake amri (za Mwenyezi Mungu).

6 SIKU LITAKAPOTETEMESHA LA KUTETEMESHA Tetemesho hilo ni mpulizo wa kwanza ambao kwa mpulizo huo viumbe vyote vitakufa.

7 LITAFUATIWA NA LA KULIFUATIA La kulifuatia ni mpulizo wa pili ambao wakati wake viumbe vitafufuliwa.

8 NYOYO SIKU HIYO ZITAJAA HOFU Nafsi zitajaa hofu na kutetemeka kwa sababu ya misukosuko ya siku ya Qiyama watakayoiona. Kwa sababu hiyo, nyoyo zitakuwa na hofu na mshtuko.

9 MACHO YAKE YATAKUWA DHALILI Utajitokeza machoni mwao udhalili watakapoiona misukosuko ya siku ya Qiyama. Mwenyezi Mungu hapa anakusudia macho ya wale watakaokufa wakiwa hawako katika dini ya Kiislamu.

10 WANASEMA: HIVI SISI TUTAREJESHA KATIKA MASHIMO?

Maneno haya wanayasema wale wapingao kufufuliwa wanapoambiwa kuwa watafufuliwa. Wanasema: Hivi tutarejeshwa katika hali yetu ya mwanzo na tuwe hai baada ya kufa na kuwa katika mashimo ya makaburi?

11 HIVI TUTAKAPOKUWA MIFUPA ILIYO CHAKAA (TUTAREJESHA)?

Yaani: Tutakapokuwa mifupa iliyochakaa tutarejeshwa na kufufuliwa pamoja na kuwa hali hiyo iko mbali mno na uhai?

12 WAMESEMA: HAYO KAMA YATAKUWA KWELI, BASI NI MAREJEO YENYE HASARA

Yaani: Ikiwa tutarejeshwa baada ya kufa, tutapata hasara kwa sababu yatatupata hayo ayasemayo Muhammad.

13 HAKUNA VINGINE ISIPOKUWA KWAMBA HUO NI MPULIZO MMOJA TU

Yaani: Msilione hilo haliwezekani, kwani huo ni mpulizo mmoja tu. Huu ni mpulizo wa pili ambao kwa mpulizo huo viumbe watafufuliwa.

14 MARA TU WAO WATAKUWA SAAHIRA

Imesemwa kuwa Saahira ni ardhi nyeupe ambayo Mwenyezi Mungu ataiteta ili viumbe wahisabiwe juu yake.

15 JE, IMEKUFIKIA HABARI YA MUSA?

Yaani: Hakika, yamekujia na kukufikia katika visa vya Fir'auni na Musa mambo ambayo kwayo hujulikana habari zao.

16 WAKATI MOLA WAKE ALIPOMWITA KWENYE JANGWA TAKATIFU LA TUWA

Tuwaa ni jangwa twahara na lenye kubarikiwa. Nalo ni jangwa lililopo kwenye mlima Sinai mahali ambapo Allah alizungumza na Musa.

17 NENDA KWA FIR'AUNI, YEYE AMEVUKA MIPAKA

Yaani: Firauni amepindukia mipaka katika kufanya maasi, kiburi na kumkufuru Allah.

18 KAMWAMBIE: JE, WAPENDA KUTAKASIKA?

Yaani: Ukifika mwambie: Je, wpenda kutakasika na shirki? Musa aljamrisha azungumze na Firauni kwa upole.

19 NA NIKUELEKEZE KWA MOLA WAKO ILI UGOPE?

Yaani: Nikupe maelekezo ya kumwabudu na kumpwekesha Mola wako ili upate kuogopa adhabu yake? Woga haupatikani ila tu kwa mtu muongofu, aliyongoka.

20 KISHA AKAMUONESHA MUJIZA MKUBWA

Yasemekana kuwa muujiza huo ni fimbo, na yasemekana kuwa ni mkono wake.

21 AKAPINGA NA AKAASI Firauni alimpinga Musa na yale aliyokuja nayo, na alimuasi Allah na hivyo hakumtii.

22 KISHA AKAPUZA HUKU AKIHANGAIKA Yaani: Firauni akaondoka na kuipuuza Imani. Akafanya uovu ardhini na kufanya juhudi za kuyapinga mambo aliyokuja nayo Musa.

23 KISHA AKAKUSANYA NA AKATOA WITO Yaani: Firauni alikusanya jeshi lake kwa ajili ya: **1)** Kupigana vita au. **2)** Aliwakusanya wachawi ili kupingana (na Musa) au. **3)** Aliwakusanya watu ili washuhudie kinachotokea.

24 KISHA AKASEMA: MIMI NDIYE MUNGU WENU MKUBWA ZAIDI Alichokusudia hapa mlaaniwa huyu ni kwamba hakuna mungu zaidi yake.

25 BASI MWENYEZI MUNGU AKAMWADHIBU ADHABU YA LA MWISHO NA LA MWANZO Yaani: Allah akamwadhibu Firauni adhabu ya tamko la mwisho nayo ni adhabu ya moto, na tamko la mwanzo, nayo ni ile adhabu ya duniani kwa kuzama baharini¹. Mwenyezi Mungu amefanya hivyo ili iwe onyo kwa yule atakayesikia habari za fir'auni.

26 HAKIKA, KATIKA HAYO KUNA MAZINGATIO KWA MWENYE KUOGOPA Yaani: Katika kisa cha firauni na yaliyoelezwa katika kisa hicho, kuna mazingatio makubwa kwa mwenye utashi wa kumuogopa Allah.

27 HIVI NYINYI NDIO MLIO NA UMBILO ZITO ZAIDI AU MBINGU ALIZOJENGA? Yaani: Je, kuumbwa na kufufuliwa kwenu baada ya kufa ndiko kugumu zaidi kwenu na katika makadirio yenu au kuumbwa kwa mbingu ndiko kugumu zaidi? Kwa sababu aliyeweza kuumba mbingu zilizo na umbile hili kubwa na ndani yake mna viumbe na uwezo wa ajabu ulio wazi kwa wenye kuangalia, vipi atashindwa kuirejesha miili aliyoiua baada ya kuwa yeye ndiye aliyeiumba kwa mara ya kwanza?

28 AMENYANYUA KIMO CHAKE AKAZIWEKA SAWA Yaani: Amezifanya mbingu kama jengo lililo nyanyuka juu ya ardhi Ameliweka sawa umbile lake; hazikutofautiana, hazikupinda pinda, hazina dosari wala nyufa.

29 NA AKAUTIA GIZA USIKU WAKE NA AKAUFANYA KUWA NA MWANGA MCHANA WAKE Akaufanya usiku kuwa na giza, na akaufanya mchana wake kuwa unatoa

mwanga kwa mwangaza wa jua.

30 NA ARDHI BAADA YA HAPO AKAITANDIKA Yaani : Baada ya kuumba mbingu, akaikunjua ardhi.

31 AKATOA HUMO MAJI YAKE NA MALISHO YAKE Yaani: Akapasua ardhini mito, bahari na chemchem na akaotesha kutokana nayo nyasi zinazolishiwa wanyama.

32 NA MILIMA AKAISIMIKA Na akaifanya milima kama vingi kwa ardhi ili isiwayumbishe walio juu ya ardhi hiyo.

33 KWA AJILI YA RAHA YENU NA WANYAMA WENU

34 BASI LITAKAPOFIKA BALAA KUBWA Yaani: Litakapokuja Balaa kubwa linaloyazidi mabalaa yote. Balaa hilo ni mpulizo wa pili ambao utawafikisha watu wa peponi peponi na wa motoni motoni.

35 SIKU ATAKAPOKUMUBUKA MWANADAMU ALIYOYAFANYA Mwanadamu atakumbuka aliyoyafanya; yawe ni ya kheri au ya shari, kwa sababu yote aliyoyatenda atayaona yameandikwa kwenye nyaraka za matendo yake.

36 NA IKADHIHIRISHWA JAHANAMU KWA MWENYE KUONA Yaani: Jahanamu itadhihirishwa bayana, haitajificha kwa yeyote. Amesema Muqaatil: "Litaondolewa pazia lake na viumbe wote wataiona". Muumin, kwa kuiona Jahanamu, ataelewa thamani ya neema ya Allah juu yake kwa kumsalimisha na janga hilo. Ama kafiri, ataongezeka huzuni juu ya huzuni aliyonayo, na majuto juu ya majuto aliyonayo.

37 BASI AMA YULE ALIYEKIUKA MIPAKA Yaani: Aliyeikiuka mipaka katika ukafiri na maasi.

38 NA AKAYATHAMINI MAISHA YA DUNIA Yaani: Akayaweka mbele maisha ya dunia kuliko ya Akhera, hakujiandaa kwa ajili ya Akhera na hakufanya lolote katika matendo ya Akhera.

39 BASI HAKIKA, JAHANAMU NDIO MAKAZI Jahanamu ndio mahali ambapo ataishi na sio pengine.

40 NA AMA ALIYEOGOPA KUSIMAMA MBELE YA MOLA WAKE NA AKAIKATAZA NAFSI INAVYOTAKA Yaani: Yule aliyeeogopa kusimama kwake mbele ya Mola wake siku ya Qiyama na akaikemea nafsi yake isiende kwenye maasi na haramu ambayo inataka kuyafanya

41 BASI HAKIKA, PEPO NDIO MAKAZI Pepo ndio makazi ambayo atakuwa akiishi humo na hatakuwa na makazi mengine yasiokuwa hayo.

42 WANAKUULIZA KUHUSU QIYAMA: NI LINI KUSOZA KWAKE? Yaani: Ni lini

¹ Tamko la kwanza la Firauni aliloadhibiwa kwalo ni pale aliposema kuwa hajui kama kuna Mungu mwingine badala yake (Sura Al-qasas 28, aya 37. Na tamko lake la pili aliloadhibiwa kwalo ni pale aliposema kuwa yeye ndiye Mungu mkubwa zaidi (Sura An-naaziat 79, aya 24) – Mrejeaji.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَسَّ وَتَوَلَّى ۝ (١) أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى ۝ (٢) وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكَّى ۝ (٣) أَوْ
يَذْكُرُ فَنتفعه الذِّكْرَى ۝ (٤) وَأَمَّا مَنْ أَسْتَعَى ۝ (٥) فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى ۝ (٦)
وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَّكَّى ۝ (٧) وَأَمَّا مَنْ جَاءَهُ يَسْعَى ۝ (٨) وَهُوَ يَخْشَى ۝ (٩) فَأَنْتَ
عَنْهُ تُلْهِى ۝ (١٠) كَلَّا إِنَّهَا لَذِكْرَةٌ ۝ (١١) لِمَنْ شَاءَ ذِكْرَهُ ۝ (١٢) فِي صُحُفٍ مُكَرَّمَةٍ
۝ (١٣) سَرُوفَةٍ مُطَهَّرَةٍ ۝ (١٤) بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ۝ (١٥) كِرَامٍ بَرَرَةٍ ۝ (١٦) قِيلَ لِلْإِنْسَانِ
مَا أَكْفَرَهُ ۝ (١٧) مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ۝ (١٨) مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ ۝ (١٩) ثُمَّ
السَّبِيلَ يَسْرَهُ ۝ (٢٠) ثُمَّ أَمَانَهُ وَأَقْبَرَهُ ۝ (٢١) ثُمَّ إِذْ أَسَاءَ أَنْشَرَهُ ۝ (٢٢) كَلَّا لَمَّا
يَقِضْ مَا أَمَرَهُ ۝ (٢٣) فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ ۝ (٢٤) أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا
۝ (٢٥) ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا ۝ (٢٦) فَأَبْنَا فِيهَا حَبًّا ۝ (٢٧) وَعَسْنَا وَقَصَبًا ۝ (٢٨)
وَرَبُّنَا وَمَخْلَأَ ۝ (٢٩) وَحَدَائِقَ غُلْبًا ۝ (٣٠) وَفِكَهَمَ وَأَنَا مَنَّاعَ لُكُومٍ
وَلَا نَعْلَمُكُمْ ۝ (٣١) فَإِذَا جَاءَتْ الصَّاعَةَ ۝ (٣٢) يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ۝ (٣٣)
وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ ۝ (٣٤) وَصِجْنِهِ وَبَنِيهِ ۝ (٣٥) لِكُلِّ أُمَّرٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَانٌ
يُعْنِيهِ ۝ (٣٦) وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْفَرَةٌ ۝ (٣٧) ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ ۝ (٣٨) وَجُوهٌ
يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ۝ (٣٩) تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ ۝ (٤٠) أُولَئِكَ هُمُ الْكُفْرَةُ الْفَجْرَةُ ۝ (٤١)

Qiyama kitafika na kutokea kama inavyosoza mashua?

43 UKO WAPI WEWE NA KUWATAJIA KWAKE? Yaani: Huna,ewe Muhammad, lolote la kukieleza Qiyama na kukiulizia kwa maana huna lolote la kukijua na kukielezea. Hakuna vingine isipokuwa kwamba anayekijua Qiyama ni Allah Mtukufu tu.

44 NI KWA MOLA WAKO TU NDIU UKOMO WAKE Yaani: Upeo wa kukijua Qiyama upo kwa Allah tu. Ujuzi wake haupatikani kwa mwengine. Iwapo ni hivyo, vipi basi wanakuuliza na kukutaka ufafanuzi wa wakati wa kutokea kwake?

45 HAKUNA VINGINE ISIPOKUWA KWAMBA WEWE NI MHADHARISHAJI TU WA ANEYEKIOGOPA Yaani: Wewe ni muonyaji wa anayeogopa kuja kwa Qiyama.

46 SIKU WATAKAPOKIONA, WATAJIONA KAMA VILE HAWAKUISHI ISIPOKUWA JIONI MOJA AU ASUBUHI YAKE Yaani: Watajiona kuwa hawakuishi duniani isipokuwa kiasi cha mwisho wa mchana au mwanzo wake au kiasi cha asubuhi ambayo ilifuatia jioni hiyo. Madhumuni ni kuonesha kuwa watakapoiona

misukosuko ya Qiyama wataona katika nafsi zao kuwa muda walioishi duniani ni mchache.

SURAT ABASA (80)

Ni ya Makka Ina aya arobaini na mbili

1 AMEKUNJA USO NA AMEPUZA Yaani: Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alikunja uso wake na kupuuza.

2 KWA KUWA ALIMJIA KIPOFU Yaani: Mtume alikunja uso kwa kujiwa na kipofu. Sababu ya kuteremka sura hii ni kwamba watu fulani miongoni mwa waheshimiwa wa Kiquraishi walikuwa kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, naye alikuwa na tamaa ya wao kusilimu. Hivyo, akamjia mtu kipofu naye ni Abdallah Ibn Umni-Maktuum. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, hakufurahi Ibn Umni-maktuum kumkatiza katika mazungumzo yake, kwa hiyo akampuuza, ndipo ikateremka sura hii.

3 NA NINI KITAKUJULISHA HUENDA AKAJITAKASA Yaani: Huenda huyu kipofu akajitakasa na madhambi kwa matendo mema atayojifunza kwako.

4 AU AKAKUMBUKA NA MAWAIIDHA HAYO HIVYO YAKAMNUFAISHA Yaani: Huenda akakumbuka na hivyo, akaonyeka kwa mawaidha utayomfundisha.

5 AMA ALIYETOSHEKA Yaani: Ama mtu mwenye mali na utajiri au mtu aliyepuuza imani na elimu uliyonayo.

6 BASI WEWE UNAMUELEKEA Yaani: Unamuelekea kwa uso wako na mazungumzo yako ilhali yeye anaonesha kutokukuhitaji wewe na kupuuza uliyokuja nayo.

7 NA SI JUU YAKO ASIPOTAKASIKA Yaani: Ni kitu gani kitakulazimu asiposilimu na kuongoka? Hakuna linalokulazimu isipokuwa kufikisha ujumbe tu. Kwa hiyo, usishughulike na mambo ya makafiri ambao mambo yao yako hivi.

8 NA AMA YULE ALIYEKUJIA HARAKA Yaani: Amekujia haraka akikutaka umuelekeze kwenye kheri na umuonye kwa mawaidha ya Allah.

9 NA HUKU YEYE AKIOGOPA Yaani: Akimuogopa Mwenyezi Mungu Mtukufu.

10 BASI WEWE UNAMPUZA Yaani: Unaacha kumshughulikia, unampuuza na kutomjali.

11 USIFANYE HIVYO. HAKIKA YA HAYO NI MAWAIIDHA Baada ya tukio hili, usifanye tena mfano wa tendo hili la kumpuuza fukara, na kumpatiliza tajiri, pamoja na kuwa tajiri huyo si moingoni mwa wanaotaka kujitakasa. Usiache

kumuongoza aliyekujia akiwa ni miongoni mwa watu wanaotaka kujitakasa na kupokea mawaidha. Aya hizi au sura hii ni mawaidha. Stahiki yake ni uonyeke nayo, uyakubali, uyafanyie kazi wewe na umma wako wote.

12 BASI ANAYETAKA, ATAONYEKA NAYO Yaani : Atakayeyapenda atajionya kwayo, atayachunga na kufanya mambo kwa mujibu wake.

13 YAMO NDANI YA NYARAKA TAKATIFU Yaani: Maonyo hayo yamo katika nyaraka takatifu mbele ya Mwenyezi Mungu kwa sababu ya elimu na hekima zilizomo ndani yake, au ni takatifu kwa sababu zimeteremka kutoka *Allauhilmahfuudh*.

14 YALIYO WEKWA JUU, YALIYO TWAHARISHWA Maonyo hayo yana daraja ya juu mbele ya Allah, yametakaswa, hawayashiki ila tu wale waliotwaharishwa. Yamehifadhiwa; mashetani na makafiri hawayafikii.

15 YALIYO KATIKA MIKONO YA WAJUMBE Wajumbe hapa ni Malaika wanaowakilisha wahyi (ufunuo) kati ya Mwenyezi Mungu na Mtume wake. Neno Wajumbe latokana na neno Ujumbe ambao ni hali ya kwenda kati ya watu.

16 WATUKUFU, WEMA Yaani: Wenye heshima mbele ya mola wao, waliojitenga na maasi, wacha Mungu, watiifu kwa Mola wao, wakweli katika imani yao.

17 AMELAANIWA MWANADAMU! UKAFIRI WAKE ULIOJE! Yaani: Amelaaniwa mwandamu kafiri. Lo, ukafiri wake ni mkubwa!

18 AMEMUUMBA KUTOKANA NA NINI? Yaani: Kwani Mwenyezi Mungu amemuumba huyu kafiri kutokana na nini?

19 KUTOKANA NA TONE AMEMUUMBA KISHA AKAMTENGENEZA SAWASAWA Yaani: Mwenyezi Mungu amemuumba kutokana na maji duni. Ni vipi anakuwa na kiburi kiumbe aliyetoka katika njia ya mkojo mara mbili? Amemuumba sawa na akamuandaa kwa maslahi ya nafsi yake na akamuumbia mikono miwili, miguu miwili, macho mawili, nyenzo na njia nyingine za fahamu.

20 KISHA AKAMRAHISISHIA NJIA Yaani: Amemrahisishia njia ya kupata kheri au shari.

21 KISHA AKAMFISHA NA KUMUWEKA KABURINI Yaani: Amemuwekea kaburi ambalo anahifadhiwa humo kwa heshima yake. Hakumfanya katika jumla ya viumbe vinavyotupwa tu kwenye uso wa ardhi vikaliwa na wanyama wakali na ndege.

22 KISHA AKITAKA, ATAMFUFUA Yaani: Mwenyezi Mungu Mtukufu akitaka

kumfufua, atampa uhai baada ya kufa kwake, katika wakati autakao.

23 NI KWELI. BADO HAJATEKELEZA AMBAYO AMEMUAMURU Baadhi hawakuyatekeleza waliyoamrisha na Mwenyezi Mungu kwa ukafiri, na wengine kwa uasi. Hakuna waliotekeleza waliyoamrisha na Mwenyezi Mungu ila wachache tu.

24 HEBU MWANADAMU AANGALIE CHAKULA CHAKE Yaani: Aangalie namna gani Allah alivyomuumbia chakula chake ambacho amekifanya kuwa ndio sababu ya uhai wake.

25 KWAMBA SISI TUMEMIMINA MAJI MMIMINO

26 KISHA TUKAIPASUA ARDHI MPASUO Yaani: Tukaipasua ardhi kwa mmea unaotoka ardhini humo kwa sababu ya kuteremka mvua, mpasuko mzuri unaolingana na mmea unaotoka hapo kwa udogo, ukubwa, umbile na aina.

27 KISHA TUKAOTESHA HUMO NAFKA Yaani: Tukaotesha nafaka za chakula. Maana ni kwamba tumeotesha mmea unaoendelea kukua na kuongezeka mpaka unakuwa nafaka.

28 NA ZABIBU NA MALISHO Malisho ni majani mabichi wanayolishwa wanyama.

29 NA MIZAITUNI NA MITENDE

30 NA BUSTANI ZILIZOSTAWI Bustani zilizostawi ni mitende bora iliyo na mashina manene.

31 NA MATUNDA NA NYASI Nyasi ni kila mmea unaoteshwa na ardhi, usioliwa na wanadamu na usiolimwa, ikiwa ni pamoja na majani na aina nyengine za malisho.

32 IKIWA NI STAREHE KWENU NA WANYAMA WENU

33 BASI WAKATI LITAKAPOKUJA LA KUZIBA MASIKIO Yaani: Utakapokuja ukelele wa siku ya Qiyama ambao utaziba masikio na hivyo utayatia uziwi na hayatosikia.

34 SIKU MTU ATAKAPOMKIMBIA NDUGU YAKE NA MAMA YAKE NA BABA YAKE NA MKE WAKE NA WATOTO WAKE Hawa ni ndugu wa karibu sana na wenye haki zaidi ya kupata mapenzi na huruma. Kwa hiyo, kuwakimbia hawa hakutokei isipokuwa tu kwa sababu ya msukusuko mkubwa na janga lenye kutisha.

37 KILA MTU MIONGONI MWAO SIKU HIYO ATAKUWA NA JAMBO LINALOMTOSHA Kila mtu atakuwa na jambo litakalomshughulisha ashindwe kuwashughulikia ndugu na kumuweka mbali nao. Atawakimbia ndugu kwa kuhadhari wasimuombe msaada kwa sababu uhusiano uliopo kati yao, na pia wasipate kuziona tabu alizo nazo yeye.

38 NYUSO SIKU HIYO NI ZENYE KUN'GARA Hizo ni nyuso za waumini. Zitatoa nuru na mwanga kwa sababu wao wakati huo watakuwa wameshajua neema na takrima watakazopata.

39 NI ZENYE KUCHEKA, ZENYE FURAHA

40 NA NYUSO NYINGINE SIKU HIYO ZITAKUWA NA VUMBI Yaani: Zitakuwa na vumbi na takataka kwa sababu ya adhabu watakayoiona na ambayo Mwenyezi Mungu amewaandalia.

41 ZITAFINIKWA NA WEUSI Yaani: Zitafunikwa na weusi, kuchujuka, udhalili na matatizo.

42 HAO NI MAKAFIRI TU, WAOVU Yaani: Hao wenye nyuso zenye vumbi ni makafiri na waovu. Waovu ni watenda mambo maovu, waongo.

SURATUT-TAKWIIR (81)

Ni ya Makka Ina aya ishirini na tisa

Amepokea Imam Ahmad na Tirmidhiy wakimmukuu Swahaba Ibn-i-omar akisema kuwa: "Amesema Mjumbe wa Mwenyezi Mungu,

Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kwamba: Mtu ambaye kunamfurahisha kuiangalia Siku ya Qiyama kama anaiona kwa macho, basi asome (sura hizi): Idhash-shamsu kuwwirat (81), na Idhas-samaa unfatwarat (82), na Idhas-samaa unshaq-qat (84)".

1 WAKATI JUA LITAKAPOVIRINGWA Jua litaviringwa kama mpira, lita kunjwakunjwa na kisha kurushwa.

2 NA WAKATI NYOTA ZITAKAPO PUKUTIKA Yaani: Nyota zitakapoanguka, kupukutika na kutawanyika. Yasemekana pia kuwa kupukutika kwa nyota ni kufutwa mwanga wake.

3 NA WAKATI MILIMA ITAKAPOENDESHA Yaani: Milima itakapong'olewa ardhini na kupeperushwa angani.

4 NA WAKATI NGAMIA WENYE MIMBA WATAKAPOA Ngamia wenye mimba ni wale ambao matumboni mwao kuna watoto. Wamehusishwa ngamia hawa tu kutajwa kwa vile (walikuwa) ni mali ya thamani sana kwa Waarabu. Maana ya kuachwa kwao ni kule kuachwa hivi hivi bila ya mchungaji, kutokana na misukosuko mikubwa ambayo watu wataiona.

5 NA WAKATI WANYAMAPORI WATAKAPOKUSANYWA Wanyamapori ni wale wanyama wa bara wasiofugwa. Maana ya kukusanywa kwao ni kufufuliwa kwao ili walipizane visasi wao kwa wao (kutokana na kudhulumiana kwao duniani). Yasemekana pia kuwa maana ya kukusanywa kwao ni kufa kwao.

6 NA WAKATI BAHARI ZITAKAPOWASHWA MOTO Yaani: Bahari zitawashwa na kuwa moto unaobimbirika.

7 NA WAKATI NAFSI ZITAKAPOOZESHA Yaani: Nafsi za waumini zitafungishwa ndoa na Mahuril-aini, na nafsi za makafiri zitakutanishwa na mashetani. Amesema Imam Alhasan kuwa: "Kila mtu atakutanishwa na kundi lake: Wayahudi kwa Wayahudi, Wakristo kwa Wakristo, Majusi (Waabudu jua) kwa Majusi, aliyekuwa anaabudu kisichokuwa Allah atakutanishwa nacho, na wanafiki kwa wanafiki na waumini wataunganishwa na waumini wenzao".

8 NA WAKATI MSICHANA ALIYEZIKWA AKIWA HAI ATAKAPOULIZWA: NI KWA KOSA GANI ALIULIWA? Ilikuwa mila ya Waarabu (wa zamani) akizaliwa mtoto wa kike, basi anamzika akiwa hai, kwa kuogopa aibu au umasikini. Atatahayarizwa mtu aliyemua mtoto wa kike kwa vile binti huyo ameliwa bila ya kosa lolote alilotenda.

10 NA WAKATI NYARAKA ZITAPOKUNJULIWA Yaani: Nyaraka zilizoandikwa matendo (ya waja) zitafunuliwa kwa ajili ya hisabu.

11 NA WAKATI MBINGU ZITAKAPO ONDOLEWA Yaani: Mbingu zitapasukapasuka na kuondolewa.

12 NA WAKATI JAHANAMU ITAKAPOWASHWA MOTO Jahanamu itawashwa moto mkali sana kwa ajili ya maadui wa Mwenyezi Mungu. Amesema Qatada: "Makosa ya wanadamu na hasira za Allah zitaufanya moto wa Jahanamu uwake vikali sana".

13 NA WAKATI PEPO ITAKAPOSOGIWA KARIBU Pepo itasogezwa na kuwa karibu na Wachamungu. Yasemekana kuwa mambo haya kumi na mbili, sita kati ya hayo yatatokea hapa duniani, nayo ni kuanzia mwanzo wa sura hii mpaka aya ya (6) Na mambo sita mengine yatatokea Akhera, nayo ni yaliyotajwa kuanzia aya ya (7) hadi ya (13)

14 ITAJUA NAFSI ILICHOKILETA Madhumuni ni kwamba kila nafsi itajua nini imekifanya na kukileta wakati wa kukunjuliwa nyaraka za matendo. Yaani: Kila nafsi itajua ilichofanya, iwe ni kheri au shari.

15 NINAZIAPIA NYOTA ZINAZOREJEA Hizo ni nyota zinazojificha mchana chini ya mwanga wa jua, hazionekani. Nyota hizo ni: *Zohal, Almushtari, Almirrikh, Azzuhra* na *Atwaarid* kama zilivyotajwa na wanazuoni wa tafsiri. Na amesema katika *As-swihaah* kuwa: NYOTA ZINAZOREJEA ni nyota zote, kwa sababu mchana zinajificha.

16 ZINAZOTEMBEA, ZINAZOJIFICHA Zinatembea katika mihimili yake. Zinajificha nyuma ya upeo wa anga wakati wa kuzama kwake. Neno *Alkunnas* limechukuliwa kutoka kwenye neno *Alkinaas*, yaani: kichaka wanachojificha humo wanyama wakali.

17 NA USIKU UNAPOINGIA NA KUTOKA Waarabu wanasema: "*As-asallailu*" unapoingia usiku. Na "*As-asa llailu*" unapoondoka.

18 NA ASUBUHI INAPOPUMUA Kupumua kwa asubuhi ni kuingia kwake, kwa vile asubuhi inaingia ikiwa na hewa nyororo.

19 KWA YAKINI, HILO NI NENO LA MJUMBE MTUKUFU Mjumbe ni Jibril, kwa sababu yeye ndiye aliyeteremka na Qur'ani kutoka kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu na kuileta kwa Mtume wake, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani.

20 MWENYE NGUVU, MBELE YA

MWENYE ARSHI TUKUFU NI MWENYE HADHI Yaani: Yeye Jibril ni mwenye cheo cha juu na nafasi kubwa mbele ya Mwenyezi Mungu.

21 MWENYE KUTHIWA HUKO, MWAMINIFU Mwenye kuthiwa kati ya Malaika, wanawajibika kwake na wanamtii. Ameaminiwa kwa wahyi (ufunuo) na mengineyo.

22 NA MWENZENU SI MWENDAWAZIMU Na Muhammad, enyi watu wa Makkah, hana kichaa. Mwenyezi Mungu amemtaja Mtume Muhammad kwa sifa ya mwenzenu ili kuonesha kuwa wanalijua vilivyo suala lake na kwamba yeye ni mwenye akili timamu zaidi kuliko watu wengine na ni mkamilifu wao zaidi.

23 NA KWA YAKINI AMEMUONA KATIKA ANGA LILILO SAFI Yaani: Muhammad amemuona Jibril upande wa mashariki mwa mawio ya jua akiwa katika sura yake (ya Kimalaika), akiwa na mbawa mia sita. Mujahid amesema: Mtume amemuona Jibrili upande wa Ajyaad, eneo ambalo ni mashariki mwa mji wa Makkah.

24 NA YEYE SI BAKHILI WA GHAIBU Na Muhammad sio bahili wa habari za mbinguni. Hafanyi ubahili wa kufikisha Wahyi, na wala hafanyi uzembe katika kuufikisha. Bali anawafundisha viumbe maneno ya Mwenyezi Mungu na sheria zake.

25 NA HIYO SIO KAULI YA SHETANI MRUJUMIWA Yaani: Qur'ani sio neno la shetani miongoni mwa mashetani wanaosikiliza kwa kuibia mbinguni kisha wakarushiwa vimondo na kuchomwa kwavyo. Kwa hiyo, Qur'ani sio ushairi wala ukuhani (uchawi) kama walivyosema Maquraish.

26 BASI MNAKWENDA WAPI? Ni njia ipi mtakayopita iliyo wazi zaidi kuliko njia hii iliyowekwa wazi kwenu?

27 HAYAKUWA HAYO ISIPOKUWA TU NI MAWAIDHA KWA WALIMWENGU Yaani: Qur'ani si chochote isipokuwa tu ni mawaidha kwa viumbe wote na ni ukumbusho kwao.

28 KWA ANAYETAKA, MIONGONI MWENU, KUFUATA NJIA ILIYONYOOKA Qur'ani ni mawaidha kwa anayetaka kufuata njia iliyo juu ya haki, imani na utiifu.

29 NA HAMTATAKA ISIPOKUWA TU AKITAKA MWENYEZI MUNGU MOLA WA VIUMBE WOTE Yaani: Hamtataka kuwa katika njia iliyonyooka na wala hamtaweza hivyo isipokuwa tu kwa kutaka Mwenyezi Mungu na kwa msaada wake.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ۝١ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انشَرتْ ۝٢ وَإِذَا الْبِحَارُ
فُجِرَتْ ۝٣ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعِثَتْ ۝٤ عَلِمْتَ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ
وَأَخَّرَتْ ۝٥ يَتَأَيَّهَا الْإِنْسَنُ مَا عَرَكَ بِرَبِّكَ الْكَبِيرِ ۝٦ الَّذِي
خَلَقَكَ فَسَوَّدَكَ فَعَدَلَكَ ۝٧ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ ۝٨
كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِاللَّيْنِ ۝٩ وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ۝١٠ كِرَامًا
كُنِينِ ۝١١ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ۝١٢ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۝١٣ وَإِنَّ
الْفَجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ۝١٤ يَصَلُّونَهَا يَوْمَ الَّذِينَ ۝١٥ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ
۝١٦ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الَّذِينَ ۝١٧ ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الَّذِينَ
۝١٨ يَوْمَ لَا تَمَلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَلَا أَمْرٌ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ۝١٩

سُورَةُ الْبَطْفِقِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ۝١ الَّذِينَ إِذَا كَانُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۝٢
وَإِذَا كَانُوا لَهُمْ أَوْ وَرَثُهُمْ يُخْسِرُونَ ۝٣ أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ
مَبْعُوثُونَ ۝٤ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ۝٥ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۝٦

SURATUL – INFITWAAR (82)

Ni ya Makka Aya zake ni kumi na tisa

1 WAKATI MBINGU
ZITAKAPOPASUKA Kupasuka kwa mbingu
ni kuchanika kwake ili

Malaika wapate kuteremka kutoka huko.

2 NA WAKATI NYOTA
ZITAKAPOPUKUTIKA Yaani: Nyota
zitaanguka zikiwa zimetawanyika.

3 NA WAKATI BAHARI
ZITAKAPOTIRIRISHWA Yaani: Baadhi ya
bahari zitachanganywa na baadhi nyingine na
kuwa bahari moja. Bahari ya maji baridi
itachanganyika na bahari ya maji chumvi.
Mambo haya yotatokea muda mchache kabla ya
Qiyama kama yalivyotangulia maelezo haya
katika sura iliyo kabla ya hii.

4 NA WAKATI MAKABURI
YATAKAPOTIFULIWA Yaani: Mchanga wa
makaburi utaondolewa na maiti waliomo humo
watatolewa.

5 NAFSI ITAJUA ILICHOTANGULIZA
NA ILICHOHELEWESHA Wakati wa

kufunuliwa nyaraka za matendo, nafsi itaelewa
ilichokitanguliza, iwe ni matendo ya kheri au ya
shari. Pia itaelewa ilichokiacha, iwe ni
mwenendo mzuri au mbaya.

6 EWE MWANADAMU, NI NINI
KILICHOKUHADAA KWA MOLA WAKO
MKARIMU? Yaani: Ni kitu gani kilicho
kulaghai na kukuhadaa hata ukamkufuru Mola
wako ambaye: **a)** Amekufadhili hapa duniani
kwa kulifanya zuri (kamilifu) umbile lako na
njia zako za fahamu, na. **b)** Akakufanya
mwenye akili timamu na mwenye kuelewa, na.
c) Akakupa riziki, na. **d)** Akakuneemesha kwa
neema ambazo huwezi kukanusha hata moja
katika neema hizo? Yasemekana kuwa kilicho
mdanganya mwanadamu ni msamaha wa
Mwenyezi Mungu pale anapoacha kufanya
haraka ya kumuadhibu hapa duniani kwa
makosa atendayo kwa mara ya kwanza.

7 AMBAYE AMEKUUMBA, KISHA
AKAKUWEKA SAWA, KISHA

AKAKUNYOOSHA Amekuumba kutokana na
tone la maji ya uzazi, na ilhali kabla ya hapo
hukuwa kitu chochote. Akakuweka sawa ukawa ni
mtu unayesikia, unayeona na unayefahamu.
Akakufanya umenyooka, umesimama na mwenye
sura nzuri. Pia amevifanya viungo vyako
vimelinganishwa sawa sawa, havikutofautana.

8 KATIKA SURA ALIYOITAKA,
AMEKUUMBA Yaani: Amekuumba katika
sura ile aliyoitaka yeye miongoni mwa sura
tofauti. Wewe hukujichagulia sura yako
mwenyewe.

9 MKOME! BALI MNAPINGA DINI Ni
kemeo na karipio la kutodanganyika na ukarimu
wa Mwenyezi Mungu, na kuufanya ukarimu huo
kuwa ndio sababu ya kufikia hatua ya
kumkufuru.

Dini ni malipo (kwa maana kwamba mnapinga
malipo yatakayofanyika Siku ya Qiyama), au
(maana yake ni kwamba) mnapinga dini ya
Kiislam.

10 NA ILHALI JUU YENU KUNA
WANAHOIFADHI. WATUKUFU,
WAANDISHI Hao ni Malaika wanaohifadhi
(matendo ya waja).

12 WANAJUA MNAYOYAFANYA Anasema
Mwenyezi Mungu: Nyinyi mnaipinga Siku ya
Malipo ilhali Malaika wa Mwenyezi Mungu
wamewekwa kwa ajili yenu. Wanaandika matendo
yenu ili mhesabiwe kwayo Siku ya Qiyama.

13 HAKIKA, WEMA WAMO NDANI
YA NEEMA. NA HAKIKA, WAOVU
WAMO NDANI YA MOTO

15 WATAUNGIA MOTO HUO SIKU YA MALIPO Yaani: Hiyo ni siku ya malipo ambayo makafiri walikuwa wanaipinga. Makafiri, siku hiyo, watalazimika kuingia moto huo wakipambana na muwako na joto lake.

16 NA HAWATATENGANA NAO Yaani: Makafiri hawatatengana na moto huo asilani na hawatakuwa mbali nao. Bali wao watabaki humo milele na milele.

17 NA NI NINI KILICHOKUJULISHA WEWE, NI NINI SIKU YA MALIPO?

18 KISHA NI NINI KILICHOKUJULISHA WEWE, NI NINI SIKU YA MALIPO? Yaani: Siku ya Malipo ni siku ya malipo na hisabu. Mwenyezi Mungu amerudiarudia kuitaja ili kuonesha utukufu wa daraja lake na kulitukuza suala lake, na pia kutahadharisha jambo lake.

19 SIKU AMBAYO NAFSI HAITAMILIKI KWA NAFSI NYINGINE KITU CHOCHOTE, NA MAMBO SIKU HIYO NI YA MWENYEZI MUNGU Hataweza yeyote, vyovyote awavyo, kumfanyia mwingine jambo lolote la manufaa. Huko hakuna yeyote atakayetekeleza au kufanya chochote isipokuwa Mwenyezi Mungu tu Mola wa viumbe. Mwenyezi Mungu katika siku hiyo, hampi yeyote mamlaka ya kitu chochote kama alivyowapa mamlaka duniani.

SURATUL MUTWAFFIFIINA (83)

Ni ya Makka Ina aya thalathini na sita

Imepokewa kutoka kwa Ibni-abbas akisema kuwa: "Wakati Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alipofika mji wa Madina aliwakuta watu wa Madina ni watu wabaya mno kwa vipimo. Mwenyezi Mungu akateremsha (sura hii): *Wailul-lil Mutwaf-fina*. Baada ya hapo, wakawa wanapima vizuri".^{1*}

1 ADHABU KALI KWA WENYE KUPUNGUZA PUNGUZA VIPIMO Kupunguza kipimo ni kupunguza kitu kidogo katika ujazo au uzito. Kwa hiyo, mpunguza kipimo ni yule anayepunguza haki ya mwingine kwa kupunguza katika ujazo au uzito. Mara nyingine, yawezekana mmoja wao akawa na pishi mbili. Pishi moja anawauzia watu kwa kutumia pishi hiyo, na anaponunua yeye kutoka kwa mwingine anajipimia kwa kutumia ile pishi nyingine.

2 AMBAO WANAPOPIMA KUTOKA KWA WATU, WANAPIMA KAMILI Yaani:

Ambao wanaponunua wao, wanapima kamili katika ujazo au uzito.

3 NA WANAPOWAPIMIA WAO KWA UJAZO AU UZITO, WANAPUNGUZA Yaani: Wanapouza kwa kuwapimia watu wengine kwa ujazo au uzito, wanapunguza.

4 HIVI HAWADHANI HAO KUWA WATAFUFUFULIWA? Maana ni kuwa haiingii akilini mwao kuwa wao watafufuliwa na, kwa hiyo, wataulizwa wanayoyafanya. Hivi ni kwa nini wasilielewe hilo wakalitafakari, kulichunguza na kuuacha mwisho wake mbaya wanaouhofia?

5 KWA AJILI YA SIKU ADHIMU? Hiyo ni siku ya Qiyama. Ni siku adhimu kwa sababu ya yale mambo makubwa yaliyomo ndani ya siku hiyo, ikiwa ni pamoja na kufufuliwa, kuhisabiwa, adhabu, watu wa peponi kuingia peponi na watu wa motoni kuingia motoni.

6 SIKU WATU WATAKAPOSIMAMA KWA AJILI YA MOLA WA VIUMBE Watu watasimama wakisubiri ima: **a)** Amri ya Mola wa viumbe au **b)** Malipo yake au **c)** Hisabu ili kuonesha ukubwa wa kosa la kupunguza kipimo, madhambi yake ya ziada na ukubwa wa adhabu yake. Yote hiyo ni kwa sababu katika tendo hilo, kuna kukosa uaminifu na kula haki ya mtu mwingine kwa dhulma

7 NI KWELI. HAKIKA YA KITABU CHA WAOVU KIMO NDANI YA SIJJIINI Yaani: Hakika ya waovu, wakiwemo wapunguzavipimo, wameandikwa katika daftari la watu wa motoni, au wamo katika kifungo na dhiki kubwa.

8 NA NI NINI KILICHOKUJULISHA WEWE, NI NINI SIJJIINI?

9 NI KITABU KILICHOANDIKWA Yaani: Kitabu hicho ambacho ndani yake mna majina yao (hao watu waovu) ni kitabu kilichoandikwa. Na yasemekana kuwa *Sijjiini* ni kitabu kilichokusanya matendo maovu yaliyofanywa na mashetani, makafiri na watu waovu. Yasemekana pia kuwa neno *Sijjiini* asili yake ni *Sijjiil*, litokanalo na neno *Sijl*, yaani: Kitabu.

10 ADHABU KALI SIKU HIYO NI KWA WENYE KUPINGA Yaani: Adhabu kali siku ya Qiyama ni kwa yule aliyepinga kufufuliwa na aliyepinga yale mambo waliyokuja nayo Mitume.

11 AMBAO WANAIPIGA SIKU YA MALIPO

12 NA HAIPINGI SIKU HIYO ISIPOKUWA TU KILA YULE ANAYEKIUKA MIPAKA, MWINGI WA MADHAMB Yaani : (Mkiuka mipaka na mwingi wa dhambi ni yule) : Muovu, dhalimu, mwenye kuvuka mipaka katika madhambi na mwenye kuzama katika sababu za maovu.

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفَجَارِ لَفِي سَعِيرٍ ﴿٧﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَعِيرٌ ﴿٨﴾ كِتَابٌ
 مَّرْفُومٌ ﴿٩﴾ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يَكْذِبُونَ يَوْمَ الَّذِينَ
 وَمَا يَكْذِبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١١﴾ إِذَا نُتِلَّ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسْطِيفُ
 الْآوَالِينَ ﴿١٢﴾ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٣﴾ كَلَّا إِنَّهُمْ
 عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَّحْجُورُونَ ﴿١٤﴾ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿١٥﴾ ثُمَّ يُقَالُ
 هَذَا الَّذِي كُتِبَ بِهِ يَكْذِبُونَ ﴿١٦﴾ كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيَّينَ
 ﴿١٧﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿١٨﴾ كِتَابٌ مَّرْفُومٌ ﴿١٩﴾ يَشْهَدُهُ الْمُفْرُونَ
 ﴿٢٠﴾ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢١﴾ عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٢٢﴾ تَعْرِفُ فِي
 وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿٢٣﴾ يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَّخْتُمٍ ﴿٢٤﴾
 خِتْمُهُ مَسْكٌ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَفِسُونَ ﴿٢٥﴾ وَرِزْقُهُمْ
 مِنْ تَسْنِيمٍ ﴿٢٦﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ
 أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿٢٨﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ
 يَتَّبِعُهُمْ وَرَاءَ وَإِذَا تَلَقَّوهُ إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿٢٩﴾
 وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُّونَ ﴿٣٠﴾ وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ
 حَافِظِينَ ﴿٣١﴾ فَالَّذِينَ ءَامَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٢﴾

13 WAKATI ANAPOSOMEWA AYA ZETU ANASEMA: NI VIGANO VYA WATU WA KALE (Wakati akisomewa aya) Zilizoteremshwa kwa (Mtume) Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, anasema kuwa hayo ni mazungumzo ya watu wa kale na batili zao walizozipamba.

14 AKOME. BALI YAMEJENGA KUTU JUU YA NYOYO ZAO YALE MAMBO WALIYOKUWA WANAYAFANYA Ni kemeo na karipio kwa yule mwenye kukiuka mipaka, mwingi wa madhambi kwamba aache maneno hayo batili, na kuyakanusha maneno hayo. Yamekuwa mengi kwao maasi na madhambi hivyo yakazizingira nyoyo zao. Hizo ndio kutu zilizopo juu ya nyoyo zao. Amesema Alhasan kuwa: "Hiyo (kutu) ni kosa juu ya kosa mpaka moyo unakuwa mweusi kutokana na madhambi. Na kupiga muhuri (chapa) ni kuufumba moyo. Na kupiga muhuri ni hali mbaya zaidi kuliko kutu". Amepokea Imam Ahamad na Tirmidhiy, ambaye amesema kuwa Hadithi hii ni sahihi pia amepokea Imam An-nasaai (wote) wakinakili kutoka kwa Abuhuraira naye akinakili kutoka kwa Mtume,

Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akisema kuwa: "Hakika, mja anapofanya dhambi hukaa kwenye moyo wake doa jeusi. Iwapo atatubu, akakoma na kuomba msamaha, husafishika moyo wake. Na akirejea (tena kufanya dhambi), doa jeusi linaongezeka mpaka linaufinika moyo wake. Hiyo ndio kutu aliyoitaja Mwenyezi Mungu Mtukufu katika Qur'ani".¹

15 WAKOME. HAKIKA YA WAO SIKU HIYO NA MOLA WAO NI WENYE KUWEKEWA KIZUIZI Yaani: Makafiri ni wenye kuzuiwa kumuona Mola wao Siku ya Qiyama; hawatamuona kama waumini watakavyomuona. Kama Mwenyezi Mungu alivyowazuia kumpwekesha yeye hapa duniani, atawazuia huko Akhera wasimuone. Na Mujahid amesema kuwa: "Makafiri watazuiwa kupata takrima zake (Mwenyezi Mungu)".

16 KISHA, HAKIKA YA WAO WATAUNGIA MOTO Yaani: Makafiri watauingia moto, watabaki humo, hawatatoka. Na kuingia motoni ni jambo baya zaidi kuliko kufedheheshwa na kunyimwa takrima.

17 KISHA PATASEMWA: HAYA NDIO YALE MLIYOKUWA MNAYAPINGA Yaani: (Malaika) Wahudumu wa motoni watawambia makafiri kwa kuwaliza na kuwatahayarisha kwamba: Haya ndio yale mliyokuwa mnayapinga duniani. Basi yaoneni na yaonjeni.

18 WAKOME. HAKIKA YA KITABU CHA WEMA KIMO NDANI YA ILLIYYIIN Yaani: Hakika ya hao waja wema wameandikwa katika watu wa illiyyiin. Na Ill-yyiin ni pepo tu, au ni pepo ya daraja ya juu. Wema ni wale watiifu (kwa Mwenyezi Mungu).

19 NA NI NINI KILICHOKUJULISHA WEWE NI NINI ILLIYYIIN? Yaani: Ni nini kilichokujulisha ewe Muhammad, ni kitu gani Illiyyiin? Swali hili lina maana ya kuonesha hadhi na utukufu wa Illiyyiin.

20 NI KITABU KULICHOANDIKWA Yaani: Kitabu ambacho ndani yake yamo majina yao.

21 WANAKISHUHUDIA WALIOKARIBU Maana ni kwamba: Malaika wanafika kwenye kitabu hicho kilichoandikwa na wanakiona. Na yasemekana kuwa Malaika watatoa ushahidi wa yaliyomo ndani ya kitabu hicho Siku ya Qiyama.

22 HAKIKA YA WEMA WAMO NDANI YA NEEMA Yaani: Wenye kumtii Mwenyezi Mungu wamo ndani ya neema kubwa isiyo kadirika.

¹ Sunan Tirmidhiy, Hadithi Na. 3257. Musnad Imam Ahmad, Hadithi Na. 7611. Assunan Al-kubraa, An-nasaai, Hadithi Na. 11658.

23 JUU YA VITANDA VILIVYOREMBWA WANAANGALIA *Araa-ik* (vitanda vivyorembwa) ni vitanda ambavyo vina urembo. Kitanda hakiitwi *Ariika* isipokuwa tu kikiwa kimetiwa urembo. (Watu wema watakuwa) Wanaangalia takrima alizowaandalia Mwenyezi Mungu. Na yasemekana kuwa maana ni kwamba watakuwa wanaangalia uso wa Mwenyezi Mungu Mtukufu.

24 UTATAMBUA NYUSONI MWAU USTAWI WA NEEMA Ukiwaona utatambua kuwa wao ni watu wa neema kwa sababu ya nuru, uzuri, weupe, furaha na mn'garo utakaouona katika nyuso zao. Hiyo ni kwa sababu, Mwenyezi Mungu ataongeza katika uzuri wao na rangi zao vitu ambavyo hakuna msifiaji anayeweza kuvisifia.

25 WATANYESHWA MVINYO ULIO FUNGWA *Rahiiq* (Mvinyo) katika pombe ni pombe isiyo na udanganyifu (isiyo ghushiwa) wala isiyokuwa na kitu kinachoweza kuiharibu. *Makhtuum* (Iliyofungwa): Ni ile iliyofungwa kwa lakiri (kizibo madhubuti) isiyoweza kufunguliwa na yeyote mpaka hapo inapofunguliwa kwa Waja Wema.

26 MWISHO WAKE NI MISKI. NA KATIKA HAYO, WASHINDANE WENYE KUSHINDANA Mwisho wa ladha yake ni harufu ya miski. Mnywaji anapoinua kinywa chake mwisho wa kinywa kwake, atakuta harufu yake ni kama harufu ya miski. Na yasemekana kuwa vyombo vya mvinyo huo, ikiwa ni glasi na birika zake, vimefungwa kwa lakiri ya miski.

Basi katika hayo, watake (kushindana) wenye kutaka (kushindana). Kushindana ni kugombea kitu, ili kila mmoja akipate yeye na kumsimanga nacho mwenzie.

27 NA MCHANGANYIKO WAKE UNATOKANA NA TASNIM Yaani: Mchanganyiko wa mvinyo huo unatokana na *Tasniim*. *Tasniim* ni kinywaji kitakacho wamiminikia kutokea juu. Na hicho ndicho kinywaji bora zaidi peponi.

28 CHEMCEM WATAKAYO KUNYWA HUKO WALIO KARIBU Yaani: Kinywaji cha mvinyo au *Tasniim* watakachopewa kinatokana na chemchem watakyochanganyia kwayo glasi zao.

29 HAKIKA YA WALE AMBAO WAMEFANYA MAOVU WALIKUWA WAKIWACHEKA WALE WALIOAMINI Hakika ya makafiri wa Kiquraish na wanaokubaliana nao katika ukafiri walikuwa wanawafanyia waumini istihzai na dharau.

30 NA WAKATI WAKIWA WAKIWA WAKIWA

WANAKONYEZANA Kukonyeza ni kitendo cha kuashiria kwa kope na nyusi. Wanafanya hivyo wakilenga kuwafedhehesha na kuwa-aibisha Waislamu kwa sababu ya Uislam (wao).

31 NA WAKATI WANAPORUDI KWA WATU WAO, WANARUDI WAKIWA WAMEFURAHU Yaani: Makafiri wanaporudi wakitokea kwenye vikao vyao, wanafurahia hali waliyo nayo na kujisikia raha kwayo. Wanafurahia kuwataja waumini, kuwakashifu na kuwafanyia kejeli.

32 NA WAKATI WANAPOWAONA WANASEMA: HAKIKA YA HAWA WAMEPOTEA Yaani: Wamepotea katika kumfuata kwao (Mtume) Muhammad, kushikamana kwao na yale aliyokuja nayo na kuacha kwao starehe za sasa.

33 NA HAWAKUPELEKWA WAKIWA NI WALINZI KWAO Makafiri hawakutumwa na Mwenyezi Mungu kwa Waislamu wawe ni walinzi wao wanaotunza hali zao na matendo yao.

34 BASI LEO WALE WALIOAMINI WATAWACHEKA MAKAFIRI Muradi wa "leo" ni Siku ya Mwisho. Yaani: Hakika ya waumini siku hiyo watawacheka makafiri pale watakapowaona wakiwa dhalili, waliohemewa, imewashukia adhabu. Waislamu watawacheka makafiri kama wao walivyowacheka Waislamu duniani.

35 WAKIWA JUU YA VITANDA VYENYE UREMBO WANAANGALIA Yaani: Waumini, wakiwa wamestarehe juu ya vitanda vyenye urembo, watawaangalia maadui wa Mwenyezi Mungu wakiwa wanaadhibiwa motoni.

36 JE, MAKAFIRI WAMELIPWA MAMBO WALIYOKUWA WANAYAFANYA? Yaani: Kwa yakini, makafiri wameyapata malipo ya yale waliyokuwa wanayafanya duniani ya kuwacheka waumini na kuwafanyia stihzai.

SURATUL-INSHIQAQ (84)

Ni ya Makka Ina aya ishirini na tano

1 WAKATI MBINGU ZITAKAPOPASUKA Kupasuka kwake ni miongoni mwa alama za Qiyama.

2 NA ZIKAMSIKILIZA MOLA WAKE. NA ZINA HAKI Yaani: Zikamtii Mola wake. Kusikiliza ni kukitegea sikio kitu na kukisikiliza. (Zina haki, yaani): Zina haki ya kutii, kufuata na kusikiliza.

3 NA WAKATI ARDHI ITAKAPOKUNJULIWA Yaani : Ardhi itakapokunjuliwa na kupondwa milima yake mpaka ikawa tambarare.

4 NA IKAVITUPA VILIVYOMO NDANI YAKE NA IKAWA TUPU Yaani: Ardhi itatoa

عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٣٥﴾ هَلْ تَوْبَ الْكُفَّارِ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

سُورَةُ الْأَنْشُرِ قُلْ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ﴿١﴾ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحَقَّتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ
 ﴿٣﴾ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ﴿٤﴾ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحَقَّتْ ﴿٥﴾ يَأْتِيهَا
 الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ ﴿٦﴾ فَأَمَّا مَنْ أَوْفَى
 كِتَابَهُ، بِمِيزَانِهِ ﴿٧﴾ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ﴿٨﴾ وَنَقَلَتْ
 إِلَى أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿٩﴾ وَأَمَّا مَنْ أَوْفَى كِتَابَهُ، وَرَاءَ ظَهْرِهِ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ
 يَدْعُوا ثُبُورًا ﴿١١﴾ وَيَصِلُ سَعِيرًا ﴿١٢﴾ إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿١٣﴾
 إِنَّهُ ظَنَّ أَنْ لَنْ يَحُورَ ﴿١٤﴾ بَلَى إِنْ رُبُّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ﴿١٥﴾ فَلَا أُقْسِمُ
 بِالسَّفَقِ ﴿١٦﴾ وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿١٧﴾ وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ ﴿١٨﴾
 لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ ﴿١٩﴾ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾ وَإِذَا قُرِئَ
 عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ ﴿٢١﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكَدِّبُونَ ﴿٢٢﴾
 وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ﴿٢٣﴾ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٤﴾
 إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

maiti na madini yaliyomo ndani yake na kuvitupa nje ya mgongo wake ikawa haina vitu hivyo. Ardhi itajitenga na wanadamu na matendo yao. Itajitenga nao ikielekea kwa Mola wake ili amri yake itekelezwe kwao.

5 NA IKAMSIKIA MOLA WAKE NA INA HAKI Yaani: Itayasikia yale anayoiamuru Mola wake na kuyatii. Ina haki ya kuwa tupu na kusikiliza yale ambayo Mola wake anataka kujamuru.

6 EWE MWANADAMU, HAKIKA YA WEWE NI MWENYE JUHUDI KUBWA KUELEKEA KWA MOLA WAKO, BASI UTAKUTANA NAYE Anayekusudiwa (hapa kwa neno mwanadamu) ni jinsi ya mwanadamu. Kwa hiyo, anaingia Mwislamu na kafiri. Maana ni kwamba: Kwa yakini, wewe katika matendo yako umo katika harakati za kuelekea kwa Mola wako, au kuelekea kukutana na Mola wako. Basi hakuna budi kwamba utakutana na Mola wako kwa matendo yako.

7 BASI AMA ATAKAYEPEWA KITABU CHAKE KWA MKONO WAKE WA KUUME Hao ni waumini. Watapewa kwa

mikono yao ya kuume vitabu vyao ambavyo ndani yake mna ufafanuzi wa mambo yao mema.

8 BASI ATAHISABIWA HISABU NYEPESI Hisabu nyepesi ni kuoneshwa maovu yake kisha Mwenyezi Mungu atayasamehe bila ya hisabu hiyo kujadiliwa. Hiyo ndio hisabu nyepesi. Katika Sahih Bukhaariy na Sahih Muslim, imepokewa kutoka kwa Mama Aisha, Mwenyezi Mungu amuwie radhi, akisema kuwa: " Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kwamba: Yeyote ambaye hisabu (yake) itajadiliwa, basi ataadhibiwa. Akasema (Mama Aisha): Nikasema (kumwambia Mtume): Hivi si Mwenyezi Mungu anasema: "ATAHISABIWA HISABU NYEPESI?". Akasema (Mtume): Huko sio kuhisabiwa, lakini ni kuoneshwa matendo tu. Yeyote ambaye hisabu (yake) itajadiliwa Siku ya Qiyama, basi ataadhibiwa" ¹

9 NA ATARUDI KWENYE FAMILIA YAKE AKIWA NA FURAHA Yaani: Baada ya hisabu nyepesi, ataondoka kwenda kwenye familia yake ambayo iko peponi ikiwa ni pamoja na wake na watoto, au ataelekea kwa wale Mahurul-ain alioandaliwa na Mwenyezi Mungu peponi huku akifurahia kheri na takrima alizopewa.

10 NA AMA ATAKAYEPEWA KITABU CHAKE NYUMA YA MGONGO WAKE Yaani: Atapewa kitabu chake nyuma ya mgongo wake kwa sababu mkono wake wa kuume umefungwa shingoni mwake, na mkono wake wa kushoto utakuwa nyuma yake.

11 BASI ATAOMBA KUANGAMIA Yaani: Atakaposoma kitabu chake, atasema: Oo! Ole wangu! Nimeangamia!

12 NA ATANGIA MOTONI Yaani: Ataingia motoni na kuungua kwa joto na ukali wake.

13 HAKIKA, YEYE ALIKUWA KATIKA WATU WAKE NI MWENYE FURAHA Alikuwa mwenye furaha kwa kufuata na kuyapanda matamano ya nafsi yake kwa sababu ya kiburi, kwa vile Akhera haikuingia akilini mwake.

14 KWA YAKINI, YEYE ALIDHANI KUWA HATARUDI Maana ni kwamba: Sababu ya furaha yake ni dhana yake kwamba hatarejea kwa Mwenyezi Mungu, na kwamba hatafufuliwa kwa ajili ya hisabu na adhabu.

15 KWANI? HAKIKA YA MOLA WAKE ALIKUWA ANAMUONA Yaani: Kwa yakini,

¹ Sahih Bukhari, Hadithi Na. 6055. Sahih Muslim, Hadithi Na. 5122

atarejea na atafufuliwa. Mwenyezi Mungu alikuwa anamjua yeye na matendo yake. Katika hayo, hakuna kilichojificha kwake.

16 NINA APA KWA WEKUNDU WA JUA Mwenyezi Mungu Mtukufu ana apia wekundu wa jua. Wekundu wa jua ni ule wekundu unaokuwepo baada ya kazama kwa jua mpaka wakati wa Swala ya Isha.

17 NA USIKU NA ULICHOKUSANYA Yaani: Usiku umekusanya kile kilichokuwa kimesambaa mchana katika harakati zake. Na hiyo ni kwa sababu usiku unapoingia, kila kitu kinaelekea kwenye makao yake.

18 NA MWEZI WAKATI UNAPOKAMILIKA Yaani: Mwezi unapokusanyika na kukamilika. Kukamilika kwa mwezi ni kujaa kwake, kukusanyika kwake na kuwa sawa sawa. Na hali hii inapatikana katikati ya siku za mwezi mwandamo.

19 KWA YAKINI, MTAPANDA TABAKA KWA TABAKA Enyi watu, kwa yakini, mtapanda hali baada ya hali; utajiri na ufukara, kifo na uhai, kukusanywa na kuhisabiwa na kuingia peponi au motoni.

20 BASI WANA NINI HAO, HAWAAMINI? Wana nini hawataki kumwamini Muhammad na Qur'ani aliyokuja nayo, pamoja na kuwepo kwa mambo yanayowajibisha kuamini hayo?

21 NA WAKATI WANAPOSOMEWA QUR'ANI, HAWASUJUDU Yaani: Ni kitu gani kinachowazuia wasisujudu na kunyenyekea wakati wa kusomwa Qur'ani? Na yasemekana kuwa kilichokusudiwa ni sijda ile ile inayojulikana kuwa ni *sijdatu-tilaawa* (inayoletwa na msomaji pia msikilizaji wakati inaposomwa Qur'ani).

22 BALI WALE AMBAO WAMEKUFURU WANAPINGA Yaani: Wanakipinga kitabu ambacho ndani yake mna kumpwekesha Mwenyezi Mungu, kufufuliwa na thawabu na adhabu.

23 NA MWENYEZI MUNGU ANAYAJUA SANA WANAYOYAKUSANYA Yaani: Mwenyezi Mungu anaujua ukafiri wanaouficha katika nafsi zao, na matendo mema na mabaya wanayoyakusanya.

24 BASI WAPE HABARI NJEMA ZA ADHABU YENYE KUUMIZA Maneno haya yametoka katika muundo wa kuwakejeli wao (makafiri).

25 ISIPOKUWA TU WALE AMBAO WAMEAMINI NA WAKATENDA MEMA, HAO, WANA MALIPO YASIYO SIMBULIWA Hawatasimangwa kwa malipo hayo.

SUURATUL-BURUJ 85

Ni ya Makka, na aya zake ni ishirini na mbili

1 NINA'APA KWA MBINGU ZENYE BURUJI Buruji ni nyota. Pia imesemwa kuwa Buruji ni vituo vya sayari, navyo ni vituo kumi na mbili vya sayari kumi na mbili.

2 NA SIKU ILIYOAHIDIWA Yaani: Siku iliyoahidiwa kuwa itakuja nayo ni Siku ya Qiyama.

3 NA SHAHIDI NA KINACHOSHUHUDIWA Muradi wa "shahidi" ni vile viumbe vitakavyotoa ushahidi katika siku hiyo ya Qiyama. Na muradi wa "kinachoshuhudiwa" ni yale maovu makubwa kabisa ambayo watu waovu waliwafanyia hao mashahidi wenyewe, ambao ni kila aliyeuliwa katika kuitetea dini ya Mwenyezi Mungu, kama ilivyo katika kisa cha watu waliowatesa Waislamu katika mahandaki, kisa ambacho maelezo yake yatakuja. Na Mwenyezi Mungu pia atakuwa shahidi juu yao, kama yatakavyokuja maelezo yake baadae. Na imesemwa pia kwamba "Shahidi" ni siku ya Ijumaa ambayo inamshuhudia kila mtu kwa kile alichokitenda katika siku hiyo. Na "Kinachoshuhudiwa" ni siku ya Arafa (siku ya Mwezi tisa, Mfungo Tatu). Siku hiyo watu wanashuhudia msimu wa Hija na pia Malaika hushuhudia.

4 WAMELANIWA WATU WA MAHANDAKI Watu wa mahandaki ni mfalme mmoja kafiri na majeshi yake. Baadhi ya raia wake walipoamini, waliwachimbua mashimo na kukoka moto ndani yake. Kisha wakawaambia Waislam hao kuwa: Yeyote katika nyinyi atakayeiacha dini yake (mpya), basi tutamwacha. Na ambaye hataiacha dini yake, tutamtia katika moto. Waislam (walikataa kuiacha dini yao na) Wakawa na subira [katika kushikamana na dini yao]. Walitupwa kwenye moto, wakaungua na ilhali mfalme na watu wake wakitazama. Kisa hiki ni kirefu. *Kiangalie katika Sahihi Muslim, Juzuu ya 4, ukurasa wa 2299. (Hadithi Na.*

5 MOTO WENYE KUNI Kuni ni kitu ambacho hukokewa moto kwacho.

6 WAKATI WAO JUU YAKE NI WENYE KUKAA Yaani: Wamelaaniwa pale walipokuwa wakiuangalia moto hali ya kuwa wamekaa juu ya viti mbele ya yale mahandaki (wakifurahia kuwatesa Waislamu).

7 NA WAO KWA YALE WANAYOYAFANYA KWA WAISLAMU NI WENYE KUSHUHUDIA Yaani: Mfalme na watu wake waliochimba mahandaki watashuhudia Siku ya Qiyama juu ya yale

سُورَةُ الْبُرُوجِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ① وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ② وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ③
 قِيلَ أَصْحَابُ الْأَحْضُدِ ④ النَّارِ ذَاتِ الْوُجُوهِ ⑤ إِذْ هُمْ عَلَيْهَا
 قُعُودٌ ⑥ وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ⑦ وَمَا نَقَمُوا
 مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ⑧ الَّذِي لَهُ مَلِكُ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ⑨ إِنَّ الَّذِينَ
 فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ
 عَذَابٌ الْحَرِيقِ ⑩ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
 جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ⑪ إِنَّ بَطْشَ
 رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ⑫ إِنَّهُ هُوَ يَدْعُو وَيُعِيدُ ⑬ وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ⑭
 ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ⑮ فَعَالَ لَمَّا رِيَدُ ⑯ هَلْ أَنْتَكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ
 فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ⑰ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ⑱ وَاللَّهُ مِنْ
 وَرَاءِهِمْ مُحِيطٌ ⑳ بَلْ هُوَ قَوْلٌ بَلْغَمٌ ㉑ فِي لَوْحٍ مَحْضُومٍ ㉒

سُورَةُ الطَّارِقِ

waliyoyafanya kwa Waislamu ambayo ni kuwatishia kuwachoma moto ili wapate kuingia kwenye dini yao (ya ukafiri). Halafu pia zitakuwa mashahidi ndimi zao, mikono na miguu yao.

8 NA HAWAKUWATESA ISIPOKUWA TU NI KWA KULE KUMWAMINI KWAO MWENYEZI MUNGU MWENYE NGUVU, MWENYE KUHIMIDIWA Yaani: Hawa Waislam hawakutenda jambo baya lolote dhidi ya utawala mpaka wakateswa kiasi hicho isipokuwa tu kwamba wao wamemkubali Mwenyezi Mungu Mwenye kushinda, Mwenye kusifiwa katika hali zote. Watawala hawakuona baya lolote kwao isipokuwa tu imani yao.

9 AMBAYE NI WAKE YEYE TU UFALME WA MBINGUNI NA ARDHINI. NA MWENYEZI MUNGU JUU YA KILA KITU NI SHAHIDI Basi yule ambaye mambo yake ni haya, huyo ndiye mwenye haki ya kuaminiwa na kupwekeshwa. (Mwenyezi Mungu ni shahidi wa kila jambo), Ikiwa ni pamoja na vitendo vyao, watu wa mahandaki, walivyowafanyia Waislamu. Hakifichiki kitu chochote kwake. Katika haya, kuna makameo

makali sana kwa wale watu waliowatesa Waislamu katika mahandaki, na pia kuna ahadi ya kheri kwa wale Waumini waliooteswa kwa sababu ya dini ya Mwenyezi Mungu.

10 HAKIKA, WALE WAZI AMBAO WALIWA FITINI WAUMINI WANAUME NA WAUMINI WANAWAKE KISHA WASITUBU, BASI WATAKUWA NA ADHABU YA JAHANNAMU NA WATAKUWA NA ADHABU YA KUUNGUA Yaani: Wale waliowachoma Waislamu kwa moto na, katika kufanya hivyo, hawakuwapa hiyari isipokuwa tu kumkufuru Mwenyezi Mungu, na kwa hiyo wakawatesa kwa sababu ya dini yao ili waiache, kisha wasitubu kutokana na vitendo vyao viovu na kuacha kufuru zao na fitina (mateso) yao (kwa Waislamu), basi watapata adhabu ya Jahannamu huko Akhera kwa sababu ya kukufuru kwao.

Na pia watapata adhabu nyingine ya ziada mbali ya ile adhabu ya kukufuru kwao, na ambayo ni adhabu ya kuungua kwa sababu ya ule moto waliowachoma waumini (kwenye mahandaki).

11 HAKIKA, WALE WALIOAMINI NA KUTENDA MEMA WATAPATA MABUSTANI YAPITAYO MITO MBELE YAKE. HUKO NDIKO KUFUZU KUKUBWA Yaani: (Wale walioamini) Na miongoni mwao ni wale waliouvumilia moto wa kwenye mahandaki, wakawa imara katika dini yao na hawakuritadi (hawakutoka katika Uislamu wao), watapata mabustani kwa sababu ya imani na matendo mema. Hayo yaliyotajwa ndio kufaulu ambako hakulingani, hakukurubii wala hakusogelei kufaulu kokote.

12 HAKIKA, KUTIA MKONONI KWA MOLA WAKO NI KUKUBWA (Kuadhibu kwa Mola wako ni kukubwa) Kwa yule anayemuasi. Yaani: Kuwatia mkononi mwake watu majabari, jeuri na madhalimu ni kukubwa kabisa, kunaongezeka na kurudufika.

13 HAKIKA, YEYE NDIYE ANAYEANZA NA KURUDISHA Yaani: Yeye ndiye anayeumba viumbe kwanza hapa Duniani, na yeye ndiye atakayevirudisha (huko Akhera) vikiwa hai baada ya kufa.

14 NAYE NI MSAMEHEVU SANA, MPENZI SANA Yaani: Ni Msamehevu sana wa madhambi ya waja wake Waumini, hawafedheheshi kwa madhambi hayo. Ni Mwenye Mapeenzi mno kwa waja wake watiifu.

15 MWENYE ARSHI, MKARIMU Yaani: Yeye Mtukufu ndiye Mola wa Arshi tukufu. Ukarimu ni ufadhili na takrima ya kiwango cha juu kabisa.

16 MWINGI WA KUFANYA ATAKALO
17 JE, IMEKUFIKIA HABARI YA MAJESHI? Yaani: Je, imekufikia, ewe Muhammad, habari ya makundi ya makafiri wenye kuwakadhibisha Mitume wao na ambao waliwakusanya majeshi ili kupigana nao vita?

18 FIRAUNI NA THAMUDI Muradi wa habari yao ni ule upinzani na ukafiri wao walioufanya, na adhabu iliyowapata.

19 BALI WALE AMBAO WAMEKUFURU WAMO KATIKA KUKADHIBISHA Yaani: Bali hawa washirikina wa Kiarabu wamo katika kukadhibisha sana wewe (Muhammad) na yale mambo uliyokuja nayo, na wala hawakupata onyo kwa yale yaliyowapata makafiri waliokuwa kabla yao.

20 NA MWENYEZI MUNGU AMEWAZUNGU KOTE KOTE Yaani: Mwenyezi Mungu anaweza kuwateremshia kama yale aliyowateremshia hao (makafiri waliokuwa kabla yao).

21 BALI HIYO NI QUR'ANI TUKUFU Yaani: Qura'ni ni kilele katika utukufu, heshima na baraka, na wala haiko kama vile makafiri wanavyosema kuwa ni ushairi, ukuhani na uchawi.

22 IPO KATIKA UBAO ULIOHIFADHIWA Yaani: Qur'ani imeandikwa katika ubao ambao ni asili ya kitabu. Umehifadhiwa na Mwenyezi Mungu, haufikiwi na mashetani.

SUURATI THWAARIQ (86)

Ni ya Makka Aya zake ni kumi na saba

1 NINA APA KWA MBINGU NA KIJACHOUSIKU Mwenyezi Mungu ana'apa kwa mbingu na kijachousiku. Kijachousiku ni nyota. Nyota zimeitwa "Kijachousiku", kwa sababu hudhiri wakati wa usiku na kujificha wakati wa mchana. Kila kitu kinachokujia usiku, basi hicho ni kijachousiku "At-twariq".

2 NA NI NINI KITACHOKUJULISHA WEWE, NI KIPI HICHO KIJACHOUSIKU?

3 NI NYOTA ITOBOAYO Itoboayo ni inga'arayo na kutoa mwanga mkali kama kwamba inatoboa kwa nguvu giza la usiku.

4 HAKUNA NAFSI YOYOTE ILA TU INAYE MHIFADHI Hili ni jibu la kiapo (kilichopo katika aya ya kwanza ya sura hii). Yaani: Hakuna nafsi yoyote ila inaye mhifadhi. Wahifadhi ni wale Malaika ambao wanahifadhi matendo ya watu, amali na kauli zao, na kudhibiti kheri au shari wanazotenda. Na kwa kweli mhifadhi hasa ni Mwenyezi Mungu Mwenye

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ١ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ٢ النَّجْمُ الثَّاقِبُ ٣ إِنَّ كُنْ
 نَقِيسَ لَمَّا عَلِمَهَا حَافِظٌ ٤ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ٥ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ
 دَافِقٍ ٦ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ٧ إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ٨
 يَوْمَ تَبَى السَّارِعِينَ ٩ فَآلَهُمْ مِنْ قُورُونَ لَا نَاصِرَ ١٠ وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ١١
 وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّلْجِ ١٢ إِنَّهُ لَقَوْلُ فَصْلٍ ١٣ وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ١٤ إِنَّهُمْ
 يَكِيدُونَ كَيْدًا ١٥ وَأَكِيدُ كَيْدًا ١٦ فَمَهْلِكُ الْكَافِرِينَ أَهْمَلَهُمْ رُؤُوسًا ١٧

سُورَةُ الْاِرْتِقَاءِ
 اِيَّاهَا ١٤
 تَرْجُمَةً ٨٧

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 سَبَّحَ اسْمُ رَبِّكَ الْأَعْلَى ١ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ٢ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى ٣
 وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى ٤ فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى ٥ سَتَقِرُّوكَ
 فَلَا تَنْسَى ٦ إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ٧ وَيُخَوِّفُ
 لِّلْئِسْرَى ٨ فذَكَرَ لِنَافِعَتِ الذِّكْرِى ٩ سَيَذَكَّرُكَ مِنْ يَخْشَى ١٠
 وَيَسْجَنُهَا الْأَشْفَى ١١ الَّذِي يَصَلِّي النَّارَ الْكُبْرَى ١٢ ثُمَّ لَا يَمُوتُ
 فِيهَا وَلَا يَحْيَى ١٣ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى ١٤ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ١٥

nguvu na utukufu. Kuhifadhi kwa Malaika ni jumla ya kuhifadhi kwa Mwenyezi Mungu, kwa sababu kuhifadhi kwao huko ni kwa amri yake.

5 BASI HEBU MTU ATAZAME: NI KUTOKANA NA NINI AMEUMBWA? Ni wajibu juu ya binadamu kutafakari mwanzo wa kuumbwa kwake, ili aweze kujua uwezo wa Mwenyezi Mungu juu ya kufufua walio kufa, jambo ambalo ni dogo kuliko huko kuumba kwa mara ya kwanza.

6 AMEUMBWA KUTOKANA NA MAJI YANAYORUKA Yaani: Maji yanayomiminwa katika mfuko wa uzazi, nayo ni maji ya mwanauume na ya mwanamke, kwa sababu binadamu ameumbwa kutokana nayo. Lakini Mwenyezi Mungu ameyafanya yote hayo kuwa ni maji mamoja, kwa sababu ya kuchanganyika kwake (na kuwa kitu kimoja).

7 YATOKAYO KATI YA MIFUPA YA (UTI WA) MGONGO NA YA KIFUA Yaani: Mgongo wa mwanauume na kifua cha mwanamke. Mifupa ya kifua "At-Taraaib" ni pale mahali panapokaa kidani katika kifua (cha mwanamke). Mtoto hawi isipokuwa tu kwa maji mawili (ya

mke na ya mume). Na yasemekana kuwa: Maana ni kwamba maji hayo yanatoka kutoka katika sehemu zote za mwili (wa binaadamu).

8 HAKIKA, YEYE JUU YA KUMRUDISHA NI MUWEZA Maana ni kuwa: Kwa hakika, Mwenyezi Mungu Mtukufu katika kumrudisha binadamu kwa kumfufua baada ya kufa ni muweza. Naye Muqatil amesema kwamba: "Maana ni kuwa: (Mimi Mwenyezi Mungu) Nikitaka nitamrudisha kutoka katika utuuzima kwenda katika ujana, na kutoka ujana kwenda katika utoto, na kutoka katika utoto kwenda katika hali ya tone la manii.

9 SIKU SIRI ZITAKAPOWEKWA WAZI Yaani: Mwenyezi Mungu atamrudisha binaadamu katika siku ambayo siri zitadhihirishwa, kwa maana ya kuwa zitachambuliwa na kujulikana. Siri zenye ni zile itikadi, nia na mambo mengine yanayofichwa katika nyoyo. Wakati huo, yaliyo mema katika hayo yatajitenga na yaliyo mabaya.

10 BASI HATAKUWA NA NGUVU ZÓZOTE, WALA WA KUMNUSURU Yaani: Mwanadamu hatakuwa na nguvu nafsini mwake ambazo kwazo anaweza kujizuia na adhabu ya Mwenyezi Mungu, wala hatakuwa na yeyote wa kumnusuru akaweza kumuokoa na yale yaliyomfika.

11 NINA APA KWA MBINGU YENYE REJEA "Arraj'u, Rejea" ni mvua. Mvua imeitwa hivyo kwa sababu huja, hurudi na kurejea mara kwa mara.

12 NA ARDHI YENYE MPASUKO Mpasuko ni ile mimea, matunda na miti ambayo ardhi hupasuka ili kuitoa.

13 HAKIKA, HIYO NI KAULI IPAMBANUAYO Yaani: Qur'ani ni kauli inayopambanua kati ya haki na batili.

14 NA SIO MASKHARA Yaani: Qur'ani haikutemka kwa mchezo, bali ni kweli na sio mzaha.

15 HAKIKA, WAO WANAFANYA VITIMBI Yaani: Wanafanya hila za kubatilisha dini ya haki aliyokuja nayo Mjumbe wa Mwenyezi Mungu.

16 NAMI NAFANYA VITIMBI VIKUBWA Yaani: Nawachukulia kidogo kidogo kwa namna ambayo hawajui, na nitawalipa malipo ya vitimbi vyao.

17 BASI WAPE MUDA MAKAFIRI. WAPE MUDA KIDOGO Yaani: Waache na usimuombe Mwenyezi Mungu aharakishe kuwaangamiza. Toshoka na jinsi Mwenyezi Mungu anavyokupangia kuhusu masuala yao. Wape muda wangojee kidogo au muda mfupi.

SURA AL-AALAA 87

Ni Ya Makkah Aya zake ni kumi na tisa

1 LITAKASE JINA LA MOLA WAKO MTUKUFU SANA Yaani: Mtakase Mola wako na kila sifa isiyolingana naye kwa kusema: "SUB-HAANA RAB-BIYAL-AALAA سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى = UTAKASIFU NI WA MOLA WANGU MTUKUFU ZAIDI". Wakati ilipotemka aya hii, alisema Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa: "Iwekeni hiyo Tasbihi katika kusujudu kwenu (katika swala)". (Ameipokea Hadithi hii Abudaaud, Na. 736).

Na yasemekana kuwa maana ya aya hii ni: Litakase jina la Mola wako, na umtajapo Mola wako, usimtaje isipokuwa tu unapokuwa mnyenyekevu kwake, mwenye taadhima na kuheshimu utajo wake.

2 AMBAYE AMEUMBA NA AKAWEKA SAWA Amemuumba binadamu akiwa yuko sawa sawa, akakiweka vizuri kimo chake, akauweka sawa ufahamu wake na akamuandaa kwa ajili ya kubeba majukumu.

3 NA AMBAYE AMEKADIRIA NA AKAONGOZA Maana ni kwamba Mwenyezi Mungu amekadiria jinsi za vitu; aina zake, sifa zake, vitendo vyake, kauli zake na muda wake wa kuishi. Amekiongoza kila kimoja katika ya hivyo kwenye yale inayoyatenda na yanayotakikana kwake. Amekirahisishia kila kitu yale aliyokiumbia na kupipa *Il-hamu* (fahamu) katika mambo ya dini yake na dunia yake. Amekadiria riziki za viumbe na vyakula vyao, na akawaongoza katika mambo yao ya maisha kama ni binadamu, na malisho yao kama ni wanyama. Ameumba manufaa katika vitu, na akamuongoza binadamu njia ya kuyapata manufaa hayo kutoka katika vitu hivyo.

4 NA AMBAYE AMETOA MALISHO Yaani: Ameotesha nyasi na mimea ya kijani ambayo wanyama wanakula.

5 KISHA AKAYAFANYA YENYE KUVUNJIKI VUNJIKI, MEUSI Yaani: Akayafanya malisho hayo, baada ya kuwa ya rangi ya kijani, makavu, yenye kuvunjika vunjika na meusi. Hiyo ni kwa sababu, nyasi zinapokauka zinakuwa nyeusi.

6 TUTAKUSOMESHA NA HIVYO HUTASAHU Tutakufanya msomaji kwa kukutia *Il-hamu* (fahamu) ya kusoma na hutasahau yale utakayosoma. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alikuwa anapomjia Jibrili na *wahyi* (ufunuo), huwa Jibrili hawahi kumaliza mwisho wa aya ila

Mtume huyasema yale ya mwanzo wake, kwa kuchelea kuyasahau. Ndipo ikateremka aya hii: TUTAKUSOMESHA NA HUTASAHAU Mwenyezi Mungu akampa ufahamu Mtume na kumhifadhi asiisahau Qur'an.

7 ILA TU ATAKALO MWENYEZI MUNGU. HAKIKA, YEYE ANAYAJUA YALIYODHAHIRI NA YALE YANAYOFICHIKA Ila alitakalo Mwenyezi Mungu ulisahau, basi hilo utalisahau tu. Na yasemekana kuwa hii ina maana ya *Naskh* (Kufuta). Yaani: Isipokuwa tu analotaka Mwenyezi Mungu kulifuta katika yale yaliyofutwa kisomo chake, basi hilo utalisahau (kwa maana ya kuwa limefutwa).

Yaani: Mwenyezi Mungu anayajua ya dhahiri na ya ndani. Miongoni mwa yaliyo dhahiri ni kila afanyalo au kulisema mtu kwa dhahiri. Na miongoni mwa yanayojificha ni kila alifanyalo mtu kwa siri kati yake na nafsi yake katika mambo ambayo hapana ayajuaye ispokuwa tu Mwenyezi Mungu Mtukufu.

8 TUTAKURAHISISHIA YALIYO MEPESI Yaani: Tutakufanyia wepesi wa matendo ya kukupeleka peponi, na tutakurahisishia ufunuo ili upate kuuhifadhi na kuutekeleza. Au maana ni kwamba: Tutakusaidia katika kufuata njia nyepesi ya dini na dunia katika kila jambo miongoni mwa mambo ya dini na dunia ambayo yanakukabili.

9 BASI KUMBUSHA KAMA UTAFAA UKUMBUSHO Yaani: Ewe Muhammad wape watu mawaidha kwa yale tuli yokufunulia, na waelekeze kwenye njia za kheri, na pia wajulishe sheria za dini, pale ambapo kukumbusha kutaonesha manufaa. Ama yule aliyekumbushwa na kubainishiwa haki kwa uwazi, baada ya hapo, akafuata matamano ya nafsi yake na akashupalia maasi, hakuna haja ya kumkumbusha. Msimamo huu ni katika kukariri na kurudiarudia ulinganiaji. Ama ulinganiaji na ukumbusho wa mara ya kwanza ni wa jumla (hauangalii kufaa kwa ukumbusho au kutofaa).

10 ATAONYEKA YULE AOGOPAYE Yaani: Ataonyeka kwa mawaidha yako yule anayemuogopa Mwenyezi Mungu. Kwa ukumbusho huo, atazidi kumuogopa Mwenyezi Mungu na atazidi kuwa mtu mwema.

11 NA ATAUKWEPA MWINGI WA MAOVU Yaani: Ataukwepa ukumbusho huo na kuwa mbali nao yule aliye muovu zaidi katika makafiri, kwa sababu ya kung'ang'ania kwake kumkufuru Mwenyezi Mungu na kuzama kwake katika maasi.

12 AMBAYE ATAUNGIA MOTO MKUBWA SANA Yaani: Atauingia moto mkubwa wa kutisha. Na Moto mdogo ni moto wa duniani.

13 KISHA HATAKUFU HUMO NA HATAKUWA HAI Hatakufa akapata kupumzika na adhabu aliyonayo, na hatakuwa na uhai atakaonufaika nao.

14 KWA HAKIKA, AMEFAULU YULE ALIYEJITAKASA Yaani: Aliyejitakasa ni yule aliyejisafisha na ushirikina, na hivyo, akamwamini Mwenyezi Mungu, akampwekesha yeye tu na kuzitekeleza sheria zake. Na yasemekana pia kuwa muradi wa aya hii ni kujitakasa kwa kutoa zaka ya mali.

15 NA AKATAJA JINA LA MOLA WAKE NA HIVYO, AKASALI Imesemwa kuwa maana ni mtu kutaja jina la Mola wake kwa ulimi wake akasimamisha swala tano. Na yasemekana kuwa maana ni kwamba: Akakumbuka kusimama kwake mbele ya Mola wake na kurejea kwake na, kwa ajili hiyo, akamwabudu Mwenyezi Mungu. Na Imesemwa pia kuwa muradi wa kujitakasa katika aya ya kwanza ni Zakaatul-fitri, na muradi wa kuswali ni Swala ya Iddi.

16 BALI MNAPENDA MNO MAISHA YA DUNIA Yaani: Hamfanyi hayo (ya kuswali, kujitakasa n.k) bali mnakhiyari starehe za duniani zinazokwisha.

17 NA ILHALI AKHERA NI BORA ZAIDI NA YENYE KUBAKI Akhera ni bora zaidi na yenye kudumu kuliko dunia. Malik Bin Diinar amesema kuwa: "Lau ingelikuwa dunia ni ya dhahabu inayokwisha, na Akhera ni ya vigae vya udongo unaodumu, basi ingelikuwa ni wajibu kukhiyari vigae vya udongo vyenye kudumu kuliko dhahabu yenye kwisha. Ni vipi basi (mtu apuuze Akhera) na ilhali Akhera ni ya dhahabu yenye kubaki, na dunia ni ya vigae vya udongo vyenye kwisha?".

18 HAKIKA, HAYA YAMO KATIKA VITABU VYA KWANZA Haya yaliyotangulia; ya kufaulu Mwenye kujitakasa na yaliyo baada yake yamethibiti katika vitabu hivyo vya mwanzo.

19 VITABU VYA IBRAHIMU NA MUSA Vitabu vya Mwenyezi Mungu vimeafikiana kwamba Akhera ni bora na inabaki kuliko dunia.

بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿١٦﴾ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿١٧﴾ إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ﴿١٨﴾ مُحَمَّدٌ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ﴿١٩﴾

سُورَةُ الْغَاشِيَةِ ﴿٨٨﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ﴿١﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَشِيعَةٌ ﴿٢﴾
 عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ ﴿٣﴾ تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً ﴿٤﴾ تَسْقَى مِنْ عَيْنٍ آتِيَةٍ ﴿٥﴾
 لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ صَرِيحٍ ﴿٦﴾ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ ﴿٧﴾
 وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ ﴿٨﴾ لِسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ﴿٩﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١٠﴾
 لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَغِيبةً ﴿١١﴾ فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾ فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ ﴿١٣﴾
 وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾ وَمَنَارِقٌ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾ وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ ﴿١٦﴾
 أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ﴿١٨﴾
 وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿١٩﴾ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾
 تَذَكَّرْ إِنَّمَّا أَنْتَ مَذْكُرٌ ﴿٢١﴾ لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ ﴿٢٢﴾ إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ ﴿٢٣﴾ فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ ﴿٢٤﴾
 إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ﴿٢٦﴾

SURA AL-GHASHIYAH (88)

Ni ya Makkah Aya zake ni ishirini na sita.

1 JE, IMEKUFIKIA HABARI YA KIFINIKACHO? Yaani: Kwa yakini imekufikia, ewe Muhammad, habari ya tukio lifinikalo, ambalo ni Qiyama. Qiyama kimeitwa "Kifinikacho" kwa sababu kitawafinika viumbe kwa matukio yake ya kutisha.

2 NYUSO SIKU HIYO ZITAKUWA ZENYE KUDHALILIKA Yaani: Kwa hakika, watu Siku ya Qiyama watakuwa makundi mawili. La kwanza nyuso zao zitakuwa dhalili, nyonge kwa sababu ya adhabu watakuwa nayo. Na imesemwa kuwa Mwenyezi Mungu hapa amekusudia hasa nyoso za Wayahudi na Wanaswara.

3 NI ZENYE KUFANYA AMALI, NI ZENYE KUTAABIKA (Wenye nyuso hizo) Walikuwa wakijisumbua katika kufanya ibada na kujitaabisha kuzitekeleza ilhali hawana malipo yoyote juu ya ibada hizo, kwa sababu ya ukafiri na upotevu walionao.

4 ZITAUINGIA MOTO MKALI SANA ZITANYWESHWA KATIKA

CHEMCHER ZENYE KUCHEMKA SANA Yaani: Watakunywa maji yake. Al-aaniy: Ni maji ya kiwango cha juu katika kuchemka

6 HAWATAKUWA NA CHAKULA ISIPOKUWA MIBA TU Adh-dharii: Katika lugha ya Waquraish ni aina ya miba ambayo inapokuwa mibichi inaitwa Al-Shabra. Ikikauka, ndiyo huitwa Adh-dharii.

7 HAINENEPESI NA HAIONDOI NJAA Yaani: Miba hiyo haimnenepeshi anayeila wala haimuondolei njaa aliyonayo.

8 NYUSO SIKU HIYO NI ZENYE KUN'GARA Yaani: Zitakuwa na neema na furaha. Nyuso hizi ni za watu wa kundi la pili (watu wema). Watakuwa hivyo kwa sababu ya mwisho wao mwema watakuouona.

9 KWA AMALI ZAKE, ZITARIDHIKA Yaani: Wataridhika na amali zao walizozitenda hapa duniani, kwa sababu watakuwa wamepewa malipo yaliyowaridhisha.

10 ZITAKUWA KATIKA PEPO YA JUU

11 HAUTASIKIKA HUMO UPUZI Yaani: Katika maneno ya watu wa peponi, hapatasikika neno la kipuuzi, kwa sababu wao hawatazungumza ila maneno ya hekima na ya kumsifu Mwenyezi Mungu, kwa ajili ya neema za kudumu alizowaruzuku.

12 HUMO MNA CHEMCHER ZINAZOTIRIRIKA Maji yake yanatiririka, yanaruka na kutoa aina mbali mbali za vinywaji vyenye ladha nzuri.

13 HUMO MNA VITI VYA FAHARI VILIVYOWEKWA JUU

14 NA GLASI ZILIZOWEKWA Glasi ni bilauri ambazo ndani yake mna tembo. Zimewekwa mbele yao wanakunywa kwazo.

15 NA MITO YA KUEGEMEA ILIYOPANGWA Mito iliyopangwa kwa mistari, mmoja mbele ya mwingine.

16 NA MAZULIA YALIYOTANDIKWA Azzaraabiyyu ni mazulia yenye matamvua laini yakiwa yametandikwa katika mahala pengi tofauti pa kukaa.

17 JE, HAWAWATAZAMI NGAMIA JINSI WALIVYOUMBWA? Hivi hawatizami ngamia ambao ndio sehemu muhimu ya mifugo yao (Waarabu) na pia ni viumbe vikubwa mno wanavyoviona? Hivi hawatizami jinsi walivyo katika umbo zuri sana, ikiwa ni pamoja na ukubwa wa umbo lake, nguvu zake za ziada na sifa zake nyingine nzuri. Mwenyezi Mungu amewatanabahisha juu ya kiumbe kikubwa alichokiumba (ngamia) kwa kuwa amemfanya kuwa mtiifu hata kwa mtoto mdogo awezaye

kumchungu, kumuinamisha, kumsimamisha na kumbebesha mizigo mizito akiwa amepiga magoti, kisha anainuka pamoja na uzito wa mzigo wake.

18 NA MBINGU JINSI ILIVYOINULIWA? (Hebu atizame mwanadamu) Jinsi mbingu ilivyoinuliwa juu ya ardhi bila ya nguzo, kwa namna ambayo fahamu na akili za binadamu hazivezi kufikia.

19 NA MILIMA JINSI ILIVYOSIMAMISHWA? Yaani: Milima jinsi ilivyosimamishwa juu ya ardhi. Imekitwa ikiwa imara; haiyumbi, haianguki wala haitoweki.

20 NA ARDHI JINSI ILIVYOTANDAZWA?

21 BASI KUMBUSHA. HAKIKA, HAPANA VINGINE ILA WEWE NI MKUMBUSHAJI TU Yaani: Wape mawaidha ewe Muhammad na watie woga (wa kumuogopa Mwenyezi Mungu). Wewe huna jukumu isipokuwa hilo tu.

22 WEWE SI MWENYE MAMLAKA JUU YAO (Huna mamlaka nao) Mpaka ufikie kuwalazimisha kuamini.

23 LAKINI YULE ALIYERUDI NYUMA NA AKAKUFURU Yaani: Lakini yule aliyegeuka na kupuza mawaidha na ukumbusho

24 BASI MWENYEZI MUNGU ATAMUADHIBU ADHABU KUBWA KABISA Adhabu hiyo kubwa kabisa ni adhabu ya kudumu ya Jahanamu.

25 HAKIKA, KWETU TU NDIO MAREJEO YAO Yaani: Marejeo yao ni kwetu tu baada ya kufa.

26 KISHA BILA SHAKA, NI JUU YETU HISABU YAO Yaani: Mahesabu yao ni juu yetu, na kisha tutawalipa kwa mujibu wa matendo yao, baada ya kurudi kwao kwa Mwenyezi Mungu kwa kufufuliwa.

SURATUL-FAJRI (89)

Ni ya Makka Aya zake ni thalathini.

1 NINA APA KWA ALFAJIRI Mwenyezi Mungu ameapa kwa Alfajri kwa kuwa huo ni wakati wa kupambazuka kiza kwa kuja mchana. Mujahid amesema kuwa: "Mwenyezi Mungu anakusudia Alfajri ya siku ya kuchinja (Mwezi kumi, mfunguo tatu, siku ya sikukuu ya *Idd Adhhaa*).

2 NA SIKU KUMI Yaani: Siku kumi za mwezi wa Mfungo Tatu (kumi la mwanzo).

3 NA SHAFI NA WAT'RI Shafi ni vitu viwili viwili. Watri ni kimoja kimoja katika vitu vyote. Na yasemekana kuwa muradi wa *Shafi* ni siku mbili za *Tashriiq*; ya kwanza na ya pili (tarehe 11, 12, Mfungo Tatu) siku ambazo inaruhusiwa kwa mtu (aliyeko Mina kwa ibada

ya Hija) kuharakisha kuondoka katika siku hizo. Na *Wat'ri* ni siku ile ya tatu (mwezi 13).

4 NA USIKU UNAPOPIA Yaani: Usiku unapokuja na kuingia kisha ukaondoka.

5 JE, KATIKA HAYO KUNA KIAPO KWA MWENYE AKILI? Mwenye akili na utambuzi atajua kuwa vitu alivyoviapia Mwenyezi Mungu miongoni mwa hivi vilivyotajwa vinastahiki kuapiwa.

6 JE, HUKUONA ALIVYOFANYA MOLA WAKO KWA AAD? *Aad* ni wale watu wa *Aad* wa Kwanza. Wale waliokuja baada yao, wanaitwa *Aad* wa Mwisho. Nabii wao alikuwa Huud. Walimkadhibisha na, hivyo, ukawakumba ukelele (wakaangamia wote).

7 IRAM WENYE MAJUMBA MAREFU SANA *Iram* ni jina jingine la watu wa *Aad* wa Kwanza. Na yasemekana pia kwamba *Iram* ni babu yao. Na inasemwa pia kwamba *Iram* ni jina la mahali pao ambapo ni mji wa Damascus (Dimashki) au mji mwingine huko *Ahqaaf*. Maana ya wao kuwa na majumba marefu, amesema Mujahid kwamba wao ni watu wa maguzo na mahema katika wakati wa masika. Inapostawi mimea, hurudi majumbani kwao. Yasemekana kuwa mji wao ulikuwa na majumba imara sana yenye maguzo marefu yaliyonakshiwa.

8 AMBAO HAUKUUMBWA MFANO WAO KATIKA MIJI Yaani: Haukuumbwa mfano wa kabila hilo katika urefu, ukali na nguvu. Nao ni wale ambao walisema: "Ni nani Mwenye nguvu zaidi kuliko sisi?" Sura Haamiim Sajda 41, aya 15. Au maana ya aya hii ni kwamba haikuumbwa miji kama ile katika uimara wa majengo yake.

9 NA THAMUD AMBAO WAMECHONGA MAJABALI KATIKA VIWANJA Walikuwa wakichonga majabali, kuyatoboa na kufanya yale matobo kuwa ni nyumba wanazoishi humo. Viwanja vyao ni *Hiji* au *Waadil-qura* katika njia iendayo Sham kutokea mji wa Madina Munawwara.

10 NA FIRAUNI MWENYE VINGINI Vingini ni yale mapyramids waliyoyajenga watawala wa Misri ili yawe makaburi yao. Waliwadhalilisha watu wao katika kuyajenga. Na imesemwa pia kwamba maana yake Firauni mwenye majeshi yenye mahema mengi wanayoyafunga na kuyakaza kwa vingini.

11 AMBAO WALIFANYA MAOVU KATIKA MIJI Hii ni sifa ya *Aad*, *Thamud* na *Firaun*. Yaani: Kila kundi miongoni mwao lilifanya maovu, ukorofi na ujeuri katika nchi zao.

سُورَةُ الْفَجْرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَالْفَجْرِ ١ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ٢ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ٣ وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ ٤
 هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حَبْرِ ٥ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ٦
 إِرْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ٧ الَّتِي لَمْ يُخَلِّقْ مِثْلَهَا فِي الْعَالَمِ ٨
 وَثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ٩ وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَارِ ١٠
 الَّذِينَ طَعَوْا فِي الْعَالَمِ ١١ فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ١٢ فَصَبَّ ١٣
 عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ١٤ إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ١٥
 الْإِنْسَانَ إِذَا مَا آتَيْنَاهُ رِيهٖ، فَأَكْرَمَهُ، وَنَعَّمَهُ، فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ١٦
 وَأَمَّا إِذَا مَا آتَيْنَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ، فَيَقُولُ رَبِّي أَهْنَنِ ١٧
 كَلَّا بَلْ لَا تَكْفُرُونَ الْيَتِيمَ ١٨ وَأَتَاكُم مِّنْ أَعْيُنِنَا ١٩
 وَحُتُوتِ الْمَالِ جَآئِمًا ٢٠ كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا ٢١
 دَكًّا ٢٢ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ٢٣ وَجَاءَ يَوْمَئِذٍ ٢٤
 بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَنذَكُرُ الْإِنْسَانَ وَآتَىٰ لَهُ الذِّكْرَىٰ ٢٥

12 WAKAZIDISHA UOVU HUMO
 Wamezidisha maovu kwa kufanya kufuru, kumuasi Mwenyezi Mungu na kuwafanyia dhuluma waja wake.

13 MOLA WAKO AKAWAMIMINIA BAKORA YA ADHABU Yaani : Akayamiminia na kuyatupia adhabu makundi hayo, kama isemwavyo: "Nimemiminia bakora mtu muovu". Yaani: Nimempiga mijeledi mikali sana.

14 HAKIKA, MOLA WAKO YUKO KATIKA MAVIZIO Anadhibiti tendo la kila mtu, ili kwa jambo la kheri alilofanya amlipe kheri, na kwa shari amlipe shari. Na Alhasan amesema kuwa maana ni kwamba: "Kwake yeye tu ndio njia (marejeo) ya waja. Hamponyoki mtu yeyote".

15 AMA BINADAMU ANAPOJARIBIWA NA MOLA WAKE NA AKAMKIRIMU, BASI HUSEMA: MOLA WANGU AMENIKIRIMU Yaani: Mwenyezi Mungu anapompa mtihani mwanadamu na kumjaribu kwa kumpa neema; akamkirimu kwa kumpa mali na kumkunjulia riziki yake, basi anakuwa na itikadi kwamba hiyo ni takrima huku

akichekelea aliyoyapata na kufurahia yale aliyopewa, bila ya kumshukuru Mwenyezi Mungu juu ya hayo, na wala haimpitii katika moyo wake kwamba huo ni mtihani kwake kutoka kwa Mola wake.

16 NA AMA ANAPOMJARIBU AKAIKANYA NDOGO RIZIKI YAKE, BASI HUSEMA: MOLA WANGU AMENIDHALILISHA Yaani: Mwenyezi Mungu anapomtia mwanadamu majaribuni na kumpa mtihani; akaifanya finyu riziki yake, asiikunjue na asiipanue basi husema: Mola wangu amenitwisha madhila. Hii ni sifa ya kafiri ambaye haamini kufufuliwa baada ya kufa, kwa sababu yeye kwake haoni isipokuwa dunia tu na kukunjuliwa starehe zake. Na wala kwake haoni udhalili isipokuwa tu kuikosa dunia na kutoyafikia mapambo yake ayatakayo. Ama Mwislamu, heshima kwake ni kukirimiwa na Mwenyezi Mungu kwa kupata uwezo wa kumtii yeye na kuwezesha kutenda matendo ya Akhera. Na madhila kwake ni kutowezeshwa na Mwenyezi Mungu kuwa mtiifu na kutenda matendo ya watu wa peponi. Wasaa wa dunia sio heshima kwake, na wala dhiki ya dunia sio madhila. Utajiri kwake hauna maana nyingine isipokuwa tu ni mtihani kwa tajiri kwamba je, atashukuru? Na ufukara pia ni mtihani kwa masikini kwamba je, atavumilia?

17 HAPANA, BALI NYINYI HAMUMFANYII UKARIMU YATIMA Hili ni onyo na ni kemeo kwa yule mtu aliyesema aliyoyasema katika hali zote mbili (Ya kwanza ni pale anaponeemeshwa anasema: "Amehishimiwa", na ya pili ni pale asiponeemeshwa anasema: "Amedhalilishwa"). Hamufanyii ukarimu yatima katika ule utajiri aliokupeni Mwenyezi Mungu. Lau mngaelimfanyia ukarimu yatima, basi hiyo ingekuwa ni heshima kwenu mbele ya Mwenyezi Mungu.

18 NA HAMUHIMIZANI JUU YA KUWAPA CHAKULA MASIKINI Yaani: Hamjihimizi nyinyi wenyewe, au baadhi yenu hawawahimizi wengine juu ya hilo. Hakuna anayeamuru hilo wala kulielekeza, na kwa hiyo masikini anabaki akiwa amehemewa, amezidiwa kati yenu na hanyooshewi mkono wa msaada.

19 NA MNAKULA MIRATHI ULAJI MKUBWA Mirathi ni mali za Yatima, wanawake (wajane) na wanyonge. Yaani: Ulaji mkubwa kabisa. Mnazila ulaji mkubwa sana.

20 NA MNAPENDA MALI MAPENZI MAKUBWA

21 HAPANA! ITAKAPOVUNJWA ARDHI VIPANDE VIPANDE Yaani: Hivyo sivyo. Haitakiwi vitendo vyenu viwe hivi! *Dakk* (Kuvunjavunja): Ni kuvunja na kuponda. Maana ni kwamba: Kumbukeni itakatetemeshwa ardhi na kutikiswa mtikisiko mmoja baada ya mwingine. Au maana ni kwamba: Kumbukeni itakapovunjwa milima mpaka ikawa sawa sawa (kama vile hapakuwa na milima).

22 NA AKAJA MOLA WAKO NA ILHALI MALAIKA WAMEJIPANGA SAFU Atakuja Mola wako aliyetakasika ili kupitisha hukumu kati ya waja wake. Malaika nao watakuja wakiwa wamejipanga mistari.

23 NA SIKU HIYO ITALETWA JAHANAMU. SIKU HIYO ATAKUMBUKA MWANADAMU, NA LAKINI KUTAMFAA NINI KUKUMBUKA HUKO? Jahanamu italetwa ikiwa imefungwa hatamu na ilhali Malaika wanaikokota. Mwanadamu atajuta kwa ule ukafiri na maasi aliyoyafanya duniani. Kukumbuka kungelimfaa kama tu angeliikumbuka haki kabla ya kufika mauti.

24 ATASEMA: "LAITI NINGEUTANGULIZIA UHAI WANGU"

25 BASI SIKU HIYO, HAKUNA YEYOTE ATAKAYEADHIBU KAMA ANAVYOADHIBU YEYE Yaani: Hakuna yeyote atakayeadhibu kama anavyoadhibu Mwenyezi Mungu.

26 NA HATAFUNGA PINGU YEYOTE KAMA KUFUNGA KWAKE Yaani: Hakuna yeyote atakayemfunga kafiri kwa minyororo na pingu kama Mwenyezi Mungu anavyofunga.

27 EWE NAFSI ULIYETULIA Ewe nafsi yenye yakini katika imani na kumpwekesha Mwenyezi Mungu, isiyochanganyika na mashaka, isiyopatwa na wasi wasi, iliyoridhika na hukumu ya Mwenyezi Mungu, iliyojua kuwa jambo lililomkosa halikupangwa kumfika na lililompata halikupangwa kumkosa. Nafsi hiyo siku ya Qiyama, itakuja ikiwa imetulia kwa sababu, wakati wa kufa na wakati wa kufufuliwa, ilikwishapewa habari njema ya kupata pepo.

28 REJEA KWA MOLA WAKO UKIWA NI MWENYE KURIDHIKA, MWENYE KURIDHIWA Ni mwenye kuridhika na malipo ambayo Mola wako amekupa, ni mwenye kuridhiwa mbele ya Mwenyezi Mungu.

29 BASI INGIA KATIKA WAJA WANGU Yaani: Ingia katika kundi la waja wangu wema, na uwe miongoni mwao.

30 INGIA KATIKA PEPO YANGU Yaani: Ingia katika pepo yangu pamoja na hao waja wangu wema. Hiyo ndiyo takrima na heshima ya kweli. Hakuna takrima na heshima zaidi ya hiyo.

يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَدُّبُ عَذَابُهُ أَحَدًا ﴿٢٥﴾
وَلَا يُؤْتِيهِمْ وَتَافَهُ أَحَدًا ﴿٢٦﴾ يَتَأْتِيهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ أُرْجِيحِي
إِلَىٰ رَبِّكَ رَاضِيَةً مُّرْتَضَةً ﴿٢٨﴾ فَأَدْخِلِي فِي عِبَادِي ﴿٢٩﴾ وَأَدْخِلِي جَنَّتِي ﴿٣٠﴾

سُورَةُ الْبَلَدِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ ﴿١﴾ وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ ﴿٢﴾ وَالْوَالِدِ وَمَا وُلِدَ
﴿٣﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾ أَلَيْسَ لَنَا بِمَرْفُوعٍ
أَحَدٌ ﴿٥﴾ يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَا لَا لَبَدٌ ﴿٦﴾ أَلَيْسَ لَنَا بِمَرْفُوعٍ أَحَدٌ
﴿٧﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ﴿٨﴾ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ﴿٩﴾ وَهَدَيْنَاهُ
الْمَجْدَيْنِ ﴿١٠﴾ فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ﴿١١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ﴿١٢﴾
فَكُرْبَةٌ ﴿١٣﴾ أَوْ إِيضًا فِي يَوْمِ رُزِي مَسْجُوعٍ ﴿١٤﴾ بَيْنَمَا ذَا مَقْرَبَةٍ
﴿١٥﴾ أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ ﴿١٦﴾ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَاصَوْا
بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمُنَنَّى ﴿١٨﴾ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَنْشَمَةِ ﴿١٩﴾ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ ﴿٢٠﴾

سُورَةُ الْبَيْهَقِ

SURATUL BALAD (90)

Ni ya Makka Aya zake ni tshirini.

1 NINA APA KWA MJI HUU Maana ni kwamba Mwenyezi Mungu ameapa kwa mji mtukufu, nao ni mji wa Makkah. Hiyo inatokana na kwamba Mwenyezi Mungu anataka kubainisha utukufu wa Mama wa Miji (Makka) na ubora wake mbele ya Mwenyezi Mungu, kwa sababu humo: **1)** Mna nyumba yake tukufu (*Al-kaaba*). **2)** Ni mji wa Mtume Ismail na Muhammad, Mwenyezi Mungu awafikishie rehema na amani. **3)** Kuna mwahala mwa matendo ya Hija.

2 NA WEWE NI MWENYE KUSHUKA KATIKA MJI HUU Yaani: Ewe Muhammad, makafiri wa Makka wamehalalisha kukuudhi wewe katika Mji Mtukufu. Na Imesemwa pia kuwa maana ni kwamba: Nina apa kwa mji huu ambao wewe unaishi humo, ikiwa ni taadhima kwako na heshima ya hadhi yako, kwa sababu, mji huu umekuwa Mtukufu na wa heshima kwa kule kuishi kwako humo.

3 NA MZAZI NA ALICHOKIZAA

Mwenyezi Mungu ana apa kwa mzazi na watoto wake, kama vile Nabii Adam na wanawe waliozalikana naye, na pia ana apa kwa kila mzazi na alichokizaa, kwa wanyama wote ikiwa ni kutanabahisha juu ya ukubwa wa suala la kuzaa na kuzaliana, na jinsi linavyoonesha uwezo wa Mwenyezi Mungu, hekima na ujuzi wake.

4 KWA HAKIKA, TUMEMUUMBA MWANADAMU KATIKA KUPAMBANA

Mwanadamu hatoacha kuwa katika kupambana na dunia na na tabu zake mpaka anapokufa. Akisha kufa, anapambana na shida za kaburini na maisha ya *Barzakh* (maisha kati ya kufa hadi kufufuliwa) na matukio yake ya kutisha. Halafu mbele yake, kuna shida za Akhera.

5 HIVI ANADHANI KUWA HAKUNA YEYOTE AMUWEZAYE?

Yaani: Hivi mwanadamu anadhani kwamba hapana yeyote atakayemuweza wala kumuadhibu hata Mola wake Mtukufu, japo akitenda maovu kiasi gani?

6 ANASEMA: NIMETEKETEZA MALI NYINGI SANA

Yaani: Nimetumia mali nyingi sana iliyorundikana, isiyohofiwa kwisha kwake, kwa sababu ya wingi wake.

7 HIVI ANADHANI KUWA HAKUNA YEYOTE ALIYEMUONA?

Je, anadhani kuwa Mwenyezi Mungu aliyetakasika hamuoni na hatamuuliza kaichumaje mali hiyo na pia ameitumiaje?

8 HIVI HATUKUMJAALIA MACHO MAWILI?

Macho ambayo anaona kwayo?

9 NA ULIMI NA MIDOMO?

Ulimi anaotamka kwao na midomo anayoficha kwayo kinywa chake?

10 NA TUKAMBAINISHIA NJIA MBILI?

Maana yake ni kuwa: Hivi hatukumtambulisha njia ya kheri na njia ya shari zilizo bayana kama zilivyo njia mbili zilizo inuka juu?

11 JE, AMEKIVUKA KIKWAZO?

Yaani: Si ingekuwa vyema kwa mwanadamu akachangamka na kuvivuka vikwazo vilivyopo kati yake na kati ya kumtii Mwenyezi Mungu, ikiwa ni pamoja na ushawishi wa nafsi, kufuata matamania ya nafsi na pia kumfuata shetani. Qatada amesema kuwa: "Kwa hakika, hivyo ni vikwazo vigumu mno. Basi vivukeni kwa kumtii Mwenyezi Mungu Mtukufu".

12 NA NINI KILICHOKUJULISHA WEWE NI NINI KIKWAZO?

13 NI KUACHA HURU MTUMWA Yaani: Ni kumpa uhuru mtumwa na kumuokoa kutoka katika kudhalilishwa katika utumwa.

14 AU KULISHA CHAKULA KATIKA SIKU YENYE NJAA

Yaani: Siku yenye njaa

ambayo chakula katika siku hiyo ni kitu adhimu.

15 (KUMPA CHAKULA) YATIMA

MWENYE UNDUGU Yaani: Kumpa chakula yatima. Yatima ni mtoto mdogo ambaye hana baba, na akawa yatima huyu ni miongoni mwa ndugu wa huyu mvukaji kikwazo.

16 AU MASIKINI MWENYE MCHANGA

Yaani: Masikini mwenye mchanga ni hohe hahe ambaye hana kitu, kama kwamba ameganda kwenye mchanga kwa sababu ya ufukara wake. Mujahid amesema kuwa: "Huyu ni yule mtu ambaye hana nguo wala kitu chochote kingine cha kumkinga na mchanga. Basi yule mtu atakayewapa chakula aina mbili ya watu hawa katika siku za njaa ambazo humfadhaisha binadamu na kumfanya asishughulikie isipokuwa tu nafsi na familia yake, basi hayo ayafanyayo yanakuwa yametokana na ari yake juu ya kumtii Mwenyezi Mungu na kuwanufaisha waja wake. Mtu huyo anastahiki kuwa miongoni mwa watu wa kuliani (Peponi)".

17 HALAFU AKAWA NI MIONGONI

MWA WALE WALIOAMINI NA WAKAUSIANA KUWA NA SUBIRA NA WAKAUSIANA KUWA NA HURUMA

Kwa hakika, ibada hizi za kujikurubisha kwa Mwenyezi Mungu zinakuwa na manufaa zikiwa pamoja na imani na iwapo zitafanywa kwa ajili ya Mwenyezi Mungu. Wakausiana kuwa na subira katika kumtii Mwenyezi Mungu, kuwa na subira katika kuepuka kumuasi na kuwa na subira katika balaa na masaibu yanayowasibu. Wakawa na huruma kwa waja wa Mwenyezi Mungu. Iwapo watafanya hivyo, bila shaka watamhurumia yatima na masikini, na watafanya mambo mengi ya kheri kwa kutoa sadaka.

18 HAO NI WATU WA KULIANI

Kuliani ni Peponi. Mwenyezi Mungu amewataja watu wa upande wa kulia na zile neema alizowaandalia na kuyaweka wazi zaidi hayo kwa ukamilifu kabisa katika *Suratul waaqi'a* (56), aya 26-40. Rejea tafsiri yake huko.

19 NA WALE WALIOZIKUFURU AYA ZETU HAO NDIO WATU WA KUSHOTONI

Yaani: Waliokufuru aya za kuteremshwa (maandiko) na aya za kimaumbile hao ni watu wa kushoto. Kushoto ni Moto mbaya. Ufafanuzi wa yale mambo ambayo Mwenyezi Mungu amewaandalia watu wa kushoto umewekwa wazi pia katika *Suratul waaqi'a* (56), aya 41-56.

20 JUU YAO UPO MOTO ULIOFUNGIWA

Yaani: Moto ulio katika tabaka, umefungwa (watafungiwa humo, hawataweza kukimbia).

SURATUSH-SHAMS (91)

Ni ya Makka Ina aya kumi na tano

1 NINA APA KWA JUA NA MWANGAZA WAKE Mwangaza wa jua (Duhaa) unaokusudiwa ni ule wakati jua linapopanda baada ya kuchomoza kwake, pindipo mwangaza wake ukitimia.

2 NA MWEZI PINDI UNAPOLIFUATIA Yaani: Na mwezi unapolifuata jua. Na hilo linakuwa katika zile siku nyeupe, ambazo ni usiku wa mwezi kumi na nne, mwezi kumi na tano na mwezi kumi na sita. Mwezi katika siku hizo, huchomoza kutoka mashariki baada ya kuzama jua huku ukiwa umejaa (umekamilika).

3 NA MCHANA UNAPOLIDHIHIRISHA JUA Yaani: Mchana unapolidhihirisha jua. Na hiyo ni kwamba mchana unaposambaa, jua linadhihiri kwa ukamilifu zaidi.

4 NA USIKU UNAPOLIFINIKA Usiku unalifinika jua na, kwa hiyo, unauondosha mwangaza wake na matokeo yake jua linazama na anga kufunga kiza.

5 NA MBINGU NA ALIYEZIJENGA Yaani: Nina apa kwa mbingu na Mwenyezi Mungu aliyezijenga.

6 NA ARDHI NA ALIYEITANDAZA Yaani: Ameitandaza kila upande.

7 NA NAFSI NA ALIYEIWEKA SAWA (Mwenyezi Mungu) Ameianzisha nafsi na kuvisawazisha viungo vyake, ametia roho ndani yake, ameweka ndani yake nguvu kubwa za nafsi na hisia za ajabu za ufahamu. Na ameifanya nafsi kuwa ni yenye kunyooka juu ya maumbile asilia, kama ilivyo katika Hadithi kwamba "Kila mwenye kuzaliwa anazaliwa akiwa juu ya maumbile ya asili. Sasa, wazazi wake ndio wanaomfanya awe Myahudi au awe Mnaswara (Mkristo)". *Ameipokea Hadithi hii Imam Bukhariy, Hadithi Na. 1296. Ahmad, Hadithi Na. 6884. Abuudaud, Hadithi Na. 4091.*

8 AKAIFAHAMISHA UOVU WAKE NA UCHAMUNGU WAKE Ameifahamisha na kuitambulisha hali ya kumcha Mwenyezi Mungu na hali ya kumuasi, na pia wema na uovu uliomo ndani yake.

9 HAKIKA, AMEFAULU YULE ALIYEITAKASA Mwenye kuitakasa nafsi yake na akaiendeleza na kuikweza juu kwa kumcha Mwenyezi Mungu, basi amefaulu kwa kupata kila linalotakiwa na linalopendwa. Imepokewa kutoka kwa Mama Aisha, Mwenyezi Mungu amuwiyeye radhi, kwamba yeye alimkosa (hakumuona) Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, katika sehemu yake ya kulala.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ① وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَّهَا ② وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّهَا ③
وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ④ وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا ⑤ وَالْأَرْضِ وَمَا طَرَاهَا ⑥
وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ⑦ فَأَهْمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ⑧ قَدْ
أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ⑨ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ⑩ كَذَّبَتْ ثَمُودُ
بَطْعُونَهَا ⑪ إِذْ أَنْبَعَتْ أَشْقَاهَا ⑫ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ
نَافَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ⑬ فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ
عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ فَسَوَّاهَا ⑭ وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا ⑮

سُورَةُ الشَّمْسِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى ① وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى ② وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ③
إِنْ سَعَى لَشَى ④ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ⑤ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ⑥
فَسَنِّيئِهِ لِلْأُيُسَى ⑦ وَأَمَّا مَنْ يُجَلِّ وَأَسْتَعَى ⑧ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ⑨
فَسَنِّيئِهِ لِلْعُسَى ⑩ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ⑪ إِنَّ عَلَيْنَا
لِلْهُدَى ⑫ وَإِنَّ لَنَا لِلْآخِرَةِ وَالْأُولَى ⑬ فَأَنْذَرْتَهُمْ نَارًا تَلَطَّى ⑭

(Alipomtafuta kwa kupapasa) Akamgusa kwa mkono wake uliomkuta akiwa amesujudu- na ilhali anasema: "Ewe Mola wangu, ipe nafsi yangu uchamungu wake. Na itakase, wewe ndiye Mborwa wa kuitakasa. Wewe ndiye wa kuinusuru, na Mtawala wake". *Ameipokea Hadithi hii Imam Ahmad, Hadithi Na. 24575.*

10 NA HAKIKA, AMETOKA PATUPU ALIYEIZAMISHA Yaani: Amapata hasara mwenye kuipoteza nafsi, akaipotosha, akaidumaza na asiitangaze kwa utifuu na matendo mema.

11 THAMUD WAMEKADHIBISHA KWA SABABU YA KUVUKA KWAO MIPAKA Yaani: Wamekadhibisha kwa sababu ya kupindikia mipaka. Kupindukia mipaka ndiko kulikowapelekea kwenye kukadhibisha. Na kupindikia mpaka *Thughyan* ni kuvuka mipaka katika maasi.

12 WAKATI ALIPOJITUMA MUOVU WAO Yaani: Aliposimama muovu wa kabila la *Thamud*, au kiumbe muovu ambaye ni Qudar bin Salif, akamkata miguu ngamia. Na maana ya kujituma ni kwamba alijiteua mwenyewe kwa ajili ya suala hilo la kumkata miguu ngamia na kulitekeleza.

لَا يَصْلَحْنَ إِلَّا الْأَشْقَى (١٥) الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى (١٦) وَسَيَجْزِيهَا
الْأَنفَى (١٧) الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى (١٨) وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ
نِعْمَةٍ تُجْزَى (١٩) إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى (٢٠) وَلَسَوْفَ يَرْضَى (٢١)

سُورَةُ الضُّحَى
أرابتها ١١
آياتها ١٢

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالضُّحَى (١) وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى (٢) مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى (٣)
وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى (٤) وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ
فَتَرْضَى (٥) أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى (٦) وَوَجَدَكَ ضَالًّا
فَهَدَى (٧) وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى (٨) فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ
(٩) وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ (١٠) وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ (١١)

سُورَةُ الشُّرَحِّ
أرابتها ٨
آياتها ٩

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ (١) وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ (٢) الَّذِي
أَنْقَضَ ظَهْرَكَ (٣) وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ (٤) فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا (٥) إِنَّ
مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا (٦) فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ (٧) وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ (٨)

13 MJUMBE WA MWENYEZI MUNGU AKAWAAMBIA: MWACHENI NGAMIA WA MWENYEZI MUNGU NA KINYWAJI CHAKE Saleh, Mjumbe wa Mwenyezi Mungu, aliwaambia kuwa: Mwacheni ngamia wa Mwenyezi Mungu. Aliwatahadharisha na ngamia huyo na unywaji wake wa maji. Aliwaambia kuwa msiaingilie maji siku ya zamu yake ya kunywa maji.

14 WAKAMKADHIBISHA NA WAKAMKATA MIGUU NGAMIA. MOLA WAO AKAWAANGAMIZA KWA SABABU YA MADHAMI YAO NA AKAYAFANYA SAWA MAANGAMIZI Wakamkadhibisha Mjumbe wa Mwenyezi Mungu kwa sababu ya kuwahadharisha. Yule muovu alimkata miguu ngamia na ilhali wote wakiridhia kitendo alichofanya. Mwenyezi Mungu aliwaangamiza na kuwafinika kwa adhabu. Maangamizi yalikuwa sawa kwao na kuwaenea wote; mdogo kwa mkubwa. Pamesemwa pia kuwa maana yake ni kwamba Mwenyezi Mungu aliisawazisha ardhi juu yao akawaweka chini ya mchanga.

15 NA HAOGOPI MWISHO WAKE

Mwenyezi Mungu amewafanyia hayo bila ya kuogopa hatima wala kufuatiliwa.

SURATUL-LAYL (92)

Ni ya Makka Inaa ya ishirini na moja

1 NINA APA KWA USIKU UNAPOFINIKA Mwenyezi Mungu mtukufu ana'apa kwa usiku wakati unapofinika, kwa kiza chake, kila kilichokuwa kinaangaza.

2 NA MCHANA UNAPODHIHIRI Na hiki ni kiapo kutoka kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu kuapia mchana pale unapodhihiri, kuangaza na kuwa wazi kutokana na kuondoka kwa kiza kilichokuwepo usiku.

3 NA KUUMBWA KWA MWANAMUME NA MWANAMKE Na hiki pia ni kiapo kutoka kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu akiapia kuumba kwake jinsia mbili za kike na kiume kwa binadamu na viumbe vingine.

4 HAKIKA, MATENDO YENU NI YENYE KUTOFAUTIANA Hakika, matendo yenu ni yenye kutofautiana. Katika hayo, kuna matendo ya peponi na kuna matendo ya motoni. Kuna Mwenye kuhangaika katika kuiokoa nafsi yake, na mwenye kuhangaika katika kuiangamiza.

5 AMA YULE AMBAYE ATATOA NA AKAMCHA MUNGU Ama yule aliyetoa mali yake katika njia za kheri, na akajikinga na mambo ya haramu ambayo Mwenyezi Mungu ameyakataza.

6 NA AKASADIKISHA JAMBO ZURI Akaisadikisha ahadi ya Mwenyezi Mungu aliyoahidi kwamba anayetoea atampa badala ya kile alichotoa.

7 BASI TUTAMRAHISISHIA YALIYO MEPESI Tutamrahisishia kutoa katika njia za kheri na kuwa mtiifu kwa Mwenyezi Mungu. Zilishuka aya hizi kwa (Swahaba) Abubakar Siddiq, Mwenyezi Mungu amuwie radhi, wakati aliponunua Waislamu sita ambao walikuwa katika mikono ya watu wa Makkah wakiwatesa kwa sababu ya Imani yao. Aliwanunua na kuwaacha huru.

8 NA AMA YULE AMBAYE ATAFANYA UBAHILI NA AKATOSHEKA Ama aliyeifanyia ubahili mali yake na asiitoe katika njia za kheri, akapuza malipo na thawabu, akatosheka na anasa za dunia na kuzipuza neema za akhera.

9 NA AKAKADHIBISHA YALIYO MAZURI Akakadhibisha badali itolewayo na Mwenyezi Mungu Mtukufu.

10 BASI TUTAMRAHISISHIA YALIYO

MAZITO Tutamuandaa kwa ajili ya jambo zito. Tutarahisisha kwake, mpaka sababu za kufanya kheri na wema ziwe nzito kwake, na awe mnyonge kuzitenda, hatimae hilo limpelekee kwenda motoni. Ameleza Bukhari na Muslim, wakinakili kutoka kwa (Swahaba) Ali bin bin Abi-twaalib, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, akisema kuwa: "Tulikuwa pamoja na Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, katika mazishi. Akasema: Hapana yeyote katika nyinyi ila ni kwamba yamekwishaandikwa makao yake peponi na makao yake motoni. (Swahaba) Wakasema: Ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu, hivi kwa nini tusikae tu (tukategemea maandishi hayo)? Akasema: Tendeni, kwani kila mmoja wenu amerahisishiwa lile ambalo ameumbiwa. Ama atakayekuwa ni katika watu wema, huyo atarahisishiwa kutenda matendo ya watu wema. Na ama atakayekuwa ni katika watu waovu, huyo atarahisishiwa kutenda matendo ya watu waovu. Kisha Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akazisoma aya hizi: **AMA YULE AMBAYE ATATOA NA AKAMCHA MUNGU, NA AKASADIKISHA YALIYO MAZURI**, mpaka neno lake Mwenyezi Mungu: **BASI HUYO TUTAMRAHISISHIA YALIYO MAZITO**". *Ameipokea Hadithi hii Imam Bukhari, Hadithi Na. 4564, na Imam Muslim, Hadithi Na. 4787.*

11 NA HAITAMSAIDIA MALI YAKE PINDI ATAKAPO POROMOKA Haitamsaidia kitu mali yake ambayo ameifanyia ubahili pindi atakapoangamia na kuangukia katika moto wa Jahanamu, kwa kuwa mali ambayo anaiacha nyuma yake hana malipo yoyote ndani yake madamu hakuwaachia watoto wanaoihitaji. Ama mali ambayo ameitanguliza (ameitumia) yeye mwenyewe, hiyo ndiyo ambayo itamfaa siku ya Qiyama.

12 HAKIKA, NI JUU YETU TU KUONGOZA Ni juu yetu kuiweka wazi njia ya uongofu tukaitenganisha na njia ya upotevu. Amesema Alfarraa' kuwa: "Mwenye kufuata uongofu, basi ni juu ya Mwenyezi Mungu njia yake". Amesema: "Mwenye kumtaka Mwenyezi Mungu, hakika Mwenyezi Mungu yuko njiani. Mwenye kumtaka, ataongoka kuelekea kwake. Na huu ni mfano".

13 NA HAKIKA, NI MILIKI YETU AKHERA NA DUNIA Ni yetu sisi yote yaliyopo Akhera na yote yaliyopo Duniani. Tunafanya humo tutakavyo.

14 KWA HIYO, NIMEKUTAHADHARISHENI MOTO UNAOWAKA Nimekutahadharisheni moto unaowaka na kutoa miali.

15 HATAUINGIA ILA TU MTU MUOVU Muovu ni kafiri. Atachomwa na joto lake.

16 AMBAYE AMEKADHIBISHA NA AKAPANYONGO Maana ni: Kafiri ambaye amekadhibisha haki ambayo wamekuja nayo Mitume, na akapuuza imani na utifu.

17 NA ATAEPUSHWA NAO MCHAMUNGU SANA Na ataepushwa na moto huo yule mwenye kujikinga na ukafiri kinga ya juu sana. Amesema Alwaahidiy kuwa: "Katika kauli ya wafasiri wote wa Qur'an, Mchamungu sana ni Abuubakar Assiddiq, kwa maana kwamba aya hii imeshuka ikimzungumzia yeye. Na pamoja na hayo, hukumu yake inawahusu watu wote. Na Mwenyezi Mungu ndiye mjuzi zaidi".

18 AMBAYE ANATOA MALI YAKE AKIJITAKASA Anatoa mali yake na kuitumia katika njia za kheri, akitaka awe msafi mbele ya Mwenyezi Mungu. Hataki kujionesha wala kusifiwa.

19 NA KWAKE HAKUNA YEYOTE MWENYE NEEMA YOYOTE INAYOLIPWA Yeye sio katika wale wanaotoa sadaka mali yao kwa mtu yeyote ili walipwe kutokana na sadaka yao hiyo. Hakuna jingine isipokuwa tu kwamba kwa sadaka yake hiyo, anataka radhi za Mwenyezi Mungu Mtukufu.

20 ISIPOKUWA TU KUTAKA RADHI YA BWANA WAKE ALIYE MTUKUFU SANA Hatoi ila tu kwa kutaka radhi ya Bwana wake, na sio kwa ajili ya kulipwa neema zake.

21 NA KWA YAKINI, PUNDE HIVI ATARIDHIA Nina apa kwa Mwenyezi Mungu kuwa punde hivi ataridhia ukarimu na malipo makubwa tutakayompa.

SURATUDH-DHUHAA (93)

Ni ya Makkah Ina aya kumi na moja

Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, aliumwa na, kwa hiyo, hakuweza kusimama kwa kusali Swala za usiku kwa muda wa siku mbili au tatu. Mwanamke mmoja akamwendea na kumwambia: "Ewe Muhammad, sioni ila shetani wako amekuacha (amekukimbia) tu. Hajakusogelea kwa muda wa siku mbili au tatu". Mwenyezi Mungu akateremsha sura hii:

1 NINA APA KWA DHUHAA *Duhaa* ni jina la wakati wa kupanda jua.

2 NA USIKU UNAPOFINIKA Amesema Al-asma'iyy kuwa: "Kufinika kwa usiku ni kuufunika kwake mchana, kama mtu anavyofinikwa kwa nguo".

سُورَةُ التِّينِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- وَالنِّينِ وَالزَّيْتُونِ ① وَطُورِ سِينِينَ ② وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ③
 لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ④ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَفِيلِينَ ⑤
 إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ⑥
 فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدَ بِالذِّينِ ⑦ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ ⑧

سُورَةُ الْعَلَقِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- أَقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ① خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ② أقرأ وَرَبُّكَ
 الْأَكْرَمُ ③ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ④ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ⑤ كَلَّا إِنَّ
 الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَ طَغِيٍّ ⑥ أَنرَاءَ مَا هُمْ سَأْلُونَ ⑦ إِن إِلَى رَبِّكَ الرَّجُوعُ ⑧ أَرَأَيْتَ
 الَّذِي يَنْهَى ⑨ عَبْدًا إِذَا صَلَّى ⑩ أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى ⑪ أَوْ أَمَرَ
 بِالْتَّقْوَى ⑫ أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ⑬ أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ⑭ كَلَّا لَئِنْ
 لَمْ يَنْتَهَ لَسَفَعْنَا بِالنَّاصِيَةِ ⑮ نَاصِيَةٍ كَذِبَةٍ خَاطِقَةٍ ⑯ فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ⑰
 سَنَدْعُ الزَّبَانَةَ ⑱ كَلَّا لَا تَطِعُهُ وَأَسْجُدْ وَأَقْرَبُ ⑲

3 HAKUKUACHA MOLA WAKO NA HAKUKUCHUKIA Hili ndio jibu la kiapo. Maana ni kwamba hakukukata Mola wako kukata kwa Mwenye kuaga, hakukukatia ufunuo na hajakuchukia.

4 NA, KWA HAKIKA, AKHERA NI BORA ZAIDI KWAKO KULIKO ULMWENGU Pepo ni bora zaidi kwako kuliko dunia. Hii ni pamoja na ule utukufu wa Utume ambao Mtume amepewa hapa duniani, utukufu ambao unakuwa mdogo mbele yake kila utukufu. Na kila utukufu hapa ulimwenguni, ukilinganishwa na utukufu huo, unakuwa mdogo.

5 NA, KWA YAKINI KABISA, ATAKUPA MOLA WAKO NA KWA HIYO UTARIDHIKA Mwenyezi Mungu atampa Mtume wake ushindi katika dini, thawabu, birika na kuuombea umma wake huko Akhera.

6 HIVI HAKUKUKUTA UKIWA YATIMA AKAKUHIFADHI? Alikukuta ukiwa yatima; huna baba, akakuwekea hifadhi uliyoiegemea.

7 NA HAKUKUKUTA UMEDANGANA AKAKUONGOZA? Alikukuta ukiwa

huifahamu imani; hujui imani ni nini. Au alikukukuta ukiwa umeghafilika na yale mambo ya utume ambayo yanatakiwa kwako; hukuwa unajua Qur'an wala sheria. Mwenyezi Mungu akakuongoza kwenye hayo.

8 NA HAKUKUKUTA UKIWA MUHITAJI AKAKUTOSHELEZA? Alikukuta ukiwa fukara, mwenye familia, huna mali akakutosheleza kwa riziki aliyokupa. Mwenyezi Mungu alimtosheleza Mtume kwa miji aliyokomboa. Na pamesemwa kuwa Mwenyezi Mungu amemtosheleza Mtume kwa kufanya kwake biashara katika mali ya mkewe, Bibi Khadija binti Khuwailid.

9 BASI YATIMA USIMDHALILISHE Usimtawale kwa kumdhulumu kwa sababu ya unyonge wake. Bali mpe haki yake, na kumbuka uyatima wako. Na Mjumbe wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alikuwa akimfanyia mema na mazuri yatima na kuusia kuwajali yatima.

10 NA MUOMBAJI USIMFOKEE Usimfokee muombaji pindi akikuomba, kwani nawe ulikuwa fukara. Sasa ima mpe aliyekuomba au mjibu majibu ya upole.

11 NA NEEMA YA MOLA WAKO IZUNGUMZE Mwenyezi Mungu Mtukufu amemwamrisha Mtume kuzitungumza neema za Mwenyezi Mungu alizozineemesha kwake; azidhihirishe na kuzitangaza kwa watu. Na kuzitungumza neema za Mwenyezi Mungu ndio kushukuru. Na imesemwa kuwa muradi wa neema hapa ni Qur'an. Mwenyezi Mungu amemwamrisha Mtume kuisoma Qur'an na kuizungumzia.

SURATUL-INSHIRAAH (94)

Ni ya Makka Ina aya nane

1 HIVI HATUKUKIJUA KIFUA CHAKO? Maana ni kwamba: Ewe Muhammad, tumekikunjua kifua chako ili uweze kupokea utume. Kutokea hapa, Mtume aliweza kutekeleza mahubiri aliyotekeleza, na aliweza kubeba majukumu ya utume na kuhifadhi wahyi (ufunuo).

2 NA KUKUONDOLEA MZIGO WAKO? Tumekufutia yaliyotangulia kwako kabla ya kuja Uislamu.

3 AMBAO UMEUELEMEA MGONGO WAKO? Maana yake ni kwamba mzungo huo ungekuwa unabebeka mgongoni, ingesikika sauti ya kunesa kwa mgongo wake. Na imesemwa kuwa mzungo huo ni mzungo wa majukumu ya utume. Mwenyezi Mungu ameurahisisha mpaka ukawa mwepesi kwake.

4 NA KUKUNYANYULIA UTAJO WAKO?

Mwenyezi Mungu ameunyanyua utajo wake duniani na Akhera kwa mambo mengi. Katika hayo ni haya: 1) Kuwalazimisha waumini wanaposema: **أشهد أن لا إله إلا الله** Nashuhudia kwa moyo na kutamka kwa ulimi kwamba hapana Mola mwenye kupasa kuabudiwa kwa haki ila Mwenyezi Mungu tu, amewalazimisha kusema: **و أشهد أن محمدا رسول الله**, Nashuhudia kwa Moyo na kutamka kwa ulimi kwamba Muhammad ni Mjumbe wa Mwenyezi Mungu. 2) Kutajwa kwa Mtume katika Adhana. 3) Kumuomba rehema na amani. 4) Mwenyezi Mungu ameamrisha kumtii.

5 KWA HAKIKA, PAMOJA NA UZITO PANA WEPESI

6 HAKIKA, PAMOJA NA UZITO PANA WEPESI Hakika pamoja na uzito huo ambao umetajwa hapo nyuma, pana wepesi mwingine. Katika maneno yaliyohusishwa kwa Mtume, imepokewa kutoka kwa Ibni-masoudi akisema, kwamba: "Lau kama uzito ungekuwa ndani ya jiwe, basi wepesi ungefuatia mpaka uingie ndani yake na uutoe. Na uzito mmoja hautashinda wepesi muwili, kwani Mwenyezi Mungu anasema: "Hakika, pamoja na uzito pana wepesi. Hakika, pamoja na uzito pana wepesi". *Ameipokea Hadithi hii Hakim, Na. 3010.*

7 BASI UKIMALIZA, JITAHIDI Yaani: Ukimaliza kuswali au kuifikisha ujumbe au kupigana vita, basi jitahidi katika kuomba. Na omba kwa Mwenyezi Mungu tu mahitaji yako. Au maana ni kwamba fanya bidii katika ibada.

8 NA KWA MOLA WAKO TU, ELEKEA Yaelekeze matakwa yako kwa Mwenyezi Mungu peke yake huku ukiwa na hofu ya kuogopa moto na matarajio ya kupata pepo.

SURATUT-TIIN (95)

Ni ya Makka Ina aya nane

1 NINA APA KWA TINI NA ZAITUNI *Tini* ambayo Mwenyezi Mungu ameipia hapa ni ile ambayo inaliwa na watu. Na *Zaituni* ni ile ambayo watu wanakamua mafuta kutokana nayo. *Tini* na *Zaituni* (zilizotajwa katika sura hii) ni fumbo la kufumbia miji mitakatifu ambayo imekuwa mashuhuri kwa kuotesha *Tini* na *Zaituni*. Mwenyezi Mungu ameapa kwa *Tini* kwa sababu ni tunda lililotakaswa na mchanganyiko wenye madhara. Wataalamu wengi wa tiba wamesema kuwa tunda la *Tini* lina manufaa mengi kwa mwili wa mwanadamu, na lina viini lishe vingi sana. Ama *Zaituni*, tunda hilo hukamuliwa mafuta kutokana nalo, mafuta ambayo ni kichovyeo kikuu

cha vyakula vya baadhi ya watu wa miji, na ndio mafuta yao. Na *Zaituni* pia inaingia katika kutengeneza dawa nyingi.

2 NA MLIMA SININ Huo ni mlima ambao juu yake Mwenyezi Mungu alizungumza na Mtume Mussa juu yake iwe amani ya Mola, nao ni Mlima wa Sinai.

3 NA HUU MJI WENYE AMANI Mwenyezi Mungu anakusudia mji wa Makkah. Ameuita kuwa ni Wenye Amani kwa sababu una amani. Yaelekea kwamba Mwenyezi Mungu Mtukufu ameziapia sehemu hizo tatu kwa sababu sehemu hizo ni mashukio ya ufunuo wa Mwenyezi Mungu juu ya wale Mitume waliopewa majukumu makubwa. Kutoka katika sehemu hizo, uliangaza uongofu kwa wanadamu.

4 KWA YAKINI, TUMEMUUMBA MWANADAMU KATIKA ULINGANIFU WA UMBILE LILILO ZURI SANA Mwenyezi Mungu amekiumba kila kiumbe chenye roho kikiwa kimeinama juu ya uso wake, ila tu mwanadamu. Kwani Mwenyezi Mungu, kwa hakika, amemuumba mwanadamu akiwa katika kimo kilichonyooka, anachukua chakula chake kwa mkono wake. Amemuumba akiwa mwenye kujua, mwenye kusema, mwenye kupanga mambo, mwenye hekima. Kwa sifa hizo, Mwenyezi Mungu amemuezesha kuwa Khalifa wake katika dunia kama alivyomtakia hilo.

5 KISHA TUTAMRUDISHA CHINI ZAIDI YA WALIO CHINI Yaani: Tutamrudisha katika umri ulio dhaifu sana, nao ni ukongwe na unyonge baada ya ujana na nguvu, mpaka awe kama mtoto mdogo. Akili yake itatetereka na kupungua. Watu walio chini ni wale wanyonge, wenye magonjwa ya kudumu na watoto wadogo. Mzee mkongwe ni mnyonge zaidi wa hao wote. Imesemwa pia kuwa maana ya aya hii ni kwamba: Hakika, mwanadamu ambaye Mwenyezi Mungu amemuumba akiwa katika hali na sura nzuri, atarudishwa akiwa ni mbaya zaidi kuliko kila mnyama na katika hali mbaya zaidi kuliko kila hali, kwa sababu yeye atarudishwa kupelekwa kwenye daraja za chini zaidi, katika daraja za chini za moto ikiwa atamuasi mola wake.

6 ILA TU WALE AMBAO WAMEAMINI NA WAKATENDA MATENDO MEMA. HAO, WANA MALIPO YASİYOKATIKA Hao hawatarudishwa chini zaidi ya walio chini. Bali, kwa sababu ya utiifu wao, watapelekwa kwenye pepo za Mwenyezi Mungu zilizo pana, zilizo za juu, ambazo ni malipo ya kudumu na yasiyokatika.

7 NI LIPI BASI LINALOKUFANYA UKADHIBISHE DINI BAADA YA HAYO?

Yaani: Ukishajua, ewe mwanadamu, kwamba Mwenyezi Mungu amekuumba katika umbile lililo zuri sana na kwamba yeye atakurudisha chini ya walio chini, sasa ni jambo gani tena linalokufanya ukanushe kufufuliwa na kulipwa? Na imesemwa kuwa matamshi haya anaambiwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. Maana ikiwa ni kwamba: Ni jambo gani, ewe Muhammad, litakalokufanya ukadhibishe baada ya kudhihiri dalili zenye kutamka? Basi, pamoja na yale yaliyokujia kutoka kwa Mwenyezi Mungu, kuwa na yakini kwamba yeye Mwenyezi Mungu ndio Mwenye hekima zaidi ya wenye hekima.

8 HIVI MWENYEZI MUNGU HAKUWA NI HAKIMU ZAIDI YA MAHAKIMU?

Maana ni kwamba Mwenyezi Mungu, kwa hukumu na uadilifu, ni hakimu zaidi ya mahakimu pale alipolifanya zuri sana umbile la mwanadamu, kisha amewafidikiza wale waliomkufuru katika daraja za chini zaidi za moto, na kuwaweka daraja za juu za pepo wale ambao wamemwamini.

SURATUL-ALAQ (96)

Ni ya Makka Ina aya kumi na tisa

Aya tano za mwanzo wa sura hii ndio Qur'an ya mwanzo kushuka.

1 SOMA KWA JINA LA MOLA WAKO AMBAYE AMEUMBA

Yaani: Soma ukianza kwa jina la Mola wako. Na imesemwa pia kwamba: Soma ukiomba msaada kwa jina la Mola wako ambaye ameumba. Mwenyezi Mungu Mtukufu amejisifu kwetu kwa sifa hii ya kuumba ili kukumbusha neema. Kwani neema ya kuumbwa ndio neema ya kwanza kabisa, na ndio neema kubwa sana.

2 AMEMUUMBA MWANADAMU KUTOKANA NA PANDE LA DAMU

Yaani: Amewaumba wanadamu. Pande la damu ni damu iliyoganda. Iwapo damu itachirizika, basi hiyo ni damu yenye kumwagika. Pande la damu ni hatua katika hatua za kuumbwa kwa mwanadamu tumboni mwa mama. Kwani huanza kuumbwa akiwa ni tone la manii, kisha hubadilika kwa uwezo wa Mwenyezi Mungu na kuwa pande la damu lililo kama donge la damu iliyoganda. Kisha anakuwa kama pande la nyama iliyotafunwa. Kisha hudhihiri katika nyama hiyo maumbile kamili.

3 SOMA NA ILHALI MOLA WAKO NDIYE TU MKARIMU SANA

Tekeleza jambo la kusoma uliloamrisha. Na Mola wako

ambaye amekuamrisha kusoma ndiye mkarimu sana. Miongoni mwa ukarimu wake ni kukuwezesha wewe kusoma ilhali hukuwa ukijua kuandika wala kusoma kilichoandikwa.

4 AMBAYE AMEFUNDISHA KWA KALAMU

Mwenyezi Mungu amefundisha mwanadamu kuandika kwa kalamu. Kalamu ni neema kubwa kutoka kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu. Kwani lau kama si kalamu, dini isingesimama na maisha yasingetengema. Mwenyezi Mungu, kwa kalamu, amewatoa watu kutoka katika kiza cha ujinga kwenda kwenye mwangaza wa elimu. Elimu, hekima, habari za watu wa zamani na maneno yao, vitabu vya Mwenyezi Mungu vilivyoteremshwa havikukusanywa, havikuandikwa na kudhibitiwa, ila tu kwa kuandika. Lau wewe ungeutafakari ulimwengu ambao hauna kalamu wala kuandika wala vitabu, basi usingeweza kuona ila ulimwengu ambao ujinga umekita vigingi vyake ndani yake. Haziwezi kuhama ndani ya ulimwengu huo elimu za watu wa zamani, majaribio yao, ufasaha na fikra zao kwenda kwa watu wengine. Pia, hayo hayawezi kuhama kutoka katika mji kwenda mji mwingine ila kwa uchache sana, pamoja na upungufu na upotoshaji. Kisha yatakoma na kwisha kadiri zama zinavyokwenda, na hayatakuwepo kabisa. Ama unapokuwepo uandishi, basi elimu na maarifa ya jamii hubaki na kisha huendelezwa na kuongezeka mpaka kiwango ambacho Mwenyezi Mungu anakitaka. Na kwa hiyo, maendeleo yanakua, fikra zinapanuka, dini zinahifadhiwa na uongofu unasambazwa. Bila shaka, ni kwa ajili hiyo ndio Mwenyezi Mungu Mtukufu, alianzisha mahubiri ya Uislam kwa kuwaita watu kwenye: **1**) Kusoma na kuandika. **2**) Kuwahimiza juu ya hayo. **3**) Kuweka wazi kuwa mawili hayo ni katika alama za uwezo wa Mwenyezi Mungu kwa viumbe wake na ni rehema yake kwao. **4**) Kuweka wazi kuwa Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ambaye ni Mwarabu asiyeweza kuandika wala kusoma kilichoandikwa, amekuja. Muujiza wake ni Qur'an inayosomwa na kitabu kinachoandikwa na kwamba yeye kwa hayo atauhamisha umma wake kutoka katika hali ya ujinga kwenda kwenye hali ya elimu kwa fani zake zote, kama alivyosema Mwenyezi Mungu Mtukufu akidhihirisha neema yake kwa hilo aliposema kuwa: "Yeye (Mwenyezi Mungu) ndiye aliyempeleka, kwa watu ambao hawajui kusoma wala kuandika, Mjumbe miongoni mwao, akiwasomea aya zake na akiwatakasaa, na akiwafundisha kitabu na hekima. Kwa hakika, kabla ya hapo walikuwa katika upotevu ulio wazi". *Sura Al-jum'a 62, aya 2.*

5 AMEMFUNDISHA MWANADAMU MAMBO AMBAYO HAKUYAJUA

Amemfundisha kwa njia ya kalamu mambo ambayo hakuwa akiyaelewa.

6 KWA HAKI, HAKIKA, MWANAADAMU HUVUKA MIPAKA Mwanadamu anavuka mipaka na kuonesha kiburi kwa Mola wake.

7 KWA VILE KUJIONA AMEJITOSHA Mwanadamu huvuka mpaka kwa kujiona ametosheka kwa sababu ya mali yake na nguvu zake.

8 HAKIKA, NI KWA MOLA WAKOTU MAREJEO Ni kwa Mwenyezi Mungu tu marejeo si kwa mwengine.

9 JE, UMEMUONA AMBAYE ANAMKATAZA MJA PINDI ANAPOSWALI?

Ambaye anakataza ni Abuujahl, na mja (anayekatazwa) ni Mtume Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani.

11 JE, UNAONAJE IKIWA YUKO JUU YA UONGOFU? Mwenyezi Mungu hapa anamkusudia mja anayekatazwa wakati anaposwali, naye ni Mtume Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani.

12 AU AKIAMRISHA UCHAMUNGU? Yaani: Au akiamrisha kufanya utakaso, kumpwekesha Mwenyezi Mungu na kutenda matendo mema, mambo ambayo kwayo mtu hujikinga na moto (wa Jahanamu).

13 JE, UNAONAJE IKIWA ATAKADHIBISHA NA AKAKATAA?

Mwenyezi Mungu hapa anamkusudia Abuujahl aliyekadhibisha yale aliyokuja nayo Mjumbe wa Mwenyezi Mungu na akakataa kuamini.

14 HIVI HAJUI KUWA MWENYEZI MUNGU ANAONA? Maana ni kwamba: Hivi hajui kuwa Mwenyezi Mungu anazifahamu vyema hali zake zote, na kwahiyo, atamlipa juu ya hayo? Sasa kama ni hivyo, vipi afanye ujasiri wa kufanya hayo aliyothubutu kuyafanya?

15 NA AKOME. NINA APA KUWA KAMA HATOKOMA, TUTAMKOKOTA KWA UTOSI WAKE Yaani: Nina'apa kwa Mwenyezi Mungu kuwa akitokoma na kutoacha hayo aliyonayo, basi tutamshika utosi wake na kumkokota kumpeleka motoni. Utosi (Naaswia) ni nywele za mbele za kichwa.

16 UTOSI ULIO MRONGO, WENYE MAKOSA Mwenye utosi huo ni muongo, mwenye makosa, mzembe wa kufanya madhambi.

17 BASI NA AITE WANACHAMA WAKE Yaani: Awaite watu wa klabu yake. Klabu ni Baraza ambayo watu wanakaa, na ndugu na jamaa wanakusanyika. Maana ni kwamba: Na awaite hao watu wake ili wamsaidie na

wamnusuru. Yasemekana kwamba Abuujahl alimwambia Mtume wa Mwenyezi Mungu kuwa: "Hivi unanitisha na ilhali mimi, kati ya watu wa jangwa hili, nina Baraza ya watu wengi sana?". Kwa sababu hiyo, ikashuka aya hii.

18 TUTAWAITA MAZABANIA Maana: Tutawaita malaika wakali na wenye nguvu, ili wamkamate na kumtumbukiza katika moto mkali sana.

19 HAPANA. USIMTII NA SWALI NA JIKURUBISHE Usimtii katika jambo la kuacha Swala analokuitia. Swali kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, usimjali yeye na usiyajali makatazo yake. Jikurubishe kwa Mwenyezi Mungu Mtukufu kwa kumtii na kumwabudu.

SURATUL QADR (93)

Ni ya Makka Ina aya tano

1 HAKIKA, SISI TUMEITEREMSHA KATIKA USIKU WA HADHI Maana ya iliyoteremshwa ni Qur'an. Qur'an iliteremshwa yote kutoka katika Ubao Uliohifadhiwa kuja kwenye mbingu iliyo karibu na dunia katika usiku wenye hadhi kubwa. Qur'an, katika kipindi cha miaka ishirini na tatu, ilikuwa ikishuka kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kwa vipande vipande kulingana na mahitaji. Usiku wenye hadhi ni usiku katika usiku wa mwezi wa Ramadhani ambao Qur'an iliteremshwa ndani yake. Hadithi za Mtume zimetofautiana katika kuuainisha usiku huo.

2 NI LIPI LILILOKUFAHAMISHA, NI UPI HUO USIKU WA HADHI? Usiku huo umeitwa " Usiku wa Hadhi" kwa sababu: 1) Mwenyezi Mungu Mtukufu anakadiria ndani yake mambo anayoyataka mpaka mwaka unaofuata. Pia imesemwa kuwa umeitwa kwa jina hilo kwa sababu ya: 2) Ukubwa wa hadhi na utukufu wake.

3 USIKU WA HADHI NI BORA KULIKO MIEZI ELFU Maana ni kwamba: Kufanya amali njema ndani yake, na ilhali usiku huo ni mmoja tu, ni bora kuliko kutenda amali katika miezi elfu.

4 HUSHUKA MALAIKA NA ROHO NDANI YAKE KWA IDHINII YA MOLA WAO KWA AJILI YA KILA JAMBO Malaika wanashuka na kila jambo kutoka mbinguni kuja ardhini. Roho ni Jibril Amani iwe juu yake.

5 NI AMANI TUPU USIKU HUO MPAKA KUCHOMOZA KWA ALFAJIRI Haukuwa usiku huo ila ni salama tu. Usiku wote ni kheri, hamna ubaya ndani yake. Amesema Mujahidi kuwa: "Huo ni usiku ulio salama. Shetani hawezi kufanya ndani yake ubaya wala maudhi

سُورَةُ الْقَدَرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدَرِ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدَرِ ۝
 لَيْلَةُ الْقَدَرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۝ نَزَّلَ الْمَلَكُ وَالرُّوحُ
 فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ۝ سَلَّمَ هِيَ حَتَّىٰ مَطَلَعِ الْفَجْرِ ۝

سُورَةُ الْبَيِّنَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ
 حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ۝ رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً ۝
 فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ ۝ وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ
 بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَةُ ۝ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ
 لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ
 الْقِيمَةِ ۝ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ
 فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ۝ إِنَّ
 الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ۝

yooyote". Na Ash-sha'biy amesema kuwa: "Maana ya amani hiyo ni Malaika kuwaombea amani watu wa misikitihi tokea kuzama kwa jua mpaka kuchomoza kwa alfajiri". Hakusiti kushuka kwao kundi baada ya kundi jingine mpaka kuchomoza kwa alfajiri.

SURATUL-BAYYINA (98)

Ni ya Makka Ina aya nane

1 WALE AMBAO WAMEKUFURU KATIKA WATU WA KITABU NA WASHIRIKINA HAWATAJINASUA MPAKA IWAJIE HOJA ILIYO WAZI Watu wa kitabu ni Wayahudi na Wasawara. Washirikina ni washirikina wa Kiarabu wanaoabudu masanamu. Hoja iliyo wazi ni kila kinachoiweka wazi haki, na maana yake hapa ni: **1)** Qur'an au. **2)** Mtume Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. Maana ya aya ni kwamba Mwenyezi Mungu Mtukufu anaeleza habari za makafiri kwamba wao hawataacha: **1)** Ukafiri wao. **2)** Kumshirikisha kwao Mwenyezi Mungu. **3)** Kutofautiana kwao katika dini mpaka Mwenyezi Mungu awapeleke

kile ambacho: **a)** Kitawawekea wazi haki ikawa mbali na batili katika itikadi na dini zao, na. **b)** Kitawawekea wazi upotofu wao na kuwa mbali kwao na usahihi kwa sababu ya: **1)** Muda kuwa mrefu. **2)** Umbali wao na zama za Mitume, na. **3)** Kupotosha vitabu vya mbinguni vilivyokuwa mikononi mwao.

Hoja hiyo iliyo wazi ni Mtume Muhammad pamoja na kitabu alichokuja nacho. Kitabu hicho kimewawekea wazi upotofu na ujinga wao na kuwaita kwenye imani.

2 MJUMBE ATOKAYE KWA MWENYEZI MUNGU ANAYESOMA NYARAKA TAKATIFU Mjumbe mwenyewe

ni Mtume Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, aliyewajia akiwa ametumwa na Mwenyezi Mungu Mtukufu. Mtume alikuwa anawasomea Qur'an iliyokuwa imeandikwa katika nyaraka hizo. Alikuwa akiwasomea kwa kuhifadhi kwa moyo na sio kwa kusoma maandishi. Nyaraka hizo zimetakaswa na uongo, utata na ukafiri. Bali humo mna haki iliyo wazi, inayowabainishia watu wa kitabu na washirikina kila jambo la dini linalowatatiza. Katika nyaraka hizo, hamna upotoshaji au utata, bali yaliyomo humo ni maneno ya Mwenyezi Mungu ya kweli.

3 HUMO MNA MAANDISHI YALIYO NYOOKA Muradi wa maandishi ni aya na sheria ambazo zimeandikwa humo. Maandishi yaliyo nyooka maana yake ni kwamba

maandishi hayo yamenyooka, yamekaa sawasawa, yako madhubuti na hayana kuukwepa ukweli. Bali yote yaliyomo ndani yake ni wema, uogofu na hekima kama alivyosema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: "Sifa njema anazistahiki Mwenyezi Mungu ambaye amemeremshia Mja wake kitabu, na hakukifanya kikawa na utenge, kikiwa kimenyooka, ili kitoe onyo la adhabu kali itokayo kwake na kiwape habari njema waumini ambao wanafanya mema kwamba watapata malipo mazuri". *Sura Al-kahf 18, aya 1-2.* Mwenye kuzifuata aya hizo atakuwa katika njia ya Mwenyezi Mungu iliyonyooka.

4 NA WALE AMBAO WAMEPEWA KITABU, HAWAKUFARAKANA ILA TU BAADA YA KUJIWA NA HOJA ILIYO WAZI

Maana ni kwamba: Kufarakana na kutofautiana kwao hakukutokana na kutatizwa na mambo, bali kulipatikana baada ya haki na sawa kudhiringi na kuwa wazi. Halafu Mwenyezi Mungu alimpeleka Mtume Muhammad. Sasa Mtume alipopeleka, walifaraka kuhuza yeye na wakatofautiana.

Baadhi yao wakamwamini na wengine wakamkana. Walitakiwa wawe juu ya njia moja ya kufuata dini ya Mwenyezi Mungu na kumfuata Mtume ambaye amewajia kutoka kwa Mwenyezi Mungu, akiwa anasadikisha yale waliyo nayo.

5) NA HAWAKUAMRISHWA ILA TU WAMWABUDU MWENYEZI MUNGU (MMOJA) WAKIMTAKASIA YEYE TU DINI, WAKIZIEPUKA DINI ZOTE POTOFU NA KUELEKEA KWENYE DINI ILIYO SAWA, NA WADUMISHE SALA NA WATOE ZAKA. NA HIYO NDIYO DINI ILIYO NYOOKA Maana ni kwamba: Hapana vingine isipokuwa kwamba imewajia wao Qur'an kutoka kwa Mwenyezi Mungu ili: **1)** Washikamane na kumwabudu Mwenyezi Mungu. **2)** Ibadu zao ziwe safi. **3)** Wasikishirikishe na Mwenyezi Mungu kitu chochote. **4)** Wazifanye nafsi zao ni zenye kutakata katika dini kwa ajili ya Mwenyezi Mungu. **5)** Waziache dini zote waelekee kwenye Uislamu. **6)** Watekeleze swala katika nyakati zake katika njia ambayo Mwenyezi Mungu anairidhia. **7)** Watoe zaka kwa wanaostahiki kupewa.

Haya ambayo wameamrisha yanahitaji kuungana na kuafikiana, na sio kugombana na kutengana. Kwani Mtume Muhammad amekuja na mfano wa yale ambayo Mitume wengine wameamrisha kwayo. Dini hiyo ya kuitakasa ibada kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, kuacha vile vyote vinavyoabudiwa badala ya Mwenyezi Mungu, kutekeleza swala kwa ajili ya Mwenyezi Mungu katika nyakati zake na kutoa zaka kwa waja wa Mwenyezi Mungu wenye shida, hii ndio dini ya mila iliyonyooka.

6) HAKIKA, WALE WALIOKUFURU KATIKA WATU WA KITABU NA WASHRIKINA WATAKUWA KATIKA MOTO WA JAHANAMU WAKIISHI MILELE HUMO. HAO TU NDIO VIUMBE WABAYA Yaani: Marejeo yao ni motoni, hawatatoka humo na hawatakufa. Wao ni viumbe waovu hivi sasa kwa sababu wameiacha haki kwa husda na kwa dhulma, na kwa hiyo watakuwa viumbe wabaya huko mwisho.

7) HAKIKA, WALE AMBAO WAMEAMINI NA KUTENDA MATENDO MEMA, HAO TU NDIO VIUMBE WEMA Hao ni viumbe wema hivi sasa na baadae.

8) MALIPO YAO MBELE YA MOLA WAO NI BUSTANI ZA UKAAZI WA MILELE, INAYOPITA CHINI YAKE MITO WAKIISHI MILELE HUMO. MWENYEZI MUNGU AMEWARIDHIA NA WAO

WAMEMRIDHIA. HAYO NI KWA YULE AMBAYE AMEMUOGOPA MOLA WAKE Malipo yao, kulingana na imani na matendo mema waliyofanya, ni bustani za ukaazi ambazo chini ya miti na nyumba zake inapita mito. Hawatatoka humo, hawatahama na hawatakufa. Bali wao watadumu katika neema zake, wataendelea kuburudika katika ladha zake milele na milele. Neema zao hazina ukomo. Mwenyezi Mungu amekuwa radhi nao kwa sababu wametii maamrisha yake na kuzikubali sheria zake. Na wao wamemridhia Mwenyezi Mungu kwakuwa, katika mambo waliyokuwa wakiyataka, wamepata mambo ambayo hakuna jicho ambalo limewahi kuyaona, wala hapana sikio ambalo limewahi kuyasikia na wala hayajapita katika fikra za mtu yeyote. Malipo na radhi hizo atazipata yule ambaye kumepatikana kwake kumuogopa Mwenyezi Mungu Mtukufu hapa duniani, na akaacha kumuasi kwa sababu ya kuogopa huko.

SURATUZ-ZILZALA (99)

Ni ya Makka Ina aya nane

1) PINDI ARDHI ITAKAPOTETEMESHA KUTETEMESHA KWAKE Pindi Ardhi itakapotetemeshwa kutetemeshwa kwa nguvu. Kwani itatetemeka mpaka kila kitu kilicho juu yake kivunjike.

2) NA ARDHI IKATOA MIZIGO YAKE Ardhi itatoa nje maiti, vitu mbali mbali vilivyozikwa ndani yake na yote yaliyotendwa juu ya mgongo wake. Amepokea Imam Muslim (Hadithi Na. 1683) na Tirmidhy (Hadithi Na. 2134) na kunakili kutoka kwa Abuhrirah, Mwenyezi Mungu amuwie radhi, akisema kuwa: "Amesema Mjumbe wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kwamba: Itatapika ardhi vipande vya ini lake mfano wa sahani za dhahabu na fedha. Na atakuja muuaji na kusema: Kwa sababu ya hii, niliua. Na atakuja mkataji wa udugu na kusema: Kwa sababu ya hii, nimeukata udugu wangu. Na atakuja mwizi na kusema: Kwa sababu ya hii, ulikatwa mkono wangu. Kisha wataacha na hawatachukua kitu chochote". Ama maiti, ardhi itawatoa katika Mfuluzio wa pili.

3) NA AKASEMA MWANAADAMU: INA NINI? Atasema kila mmoja katika watu, kutokana na kufazaishwa na kushtushwa na jambo la Qiyama, kwamba: Ni kwa sababu gani ardhi imetetemeshwa na kutoa nje mizigo yake?

4) SIKU HIYO ITASIMULIA HABARI ZAKE Ardhi itaeleza habari zake na

جَزَاءُ هُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْ ذَلِكَ لِمَنْ حَسِيَ رَبُّهُ ۗ

سُورَةُ الزَّلْزَلَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۙ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ۙ
 وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ۚ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ۗ
 يَا نَبِيَّ رَبِّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ۗ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا
 لِيُرَوْا أَعْمَلَهُمْ ۗ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا
 يَرَهُ ۗ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۗ

سُورَةُ الْعَنْدَابِيَّتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَالْعَنْدَابِيَّتِ صَبِيحًا ۙ فَالْمُورِيَّتِ قَدْحًا ۙ فَالْمُعِيرَاتِ صُبْحًا
 ۙ فَاتْرُنَّ بِهِ نَقْعًا ۙ فَوْسَطْنِ بِهِ جَمْعًا ۙ إِنَّ الْإِنْسَانَ
 لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ۗ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ۗ وَإِنَّهُ لِحُبِّ
 الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ۗ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعِثَ رَمًا فِي الْقُبُورِ ۙ

itazitungumza kheri na shari zilizotendwa juu yake. Mwenyezi Mungu ataitamkisha ardhi ili iwe shahidi juu ya waja.

5 KWA SABABU MOLA AMEIPA WAHYI Ardhi itazungumza habari zake kwa wahyi (ufunuo) wa Mwenyezi Mungu na kuipa kwake idhini izungumze na ishuhudie.

6 SIKU HIYO WATU WATATOKA WAKIWA TOFAUTI ILI WAONESHWE MATENDO YAO Watu watatoka makaburini mwao kwenda mahali pa kuhisabiwa, wakiwa katika hali tofauti. Baadhi yao watakuwa katika amani, na baadhi wengine watakuwa katika hofu. Baadhi yao watakuwa na rangi nyeupe ya watu wa pepo, na baadhi wengine watakuwa na rangi nyeusi ya watu wa motoni. Baadhi yao wataondoka kuelekea upande wa kulia, na baadhi wengine wataelekea upande wa kushoto, pamoja na kugawanyika na kutofautiana kwao katika dini na matendo, ili Mwenyezi Mungu awaoneshe bayana matendo yao. Na imesemwa kuwa: Ili waone malipo ya matendo yao.

7 BASI ATAKAYETENDA KHERI UZITO WA CHEMBE, ATAIONA Yaani: Atakayefanya

kheri hapa duniani hata iwe ndogo kiasi gani ataiona kheri hiyo Siku ya Qiyama katika kitabu chake, na ataufurahia. Au ataiona kheri kwa macho yake ikiwa imetandazwa mbele yake.

8 NA ATAKAYETENDA SHARI UZITO WA CHEMBE, ATAIONA Na vilevile atakayefanya shari hapa duniani hata iwe ndogo kiasi gani, ataiona shari hiyo siku ya Qiyama na itamhuzunisha. Na inawezekana Mwenyezi Mungu akasamehe. Chembe (*Dharra*) ni lile vumbi linaloonekana katika mionzi ya jua. Amesimulia Ibnujarir na Ibnu abii Hatim (*Al-ahaadiith Al-mukhtaara, Hadithi Na. 2243*) wakisema kuwa: "Alisema Abuubakar: Ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu, hivi mimi nitaiona shari ya uzito wa chembe niliyotenda? Mtume akasema: Ewe Abubakar, je, umeyaona yale ambayo unayachukia hapa duniani ambayo unayaona? Yakiwa katika viyasi vikubwa vya vitu vidogo katika shari, na utawekewa akiba viyasi vingi vya vitu vidogo katika kheri, mpaka ulipwe siku ya Qiyama.

Na amesimulia Bukhari (*Hadithi Na. 2648*) na Muslim (*Hadithi Na. 1647*) wakinakili kutoka kwa Abu Hurairah kwamba: "Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: Farasi ni wa watu watatu: **1**) Kwa mtu ni malipo, na **2**) Kwa mtu ni Sitara, na **3**) Kwa mtu ni madhambi". Isome hadithi hiyo. Na katika hiyo hiyo, amesema (Abuu Huraira kuwa): Aliulizwa (Mtume) kuhusu punda, akasema: Haikuteremshwa juu yangu kuhusu punda isipokuwa tu aya hii ambayo imekusanya maana mengi na ya pekee: "Atakayetenda matendo ambayo ni kiasi cha (uzito wa) kitu kidogo sana kheri ataiona, na atakayetenda matendo yenye kulingana na kiasi cha (uzito wa) kitu kidogo sana shari ataiona".

SURATUL-AADIYAAT (100)

Ni ya Makka Ina aya kumi na moja

1 NINA APA KWA WENYE KWENDA MBIO HUKU WANAHEMA Muradi wa hao wenye kwenda mbio ni farasi, wakiwa na wapandaji wake wanaoipigania dini ya Mwenyezi Mungu, wanaokwenda mbio kuwafuata maadui wa kikafiri wanaompinga Mwenyezi Mungu na Mtume wake. Na imesemwa pia kuwa muradi wake ni ngamia ambao wanakwenda mwendo wa kasi wakiwa wamewachukua mahujaji kutoka Arafa kuelekea Muzdalifah mahali ambapo mahujaji wote wanakusanyika. Kauli ya kwanza ndio sahihi

zaidi. Dhabhan (Kwenda mbio) ni aina ya mwendo na ukimbiaji. Amesema Alfarraa'i kuwa: Dhab'han (Kuhema) ni sauti ya pumzi za farasi pindi wanapokwenda mbio.

2 HALAFU WENYE KUPIGA KWATO ZAO WAKIWASHA MOTO Hao ni farasi wakati, wakiipiga kwa kwato zao ardhi iliyo ngumu, wanawasha moto na kutoka cheche katika kwato hizo.

3 KISHA WENYE KUSHAMBULIA GHAFLA ASUBUHI Ambao wanawashambulia maadui wakati wa asubuhi.

4 WAKATIFUA VUMBI WAKATI HUO Vumbii lenyewe ni vumbi ambalo wamelitimuwa katika uso wa maadui wakati wa vita.

5 WAKALIINGILIA KATI KUNDI KWA VUMBI HILO Kutokana na kwenda mbio kwao, wamekuwa katikati ya maadui wakiwa wamekusanyika mahali hapo kwa wingi.

6 KWA HAKIKA, MWANADAMU NI MKAIDI SANA KWA MOLA WAKE Mwenye kukaidi ni yule mwenye kukufuru na kuzikana sana neema za mola wake.

7 NA HAKIKA, YEYE JUU YA HILO NI MWENYE KUSHUHUDIA Kwa hakika, mwanada mu juu ya ukaidi wake ni shuhuda anayeishuhudia nafsi yake ukanushaji na ukafiri, kwa sababu ya kuonekana dhahiri athari ya ukanushaji huo juu yake.

8 NA HAKIKA, YEYE KWA KUPENDA MALI NI MWENYE NGUVU Maana ni kwamba: Kwa hakika, mwanadamu kutokana na kupenda mali ni mwenye nguvu. Anafanya juhudi kubwa katika kutafuta na kuihangaikwa mali na hutoa juhudi zake zote katika hilo.

9 HIVI HAJUI WAKATI VITAKAPOFUKULIWA VILIVYO MAKABURINI? Maiti walio makaburini watafukuliwa, kutafutwa na kutolewa

10 NA YAKAPAMBANULIWA YALIYO KATIKA NYOYO Kheri na shari zilizomo ndani ya nyoyo zitapambanuliwa na kutenganishwa.

11 HAKIKA, MOLA WAO SIKU HIYO NI MWENYE KUWAJUA VILIVYO Maana ni kwamba: Hakika, Mola wa wenye kufufuliwa anawajua vizuri. Jambo lao lolote halijifichi kwake katika siku hiyo na siku nyinginezo. Bali atawalipa siku hiyo. Maana ni kwamba: Iwapo wanalielewa hilo, hakitakiwi kupenda mali kuwashughulisha wasimshukuru Mola wao, kumwabudu na kutenda matendo kwa ajili ya siku ya kufufuliwa.

SURATUL-QAARIAH (101)

Ni ya Makka Ina aya kumi na moja

1 KIGONGACHO *Al-qaariah* (Kigongacho) ni mojawapo ya majina ya Siku ya Qiyama, kwa vile Qiyama kitazigonga nyoyo kwa fazaa, au kitawagonga maadui wa Mwenyezi Mungu kwa adhabu.

2 NI NINI KIGONGACHO? Swali hili lina lengo la kuonesha ukubwa na uzito wa suala la Qiyama. Yaani: Ni kitu gani hicho?

3 NA NI NINI KILICHOKUJULISHA, NI NINI KIGONGACHO? Swali hili ni sisitizo la kuonesha ukubwa wa msukosuko wa Qiyama na tishio lake kubwa. Maana ni kwamba: Na ni kitu gani kilichokujulisha, ni nini hali ya hicho kigongacho?

4 SIKU WATU WATAKAPOKUWA KAMA VIPEPEO WALIOSAMBAZWA Vipepeo ni wadudu maarufu wanaoruka. Pia yasemekana kuwa wanaingia katika neno hilo wadudu wote wanaoruka, kama vile mbu na nzige. Muradi wa waliosambazwa ni waliotawanyika na kuzagaa. Na huu ni ufananisho wa hali ya watu itakavyokuwa wakati wa kutoka kwao makaburini. Watatembea kila upande bila ya muelekeo kutokana na ukubwa wa msukosuko mpaka watakapokusanywa kwenye kisimamo.

5 NA MILIMA ITAKAPOKUWA KAMA SUFI ILIYOTIWA NAKSHI Yaani: Milima itakuwa kama sufi iliyotiwa rangi mbali mbali ambayo imechambuliwa kwa *nadfu* (mashine ndogo ya mkononi) Hii ni kwa sababu milima itapasuka pasuka na kupeperuka, kama Mwenyezi Mungu alivyosema katika kauli yake isemayo kwamba "Na milima itakapoendeshwa (itakapo peperushwa)", Sura Attakwiir 81, aya 3, na kauli yake "Na milima ikawa rundo la mchanga ulioachana" Sura Al-muzzammil 73, aya14. Kisha Mwenyezi Mungu akazielezea hali za watu kwa jumla na kugawanyika kwao makundi mawili, akasema kwamba:

6 BASI AMA YULE AMBAYE MIZANI YAKE ITAKUWA NZITO Mizani hiyo ni matendo yake mema. Na kilichokusudiwa ni kuwa matendo yake mema yatakuwa mazito na kuuzidi upande wa mizani ya matendo yake maovu.

7 BASI HUYO ATAKUWA KATIKA MAISHA YANAYORIDHISHA Yaani: Atakuwa katika maisha maridhawa atakayoyaridhia atakaye yapata. Neno "maisha" ni tamko lenye kukusanya neema zilizoko Peponi.

8 NA AMA YULE AMBAYE MIZANI YAKE ITAKUWA NYEPESI Yaani: Ama mtu ambaye maovu yake yamekuwa mazito kuliko mema yake, au alikuwa hana mema yanayoweza kuzingatiwa.

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ ۙ إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ﴿١١﴾

سُورَةُ الْقَارِعَةِ ﴿١٠﴾ يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿٩﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْقَارِعَةُ ﴿١﴾ مَا الْقَارِعَةُ ﴿٢﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ﴿٣﴾
 يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ﴿٤﴾ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴿٥﴾ فَأَمَّا مَنْ نَقَلَ مَوَازِينَهُ ﴿٦﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٧﴾
 وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴿٨﴾ فَأُمَّهُ هَادِيَةٌ ﴿٩﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ ﴿١٠﴾ نَارُ حَامِيَةٍ ﴿١١﴾

سُورَةُ التَّكْوِينِ ﴿١٠﴾ يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿٩﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 أَلَمْ نَكْمِ الْأَكْثَرُ ﴿١﴾ حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ﴿٢﴾ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ ﴿٥﴾ عِلْمَ الْيَقِينِ ﴿٦﴾ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ﴿٧﴾ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ﴿٨﴾ ثُمَّ لَتَسْتَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴿٩﴾

9 BASI MAMA YAKE NI SHIMO (LA JAHANNAM) Yaani: Makazi yake ni Jahannamu. Mwenyezi Mungu ameiita Jahanamu "Mama Yake", kwa sababu mtu huyo muovu atakimbilia humo kama mtoto anavyokimbilia kwa mama yake. Na Jahannamu imeitwa "Shimo", kwa sababu mtu huyo muovu atatumbukia humo pamoja na urefu wa kina chake.

10 NA NI NINI KILICHOKUJULISHA, NI NINI SHIMO HILO? Swali hili ni kwa ajili ya kutisha na kuhofisha kwa kubainisha kuwa shimo hilo haliko katika hali ya kawaida iliyo zoelezeka kiasi kwamba uhalisia wake haujulikani.

11 NI MOTO MKALI SANA Joto na uchomaji wake vimefikia kiwango cha juu kabisa.

SURATU -TTAKAATHUR (102)

Ni ya Makka Ina aya nane

Amepokea Muslim (Hadithi Na. 5258), At-tirmidhyu (Hadithi Na. 2264) na An-nasa'iyi (Hadithi Na. 3555) wakinukulu kutoka kwa Abdallah Bin Ash-shikh-khiir akisesema kuwa:

"Nilifika kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, nikamkuta anasoma "Al-haakumu t-takaathur". Na katika mapokezi mengine, amenukuliwa (Abdallah Bin Ash-shikh-khiir) akisema kuwa: " Nikamkuta (Mtume) ameteremshiwa "Al-haakumu t-takaathur" na ilhali anasema: Eti mwanadamu anasema: Mali yangu, mali yangu! Kwani wewe (mwanadamu), katika ulivyomiliki, una mali zaidi ya ulivyokwisha kula ukamaliza?".

1 UMEKUSHUGHULISHENI WINGI Yaani: Umekushughulisheni kujifaharisha kwa wingi wa mali na watoto, kushindana na kutoa juhudi nyingi katika kuyatafuta, na mkaacha kumtii Mwenyezi Mungu na kufanya matendo ya Akhera.

2 MPAKA MKAYAZURU MAKABURI Yaani: Mmeshughulika na hayo mpaka kifo kikawafika ilhali mkiwa mmo katika hali hiyo.

3 HAPANA. PUNDE MTAJUA Hili ni kemeo kwao ili waache kuuhanika wingi huo, pia ni uzinduzi kuwa wataujua mwisho mbaya wa tendo hilo siku ya Qiyama.

4 KISHA HAPANA. PUNDE MTAJUA Kurudia huku ni kwa ajili ya kutia uzito na kusisitiza.

5 HAPANA. LAU KAMA MNGELIJUA UJUZI WA YAKINI Yaani: Lau kama mngelilijua ujuzi wa yakini jambo mnaloliendea kama mnavyoyajua kwa yakini mambo yenu ya duniani, basi hilo lingelikushughulisheni na mngeacha kutafuta wingi na kujifaharisha, na msingeacha kulishughulikia jambo hilo kubwa la kumtii Mwenyezi Mungu.

6 KWA YAKINI, MTAIONA JAHANAMU Mtauona moto huko akhera.

7 KISHA MTAIONA KWA JICHO LA YAKINI Yaani: Kisha mtauona moto kuona kwa yakini; kwa macho yenu. Yasemekana kuwa maana ya maelezo haya ni kwamba hii taarifa ya kubaki kwao motoni, kwa maana kuwa uonaji huo ni wa kudumu, unaoendelea.

8 KISHA , KWA YAKINI, MTAULIZWA SIKU HIYO KUHUSU NEEMA Yaani: Mtaulizwa kuhusu neema za hapa duniani ambazo zimekushughulisheni na mkaacha matendo ya Akhera. Na yasemekana kuwa watu wataulizwa kuhusu amani, afya, muda, vyakula na vinywaji vitamu, vinywaji baridi, vivuli vya makazi na neema nyingine zisizokuwa hizo. Amepokea Ibnu-abiy Shaiba (Musnad Ibn-abii Shaiba, Hadithi Na. 34345) na Ahmad (Hadithi Na. 22532) wakinukulu kutoka kwa Mahmud Bin Lubaid akisema: kuwa ilipoteremka "

UMEKUSHUGHULISHENI WINGI ", Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, aliisoma (sura hii) mpaka akafika "KISHA MTAULIZWA SIKU HIYO KUHUSU NEEMA". (Swahaba) Walisema: Ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu, ni neema zipi tutakazoulizwa? Kwani hakuna vingine isipokuwa kwamba (hivyo tulivyo navyo) ni vyeusi viwili; maji na tende, na panga zetu ziko shingoni mwetu, na adui yupo. Ni neema zipi tutaaulizwa? (Mtume) Akasema: Mtaulizwa hayo. Na amepokea Muslim na Watunzi wa vitabu vya Sunna wakinukulu kutoka kwa Abu Hurairah akisema kuwa: "Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alitoka. Ghafila, akakutana na Abubakar na Omar na kuwauliza: Ni nini kilichokutoeni majumbani mwenu wakati huu? Wakasema: Ni njaa ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu. Mtume akasema: Nina apa kwa yule ambaye nafsi yangu iko mkononi mwake kwamba hicho kilichokutoeni ndicho nami kimenitoa Basi twendeni. Wakaondoka pamoja naye. Walimfuata mtu mmoja katika Answare, lakini hakuwepo nyumbani kwake. Mke (wa Answare huyo) alipomuona Mtume, alimwambia: Karibu. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akasema : Fulani yuko wapi? (Yule mwanamke) Akasema: Amekwenda kututafutia maji. Mara akafika yule Answare, akamtazama Mtume na Swahaba wake wawili na kusema: "Sifa njema anazistahiki Mwenyezi Mungu. Leo hakuna aliyepata ugeni bora zaidi yangu". Akatoka na kurudi na kole la tende zinazoaanza kuiva (tosa) na akawaambia: Kuleni hizi. Kisha akachukua kisu. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akamwambia: (Kama unakwenda kuchinja) Usichinje mnyama anayenyonyesha. Akawachinja, wakala mbuzi na lile kole la tende na wakanywa. Waliposhiba na kukata kiu, Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akamwambia Abuubakar na Omar kwamba: Nina apa kwa yule ambaye nafsi yangu iko mkononi mwake kwamba kwa yakini mtaulizwa neema hii Siku ya Qiyama". *Sahih Muslim, Hadithi Na. 3799. Tirmidhiy, Hadithi Na. 2292.*

SURATUL-ASRI (103)

Ni ya Makka Ina aya tatu

1 NINA'APA KWA ALASIRI Mwenyezi Mungu Mtukufu ameapa kwa alasiri ambayo ni muda, kwa sababu ya mazingatio yaliyomo

ndani yake kutokana na kupita kwa usiku na mchana kwa mpangilio, kupishana kwa kiza na mwanga na kutengemaa kwa maisha na maslahi ya viumbe hai kunakotoka na hali hiyo. Kwani katika hayo, kuna ushahidi wa wazi unaomtambulisha Mtengeneza (Muumba) Mtukufu na kwamba yeye yu pekee. Muqatil amesema kuwa: "Kilichokusudiwa kwa neno "Alasiri" ni Swala ya Alasiri.

2 HAKIKA YA MWANADAMU YUMO KATIKA HASARA Neno hasara ni upungufu na kupotea kwa rasilimali (mtaji). Maana ni kwamba: Kila mwanadamu katika biashara, mihangaiko na kuutumia umri katika mambo ya dunia yumo katika upungufu na kujitenga na haki mpaka anaondoka duniani. Na hakuna yeyote anayetoka katika hasara hiyo isipokuwa tu wale waliotajwa katika kauli yake Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa:

3 ISIPOKUWA WALE WALIOAMINI NA WAKATENDA MEMA NA WAKAUSIANA HAKI NA WAKAUSIANA UVUMILIVU

Yaani: Isipokuwa wale ambao wamekusanya kati ya kumwamini Mwenyezi Mungu na kufanya mema. Hao wamo katika faida na si katika hasara, kwa sababu wametenda matendo ya akhera, na mambo ya dunia hayakuwafanya waache mambo ya akhera. Hawa ni kila muumini mwanaume na muumini mwanamke. Pia wakausiana wao kwa wao kushikamana na haki ambayo inawajibika kuisimamia na ambayo ni: **1)** Kumwamini Mwenyezi Mungu. **2)** Kumpwekesha Mwenyezi Mungu. **3)** Kutekeleza na kuzisimamia sheria alizoiweka Mwenyezi Mungu na. **4)** Kujiepusha na yale aliyoyakataza Mwenyezi Mungu.

Pia wakausiana kushikamana na: **1)** Uvumilivu wa kuacha kumuasi Mwenyezi Mungu Mtukufu. **2)** Uvumilivu wa kutekeleza mambo yake ya faradhi (wajibu). **3)** Uvumilivu juu ya mambo yanayouma ambayo Mwenyezi Mungu ameyakadiria kutokea.

Uvumilivu ni miongoni mwa mambo ya haki. Uvumilivu umetajwa baada ya kutajwa kwa kusiana na mambo ya haki kwa sababu : **1)** Uvumilivu una hadhi zaidi ya hayo. **2)** Daraja ya uvumilivu iko juu zaidi ya hayo. **3)** Watu wengi wanaosimamia haki hufanyiwa uadui, hivyo uvumilivu unahitajika.

سُورَةُ الْعَصْرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَصْرِ ① إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ② إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ ③

سُورَةُ الْهُجُرَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ ① الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ② يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ③ كَلَّا لَيُبَدِّنَ فِي الخَطْمَةِ ④ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الخَطْمَةُ ⑤ نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ ⑥ الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الآفَاقِ ⑦ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ ⑧ فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ ⑨

سُورَةُ الرَّحْمَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ① أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضَلُّلٍ ② وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ③ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ ④ فَجَعَلَهُمْ كَعَصِفٍ مَّاكُولٍ ⑤

SURA TUL-HUMAZAH (104)

Ni ya Makka Ina aya tisa

① **ADHABU NI KWA KILA MTETAJI, MSENGENYAJI** Maana ni kwamba: Fedheha au adhabu au hilaki ni kwa mtetaji. Mtetaji ni yule anayemsengenya mtu ilhali mwenyewe yupo. Na msengenya ni yule anayemteta mtu ilhali mwenyewe hayupo. Yasemekana kuwa Alhumazah ni yule anayewardhi watu anaokaa nao kwa matamshi mabaya, na Allumazah ni yule anayepindisha jicho lake kwa mtu aliyekaa naye na kutoa ishara kwa mkono wake au kichwa au nyusi zake (ikiwa ni ishara ya kiburi, dharau na kejeli).

② **AMBAYE AMEKUSANYA MALI NA KUZIHESABU** Huu ni ufafanuzi wa sababu za usengenya, utetaji na ukonyezaji wake. Sababu ni kiburi chake kilichotokana na utajiri wake, na kudhani kwake kwamba utajiri wake umempatia ubora na kwa hiyo watu wengine anawaona kuwa duni.

③ **ANADHANI KUWA MALI YAKE ITAMBAKISHA MILELE** Yaani: Anadhani

kuwa mali yake itamuacha hai, atadumu milele na hafi, kwa sababu ya ukubwa wa kiburi chake cha mali anazochuma. Kamwe hayatafakari yatakatoka baada ya kufa. Na yasemekana kuwa hiyo ni ishara isiyokuwa ya moja kwa moja kwenye matendo mema na kwamba matendo hayo mema ndiyo yatakatomfanya ayatendaye aishi milele katika maisha ya milele na sio mali.

④ **SI HIVYO. KWA YAKINI, ATATUPWA KATIKA KIVUNJAVUNJA** Mambo hayako kama anavyodhani. Bali atatupwa yeye na mali yake katika moto unaovunjavunja kila kinachotupwa humo na kukitekeza.

⑤ **NA NI NINI KILICHOKUJULISHA, NI NINI KIVUNJAVUNJA?** Yaani: Ni kitu gani hicho? Kama vile hicho ni kitu kisichofahamika na akili.

⑥ **NI MOTO WA MWENYEZI MUNGU ULIOWASHWA** Yaani: Huo ni moto wa Mwenyezi Mungu uliowashwa barabara kwa amri ya Mwenyezi Mungu Mtukufu.

⑦ **AMBAO UNAPANDA JUU YA NYOYO** Yaani: ukali wa Joto lake unafika kwenye nyoyo na kuzifunika. Zimetajwa mahsusi nyoyo pamoja na kuwa moto utafinika miili yao yote, kwa sababu nyoyoni ndipo mahali palipo na yale malengo potofu, nia chafu na tabia mbaya, kikiwemo kiburi na kuwadharau watu wema.

⑧ **MOTO HUO UMEFINIKWA JUU YAO** Yaani: Moto huo umewafinika, wamefungiwa milango yake yote. Hawawezi kutoka humo.

⑨ **KATIKA NGUZO NDEFU** Yaani: Watakuwa wamefungwa katika nguzo ndefu. Muqatil amesema kuwa: "Watafungiwa milango kisha milango hiyo itakazwa kwa vigingi vya chuma. awatafunguliwa mlango na haitaingia kwao raha yoyote".

SURATUL -FIIL (105)

Ni ya Makka Ina aya tano

① **HIVI HUKUONA NAMNA MOLA WAKO ALIVYOWAFANYA WENYE NDOVU?** Wenye ndovu ni wale watu wa Uhabeshi (Abisynia) waliokusudia kuibomoa Al-Kaaba. Yaani: Kwa yakini umelielewa, ewe Muhammad wewe pamoja na watu wa wakati wako na watakaokuja baada yao, tukio la Wenye Tembo, na jinsi Mwenyezi Mungu alivyowafanya! Wana nini basi hawa jamaa zako hawataki kumwamini Mwenyezi Mungu? Na Wenye Tembo ni Wakristo Wakihabeshi

waliotawala Yemen. Walitoka Yemen wakikusudia kuibomoa Al-kaaba. Walipofika Makkah, Mwenyezi Mungu aliwapelekea ndege waliotajwa ndani ya sura hii wakawateketeza. Ilikuwa ni dalili, alama, muujiza. Tukio hilo lilitokea kabla Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, hajapewa utume kwa miaka arobaini. Baadhi ya walioliona tukio hilo, walikuwa wako hai wakati Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, anapewa utume.

1 HIVI MWENYEZI MUNGU HAKUZIFANYA NJAMA ZAO KUPOTEA BURE?

Yaani: Je, Mwenyezi Mungu hakuvifanya vitimbi na juhudi zao za kutaka kubomoa *Al-kaaba* na kuvunja hadhi ya watu wake kutofanikiwa na kile walichokusudia mpaka wakashindwa kufika iliko *Al-kaaba* na kushindwa kufikia kukifanya kile walichokusudia? Bali Mwenyezi Mungu aliwateketeza, kama anavyoeleza katika sura hii. Maana ni kwamba: Ikiwa jamaa zako wanayaelewa haya, wana nini basi hawaogopi Mwenyezi Mungu kuwateremshia adhabu yake, ilhali wao wanampinga Mjumbe wake na kitabu chake, na wanawazuia watu kuamini?.

2 NA AKAWAPELEKEA NDEGE MAKUNDI KWA MAKUNDI?

Aliwapelekea makundi yaliyosambaa. Makundi hayo ni ya ndege weusi walitokea upande wa baharini wakiwa makundi kwa makundi. Kila ndege amechukua mawe matatu. Mawili yako miguuni, na moja liko mdomoni mwake. Jiwe hilo haligusi kitu ila linakiteketeza.

3 WANAWADONDOSHEA MAWE YA MOTO Wanachuoni wamesema kuwa hayo ni mawe ya udongo uliofinyangwa kwa moto wa Jahanamu. Katika mawe hayo, yameandikwa majina ya Wenye Ndovu. Linapompata mmoja wao jiwe katika mawe hayo, unamtoka upele. Ukubwa wa jiwe ulikuwa kama ngano na zaidi ya dengu.

4 YAKAWAFANYA WAKAWA KAMA MAJANI YALIYOTAFUNWA.

Wakawa kama jani la mmea pale mnyama anapolitafuna na kulitema chini. Na yasemekana kuwa maana ni kwamba: Wakawa kama jani la mmea lililotafunwa na mnyama na kusalia bua.

SURATU QURAIISH (106)

*Sura hii pia huitwa "Suratul-illaaf"
Ni ya Makka Ina aya nne*

1 KWA AJILI YA MAZOWEA YA WAQURAISH

Mazoea yenyewe ni kwamba Waquraish ambao ni kabila la Mtume Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, walikuwa wakitoka kwenda katika biashara zao katika kipindi cha kabla ya Uislamu na walikuwa hawashambuliwi kwa sababu Waarabu walikuwa wakisema: Waquraishi ni watu wa nyumba ya Mwenyezi Mungu Mtukufu (Hivyo haifai kuwadhuru. Kwa hiyo, Mwenyezi Mungu Mtukufu akawaamuru Waquraish wamwabudu yeye tu kwa sababu ya kuzowea kwao kwenda safari hizi mbili (bila ya madhara yoyote), kwani Mwenyezi Mungu ndiye aliyewafanya wazowee misafara hiyo miwili na kuifanya iwe myepesi kwao.

2 KUZOWEA KWAO MSAFARA WA KUSI NA KASKAZI

Moja ya misafara hii ilikuwa ni kwenda Yemen katika kipindi cha baridi, kwa vile Yemen ni nchi ya joto. Na msafara mwingine ulikuwa ni kwenda Sham (Syria, Lebanon, Jordan na Palestine) katika kipindi cha joto, kwa vile Sham ni nchi ya baridi. Waquraish walikuwa wakiishi kwa biashara. Kama si misafara hii miwili, ilikuwa kwao hakuna maisha. Na kama si usalama kwa sababu ya kuishi kwao jirani na nyumba ya Mungu, wasingeliweza kuifanya misafara yao.

3 BASI WAMWABUDU MOLA WA NYUMBA HII

Yaani: Kama hawako tayari kumwabudu Mwenyezi Mungu kwa ajili ya neema zake nyingine, basi wamwabudu kwa ajili ya neema hii maalum iliyotajwa. Nyumba ni Al-kaaba. Mwenyezi Mungu Mtukufu amewajulisha kuwa yeye ndiye Bwana wa nyumba hii, kwa sababu walikuwa na masanamu wanayoyaabudu, kwa hiyo Mwenyezi Mungu akajitenganisha na masanamu hayo. Kwa sababu ya Al-kaaba, Waquraish wamepata heshima kuliko Waarabu wengine.

4 AMBAYE AMEWAPA CHAKULA KUTOKANA NA NJAA NA AKAWASALIMISHA NA HOFU

Yaani: Kwa misafara hii miwili, amewapa chakula na kuwaokoa kutoka kwenye njaa kali waliyokuwa nayo kabla ya misafara hii. Waarabu walikuwa wanashambuliana na kutekana. Lakini Waquraish walisalimika na hali hiyo kwa heshima ya Msikiti Mtukufu. Pia Mwenyezi Mungu alikwishawasalimisha na hofu ya Wahabeshi waliokuwa na tembo.

سُورَةُ قُرَيْشٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ قُرَيْشٌ ۝١ إِيَّاهُ فَطَرْنَا وَرَحْمَةً لِّلسَّائِغِ وَالصَّيْفِ ۝٢ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَٰذَا الْبَيْتِ ۝٣ الَّذِي أَطْعَمَهُم مِّن جُوعٍ وَءَامَنَهُم مِّن حَوْفٍ ۝٤

سُورَةُ الْمَاعُونِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ ۝١ فَذَٰلِكَ الَّذِي يُدْعُ الْيَتِيمَ ۝٢ وَلَا يُحِصُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ ۝٣ فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ۝٤ الَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۝٥ الَّذِينَ هُمْ بَرَاءَةٌ ۝٦ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ۝٧

سُورَةُ الْبَكْرَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْبَكْرَةَ ۝١ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَحْسِرْ ۝٢ إِن سَأَلْتَهُ لَمَّا بَرَأَ ۝٣

SURATUL-MAA'UUN (107)

Pia yaiiwa "Suratuddiin"
Ni ya Makka Ina aya saba

1 JE, UMEMUONA AMBAYE ANAKANUSHA DINI? Yaani: Je, umemuona anayekanusha hesabu na malipo (ya Akhera)?

2 BASI HUYO NI YULE ANAYEMSUKUMA YATIMA Yaani: Ukimtafakari au ukimtafuta, basi huyo ni yule anayemsukuma kwa nguvu yatima akamkoshesha haki yake. Katika mila za Waarabu wa wakati kabla ya Uislam walikuwa hawawapi mirathi wanawake na watoto.

3 NA HAHIMIZI KUMPA CHAKULA MASIKINI Yaani: Hajihimizi yeye mwenyewe wala familia yake wala watu wengine kufanya hiyyo, kwa sababu ya ubahili wa mali.

4 BASI ADHABU KALI ITAWAPATA WENYE KUSWALI

5 AMBAO SWALA ZAO WANAZIPUZA Wanaopuuza: Hawana habari na sala, hawaijali. Wanaposwali,

hawatarajii thawabu kwa kuswali kwao, na wanapocha kuswali hawaogopi adhabu. Kwa hiyo, wao huipuuza swala mpaka wakati wake ukatoka. Wanapokuwa pamoja na waumini wanaswali ili waonekane kuwa nao wanaswali, na kama hawako pamoja na waumini, basi hawaswali kabisa.

6 AMBAO WAO WANAJIONESHA

Yaani: Wanawaonesha watu Swala zao wanaposwali, au wanawaonesha watu kila matendo mema wanayoyafanya ili watu wawasifie.

7 NA WANAZUIA MAUUN Maauun ni jina la kila kitu wanachoazimishana watu kati yao, kama vile ndoo, jembe na chungu. Pia ni jina la kila kitu kisichonyimwa, kama vile maji na chumvi. asemekana pia kuwa Maauun ni Zaka. Yaani: Wanazuia zaka za mali zao.

SURATUL-KAUTHAR (108)

Ni ya Makka Ina aya tatu

1 KWA YAKINI, SISI TUMEKUPA KAUTHAR Kauthar ni mto ulioko Peponi. Mwenyezi Mungu ameufanya mto huo kuwa ni takrima kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na umma wake. Amepokea Imam Ahmad (Hadithi Na. 11558) na Muslim (Hadithi Na. 607) wakinukuu kutoka kwa Anas akisema kwamba Mjumbe wa Mwenyezi Mungu amesema: "Je, mnajua ni nini Kauthar? (Swahaba) Wakasema: Mwenyezi Mungu na Mtume wake ndio wanaojua zaidi. (Mtume) Akasema: Huo ni mto alionipa Mola wangu Peponi. Juu ya mto huo kuna kheri nyingi. Umma wangu utakunywa katika mto huo siku ya Qiyama. Vyombo vyake ni kama idadi ya nyota. Atakuja fukuzwa mtoni hapo mja miongoni mwa umma wangu, na kwa hiyo nitasema: Ewe Mola wangu, yule ni miongoni mwa umma wangu. (Mwenyezi Mungu) Atasema: Hujui alichokizusha (katika dini) baada yako". Kauthar katika Lugha ya Kiarabu ni kheri nyingi iliyofikia kilele cha wingi. Na yasemekana kuwa Kauthar ni Qur'an. Pia yasemekana kuwa Kauthar ni wingi wa wenzi (marafiki) na umma.

2 BASI SWALI KWA AJILI YA MOLA WAKO NA CHINJA (KWA AJILI YAKE)

Kilichoamriwa ni kudumisha Swala za wajibu. Walikuwepo watu waliokuwa wanaswali na kuchinja lakini sio kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, kwa hiyo Mwenyezi Mungu akamuamuru Mtume wake, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kwamba kuswali na kuchinja kwake kuwe

kw ajili yake. Qatada, Atwaa na Ikrima wemesema kuwa muradi (wa kuswali kulikotajwa katika aya hii) ni (kuswali) Swala ya Idd na kuchinja Udhihiya.(Udhihiya ni mnyama anayechinjwa katika kipindi cha Idd El-hajj).

3 KWA YAKINI, ATAKAYEKUBUGHUDHI NDIYE TU ALIYEKATIKIWA Yaani: Atakayekubughudhi, basi huyo ndiye aliyekatikiwa na kheri za Dunia na Akhera, au huyo ndiye ambaye jina lake halitabaki baada ya kufa kwake. Aliyekatikiwa katika wanaume ni mtu asiyekuwa na mtoto. Mtoto wa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alipofariki mmoja katika makafiri alisema: "Muhammad amekatikiwa". Kwa ajili hiyo, ikateremka sura hii.

SURA AL-KAAFIRUUN (109)

Ni ya Makka Aya zake ni sita

Imethibiti kuwa Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, aliisoma sura hii (*Al-kaafiruun*) na *Qulhuwallahu Ahad (Al-ikhlaas)* katika: **1**) Rakaa mbili za Twawafu (kuzunguka Al-kaaba wakati wa ibada ya Hija na Umra -*Tirmidhiy, Hadithi Na. 797*). **2**) Rakaa mbili za (sunna ya kabla ya sala ya) Alfajiri. (*Sahih Muslim, Hadithi Na. 1195*). **3**) Rakaa mbili (za sunna ya) baada ya (sala ya) Magharibi. (*An-nasai, Hadithi Na. 982*). Pia Mtume alikuwa anaswali swala ya Witri kwa kusoma *Sabbih*(Sura Al-aalaa 87 katika rakaa ya kwanza), na *Qul-ya ay-yuhal- kaafiruun* (sura Al-kaafiruun109 katika rakaa ya pili), na *Qul-huwallahu Ahad* (sura Al-ikhlaas 112) katika rakaa ya pekee ya mwisho. (*Tirmidhiy, Hadithi Na. 424*).

1 SEMA: ENYI MAKAFIRI Sababu ya kuteremka kwa sura hii ni kwamba makafiri walimtaka Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, aabudu miungu wao (masanamu) kwa muda wa mwaka mmoja, na wao wamuabudu Mungu wake mwaka mmoja. Mwenyezi Mungu Mtukufu akamuamuru Mtume wake awambie kuwa:

2 SIABUDU MNACHOKIABUDU Yaani: Sitafanya mnachotaka nikifanye; cha kuabudu masanamu mnayoyaabudu. Yaani: Hivi sasa siabudu miungu wenu.

3 NA NINYI SI WENYE KUABUDU NINACHOKIABUDU Yaani: Na nyinyi, madamu mmo katika ushirikina na ukafiri wenu, hamumuabudu Mwenyezi Mungu ninayemuabudu.

4 NA MIMI SI MWENYE KUABUDU MNACHOKIABUDU Yaani: Siku zangu za

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 قُلْ يَتَّيَمُّهَا الْكُفْرُوتُ ① لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ②
 وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ③ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ④
 وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ⑤ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ⑥

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ① وَرَأَيْتَ النَّاسَ
 يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ② فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
 وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ③

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ① مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا
 كَسَبَ ② سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ③ وَامْرَأَتُهُ
 حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ④ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ⑤

baadae na umri wangu ujao sitaabudu chochote katika Miungu wenu mnaowaabudu.

5 NA NYINYI SI WENYE KUABUDU NINACHOABUDU Yaani: Katika siku zenu za baadae hamtamwabudu Mwenyezi Mungu madamu mmo katika ukafiri wenu na kuabudu kwenu masanamu, kwa sababu ibada ya mtu mwenye kumkufuru na kumshirikisha Mwenyezi Mungu haikubaliki na haitambuliwi. Na yasemekana kuwa ndani ya sura hii kuna kurudiarudia, lengo likiwa ni kuzikata tamaa za makafiri kuwa Mtume atawakubalia ombi walilomuomba la yeye aabudu Miungu wao.

6 MNA DINI YENU NA NINA DINI YANGU Yaani: Ikiwa mko radhi na dini yenu, basi na mimi niko radhi na dini yangu. Dini yenu ambayo ni ushirikina ni yenu nyinyi, haivuki ikafika kwangu, na dini yangu ambayo ni ya *Tawhiid* (kumwabudu Mwenyezi Mungu mmoja) ni yangu mimi, hainikiuki ikapatikana kwenu.

SURATUN-NASR (110)

*Pia sura hii inaitwa Suratit-taudii'
Ni ya Makka Aya zake ni tatu*

Amepokea Imam Ahmad na Ibn-jariir wakinukuu kutoka kwa Ibni-Abbaas akisema kuwa ilipoteremka "Idhaa Jaa-a Nasrul-llaahi Walfat-hu", Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alisema: "Nimetangaziwa kifo changu". Ahmad, Hadithi Na. 1777. Ibn-jariir At-tabariy, Juzuu 30, Uk. 334.

1 ITAKAPOKUJA NUSRA YA MWENYEZI MUNGU NA UKOMBOZI Yaani: Itapokufikia, ewe Muhammad, nusra ya Mwenyezi Mungu dhidi ya Waquraish wanaokufanyia uadui na akakufungulia (akakukombolea mji wa) Makkah. Nusra ni msaada ambao kwao kunapatikana kuwazidi, kuwashinda na kuwatawala maadui. Ufunguzi (ukombozi) ni ufunguzi wa makazi ya maadui, kuingia majumbani mwao na kuzifungua nyoyo zao ili ziikubali haki.

2 NA UKAWAONA WATU WANANGIA KATIKA DINI YA MWENYEZI MUNGU MAKUNDI KWA MAKUNDI Yaani: Ukawaona watu, Waarabu na wasiokuwa Waarabu, wanaingia katika dini ya Mwenyezi Mungu aliyokutuma kwayo, wakiwa makundi kwa makundi. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alipoingia Makka, Waarabu walisema: "Kwakuwa Muhammad ameweza kuwashinda watu wa Mji Mtukufu (Makka) na ilhali Mwenyezi Mungu aliwalinda dhidi ya Watu wa Tembo, basi ni kweli yuko katika haki, na wala hamtamuweza". Kwa sababu hiyo, Waarabu wakawa wanaingia katika Uislamu makundi mengi, badala ya kuwa wanaingia mmoja mmoja na wawili wawili. Pia ikawa kabila zima linaingia katika Uislamu.

3 BASI MTAKASE MOLA WAKO KWA KUMSHUKURU NA MUOMBE MSAMAHA. KWA YAKINI, YEYE NI MWINGI WA KUKUBALI TOBA Katika maelezo haya kuna kukusanya kati ya kumtakasa Mwenyezi Mungu kunakoruhusu kuyastaajabu mambo ambayo Mwenyezi Mungu amemrahishisia Mtume Muhammad na ambayo hakuyatazamia yeye wala mtu mwingine yeyote, na kati ya kumshukuru Mola wake juu ya jambo zuri alilomfanyia, neema kubwa aliyomneemsha kwa kumpa nusra na ukombozi wa Mama wa Miji (Makka). Muombe msamaha: Maana yake ni: Muombe msamaha kwa makosa yako, ikiwa ni kuonesha unyenyekevu kwa Mwenyezi Mungu na kuonesha kasoro za matendo yako. Yeye ni Mwingi wa kukubali toba:

Yaani: Mwenyezi Mungu ni sifa yake kuwasamehe wanaomuomba msamaha. Anakubali toba zao na kuwarehemu kwa kukubali toba zao hizo. Amepokea Imam Bukhari na maimamu wengine wakinukuu kutoka kwa Ibn-Abbas akisema kuwa: "Omar Bin Alkhat-twaab alikuwa ananiingiza (katika baraza nikae) pamoja na wazee walioshiriki vita vya Badri. Baadhi yao wakawa hawaridhiki. Siku moja akawaita, na akaniingiza pamoja nao. Ibn-Abbas akasema: "Sikudhani isipokuwa tu kwamba Omar siku hiyo aliniita nijumuike nao ili awaoneshe (jambo)". Akasema Omar: "Mnasemaje kuhusu neno la Mwenyezi Mungu Mtukufu "ITAKAPOKUJA NUSRA YA MWENYEZI MUNGU NA UKOMBOZI"? Baadhi yao walisema: "Mwenyezi Mungu ametuamuru anapotunusuru na kutufungulia, tumshukuru na tumuombe msamaha". Wengine wakanyamaza na hawakusema kitu. Omar akaniuliza: Je, na wewe Ibn-abbas unasema hivyo hivyo? Nikasema: Hapana. Omar akasema: Unasemaje? Nikasema: Hicho ni kifo cha Mtume wa Mwenyezi Mungu. Mwenyezi Mungu amemjulisha Mtume wake kifo hicho akasema "ITAKAPOKUJA NUSRA YA MWENYEZI MUNGU NA UKOMBOZI". Kwa hiyo, hiyo ni alama ya kwisha kwa umri wako "BASI MTAKASE MOLA WAKO KWA KUMSHUKURU NA MUOMBE MSAMAHA. KWA YAKINI, YEYE NI MWINGI WA KUKUBALI TOBA". Omar akasema: Hakuna ninachokifahamu katika sura hiyo isipokuwa tu hayo unayoyasema". Bukhariy, Hadithi Na. 4588.

SURATUL-MASAD (111)

Ni ya Makka Aya zake ni tano

1 IMEANGAMIA MIKONO YA ABIL-LAHAB NA AMEANGAMIA Yaani: Imehiliki mikono yake, imekhasirika na kutoka patupu, na yeye mwenyewe amehiliki. Yaani: Kile alichokiomba kimemuangukia mwenyewe. Abu-Lahabi ni Ami (ndugu wa kiume wa baba) yake Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na jina lake ni Abdul-uzza.

2 MALI YAKE NA VITU ALIVYOVICHUMA HAVITAMKINGA Yaani: Mali alizokusanya, cheo na faida alizopata hazitamkinga na maangamizi na adhabu ya Mwenyezi Mungu itakayomkumba na kumshukia.

3 ATAUNGIA MOTO WENYE MIALI Yaani: Punde tu ataadhibiwa katika moto unaobimbirika, utakaoungua ngozi yake. Moto huo unawaka mno, nao ni moto wa Jahannamu.

4 NA MKEWE MWENYE ALIKUWA AKIBEBA KUNI Yaani: Na mkewe pia atauingia moto unaowaka. Mkewe ni Ummu-jamiil Binti Harbi dada wa Abu-sufiyani. Ummu-jamiil alikuwa akibeba miba na kuitupa usiku kwenye njia apitayo Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani.

3 SHINGONI MWAKE KUNA KAMBA YA SUMBA Sumba ni ndifu ambayo hutengezwa kwayo kamba. Ummu-jamiil alikuwa na kidani cha madini ya fahari, akasema: "Nina apa kwa Lata na Uzza (masanamu ya makafiri wa Makka) kuwa kwa yakini kabisa nitakitoa kidani hiki katika kumfanyia uadui Muhammad". Kwa hiyo, hilo litakuwa ni adhabu mwilini mwake Siku ya Qiyama.

SURATUL-IKHLAAS (112)

Ni ya Makka Aya zake ni nne

Amepokea Imam Ahmad, Bukhari na maimamu wengine katika Hadithi aliyoisimulia Abu-Saiidi akisema kuwa: "Mjumbe wa Mwenyezi Mungu amesema kuwaambia Swahaba wake kwamba: Hivi mmoja wenu anashindwa kusoma theluthi ya Qur'ani ndani ya usiku mmoja? Hilo likawa gumu kwao na wakasema: Ni yupi miongoni mwetu anayeweza hilo? (Mtume) Akasema: "Qul-huwal-laahu ahad (Sura Al-ilhlaas) " ni theluthi ya Qur'ani". Ameipokea Hadithi hii: **1.** Bukhariy, Hadithi Na. 4627 **2.** Muslim, Hadithi Na. 1344 **3.** Tirmidhiy, Hadithi Na. 2821

1 SEMA: ILIVYO NI KWAMBA ALLAH NI WA PEKEE Washirikina walisema (kumwambia Mtume) Muhammad kuwa: "Ewe Muhammad, tutajie nasaba ya Mungu wako", ikateremka sura hii. Kwa hiyo, maana ni kwamba: Kama mnataka kuwekewa bayana nasaba yake basi yeye ni Mwenyezi Mungu wa pekee. Yaani ni mmoja, asiye na mshirika.

2 MWENYEZI MUNGU TU NDIYE MKUSUDIWA Mkusudiwa ni yule anayekusudiwa katika shida. Yaani: Anakusudiwa kwa vile ni mwenye uwezo wa kuzitatuwa shida hizo. Imepokewa kutoka kwa Ibn-abbas akisema kuwa: Mkusudiwa ni Bwana aliyekamilika katika ubwana wake, Mtukufu ambaye amekamilika katika utukufu wake, Muadhama ambaye amekamilika katika uadhama wake,

Mpole ambaye amekamilika katika upole wake, Tajiri ambaye amekamilika katika utajiri wake, Shupavu ambaye amekamilika katika ushupavu wake, Mjuzi ambaye amekamilika katika ujuzi wake na Mwenye hekima ambaye amekamilika

سُورَةُ الْاِخْلَاصِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۝۱ اللّٰهُ الصَّمَدُ ۝۲ لَمْ يَكُنْ لَهٗ كُفُوًا اَحَدٌ ۝۳ وَلَمْ يُولَدْ ۝۴ وَلَمْ يَكُنْ لَهٗ كُفُوًا اَحَدٌ ۝۵

سُورَةُ الْفَلَقِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝۱ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝۲ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ ۝۳ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۝۴ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ۝۵

سُورَةُ النَّاسِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۝۱ مَلِكِ النَّاسِ ۝۲ اِلٰهِ النَّاسِ ۝۳ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۝۴ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُوْرِ النَّاسِ ۝۵ مِنْ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ۝۶

katika hekima zake.

Mwenye sifa hizo ni Mwenyezi Mungu Mtakatifu. Hizi ni sifa ambazo hakuna anayezistahiki ila yeye tu asiyekuwa na mfano. Amesema Azzajjaj kuwa: Mkusudiwa ni Bwana ambaye ni kilele cha ubwana, hakuna Bwana zaidi yake.

3 HAKUZAA NA HAKUZALIWA Yaani: Kwake hakutoka mtoto, na yeye hakutokea kwenye chochote, kwa sababu: **1)** Yeye hafanani na chochote. **2)** Ni muhali kunasibisha kwake "kutokuwepo" wakati uliopita na ujao. Kwa sababu, mwenye kuzaliwa alikuwa hayupo kabla hajazaliwa. Yaani: Mwenyezi Mungu Mtukufu hana baba hata hata anasibishwe kwa baba huyo, na hana watoto hata wanasibishwe kwake. Qatada amesema kuwa: "Washirikina wa Kiarabu walisema kuwa: Malaika ni mabinti wa Mwenyezi Mungu (Qur'ani, sura 16, aya 57. Sura 37, aya 149). Na Wayahudi walisema kuwa: Uzeri ni Mwana wa Mwenyezi Mungu (Qur'ani, sura 9, aya 30). Na Wakristo wamesema kuwa: Masihi ni Mwana wa Mwenyezi Mungu (Qur'ani, sura 9, aya 30). Mwenyezi Mungu akawaambia (wote hao) kuwa ni warongo, akasema: "Hakuzaa na Hakuzaliwa".

4 NA HAKUNA YEYOTE ALIYE MFANAO WAKE Hakuna yeyote aliye sawa na yeye na kufanana naye, na hakuna anayeshirikiana naye katika chochote.

SURATUL - FALAQ (113)

Ni ya Makka Aya zake ni tano

Amepokea Imam Al-baihaqi na Tirmidhy na kusema kuwa mapokezi haya yako katika daraja la "Hasan" wakinukulu kutoka kwa Abu-said Al-khudriy akisema kuwa: "Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alikuwa akiomba kinga ya jicho la husda la majini na jicho la husda la watu. Ziliposhuka sura mbili za kinga, alikamatana nazo na kuacha yasiyokuwa hayo". Naye Imam Malik katika kitabu chake "*Muwat-ta*" amemnukuu Aisha akisema kuwa: "Mtume wa Mwenyezi Mungu alipokuwa akiumwa, alikuwa anajisomea sura mbili za kujilinda na kujipulizia. Ugonjwa wake ulipozidi, nikawa ninamsomea na ninamfutafuta kwa mkono wake, ili kutaraji baraka zake".

1 SEMA: NINAOMBA KINGA KWA BWANA WA AL-FALAQ Alfalaq ni asubuhi, kwa sababu usiku unatanzuka kwa asubuhi. Na yasemekana kuwa Alfalaq ni kila kilichotokana na vitu vyote alivyoviumba Mwenyezi Mungu Mtukufu, kama vile wanyama, asubuhi, nafaka, kokwa na kila kitu; iwe ni mmea au kinginecho. Yasemekana pia kuwa: Muradi ni kuashiria kwamba yule aliye na uwezo wa kuondoa kiza hiki kinene akakiondoa katika ulimwengu wote, basi ana uwezo wa kumuondolea anayetaka kinga kwake yale yote anayoyaogopa na kuyahofu.

2 KUTOKANA NA SHARI YA VITU ALIVYOUMBA Yaani: Ninataka hifadhi kwa Mwenyezi Mungu anikinge na shari ya viumbe vyake vyote alivyoviumba.

3 NA KUTOKANA NA SHARI YA USIKU UNAPOINGIA Yaani: Sema: Na ninaomba hifadhi kwake anikinge na shari ya usiku unapoingia. Wanazuoni wamesema kuwa hii ni kwa sababu usiku ndio wakati wanyama wakali wanatoka mafichoni mwao, wadudu wanaotambaa wanatoka mle walimo, watu waovu wanachangamka kufanya uovu na uhalifu. Na yasemekana kuwa Ghaasiq ni mwezi unapochomoza.

4 NA SHARI YA WANAWAKE WANAOTABANA KATIKA MAFUNDO Yaani: Na ninaomba kinga ya shari ya wanawake wachawi. Hiyo ni kwa vile wanawake hao walikuwa wanapulizia katika mafundo ya nyuzi wanaporoga kwa kutumia nyuzi hizo.

5 NA SHARI YA HASIDI ANAPOFANYA

HUSUDA Husuda maana yake ni mtu kutamani kuondoka neema ambazo Mwenyezi Mungu amezineemesha kwa mwenzie anayemfanyiwa husuda.

SURATUN-NAAS (114)

Ni ya Makka Aya zake ni sita

1 SEMA: NINAOMBA KINGA KWA BWANA WA WATU Bwana wa watu ni Mwenyezi Mungu, Muumba wao, Mpangaji mambo yao na Mtengenezaji hali zao.

2 MFALME WA WATU Ana ufalme uliokamilika na utawala wenye nguvu.

3 MOLA WA WATU Yaani: Muabudiwa wao, kwa sababu mfalme anaweza kuwa Mungu; na anaweza asiwe Mungu. Kwa hiyo, Mwenyezi Mungu akabainisha kuwa jina la Mungu linamuhusu yeye tu, hakuna yeyote anayeshirikiana naye katika jina hilo.

4 KUTOKANA NA SHARI YA MWENYE WASIWASI, MWINGI WA KURUDI NYUMA Mwenye wasiwasi ni shetani. Yaani: Ndiye mwenye wasiwasi. Mwingi wa kurudi nyuma: Kila anapotajwa Mwenyezi Mungu, shetani anarudi nyuma na ananywea. Na asipotajwa Mwenyezi Mungu, anajitanua juu ya moyo.

5 AMBAYE ANATIA WASIWASI KATIKA NYOYO ZA WATU Kutia wasiwasi kwa shetani ni wito wake wa kutaka watu wantii, wito anaoutoa kwa sauti iliyojificha, ifikayo ndani ya nyoyo bila ya kusikika sauti. Kisha Mwenyezi Mungu Mtukufu akafafanua kuwa wanaotia wasiwasi wako namna mbili; ni majini na wanadamu, akasema:

6 KATIKA MAJINI NA WATU Ama shetani jini, yeye anatia wasiwasi katika vifua vya watu, kama ilivyotangulia kueleza. Ama shetani binaadamu, wasiwasi wake katika nyoyo za watu ni kwamba yeye anajionesha kama mtoa nasaha mwenye huruma. Kwa hiyo, kutokana na maneno yake aliyoyatoa kwa mtindo wa nasaha, anaingiza katika moyo yale yale anayoyainigiza shetani jini katika moyo kwa kutia wasiwasi wake.

Na yasemekana kuwa Ibilisi anatia wasiwasi katika nyoyo za majini kama anavyotia wasiwasi katika nyoyo za wanaadamu. Imepokewa kutoka kwa Ibni-Abbas akisema kuwa: "Hakuna yeyote aliyezaliwa isipokuwa kwamba juu ya moyo wake kuna shetani. Anapomkumbuka Mwenyezi Mungu, shetani anarudi nyuma, na anaposahau, shetani anatia wasiwasi". *Bukhariy, Kitaab Tafsiir Qur'an. Tunamuomba Mwenyezi Mungu atukinge na hila za shetani na wasiwasi wake.*

1. Je, Mwislamu anachukua wapi itikadi yake? Mwislamu anachukua itikadi yake katika kitabu cha Mwenyezi Mungu Mtukufu na Sunna sahihi za Mtume ambaye hatamki kutokana na mapenzi ya nafsi. "*Hayakuwa hayo (ayatamkayo) isipokuwa tu ni Wahyi unaofunuliwa*". Uchukuaji huo unatakiwa uwe kwa mujibu wa walivyofahamu Swahaba na Wema Waliotangulia (Salaf Swaalih), Mwenyezi Mungu awawiye radhi.

2. Daraja za dini ya Kiislamu ni ngapi? Daraja za dini ni tatu: **1) Uislamu** **2) Imani** **3) Ihsaan**.

3. Uislamu ni nini, na nguzo zake ni ngapi? Uislamu ni kujisalimisha kwa Mwenyezi Mungu kwa kumpwekesha, kumtii na kujitenga na ushirikina na washirikina. Nguzo zake ni tano. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amezitaja nguzo hizo katika kauli yake isemayo kuwa: "*Umejengwa Uislamu juu mambo matano: 1) Kukiri kuwa hakuna anayestahiki kuabudiwa isipokuwa Mwenyezi Mungu tu na kwamba Muhammad ni Mtume wa Mwenyezi Mungu, na 2) Kusimamisha Swala na 3) Kutoa zaka na 4) Kuhiji Nyumba (ya Mwenyezi Mungu Tukufu huko Makka) na 5) Kufunga (mwezi wa) Ramadhani*". Ameipokea Hadithi hii Bukhariy.

4. Imani ni nini, na nguzo zake ni ngapi? Imani ni itikadi ya moyoni na kauli ya ulimini na vitendo vya viungo. Imani inaongezeka kwa utiifu na inapungua kwa kufanya maasi. Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: "*...ili waongezeke kiiamani pamoja na imani yao*" Sura Al-fat'h (48), aya 4. Na Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: "*Imani ni matawi sabini na ushei. Tawi lake la juu zaidi ni kauli ya Laa ilaaha illallah, na tawi lake la chini zaidi ni kuondoa kero njiani. Kuwa na haya ni tawi katika Imani*". Ameipokea Hadithi hii Muslim. Haya yanatiliwa mkazo na ule uchangamfu anaouhisi Mwislamu katika nafsi yake katika kufanya ibada wakati wa misimu ya kheri, na uvivu anaouhisi nafsini mwake humo katika kufanya ibada baada ya kufanya maasi. Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: "*Kwa yakini, mazuri yanaondosha mabaya*" Sura Hud (11), aya 114.

Nguzo za imani ni sita. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amezitaja nguzo hizo katika kauli yake isemayo kuwa: "*(Imani) Ni kumwamini 1) Mwenyezi Mungu na 2) Malaika wake na 3) Vitabu vyake na 4) Mitume wake na 5) Siku ya Mwisho na 6) Qadari; kheri na shari yake*". Ameipokea Hadithi hii Bukhariy na Muslim.

5. Ni nini maana ya LAA ILAAHA IL-LAL-LAAH? Ni kukanusha kustahiki kuabudiwa kwa asiyekuwa Mwenyezi Mungu na kuthibitisha kuwa anayestahiki kuabudiwa ni Mwenyezi Mungu Mtukufu pekee.

6. Ni lipi kundi litakalo okoka Siku ya Kiyama? Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: "*...na umma wangu utagawanyika katika makundi sabini na tatu. Wote watakuwa katika moto isipokuwa (watu wa) kundi moja tu. Swahaba waliuliza: Na ni watu wa mila ipi hiyo ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu? Mtume alisema: Ni ile mila niliyonayo mimi na Swahaba wangu*" Ameipokea Hadithi hii Tirmidhiy.

Haki ni yale aliyokuwa nayo Mtume na Swahaba wake. Kwa hiyo, jibidiishe kuiga na jiepushe na uzushi, ikiwa unataka kuokoka na kukubaliwa matendo (yako).

7. Je, Mwenyezi Mungu yuko pamoja nasi? Ndio, Mwenyezi Mungu yuko pamoja nasi kwa ujuzi wake, usikiaji wake, uonajo wake, ulinzi wake na ueneaji wake (wa kukifikia na kukitawala kila kitu), uwezo wake na utashi wake. Ama dhati yake, haichanganyiki na dhati nyingine, na hakuna kiumbe chochote kinachomzunguka. (yaani kumuelewa jinsi alivyo)

8. Je, Mwenyezi Mungu anaonekana kwa macho? Waislamu wamekubaliana kwamba: **1)** Mwenyezi Mungu haonekani hapa duniani, na kwamba: **2)** Waumini watamuona Mwenyezi Mungu huko Akhera katika kukusanywa (kwa ajili ya kuhukumiwa) na pia Peponi. Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: "**Nyuso siku hiyo ni zenye kumeremeta. Ni zenye kumuangalia Mola wake**". Sura Al-qiyaama 75, aya 22 – 23.

9. Ni nini faida ya kujua majina na sifa za Mwenyezi Mungu? Faradhi ya mwanzo kabisa aliyoifaradhisha Mwenyezi Mungu kwa viumbe wake ni kumjua Mwenyezi Mungu Mtukufu. Watu wakimjua Mwenyezi Mungu, watamwabudu vilivyo. Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: "**..hivyo, jua kuwa hakuna anayestahiki kuabudiwa isipokuwa Mwenyezi Mungu tu, na omba msamaha kwa makosa yako**" Surati Muhammad (47), aya 19. Kumkumbuka Mwenyezi Mungu kwa rehema yake pana, kunawajibisha matarajio (ya kupata rehema hizo), na kukumbuka adhabu yake kali kunawajibisha kuogopa (adhabu yake hiyo), na kukumbuka kuwa yeye pekee ndiye mwenye kuneemsha kunawajibisha kushukuru. Makusudio ya kuamini majina na sifa za Mwenyezi Mungu ni kuhakikisha kuyajua, kujua maana yake na kuyatumia. Miongoni mwa majina ya Mwenyezi Mungu na sifa zake kuna ambazo mja husifiwa kwa kuwa nazo, kama elimu, huruma na uadilifu. Na miongoni mwa sifa hizo kuna ambazo mja hushutumiwa kwa kuwa nazo, kama uungu, ujabari na kiburi. Mja anazo sifa anazosifiwa kwazo na anazoamriwa kuwa nazo, kama uja, uhitaji, udhalili, kuomba na nyinginezo. Lakini Mwenyezi Mungu hawezi kusifika kwa sifa hizi.

Kiumbe anayependwa zaidi na Mwenyezi Mungu ni yule anayesifika kwa sifa ambazo Mwenyezi Mungu anazipenda, na kiumbe anayechukiwa zaidi na Mwenyezi Mungu ni yule ambaye anasifika kwa sifa ambazo Mwenyezi Mungu anazichukia. Mwenyezi Mungu Mtukufu anasema kuwa: "**...na Mwenyezi Mungu ana majina mazuri. Kwa hiyo, muombeni kwayo**". Sura Al-araaf (7), aya 180. Na imethibiti kunukuliwa kutoka kwa Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa amesema kwamba: "**Kwa yakini, Mwenyezi Mungu Mtukufu ana majina tisini na tisa; mia kasoro moja. Mwenye kuyahifadhi, ataingia peponi**". Ameipokea Hadithi hii Bukhariy na Muslim. Mwenye kufuatilia Qur'ani na Sunna sahihi ataweza kuyahifadhi majina hayo.

Yeye, Mwenyezi Mungu Mtukufu, ni **الرحمن Ar-rahmaan** (Mwingi wa rehema) **الرحيم Ar-rahiim** (Mwenye kurehemu), **الملك Al-maliku** (Mfalme), **القدوس alquduus** (Mtakatifu), **السلام As-ssalaam** (Amani), **المؤمن Al-muuminu**, (Mlinzi) **المهيمن Almuhayminu** (Mlinzi), **العزيز Al-aziizu** (Mwenye nguvu), **الجبّار Aljabbaaru** (Jabari=Asiyeshindwa), **المتكبر Almutakabbiru** (Mwenye Ukubwa), **الخالق Ikhaaliqu** (Muumba), **البارئ Albaariu** (Mtengenezaji), **المصور Almuswawwiru** (Mfanyaji

kuunda sura), **الأوّل Al-awwalu** (Wa mwanzo), **الأخر Al-aakhiru** (Wa mwisho), **أدّھواھیر Adh-dhwaahiru** (Wa dhahiri) **الْباطن Albaatwinu** (Wa siri), **السّمیع Assamiu** (Msikiaji), **البصیر Al-baswiiiru** (Muonaji), **المولّى Al-mawlaa** (Mola), **النصیر Annaswiiru**, (Msaidizi) **العفو Al-afuwu** (Mwingi wa msamaha), **القدير Al-qadiiru** (Muweza), **اللطف Al-llatwiifu** mjuzi wa yaliofichikana **الخبير Al-khabiir** (Mjuzi wa yaliyo dhahiri), **الوتر Al-witr** (Mmoja asiye na mshirika) **الجميل Aljamiilu** (Mzuri), **الحی Al-hayiyu** (Mwingi wa haya), **الستیر Assittiyir** (Mwenye kusitiri), **الكبير Al-kabiiru** (Mkubwa), **المتعالم Al-mutaalu** (Aliye juu), **الواحد Al-waahidu**, (Mmoja) **القهار Al-qahhaaru** (Mwenye nguvu kubwa), **الحق Al-haqu** (Haki) **المبین Al-mubiinu** (Mwenye kupambanua), **القويّ Al-qawiyyu** (Mwenye Nguvu), **المتین Al-matiin** (Madhubuti), **الحی Al-hayy** (Aliye hai) **القيوم Al-qayyuum** (Msimamizi), **العليّ Al-aliyyu** (Wa juu), **العظیم Al-adhwim** (Mkuu), **الشکور Ash-shakuur** (Mwingi wa shukurani), **الحليم Al-halim** (Mpole sana), **الواسع Al-wassiu** (Mwenye wasaa mkubwa= Mkunjuifu), **العليم Al-alyim** (Mjuzi sana), **التواب Attawwab** (Mwingi wa kukubali Toba), **الحکم Al-hakam** (Hakimu), **الغنيّ Al-ghaniyyu** (Mwenye kujitosheleza-Tajiri - Asiyehitaji msaada) **الكریم Al-karim** (Mkarimu), **الأحد Al-ahad** (Wa Pekee), **الصدید Asw-swamad** (Anayepasa kukusudiwa), **القريب Al-qariib** (Aliye karibu), **المجيب Al-mujiib** (Mwenye kujibu), **الغفور Al-ghafuur** (Mwenye kusamehe sana) **الودود Al-waduud** (Mwenye kupenda waja wake sana) **الوليّ Al-waliyyu** (Rafiki wa kweli), **الحميد Al-hamiid** (Mwenye kusifiwa sana), **الحفيظ Al-hafiidh** (Mwenye kuhifadhi), **المجيد Al-majiid** (Mwenye kutukuzwa) **الفتاح Al-fataahu** (Mfunguaji), **الشهيد Ash-shahiid**, (Shahidi) **المقدم al-mutaqadimu** (Mwenye kutanguliza), **المؤخر Al-muakhir** (Mwenye kuchelewesha) **المليک Al-maliiku** (Mfalme), **المقتدر Al-muq'tadir** (Mwenye uwezo mkubwa), **المسعر Al-musairu** (Mwenye kuadhibu kwa moto), **القابض Al-qaabidh** (Mkamataji=Mdhibiti), **النياسط Al-baasitu**, (Mkunjuaji) **الرازق Arraziq** (Mtoaji riziki), **القاهر Al-qaahir** (Mwenye kupitisha analotaka), **الديان Addayyan** (Mlipaji au Mfalme anayetiwa), **الشاکر Ash-shakiru** (Mwenye kushukuru), **المنان Al-mannan** (Mtoaji sana), **القادر Al-qaadiru** (Muweza), **الخالق Al-khallaqu** (Muumbaji), **المالك Al-maaliku** (Mmiliki), **الرزاق Arrazzaaq** (Mtoaji riziki), **الوكيل Al-wakiilu** (Mlinzi), **الرفيق Arraqiibu** (Mlinzi, Mfuatiliaji, Mchunguzaji, Muangaliaji), **المحسن Almuhsin** (Mfanyaji wa mambo mazuri) **الحسيب Al-hasiib** (Mwenye kuhesabu), **الشافعي Ashshafiy** (Mponyaji), **الرفيق Arrafiiqu** (Swahiba Bora), **المعطي Al-mutwii** (Mpaji), **المقيت Al-muqiit** (Mhifadhi au Muweza au Mlishaji), **السيد Assaiyyidu** (Bwana), **الطيب Attwayyibu** (mwema) **الاکرم Al-ak'ramu** (Mkarimu sana), **البر Al-barru** (Mwema), **الغفار Alghaffaru** (Mwingi wa kusamehe), **الرءوف Arrauufu** (Mpole sana), **الوهاب Al-wahhabu** (mtoaji sana) **الجواد Al-jawadu** (Mkarimu sana) **السيوح Assubbuhu** (Mtakatifu), **الوارث Al-waarith** (Mrithi), **الرب Arrabbu** (Mlezi), **الأعلى Al-aalaa** (Aliye juu zaidi, Mtukufu zaidi) **الإله Al-ilaahu** (Mola, Muabudiwa).

Maana ya kuyahifadhi majina hayo katika Hadithi ni kuyafanyia kazi. Kwa hiyo, mja anapomtaja Allah kuwa ni “Mwenye hekima” anatakiwa kuyasalimisha mambo yake yote kwa Mwenyezi Mungu, kwa sababu mambo hayo yote yanatokea kwa mujibu wa hekima yake. Mja anapomtaja Allah kuwa ni “Al-qudduus =

Mtakatifu sana” anatakiwa kuweka akilini mwake kuwa Mwenyezi Mungu ametakasika na hana mapungufu ya aina zote. Ni katika kuyafanyia kazi majina hayo, kuyaheshimu na kumuomba Mwenyezi Mungu kwayo.

10. Kuna tofauti gani kati ya majina ya Mwenyezi Mungu na sifa zake?

Majina na sifa za Mwenyezi Mungu zinashirikiana katika kufaa kuomba kinga na kuapa kwayo. Lakini baina yao kuna tofauti.

Muhimu zaidi ya tofauti hizo ni kwamba: **1)** Inafaa kujiita mja na kuomba kwa kutumia majina ya Mwenyezi Mungu na sio kwa sifa zake. Mfano: Inafaa kujiita “*Abdul-kariim* = Mja wa Mkarimu”. Ama kujiita “*Abdul-karam* = Mja wa ukarimu” haifai. Mfano wa kuomba dua ni “*Yaa Kariim* = Ewe Mkarimu”. Na haifai kuomba “*Yaa karamallah* = Ewe ukarimu wa Allah”. **2)** Sifa zinachukuliwa kutoka katika majina. Kwa mfano: Jina la “*Ar-rahmaan* = **Mwenye Rehema kwa wote**” huchukuliwa kutoka humo sifa ya “*Ar-rahma* = **Rehema**”. Ama majina ambayo hayakunukuliwa, hayachukuliwi kutoka katika sifa. Kwa mfano: Sifa ya “**Kulingana sawa**”, haisemwi kuwa ni miongoni mwa majina ya Mwenyezi Mungu jina la “**Mwenyekulingana sawa**”. **3)** Majina ya Mwenyezi Mungu ambayo hayakunukuliwa hayachukuliwi kutoka katika vitendo vyake. Ni katika vitendo vya Mwenyezi Mungu “**kukasirika**”. Kwa hiyo, haisemwi kuwa ni miongoni mwa majina ya Mwenyezi Mungu jina la “**Mwenyekukasirika**”. Ama sifa zake, zinachukuliwa kutoka katika vitendo vyake. Kwa hiyo, tunaithibitisha sifa ya “**Kukasirika**” kwa Mwenyezi Mungu, kwa sababu ni katika matendo ya Mwenyezi Mungu kwamba **anakasirika**.

11. Ni nini maana ya kuamini Malaika? Ni imani thabiti ya Kuamini kuwepo kwa Malaika, na: Kwamba Mwenyezi Mungu amewaumba kwa ajili ya kumwabudu yeye na kutekeleza amri zake “*Waja watukufu. Hawamtangulii kwa kauli na wao wanatekeleza amri zake tu*”. Sura Al-anbiyaa’ 21, aya 27. Kuwaamini Malaika kunajumuisha mambo manne: **1)** Kuamini kuwepo kwao. **2)** Kuwaamini wale ambao majina yao tumeyajua, kama vile Jibrili. **3)** Kuziamini sifa zao tulizozijua, kama vile ukubwa wa maumbile yao. **4)** Kuyaamini majukumu yao tuliyoyajua na ambayo yanawahusu, kama vile Malaika wa Mauti.

12. Qur’ani ni nini? Qur’ani ni maneno ya Mwenyezi Mungu, ambayo ni ibada kwa kuyasoma. Kwake yameanzia na kwake yanaishia. Mwenyezi Mungu ameyatamka kwa hakika; kwa herufi na sauti. Jibrili ameyasikia kutoka kwake, halafu yeye akayafikisha kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. Vitabu vyote vya mbinguni ni maneno ya Mwenyezi Mungu.

13. Je, tunaweza kutosheka na Qur’ani tukaacha Sunna za Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani? Haifai, kwa sababu Mwenyezi Mungu Mtukufu ameamuru kutumia Sunna, katika kauli yake isemayo kuwa: “*...na alichokuleteeni Mtume kichukueni na alichokukatazeni kiacheni*”. Sura Al-hashr (59), aya 7. Sunna zimekuja zikiwa zinaifasiri Qur’ani, na mchanganuo wa dini kama vile sala hauwezi kujulikana isipokuwa tu kwa Sunna hizo. Amesema Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa: “*Ee, kwa yakini, mimi nimepewa Kitabu (Qur’ani) na mfano wake pamoja nacho. Ee, unakaribia wakati wa*

kuwepo mtu aliyeshiba akiwa juu ya kiti chake akisema: "Kamataneni na hii Qur'ani tu. Ya halali mtakayoyakuta humo yahalalisheni, na ya haramu mtakayoyakuta humo yaharamisheni" "Ameipokea Hadithi hii Ahmad, na Abuudaud.

14. Ni nini maana ya kuamini Mitume? Ni imani thabiti ya kuamini kwamba: **1)** Mwenyezi Mungu ametuma katika kila umma Mjumbe miongoni mwao akiulingania umma huo kwenye kumwabudu Mwenyezi Mungu pekee, kukataa vyote vinavyoabudiwa badala ya Mwenyezi Mungu, na kwamba: **2)** Mitume wote ni wakweli, wanaoaminika, waongofu, wenye heshima, watenda mema, wachamungu, waaminifu, viongozi, walio ongoka na kwamba: **3)** Wao wameufikisha ujumbe wao, na kwamba: **4)** Wao ni viumbe bora zaidi, na kwamba: **5)** Wao wameepushwa na ushirikina wa kumshirikisha Mwenyezi Mungu tangu kuzaliwa kwao mpaka kufa kwao.

15. Ni nini maana ya kuamini Siku ya Mwisho? Ni imani thabiti ya kuamini kuwepo kwa siku hiyo. **Inaingia katika hilo kuamini:** **1)** Mauti na yatakatotokea baada yake, ikiwemo **a)** Mtihani wa kaburini **b)** Adhabu ya kaburini au neema zake. **2)** Kupulizwa kwa Parapanda. **3)** Kusimama watu kwa ajili ya Mola wao. **4)** Kufunuliwa kwa madaftari (ya matendo ya waja). **5)** Kuwekwa kwa Mizani, Njia (Siraat), Birika, (bwawa) Maombezi (Shafaa'a) na hatimae (watu): **6)** Kwende peponi au motoni.

16. Kuna aina ngapi za Maombezi Siku ya Kiyama? Kuna aina nyingi. Kubwa zaidi ya aina hizo ni **1) Maombezi Makubwa.** Maombezi hayo yatakuwa katika kusimama kwa Kiyama baada ya kuwa watu wamesimama miaka hamsini elfu (50,000) wakisubiri kuhukumiwa. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ataomba kwa Mola wake ili ahukumu kati ya watu. Maombezi hayo yanamhusu Bwana wetu Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na ndio ile Hadhi ya Kusifiwa (Al-maqaam Al-mahmuud) ambayo Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amehidiwa. **2) Aina ya pili** ni maombezi katika kufunguliwa kwa mlango wa peponi. Wa kwanza kabisa atakayeingia mlango wa peponi ni Mtume wetu Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na Umma wa kwanza kabisa utakaoingia peponi ni Umma wake. **3) Aina ya tatu** ni Maombezi watakayo ombewa watu waliokwisha amriwa kuingia motoni. Wataombewa wasiingie motoni. **4) Aina ya nne** ni maombezi watakayo ombewa waumini waliofanya maasi ambao wameingia motoni. Wataombewa watolewe motoni. **5) Aina ya tano** ni maombezi ya kuzipandisha daraja za watu wa peponi. Aina hizi tatu za karibuni (3, 4, 5) hazimhusu Mtume wetu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, pekee. Lakini yeye ndiye atakaye tangulia kuomba, halafu baada yake wataomba Manabii (wengine), Malaika, Watu Wema na Mashahidi. **6) Aina ya sita** ni maombezi ya kuwaomba watu waingie peponi bila ya kuhesabiwa. **7) Aina ya saba** ni maombezi ya kuomba kupunguzwa kwa adhabu ya baadhi ya makafiri. Maombezi haya yanamhusu Mtume wetu tu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, atakayemuomba Ami yake Abutwaalib (ndugu wa baba yake) apunguziwe adhabu yake. Halafu Mwenyezi Mungu Mtukufu, kwa rehema zake, atawatoa motoni watu waliokufa wakiwa katika Tawhiid (kumwamini na kumpwekesha Allah) bila ya uombezi wowote. Hakuna anayewafahamu hao isipokuwa Allah tu na, kwa hiyo, Allah atawaingiza peponi kwa rehema zake.

17. Je, inafaa kuomba msaada au uombezi kwa watu walio hai? Ndio, inafaa. Na kwa yakini, sheria imeshawishi kuwasaidia wengine. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: “*na saidianeni katika wema na uchamungu*”. Suratul Al-maaidah aya5.

Na Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishierehema na amani, amesema kuwa: “...*na mwenyezi Mungu yupo katika kumsaidia mja madamu mja (huyo) yupo katika kumsaidia ndugu yake*”. Ameipokea Hadithi hii Muslim. Fadhila za maombezi, ambayo ni kuingilia kati, ni kubwa.. **Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa:** “*Yeyote atakayeomba maombezi mema atakuwa na (atapata) sehemu katika (maombezi) hayo*”. Suratun Nisaa' (4), aya 85. Na Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: “*Ombeeni mtalipwa*”. Ameipokea Hadithi hii Bukhariy.

Hayo yote ni kwa masharti haya: 1) Uombezi uwe unatoka kwa aliye hai. Maiti hawezi kujisaidia yeye mwenyewe. Vipi basi aweze kumsaidia mwengine?

2) Kuyafahamu yale atamkiwayo. **3)** Linalo ombwa liwe lipo. **4)** Uombezi uwe katika jambo linalowezekana. **5)** Uombezi uwe katika mambo ya duniani.

6) Uombezi uwe katika jambo linalofaa, lisilokuwa na madhara.

18. Mafungu ya Tawassul ni mangapi? Tawassul ina mafungu mawili.

1) Fungu la kwanza ni Tawassul inayofaa. Tawassul hii ina aina tatu: **a)** Kutawassal kwa Mwenyezi Mungu kwa majina yake na sifa zake. **b)** Kutawassal kwa Mwenyezi Mungu kwa kutumia baadhi ya matendo memo, kama ilivyo katika kile kisa cha watu watatu waliokuwa katika pango. **c)** Kutawassal kwa Mwenyezi Mungu kwa kutumia dua ya Mwislamu (mwenzako) mwema, aliye hai, aliyepo na ambaye kuna matarajio makubwa ya dua yake kukubaliwa.

2) Fungu la pili ni Tawassul haramu. Tawassul hii ina aina mbili: **a)** Kumuomba Mwenyezi Mungu Mtukufu kwa Jaha (hadhi) ya Mtume, mwenyezi Mungu amfikishierehema na amani, au Walii, kama vile mtu kusema, kwa mfano,: Ewe Mola wangu, nakuomba kwa Jaha ya Mtume wako au kwa jaha ya Hussein. Ni sahihi kwamba Jaha ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ni kubwa mbele ya Mwenyezi Mungu, na kadhalika jaha ya Watu Wema. Lakini Swahaba, ambao ni watu wenye ari zaidi ya kheri, pale ardhi ilipokumbwa na ukame hawakutawassal kwa Jaha ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, pamoja na kuwepo kwa kaburi lake kwao. Hawakufanya vingine isipokuwa tu walitawassal kwa kutumia dua ya baba yake mdogo Abbas, Mwenyezi Mungu amuwie radhi, **b)** Mja kuomba shida yake kwa Mola wake akiapia kwa Mtume wake au Walii wake, kama mtu kusema: Ewe Mola wangu, nakuomba jambo fulani kwa (kupitia kwa) Walii wako fulani au kwa haki ya Mtume wako fulani. Hii ni kwa sababu, kiumbe kuapia kwa kiumbe imekatazwa. Ikiwa ni kwa Mwenyezi Mungu, imekatazwa zaidi. Halafu pia, mja hana haki yoyote kwa Mwenyezi Mungu kwa sababu tu ya utiifu wake kwake.

19. Ni nini hukumu ya kuwaomba maiti na watu wasiokuwepo? Kuwaomba maiti na watu wasiokuwepo ni ushirikina, kwa sababu dua (kuomba) ni ibada anayoistahiki Mwenyezi Mungu tu. Hii ni kwa mujibu wa kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: “...*na wale mnaowaomba badala yake (Mwenyezi Mungu) hawamiliki hata Qitmiir. Mkiwaomba, hawasikii maombi*”

yenu, na lau kama wangesikia wasingekujibuni, na Siku ya Kiyama wataukana ushirikina wenu". Surat Faatir (35), aya 3 – 14. Na pia ni kwa mujibu wa kauli ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, isemayo kuwa: “*Yeyote aliyekufa na ilhali yeye (alikuwa) anamuomba mshirika (mwengine) badala ya Mwenyezi Mungu, ataingia motoni*”. Ameipokea Hadithi hii Bukhariy. Vipi anaombwa maiti na ilhali yeye anahitaji maombi ya walio hai? Maiti, kwa kufa kwake, matendo yake yamekatika isipokuwa tu thawabu zinazomfikia kwa dua na mambo mengineyo, wakati ambapo mtu aliye hai bado yupo katika wakati wa kutenda. Maiti anafurahi akiombewa dua, vipi basi aombwe na ilhali yeye ni mhitaji?. Ama mtu asiye kuwepo, yeye hamsikii aliye mbali naye, sasa atajibu vipi?

20. Je, Pepo na Moto ni vitu vipo? Ndio, na, kwa yakini kabisa, Mwenyezi Mungu ameumba Pepo na Moto kabla ya kuumba watu. Pepo na moto daima hazitatoweka na hazitaharibika. Pepo ameumbia watu kwa fadhila zake na moto ameumbia watu wengine kwa uadilifu wake. Kila mtu anarahisishiwa (kufanya) yale ambayo ameumbwa kwa hayo.

21. Ni nini maana ya kuamini Qadari? Ni imani thabiti ya kuamini kwamba: **1)** Kila kheri au shari inatokea kwa maamuzi ya Mwenyezi Mungu na mpango wake, na kwamba: **2)** Yeye (Mwenyezi Mungu) hufanya ayatakayo.

Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: “*Lau kama Mwenyezi Mungu angewaadhibu waliomo katika mbingu zake na waliomo katika ardhi yake, basi angewaadhibu na ilhali si mwenye kuwadhulumu. Na lau kama angewapa rehema, basi rehema zake zingekuwa kheri kwao kutokana na vitendo vyao. Na lau kama ungetoa dhahabu mfano wa mlima Uhud katika kuiendeleza dini ya Mwenyezi Mungu, basi Mwenyezi Mungu asingeyakubali hayo kwako mpaka: a) Uamini Qadari na b) Ufahamu kuwa yaliyokufika hayakupangwa kukukosa na kwamba yaliyokukosa hayakupangwa kukufika. Na lau kama ungekufa ukiwa katika imani isiyokuwa hii, basi ungeingia motoni*”. Ameipokea Hadithi hii Ahmad.

Kuamini Qadari kunajumuisha mambo manne: **1)** Kuamini kwamba Mwenyezi Mungu **anakijua** kila kitu kwa jumla na kwa mchanganuo. **2)** Kuamini kwamba Mwenyezi Mungu **ameandika** hayo katika Ubao Uliohifadhiwa. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: “*Mwenyezi Mungu ameandika mipangilio ya viumbe kabla hajaumba mbingu na ardhi kwa miaka elfu hamsini*”. Ameipokea Hadithi hii Muslim. **3)** Kuamini utashi wa Mwenyezi Mungu unaoendelea na ambao hakuna kitu kinachoweza kuuzuia, na uwezo wake ambao hakuna kitu kinachoweza kuushinda. Analotaka Mwenyezi Mungu ndio linalokuwa na asilolitaka haliwi. **4)** Kuamini kuwa Mwenyezi Mungu tu ndiye Muumba wa vitu vyote, na vyote visivyokuwa yeye vimeumbwa kwa ajili yake.

22. Je, viumbe wana uwezo na utashi wa hakika? Ndio. Mwanadamu ana utashi na uhuru wa kuchagua, lakini uchaguzi na utashi huo hautoki nje ya utashi wa Mwenyezi Mungu Mtukufu. Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: “*..na hamtaki ila tu akitaka Mwenyezi Mungu*”. Sura Al-insaan (76), aya 30. Na Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: “*Fanyeni amali, kwani kila mmoja ni mwenye kurahisishiwa (kufanya) yale aliyumbwa kwa ajili ya*

hayo". Ameipokea Hadithi hii Bukhariy na Muslim. Mwenyezi Mungu ametupa akili, masikio na macho ili tutofautishe kati ya jema na baya. Hivi kuna mwenye akili anayeiba halafu akasema: Mwenyezi Mungu ameniandikia hivyo? Hata kama atasema hayo, watu hawawezi kumsamehe, bali ataadhibiwa na kuambiwa: Mwenyezi Mungu pia amekuandikia adhabu hiyo. Kutoa hoja na visingizio kwa Qadar haifai na ni kukufuru. Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: "**Watasema wale ambao wameshirikisha (kuwa): Lau kama angetaka Mwenyezi Mungu, tusingeshirikisha; sisi wala baba zetu, na tusingeharamisha kitu chochote. Kama hivyo, walikadhibisha wale ambao walikuwepo kabla yao**". Sura Al-an'aam (6), aya 148.

23. Ih-saan ni nini? Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akimjibu mtu aliyemuuliza kuhusu Ihsaan alisema kuwa: "*(Ihsaan) Ni wewe kumwabudu Mwenyezi Mungu kama unamuona. Kwani ikiwa wewe humuoni, basi yeye anakuona*". Ameipokea Hadithi hii Muslim. Ihsaan ni daraja ya juu zaidi katika daraja tatu za dini.

24. Ni yapi masharti ya kukubaliwa kwa matendo mema? Masharti yake ni haya: **1)** Kumwamini Mwenyezi Mungu na kumpwekesha. Haikubaliwi amali kwa mshirikina. **2)** Ikhlasa; kwa maana ya kukusudiwa Mwenyezi Mungu Mtukufu kwa haya matendo mema yafanywayo. **3)** Kumuiga Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, katika mema hayo; kwa maana ya kuwa yawe yanaafikiana na yale aliyokuja nayo. Kwa hiyo, haabudiwi Mwenyezi Mungu isipokuwa tu kwa yale aliyoyaweka Mtume.

Endapo amali itakosa mojawapo ya masharti haya, basi itarudishwa (kwa mwenyewe aliyetenda). Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: "**Na tutaiendea amali yoyote ile waliyotenda na tutaifanya (iwe) vumbi lililo peperushwa**". Suratul-furqaan 25, aya 23.

25. Endapo tutatofautiana, rejea yetu ni nini? Tutarejea kwenye sheria tukufu. Hukumu katika hilo ni kwenye kitabu cha Mwenyezi Mungu na Sunna za Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. Kwani amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: "**Ikiwa mtazozana katika jambo lolote, basi lirudisheni kwa Mwenyezi Mungu na Mtume**". Sura An-nisaa (4), aya 59. Naye Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: "**Nimeacha kwenu mambo mawili. Hamtapotea madamu mmekamatana nayo: 1) Kitabu cha Mwenyezi Mungu na 2) Sunna za Mtume wake**". Ameipokea Hadithi hii Hakim.

26. Mafungu ya Tawhiid ni mangapi? Ni mafungu matatu: **1) Tawhiid Rubuubiyya.** Tawhidi hii ni kumpwekesha Mwenyezi Mungu katika matendo yake (kuamini kwamba mwenye kuweza kuyafanya hayo ni Mwenyezi Mungu pekee), kama kuumba, kutoa riziki n.k. Makafiri, kabla Mtume hajapewa utume, walikuwa wanalikubali fungu hili la Tawhiid. **2) Tawhiid Uluuhiyya.** Tawhiid hii ni kumpwekesha (kumkusudia Mwenyezi Mungu pekee) kwa ibada, kama kuswali, kuweka nadhiri, kutoa sadaka n.k. Kwa ajili ya kumpwekesha Mwenyezi Mungu kwa ibada ndio Mitume walitumwa na vitabu kuteremshwa. **3) Tawhiid Al-asmaa Wassifaat.** Tawhiid hii ni kuthibitishia majina mazuri na sifa tukufu alizozithibitisha Mwenyezi Mungu na Mtume wake bila ya kubadilisha, kupotosha, kuainisha namna au kufananisha.

27. Walii ni nani? Walii ni muumini mwema, mchamungu. Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: "*Ee, kwa yakini, mawalii (wapenzi) wa Mwenyezi Mungu hawana hofu na wao hawatahuzunika. Ambao wameamini na wakawa wanamcha Mungu*". Surat Yunus 10, aya 62–63. Naye Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: "*Kwa yakini, hakuna vingine isipokuwa kwamba walii wangu ni Mwenyezi Mungu na waumini wema*". Ameipokea Hadithi hii Bukhariy na Muslim.

28. Ni nini lililo wajibu kwetu kuhusu Swahaba wa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani? Wajibu wetu kwao ni: **1)** Kuwapenda. **2)** Kuwaombea radhi. **3)** Nyoyo na midomo yetu iwe salama kwao (kwa maana ya kuwa tusiwaseme vibaya au kuamini kuwa wao ni waovu). **4)** Kutangaza mema yao. **5)** Kutotangaza maovu yao na tofauti zilizojitokeza baina yao. **6)** Wao sio watakatifu wasiofanya makosa, lakini walijitahidi. Aliyepatia katika wao, ana malipo mara mbili na aliyekosea ana malipo mara moja kwa kujitahidi kwake, na makosa yake yanasameheka. Wana mema yanayofuta maovu yaliyotokea kwao, kama yalitokea? Amesema Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa: "*Msiwatukane Swahaba wangu. Nina'apa kwa (Mwenyezi Mungu) ambaye nafsi yangu iko mkononi mwake kuwa: Lau kama mmoja wenu angetoa (sadaka ya) dhahabu mfano wa mlima Uhud basi asingefikia mema ya kadiri ya kiganja cha mmoja wao wala nusu yake*". Ameipokea Hadithi hii Bukhariy na Muslim. Tunamuomba Mwenyezi Mungu Mtukufu awawie radhi wote.

29. Je, tunaweza kupindukia mipaka katika kumsifu Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, tukavuka hadhi ambayo Mwenyezi Mungu amempa? Hakuna shaka kwamba Bwana wetu Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ni kiumbe bora na mtukufu zaidi. Lakini tusizidisha katika kumsifu kama Wakristo walivyozidisha katika kumsifu Issa Mwana wa Mariyam, Mwenyezi Mungu amfikishie amani, kwa sababu Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ametukataza hilo kwa kauli yake isemayo kuwa: "*Msichupe mipaka katika kunisifu kama walivyochupa mipaka Wakristo katika kumsifu (Issa) Mwana wa Mariyam. Hakuna vingine isipokuwa kwamba mimi ni mja tu. Kwa hiyo, semeni: Mja wa Mwenyezi Mungu na Mtume wake*". Ameipokea Hadithi hii Bukhariy.

30. Hofu ni aina ngapi? Ni aina nne: **1) Hofu ya Wajibu.** Hiyo ni hofu ya kumuogopa Mwenyezi Mungu kwa sababu imani inasimama juu ya nguzo mbili ambazo ni: **a)** Mapenzi kamili. **b)** Hofu kamili. **2) Ushirikina mkubwa.** Hii ni hofu ya kuogopa Miungu ya Washirikina wasije wakamsibu kwa jambo baya. **3) Hofu Haramu.** Hofu hii ni kuacha jambo la wajibu au kufanya jambo la haramu kwa kuwaogopa watu. **4) Hofu inayofaa,** kama hofu ya kimaumbile ya kuogopa mbwa mwitu na wanyama wengineo (wakali).

31. Aina za kutegemea ni ngapi? Ni aina tatu: **1) Utegemezi wa wajibu** (Lazima). Huu ni utegemezi wa kumtegemea Mwenyezi Mungu katika mambo yote, ikiwemo kupata manufaa na kuondoa madhara. **2) Utegemezi haramu.** Utegemezi huu ni aina mbili: **a)** Ushirikina mkubwa. Huu ni utegemezi wa moja

kwa moja juu ya sababu , na kwamba sababu hizo ndizo zenyewe zinazo athiri katika kuleta manufaa au kuondoa madhara. **b) Ushirikina mdogo**, kama kumtegemea binadamu katika riziki, bila ya kuwa na itikadi ya kuwa yeye kama yeye ndiye mwenye taathira, lakini mafungamano naye yako juu ya kuwa yeye ni sababu tu. **3) Utegemezi unaofaa** Huu ni utegemezi wa mwanadamu kumwakilisha mwenzake katika jambo analoliweza, kama kuuza na kununua (biashara). Utegemezi huo unafaa.

32. Kuna aina ngapi za kupenda? Kuna aina nne: **1) Kumpenda Mwenyezi Mungu.** Mapenzi hayo ndio msingi wa Imani. **2) Kupenda kwa sababu ya Mwenyezi Mungu.** Mapenzi hayo ni kuwapenda waumini kwa jumla. Ama Mwislamu mmoja mmoja, atapendwa kwa kiasi cha ukaribu wake kwa Mwenyezi Mungu. **3) Kupenda pamoja na Mwenyezi Mungu.** Mapenzi haya ni kumshirikisha asiyekuwa Mwenyezi Mungu katika yale mapenzi ya wajibu, kama vile washirikina wanavyowapenda miungu wao. Mapenzi haya ndio msingi wa ushirikina. **4) Mapenzi ya kimaumbile**, kama kuwapenda wazazi, watoto, chakula n.k. Mapenzi haya yanafaa.

33. Ni mafungu yapi ya watu katika Al-walaa Wal-baraa (Kuungwa na Kutengwa)? Watu ni mafungu matatu: **1)** Kuna wanaotakiwa kuungwa muungano halisi usiokuwa na uadui. Hao ni wale Waumini safi, wakiwemo: Mitume, Wakweli (Siddiiqiin), na wa kwanza wao ni Bwana wetu Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, wake zake, watoto wake na Swahaba wake. **2)** Kuna wanaotakiwa kutoungwa kabisa muungano wa upendo. Bali inatakiwa watengwe. Hao ni makafiri, kama wale waliopewa vitabu, washirikina na wanafiki. **3)** Kuna wanaotakiwa kuungwa katika hali fulani na kutengwa katika hali nyingine. Hao ni waumini wanaofanya maasi. Wataungwa kwa sababu ya imani waliyo nayo, na watachukiwa kwa sababu ya maasi.

Kuwatenga makafiri kunakuwa kwa: **a)** Kuwachukia. **b)** Kutoanza kuwasalimia. **c)** Kutojiona dhaifu kwao au kuwaona wao bora. **d)** Kuhama nchi zao.

Kuwaunga waumini kunakuwa kwa: **a)** Kuhamia katika nchi za Kiislamu inapowezekana. **b)** Kusaidiana na Waislamu na kuwaunga mkono kwa hali na mali. **c)** Kufurahi na kuhuzunika kwa yanayowatokea. **d)** Kupenda wapate kheri

Kuwaunga makafiri ni aina mbili: **1)** Kuna uungaji unaowajibisha kuritadi na kutoka katika Uislamu, kama kusaidiana na kushirikiana na makafiri dhidi ya Waislamu au kutoitakidi kuwa wao ni makafiri au kusita katika kuamini kuwa wao ni makafiri au kuutilia mashaka ukafiri wao. **2)** Uungaji ulio chini ya hapo na ambao ni katika madhambi makubwa, mambo ya haramu na ya karaha, kama: Kushirikiana na makafiri katika sikukuu zao au kuwapongeza katika sikukuu hizo au kuwaiga.

Wakati mwingine kunatokea mkanganyiko na utata kati ya maingiliano mazuri na makafiri (wasiwapiga vita Waislamu) na kati ya kuwachukia makafiri na kujitenga nao. Ni lazima kutofautisha kati ya mawili hayo. Mafungamano mazuri na makafiri bila ya kuwepo kwa mapenzi ya ndani, kama vile: kuwa mpole kwa dhaifu wao, kuwa na kauli nzuri kwao kwa njia ya upole na huruma na sio kwa njia ya hofu na unyonge ni jambo alilolielezea Mwenyezi Mungu kwa kauli yake isemayo kuwa:

“Mwenyezi Mungu hakukatazeni kwa wale ambao hawakukupigeni vita katika dini na hawakukutoeni katika nchi zenu (Mwenyezi Mungu hakukatazeni) kuwafanyia mema na kuwafanyia uadilifu”. Suratul-Mumtahina (60), aya 8.

Ama kuwachukia na kuwafanya adui ni jambo jingine kabisa. Jambo hili ameliamrisha Mwenyezi Mungu Mtukufu kwa kauli yake isemayo kuwa: *“Enyi ambao mmeamini, msiwafanye maadui wangu na maadui wenu kuwa wapenzi mnaokutana nao kwa mapenzi ndani”*. Suratul-Mumtahina (60), aya 1. Inawezekana kuwepo kwa uadilifu katika mafungamano nao pamoja na kuwachukia na kutowapenda mapenzi ya ndani, kama Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alivyofanya kwa Wayahudi wa Madina.

34. Je, Watu wa Kitabu ni waumini? Wayahudi, Wakristo na wafuasi wa dini nyingine ni makafiri, hata kama walikuwa wanafuata dini ambayo asili yake ni sahihi. Mtu ambaye hakuiacha dini yake baada ya utume wa Mtume Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, *“..halitokubaliwa kwake (hilo) na yeye Akhera ni miongoni mwa watakaopata hasara”*. Sura Aal-imraan (3), aya 85. Mwislamu asipoitakidi ukafiri wa makafiri hao au akiutilia mashaka ukafiri wao, anakuwa kafiri yeye kwa sababu amepingana na hukumu ya Mwenyezi Mungu na Mtume wake katika kuwakufurisha makafiri. Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: *“...na yeyote anayemkataa (Mtume Muhammad) katika makundi (ya watu wa dini) basi moto (wa Jahanamu) ndio ahadi yake”*. Sura Huud (11), aya 17. Naye Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Nina apa kwa (Mwenyezi Mungu) ambaye nafsi muhammad iko mkononi mwake kwamba hanisikii mimi mtu yeyote katika umma huu; si Myahudi wala Mkristo halafu asiniamini isipokuwa tu ataingia motoni”*. Ameipokea Hadithi hii Muslim.

35. Je, inafaa kuwadhulumu makafiri? Dhuluma ni haramu, kwa mujibu wa kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: *“Kwa yakini, mimi nimejiharamishia dhuluma, na nimeifanya haramu kwenu. Kwa hiyo, msidhulumiane”*. Ameipokea Hadithi hii Muslim. Makafiri katika maingiliano nao ni aina mbili: **1) Aina ya kwanza ni Watu wa ahadi.** Hao ni aina tatu: **a) Ahlu Dhimma.** Hao ni wale ambao wanatoa *Jiz-yah* (kodi maalum). Hawa wana dhamana ya kudumu, kwakuwa wamewaahidi Waislamu kuwa zipitishwe kwao sheria za Mwenyezi Mungu na Mtume wake kwa kukaa kwao katika nchi ya Kiislamu. Hao ni mfano wa wale baadhi ya makafiri walioishi katika nchi za Kiislamu. **b) Ahlu Hud-nah** (Watu wa Mkataba). Hao ni wale ambao wameingia suluhu na Waislamu ya kubaki katika nchi za Kiislamu. Hawa hazipitishwi kwao sheria za Kiislamu kama zinavyopitishwa kwa *Ahlu Dhimma*, isipokuwa ni wajibu kwao kuacha kuwapiga vita Waislamu, kama walivyokuwa Wayahudi katika wakati wa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. **c) Ahlu Amaan** (Watu wa Amani). Hao ni wale wanaokwenda katika nchi za Kiislamu kwa shida isiyokuwa ya kutaka kuishi humo, kama mabalozi, wafanyabiashara, wakimbizi, watalii n.k. Hukumu yao ni kwamba hawauawi, hawatozwi *Jiz-yah*. Aliyeomba hifadhi anashawishiwa kusilimu. Akisilimu, ni vizuri. Akipenda kuungana na nchi yake ya amani, atapelekwa na hatawekewa vikwazo.

2) Aina ya pili ni Ahlu harb (Watu wa Vita). Hao ni wale ambao hawamo katika mikataba ya Dhimma na hawafaidiki na amani ya Waislamu na mikataba yao. Hawa ni aina nyingi: **a)** Kuna ambao wanawapiga vita Waislamu kwa vitendo na kuwafanyia njama, na. **b)** Kuna ambao wametangaza vita dhidi ya Uislamu na Waislamu au kuwasaidia maadui wa Uislamu. Hawa (wote) wanapigwa vita na kuuawa.

36. Bid'a ni nini? Ibn-Rajab, Mwenyezi Mungu amrehemu, amesema kuwa: "*Muradi wa Bid'a ni jambo lililozushwa, lisilokuwa na msingi katika sheria unaoelekeza kwenye jambo hilo. Ama jambo ambalo katika sheria lina msingi unaoelekeza kwenye jambo hilo, basi hilo sio Bid'a kisheria hata kama litakuwa Bid'a katika lugha*".

37. Je, katika dini kuna Bid'a nzuri na Bid'a mbaya? Zimekuja Aya na Hadithi nyingi katika kushutumu Bid'a kwa maana yake ya kisheria ambayo ni: **Jambo lililozushwa na lisilokuwa na msingi katika sheria** pale: **1)** Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, aliposema kuwa: "*Na yeyote aliyefanya amali (ambayo), katika amali hiyo, hamna amri yetu, basi amali hiyo ni yenye kurudishwa*". Ameipokea Hadithi hii Bukhariy na Muslim. **2)** Pia Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kwamba: "*...kila kilichozushwa ni Bid'a na kila Bid'a ni upotofu*". Ameipokea Hadithi hii Ahmad. **3)** Imam Malik, Mwenyezi Mungu amrehemu, katika kuelezea maana ya kisheria ya Bid'a, amesema kuwa: "*Na yeyote aliyezusha katika Uislamu Bid'a anayoiona kuwa ni nzuri, basi huyo amedai kuwa Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ameufanyia hiyana utume, kwa sababu Mwenyezi Mungu Mtukufu anasema kuwa: Leo nimekukamilishieni dini yenu*". Sura Al-maaida 5, aya 3.

Zimekuja baadhi ya Hadithi zikisifu Bid'a kwa maana yake ya kilugha ambayo ni lile: Jambo ambalo sheria imelileta na lakini limesahauliwa, na kwa hiyo, Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akatoa sisitizo la kuwakumbusha watu jambo hilo kama ilivyo katika kauli ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, isemayo kuwa: "*Mwenye kuanzisha (kukumbusha) njia nzuri katika Uislamu, atapata thawabu zake na thawabu za watakaoitumia njia hiyo baada yake bila ya kupungua kitu katika thawabu zao*". Ameipokea Hadithi hii Muslim.

Kwa maana hii, ndio ilikuja kauli ya (Swahaba) Omar, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, isemayo kuwa: "Bid'a bora ni hii" akikusudia sala ya Tarawehe. Sala ya Tarawehe ilikuwepo kisheria na Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, aliihimiza, aliisali kwa siku tatu halafu akaiacha kwa kuchelea isije ikafaradhishwa. Kwa hiyo, (Swahaba) Omar, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, aliisali na kuwajumuisha watu waisali jamaa.

38. Je, unafiki ni aina ngapi? Unafiki ni aina mbili: **1)** Aina ya kwanza ni Unafiki **Mkubwa wa itikadi**. Unafiki huu ni wa mtu kuonesha imani ilhali moyoni anaficha ukafiri. Unafiki huu unamtoa mtu katika dini. Mwenye unafiki huu iwapo atakufa na ilhali ameun'gan'gania basi atakufa akiwa kafiri. Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: "*...kwa yakini, wanafiki watakuwa katika tabaka la chini sana katika moto*". Suratun Nisaa' 4, aya 145.

Miongoni mwa sifa za wanafiki ni hizi: **a)** Wanamfanyia hadaa Mwenyezi Mungu na Waislamu. **b)** Wanawadharau Waislamu. **c)** Wanawasaidia makafiri dhidi ya Waislamu. **d)** Wanapofanya mambo yao mema wanakusudia kupata faida za kidunia. **2)** Aina ya pili ni **Unafiki Mdogo wa kiutendaji** ambao mwenye nao haumtoi katika Uislamu, lakini asipotubu, atakuwa yupo katika hatari ya unafiki huo kumfikisha kwenye ule unafiki mkubwa. Mwenye unafiki huu ana sifa kadhaa. Miongoni mwa sifa hizo ni hizi: **a)** Akizungumza anasema uongo. **b)** Anapotoa ahadi hatekelezi. **c)** Anapogombana anakuwa na lugha chafu. **d)** Anapoingia katika makubaliano (mkataba) anayavunja. **e)** Anapoaminiwa anafanya hiyana (anavunja uaminifu). Ndugu yangu, jihadhari usije ukawa na mojawapo ya sifa hizi. Jichunguze!

39. Je, ni wajibu kwa Mwislamu kuuogopa unafiki? Ndio. Swahaba, Mwenyezi Mungu awawiye radhi, walikuwa wakiuogopa unafiki wa vitendo. Ibnu-abii mulaika, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, amesema kuwa: "**Niliwahi kukutana na Swahaba thalathini wa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. Wote walikuwa wakiuogopa unafiki katika nafsi zao**". Pia Ibrahim At-taymiy amesema kuwa: "**Sijaiwekapo wazi kauli yangu juu ya vitendo vyangu isipokuwa tu naogopa nisije nikawa muongo (kauli zangu zisiende kinyume na vitendo vyangu**". Naye Al-hassan Al-basriy, Mwenyezi Mungu amrehemu, amesema kuwa: "**Hauogopi unafiki isipokuwa tu muumini, na hana hofu na unafiki isipokuwa tu mnafiki**". Na Omar, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, alisema kumwambia Hudhaifa, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, kuwa: "**Nakuomba, kwa jina la Mwenyezi Mungu, uniambie: Hivi Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, aliwahi kunitaja kwako kwamba mimi ni miongoni mwao (wanafiki)? Akamwambia: Hapana, na simsafishi yeyote baada yako**".

40. Ni dhambi ipi nzito na kubwa zaidi mbele ya Mwenyezi Mungu? Ni Shirki ya (ushirikina wa) kumshirikisha Mwenyezi Mungu Mtukufu. Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: "**...kwa yakini, Shirki ni dhuluma kubwa**". Surat Luqman (31), aya 13. Wakati Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alipoulizwa: Ni dhambi gani kubwa zaidi? Alisema kuwa: *Ni wewe kumfanyia Mwenyezi Mungu mshirika na ilhali yeye amekuumba*". Ameipokea Hadithi hii Bukhariy na Muslim.

41. Je, ushirikina una aina ngapi? Una aina mbili: **1) Ushirikina Mkubwa** unaomtoa mtu katika Uislamu, na Mwenyezi Mungu hamsamehe mwenye nao. Hii ni kwa mujibu wa kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: "**Kwa yakini, Mwenyezi Mungu hasamehe kushirikishwa naye (kitu chochote) na anasamehe (madhambi) yaliyo chini ya hayo (ya ushirikina) kwa amtakaye**". Suratun-Nisaa' (4), aya 48. Mafungu ya Shirki hii ni manne: **a)** Ushirikina wa kuomba. **b)** Ushirikina wa nia, utashi na makusudio kwa maana ya mtu kufanya mema kwa kutomkusudia Mwenyezi Mungu. **c)** Ushirikina wa utiifu, kwa maana ya mtu kuwatii wanachuoni (viongozi wa dini) katika kuharamisha aliyoyahalalisha Mwenyezi Mungu au kuhalalisha aliyoyaharamisha. **d)** Ushirikina wa kupenda, kwa maana ya mtu kumpenda mwengine kama anavyompenda Mwenyezi Mungu. **2) Ushirikina Mdogo**, usiomtoa mtu katika Uislamu, naoumegawanyika mara mbili:

a) ushirkina wa wazi sawasawa uwe umefungamana na maneno kama vile kuapa kwa asiye kuwa mwenyezi mungu, au kusema akitaka mwenyezi mungu na wewe , au kusema lau kama si mwenyezi mungu na fulani, au uwe umefungamana na vitendo, kama vile kuvaa kikuku (bangili) au uzi, kwa ajili ya kuondoa balaa, au kuikinga balaa, na kama vile kutundika hirizi kwa ajili ya kuogopa kijicho, au mikosi (kupiti ndege na majina flani na matamshi fulani na maeneo flani n.k).

b) shirki iliyojificha , nayo ni shirki katika nia, makusudio, kamavile kufanya jambo ili uonekane na kutaka kusikika.

42. Ni ipi tofauti kati ya Shirki Kubwa na Ndogo? Miongoni mwa tofauti kati yao ni hizi: Mwenye Shirki Kubwa anahukumiwa kuwa ametoka katika Uislamu hapa duniani, na atawekwa milele motoni huko akhera. Ama mwenye Shirki Ndogo, hahukumiwi kuwa ametoka katika Uislamu hapa duniani na hatawekwa milele motoni huko akhera. Shirki Kubwa pia inaharibu matendo yote wakati ambapo Shirki Ndogo inaharibu ile amali iliyokutana nayo tu. Linabaki suala lenye mvutano. Suala hilo ni hili: Je, Shirki Ndogo haisamehewi isipokuwa kwa kutubu tu kama Shirki Kubwa, au ni kama dhambi nyinginezo kubwa na ambazo ziko chini ya utashi wa Mwenyezi Mungu? Kwa kauli zote mbili, jambo hili ni hatari sana!

43. Je, Shirki hii ina kinga isitokee au kafara iwapo imeshatokea? Ndio. Kinga ya Ria ni mtu kumkusudia Mwenyezi Mungu kwa matendo yake. Ama Ria Kidogo, inakingwa kwa maombi (dua). Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Enyi watu, iepukeni Shirki hii, kwa sababu ni yenye kujificha sana kuliko utambaaji wa sisimizi. (Mtume) Aliulizwa: Na tutaiepuka vipi na ilhali ni yenye kujificha sana kuliko utambaaji wa sisimizi, ewe Mtume wa Mwenyezi Mungu? Mtume alisema: Semeni: **Allaahumma Innaa Nauudhu Bika An-nushrika Bika Shai-an-naalamuhuu. Wanastaghfiruka Limaa Laa Naalamuhuu.** = Ewe Mola wangu, kwa yakini, sisi tunakuomba utukinge kukishirikisha nawe kitu tunachokijua na tunakuomba msamaha kwa (kukishirikisha nawe kitu) tusichokijua”*. Ameipokea Hadithi hii Ahmad.

Ama kafara ya kuapia kisichokuwa Mwenyezi Mungu, Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Yeyote aliyeapia (sanamu la) Lata na Uzzaa aseme: **Laa Ilaaha Illallah = Hakuna anayestahiki kuabudiwa isipokuwa Mwenyezi Mungu tu**”*. Ameipokea Hadithi hii Bukhariy na Muslim.

Ama kafara ya kuona mkosi, Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Yeyote ambaye kuona mkosi kumemrudisha asikidhi haja, kwa yakini amefanya Shirki. (Swahaba) Waliuliza: Iwapo ni hivyo, kafara ya hayo ni nini? (Mtume) Alisema: (Kafara yake) Ni kusema: **Allaahumma Laa Khaira Illaa Khairuk Walaa Twaira Illaa Twairuk Walaa Ilaaha Ghairuk.** Ewe Mola wangu, hakuna kheri isipokuwa kheri yako tu na hakuna ndege isipokuwa ndege wako tu na hakuna anayestahiki kuabudiwa isipokuwa wewe tu”*. Ameipokea Hadithi hii Ahmad.

44. Je, Ria ina mafungu mangapi? Ni manne: **1)** Ria kuwa ndio sababu ya mtu kufanya amali, kama ilivyo kwa watu wenye Unafiki Mkubwa. **2)** Ni amali kuwa inafanywa kwa ajili ya Mwenyezi Mungu na kwa ajili ya Ria kwa pamoja. Mwenye Ria ya aina hii na ile iliyo kabla yake anapata dhambi, hapati thawabu na amali

yake anarudishiwa mwenyewe. **3)** Ni kuwa amali inayofanywa inafanywa kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, halafu ikaingiliwa na nia ya Ria. Ikiwa mtu atapingana na Ria hii na kuipuuza basi haitamdhuru. Lakini akiendekeza na nafsi yake kuridhika nayo, basi ibada itakuwa batili. **4)** Ni kutokea Ria baada ya amali. Huu ni wasiwasi tu, hauna athari yoyote kwa amali na kwa mfanyaji wa amali hiyo. Kuna milango mengine iliyojificha ya Ria, na kwa hiyo, ihadhari.

45. Je, ukafiri ni aina ngapi? Ni aina mbili: **a) Ukafiri Mkubwa** unaomtoa mtu katika Uislamu. Ukafiri huo upo katika mafungu matano: **1)** Ukafiri wa kukanusha. **2)** Ukafiri wa kiburi pamoja na kuwepo kwa imani. **3)** Ukafiri wa shaka. **4)** Ukafiri wa kupinga. **5)** Ukafiri wa unafiki. **b) ukafiri Mdogo**, Ukafiri huo ni wa kuasi usiomtoa mtu katika Uislamu, kama vile (Mwislamu) kumuua Mwislamu (mwenzake).

46. Ni nini hukumu ya kuweka Nadhiri? Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amekataza kuweka Nadhiri na kusema kuwa: "*..kwa yakini, (Nadhiri) haileti kheri*". Ameipokea Hadithi hii Bukhari. Hii ni pale Nadhiri hiyo itakapokuwa kwa ajili ya Mwenyezi Mungu. Ama Nadhiri ikiwa sio kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, kama mtu anayeweka Nadhiri kwa ajili ya kaburi au Walii, basi Nadhiri hiyo ni haramu, haifai na pia haifai kuitekeleza.

47. Ni ni hukumu ya uchawi? Uchawi upo, na uhakika wake ni wa kusadikika, kwa mujibu wa kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: "*...ikamsadikia (ikamjia taswira akilini), kutokana na uchawi wao, kuwa kamba hizo ni nyoka wanaotambaa*". Surat Twaha (20), aya 66. Kuathiri kwa uchawi kumethibiti kwa (mujibu wa) Qur'ani na Sunna. Uchawi ni haramu na ni dhambi kubwa kwa (ushahidi wa): **1)** Kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: "*...hakuna vingine isipokuwa kwamba sisi (wachawi) ni fitina (mtihani), kwa hiyo, usikufuru*". Suratul-Baqarah (2), aya 102. **2)** Kauli ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, isemayo kuwa: "*Yaepukeni mambo saba yaangamizayo. (Swahaba) Waliuliza: Ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu, na ni yapi mambo hayo? (Mtume) Akasema: Ni kumshirikisha Mwenyezi Mungu na uchawi....*" Ameipokea Hadithi hii Bukhari na Muslim. Ama nukuu kwamba "**Jifundisheni uchawi na msiutumie**" na mfano wake ni nukuu za uongo na sio sahihi.

48. Je, ni nini hukumu ya kwenda kwa mpiga ramli au kuhani (mganga)? Ni haramu. Iwapo mtu atawaendea akitaka msaada wao na lakini asiwaamini katika wanayoyasema, basi swala yake haitakubaliwa kwa siku arobaini, kwa mujibu wa kauli ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, isemayo kuwa: "*Yeyote atakayemwendea mpiga ramli akamuuliza jambo, basi haitakubaliwa swala yake siku arobaini*". Ameipokea Hadithi hii Muslim. Na kama mtu atawaendea na kuwaamini katika madai yao ya kujua mambo yaliyojificha, basi ameyakufuru yale yaliyoteremshwa kwa Mtume Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani., kwa mujibu wa kauli ya Mtume isemayo kuwa: "*Yeyote atakayemwendea mpiga ramli au kuhani (mganga) akayasadiki yale wanayoyasema, basi ameyakufuru yale yaliyoteremshwa kwa Muhammad*". Ameipokea Hadithi hii Abudaud.

49. Ni wakati gani kuomba mvua kwa kutumia nyota kunakuwa Ushirikina Mkubwa na wakati gani kunakuwa Ushirikina Mdogo? Anayekuwa na itikadi

kwamba nyota ina athari, bila ya utashi wa Mwenyezi Mungu, na kwa sababu hiyo anaihusisha mvua na nyota uhusishaji wa kuiunda na kuileta, basi huu ni **Ushirikina Mkubwa**. Ama anayekuwa na itikadi kwamba nyota, kwa utashi wa Mwenyezi Mungu, ina athari na kwamba Mwenyezi Mungu ameifanya nyota hii kuwa sababu ya kunyesha kwa mvua na kwamba Mwenyezi Mungu Mtukufu ameweka kawaida ya kunyesha kwa mvua wakati wa kuchimbuka kwa nyota hiyo, itikadi hii ni haramu na ni **Ushirikina Mdogo** kwa sababu amefanya hivyo bila ya hoja ya kisheria au utambuzi na hali halisi au akili sahihi. Ama kutafuta mwongozo kwazo juu ya vipindi vya mwaka na nyakati za kutegemewa kunyesha kwa mvua ni jambo linalofaa.

50. Maasi ni mafungu mangapi? Ni mafungu mawili: **1) Maasi Makubwa.** Haya ni yale madhambi ambayo yana adhabu duniani au ahadi mbaya Akhera au ghadhabu au laana au kutoweka kwa imani. **2) Maasi madogo.** Haya ni yale madhambi yaliyo chini ya hapo.

51. Je, kuna sababu zinazoyabadilisha maasi madogo kuwa makubwa? Ndio. Kuna sababu nyingi. Muhimu zaidi ya hizo ni hizi: **1)** Kudumu kufanya madhambi madogo au. **2)** Kurudiarudia kuyafanya au. **3)** Kuyadharau au. **4)** Kuonesha ufahari wa kuyafanya au. **5)** Kuyafanya hadharani.

52. Ni ipi hukumu ya Toba na inakubaliwa vipi? Toba ni wajibu kuletwa haraka. Kutumbukia katika dhambi binafsi sio tatizo, kwani hii ndio tabia ya mwanadamu. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: "*Kila mwanadamu ni mkosaji sana na wacosaji bora zaidi ni wale wanaotubu sana*". Ameipokea Hadithi hii Tirmidhiy. Pia Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: "*Lau kama msingefanya dhambi, Mwenyezi Mungu angekuondosheni na kuleta watu (wengine) wanaofanya dhambi wakamuomba msamaha Mwenyezi Mungu na akawasamehe*". Ameipokea Hadithi hii Muslim. Lakini kosa ni kudumu kufanya maasi na kuchelewesha kutubu. Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: "*Hakuna vingine isipokuwa kwamba Toba (inayokubaliwa na Mwenyezi Mungu) ni ya wale ambao wanafanya uovu kwa kutojua halafu wakatubu haraka. Basi hao tu Mwenyezi Mungu huwakubalia toba yao*". Sura An-nisaa' (4), aya 17.

Ili Toba ikubaliwe, kuna masharti ambayo ni haya: **1)** Kuiacha dhambi. **2)** Kujuta kwa madhambi yaliyopita. **3)** Kutia azma ya kutoyarudia tena. Ikiwa dhambi inahusiana na haki za viumbe, ni lazima kurudisha kwa wenyewe vitu vilivyo dhulumwiwa.

53. Je, ni sahihi kwamba dhambi zote zina Toba? Wakati wake unakwisha lini? Ni yapi malipo ya mwenye kutubu? Ndio, inasihhi kutubia dhambi zote. Toba ipo mpaka jua lichomoze kutokea magharibi (mpaka Siku ya Kiyama) au roho inapokuwa katika sakratilmaut (wakati wa kufa). Malipo ya mwenye kutubu, akiwa ni mkweli katika Toba yake, ni maovu yake kubadilishwa na kuwa mazuri, hata kama maovu hayo yatajaa mpaka mbinguni (hata kama ni mengi sana).

54. Ni lipi la wajibu kumfanyia kiongozi wa Waislamu? Wajibu wa Waislamu kwa kiongozi wao ni usikivu na utiifu katika kupenda na kuchukia. Haifai kuwaasi viongozi hata kama wakifanya udhalimu. Hatuwaombei mabaya na hatuuondoi utiifu

wetu kwao. Tunawaombea wapate wema, waondokewe na mabaya na wafanye yaliyo sahihi. Tunaona kuwa kuwatii ni katika kumtii Mwenyezi Mungu Mtukufu, madamu hawaamrishi maasi. Ikiwa wataamrisha maasi, ni haramu kuwatii katika maasi hayo, na ni wajibu kuwatii, kwa wema, katika amri nyingine zisizokuwa hizo za maasi. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Utakuwa msikivu na mtiifu kwa kiongozi. Na hata ukipigwa mgongo wako na mali yako kuchukuliwa, wewe sikia na tii tu”*. Ameipokea Hadithi hii Muslim.

55. Je, inafaa kuuliza hekima ya Mwenyezi Mungu katika maamrishi na makatazo? Ndio, lakini kwa sharti la kutoiegemeza imani na utekelezaji kwenye kujua hekima na kuridhika nayo. Inatakiwa kujua hekima iwe tu ni ongezeko la uimara wa muumini katika haki. Utiifu wa jumla na kutouliza (hekima) ni ushahidi wa ukamilifu wa utumishi na imani kwa Mwenyezi Mungu na hekima zake kamilifu, kama walivyokuwa Swahaba, mwenyezi Mungu awawiye radhi.

56. Ni nini makusudio ya kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: *“Zuri lolote lililokufika linatokana na Mwenyezi Mungu, na baya lolote lililokufika linatokana na nafsi yako”*. Sura An-nisaa’(4), aya 79.? Makusudio ya **“zuri”** ni neema na makusudio ya **“baya”** ni balaa. Yote yamepangwa na Mwenyezi Mungu Mtukufu. Jema limehusishwa na Mwenyezi Mungu kwa kuwa yeye ndiye aliyelifadhili. Ama baya, ameliumba kwa hekima fulani, na kwa kuizingatia hekima hiyo, baya hilo ni katika ufadhili wake pia, kwani Mwenyezi Mungu hafanyi mabaya. Yote ayafanyayo ni mazuri. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Na kheri yote iko mikononi mwako na shari haiko kwako”*. Ameipokea Hadithi hii Muslim. Vitendo vya wanadamu vimeumbwa na Mwenyezi Mungu, na wakati huo huo ni chumo la wanadamu wenyewe. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: *“Ama aliyetoa na kuwa mchamungu, na akaamini (jambo) zuri, tutamrahisishia (njia) nyepesi (kwenda peponi). Na ama aliyefanya ubahili na akatosheka, na akalikataa (jambo) zuri, tutamrahisishia (njia) nzito (kwenda motoni)”*. Suratil-Lail (92), aya 5 – 10.

57. Je, inafaa kusema: “Mtu fulani ni shahidi”? Kumhukumu yeyote maalum kuwa ni shahidi ni kama kumhukumu kuwa amepata pepo. Madhehebu ya Watu wa Sunna (Ahlus-sunna) ni kwamba hatumuelezei Muislamu yeyote maalum kwamba yeye ni katika watu wa peponi au ni katika watu wa motoni, isipokuwa tu wale ambao Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amemuelezea kuwa ni miongoni mwa watu wa mojawapo kati ya pepo au moto. Hii ni kwa sababu ukweli umejificha na hatujui vizuri yale ambayo mwanadamu amekufa nayo. Amali zinazingatiwa kwa (kuangalia) mwisho, na ujuzi wa nia uko kwa Mwenyezi Mungu. Lakini sisi tunataraji thawabu kwa afanyaye mazuri na tunakuwa na hofu ya adhabu kwa afanyaye mabaya.

58. Je, inafaa kumhukumu Muislamu maalum kuwa ni kafiri? Haifai kumhukumu Muislamu kuwa ni kafiri wala mshirikina wala mnafiki madamu halijaonekana kwake jambo linaloshuhudia hivyo, na kukawa hakuna pingamizi. Tunamwachia Mwenyezi Mungu Mtukufu dhamira yake ya ndani.

59. Je, inafaa kutufu (kuzunguka kwa niya ya ibada) pasipokuwa Al-kaaba?

Hakuna mahali popote duniani panapofaa kutufu isipokuwa Al-kaaba tu. Haifai kuifananisha sehemu yoyote na Al-kaaba vyovyote utukufu wake uwavyo. Yeyote atakayetufu sehemu isiyokuwa Al-kaaba kwa taadhima, basi amemuasi Mwenyezi Mungu Mtukufu

60. Ni zipi alama kubwa za Kiyama? Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: “Kwa yakini, Kiyama hakitasimama (hakitatokea) mpaka muone alama kumi kabla yake. Mtume akataja: Moshi na (Masihi) Dajjaal na Daabba (Mnyama) na kuchomoza kwa jua kutokea magharibi yake na kushuka kwa Issa Mwana wa Mariamu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na (kutokea kwa) Yaajuuj na Maajuuj na kupatwa kwa jua mara tatu; kupatwa kumoja mashariki, kupatwa kwingine magharibi na kupatwa kwingine katika Kisiwa cha Arabuni. Mwisho kabisa wa alama hizo ni moto utakaotokea Yemen na utakaowachunga watu kuelekea mahali pao pa kukusanywa (na kuhukumiwa)”. Ameipokea Hadithi hii Muslim.

61. Ni mthani (fitna) upi mkubwa utakaowatokea watu? Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: “Kati ya kuumbwa kwa Adam mpaka kusimama kwa Kiyama, hakuna jambo kubwa sana kuliko (kutokea kwa Masihi) Dajjaali”. Ameipokea Hadithi hii Muslim. Dajjaal ni mtu miongoni mwa wanadamu. Atatokea zama za mwisho (wa maisha ya duniani) huku machoni mwake kukiwa kumeandikwa (herufi hizi:) ك - ف - ر. Kila muumini atazisoma herufi hizo. Yeye ana chongo ya jicho la kulia. Jicho lake liko kama zabibu iliyo jitokeza (juu katika kole). Mwanzo kabisa wa kutokea kwake, atadai kuwa yeye ni mtu mwema na (halafu) Mtume na (hatimae) Mungu. Atakwenda kwa watu na kuwahubiria. Watamkana na kumkatalia maneno yake. Atawaacha na (lakini) mali zao zitamfuata na, kwa hiyo, watakuwa hawana kitu. Atakwenda kwa watu wengine na kuwahubiria. Watamwamini na kumkubalia. Ataziamrisha mbingu zinyeshe mvua na ardhi ioteshe mazao na itaotesha. Atawafuata watu huku akiwa ameshika moto na maji. Moto wake ni maji na maji yake ni moto.

Inatakiwa kwa Mwislamu: 1) Aombe kinga kwa Mwenyezi Mungu ya kujilinda na fitina yake mwisho wa kila sala, na. 2) Amsomee aya za mwanzo za Suratul-Qahf ikiwa mtu atapata kukutana naye, na. 3) Ajiepushe kukutana naye, kwa kuchelea fitina yake.

Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: “Yeyote atakayemsikia Dajali amuepuke. Nina’apa kwa Mwenyezi Mungu kuwa mtu atamwendea na ilhali anadhani kuwa yeye (Dajali) ni muumini na hivyo atamfuata kutokana na Shubuhaat (itikadi tata) atakazosisambaza”. Ameipokea Hadithi hii Abudaud.

Dajali atakaa duniani siku arobaini. Siku (ya kwanza) ni kama mwaka, na siku (ya pili) ni kama mwezi, na siku (ya tatu) ni kama wiki. Siku zake nyingine ni kama siku zetu hizi. Hatoacha mji au nchi ila ataingia isipokuwa tu miji mitukufu ya Makka na Madina. Halafu atashuka (Nabii) Issa, Mwenyezi Mungu amfikishie amani, na kumuua Dajali.

Mtu mmoja, jina lake likiwa ni *Abdallah* (Mja wa Mwenyezi Mungu), alikutana na mtu mwingine ambaye jina lake ni *Abdun-nabiy* (Mja wa Mtume). Abdallah alilipinga jina hili (la Abdun-nabiy) nafsini mwake na kusema: Vipi mja anaunasibisha uja wake kwa asiyekuwa Mwenyezi Mungu? Halafu akamwambia Abdun-nabiy akisema: Je, wewe unamwabudu asiyekuwa Mwenyezi Mungu? Abdun-nabiy akasema: Hapana. Mimi siabudu isipokuwa Mwenyezi Mungu. Mimi ni Mwislamu na ninamwabudu Mwenyezi Mungu pekee.

Abdallah Alisema: Kwa hiyo, ni la nini jina hili linalofanana na majina ya Wakristo katika kujiita kwao kwa majina ya Mja wa Kristo? Na hakuna la kushangaza, kwani Wakristo wao wanamwabudu Issa, Mwenyezi Mungu amfikishie amani. Atakayelisikia jina lako, itamjia haraka akilini mwake kwamba wewe unamwabudu Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na ilhali hii sio itikadi ya Mwislamu.

Abdun-nabiy akasema: Lakini Mtume Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ni kiumbe bora zaidi na ni Bwana wa Mitume. Sisi tunajiita jina hili kwa kutaka baraka na kutaka kuwa karibu na Mwenyezi Mungu kwa kutumia cheo cha Mtume wake na nafasi yake kwake. Kwa hiyo, tunaomba kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, *Shafaa'* (Uombezi) kwa sababu ya nafasi yake kwa Mola wake Mtukufu. Usishangae, kwani kaka yangu jina lake ni *Abdul-hussein* (Mja wa Hussein) na kabla yake baba yangu jina lake ni Abdur-rasul (Mja wa Mtume). Kuitana majina haya ni jambo la zamani na limeenea kwa watu. Tumewakuta wazazi wetu wakiwa na haya. Usiwe na msimamo mkali katika suala hili, kwani jambo lenyewe ni dogo na dini ni nyepesi.

Abdallah alisema: Hili ni jambo jingine baya na kubwa zaidi kuliko lile la kwanza. Jambo hilo baya zaidi ni kule kuomba kwa asiyekuwa Mwenyezi Mungu Mtukufu jambo ambalo hakuna aliwezaye ila Mwenyezi Mungu tu; sawa huyu anayeombwa awe ni Mtume Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, au mtu mwingine mwema, kama Hussein au mwenginewe. Jambo hilo linapingana na Tawhiid na linapingana na maana ya “Laa ilaaha illallaah”. Nitakuuliza baadhi ya maswali ili ukubainikie ukubwa wa jambo lenyewe na athari za kujiita jina hili na mfano wake. Sina lengo na makusudio isipokuwa tu: **1)** Haki na kuifuata. **2)** Kubaini batili na kuiepuka. **3)** Kuamrisha mema na kukataza maovu.

Mwenyezi Mungu tu ndiye muombwa msaada na mtegemewa. Hakuna hila (ujanja wa kuepuka maovu) wala nguvu (za kufanya mema) isipokuwa tu kwa msaada wa Mwenyezi Mungu tu. Lakini, ninakukumbusha kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: “*Kwa yakini, hakuna vingine isipokuwa kwamba kauli ya waumini wanapolinganiwa (wanapohubiriwa waelekee) kwa Mwenyezi Mungu na Mtume wake ili watoe hukumu baina yao inatakiwa iwe (hivi): Tumesikia na kutii*”. Suratun Nuur 24, aya 51. Na kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: “*Ikiwa mtazozana katika jambo (lolote) basi lirejesheni kwa Mwenyezi Mungu na Mtume ikiwa nyinyi mnamwamini Mwenyezi Mungu na Siku ya Mwisho*”. Suratun-Nisaa 4, aya 59.

Abdallah: Wewe umesema kuwa unampwekesha Mwenyezi Mungu na kukiri kuwa

Laa ilaaha illallah (Hakuna anayestahiki kuabudiwa ila Mwenyezu Mungu tu). Je, unaweza kunifafanulia maana yake?

Abdun-nabiy: Tawhiid ni kuamini kwamba: **1)** Mwenyezi Mungu yupo. **2)** Yeye ndiye ambaye ameumba mbingu na ardhi. **3)** Yeye ndiye mletaji uhai na mauti. **4)** Yeye ndiye mwendesha ulimwengu. **5)** Yeye ndiye Mtoaji riziki, Mjuzi, Mjuzi zaidi na Muweza.

Abdallah: Ingekuwa hii tu ndio tafsiri ya Tawhiid, basi Firauni na watu wake, Abujahli na wengineo wangekuwa waumini, kwa sababu waliyajua haya. (uliyoyataja) kama walivyo washirikina wengine. Firauni ambaye alidai uungu, alikuwa anakiri na kuamini nafsini mwake kwamba Mwenyezi Mungu yupo na yeye ni mwendesha ulimwengu. Ushahidi ni kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: “*Na wakazikanusha (aya, alama, ishara na dalili zetu) kwa dhulma na kiburi na ilhali nafsi zao zimezikubali*”. Suratun-Namli 27 aya 14. Kukubali huku kulijitokeza wazi wakati gharika ilipomkumba Firauni (Surat Yunus 10, aya 90)

Kwa hakika Tawhiid ambayo kwa ajili yake Mitume waliletwa, vitabu viliteremshwa na Waquraishi kupigana nao vita kwa sababu ya Tawhidi hiyo ni: Kumpwekesha Mwenyezi Mungu kwa ibada. Ibada ni neno linalokusanya kila jambo analolipenda Mwenyezi Mungu na kuliridhia; iwe ni kauli au vitendo; vya dhahiri au vya siri. Neno “anayestahiki kuabudiwa” katika “*Laa ilaaha illaLlah = Hapana anayestahiki kuabudiwa isipokuwa Mwenyezi Mungu tu*” lina maana ya: Muabudiwa ambaye ibada haifai kufanywa isipokuwa kwa ajili yake tu.

Abdallah: Je, unajua ni kwa nini Mitume, na wa mwanzo wao akiwa Nuh, Mwenyezi Mungu awafikishie amani, waliletwa duniani?

Abdun-nabiy: Mitume waliletwa ili wawalinganie washirikina wamwabudu Mwenyezi Mungu pekee na kuacha kila kinachoshirikishwa naye.

Abdallah: Na ni ipi sababu ya ushirikina wa watu wa Mtume Nuh?

Abdun-nabiy: Sijui.

Abdallah: Mwenyezi Mungu alimtuma Nuh kwa watu wake pale walipokiuka mipaka katika kuwatukuza watu wema; akina Wadi, Suwaa’, Yaghuuth, Yauuk na Nasri.

Abdun-nabiy: Hivi una maana kwamba Wadi, Suwaa’, Yaghuuth, Yauuk na Nasri ni majina ya watu wema na sio majina ya mabeberu makafiri?

Abdallah: Ndio. Haya ni majina ya watu wema ambao watu wa Mtume Nuh waliwafanya Miungu na Waarabu kuwafuata katika hilo. Ushahidi wa hayo ni yale aliyoyasimulia Bukhariy akinukulu kutoka kwa Ibn-abasi, Mwenyezi Mungu awawiye radhi yeye na baba yake, akisema kuwa: “*Masanamu ambayo yalikuwa kwa watu wa Nuhu yakawa kwa Waarabu baadae. Ama Wadi lilikuwa ni (sanamu) la (kabila la) Kalb huko Daumat-aljandal. Na ama Suwaa’ lilikuwa ni (sanamu) la (kabila la) Hudhail. Na ama Yaghuuth lilikuwa ni (sanamu) la (kabila la) Murad halafu likawa la (kabila la) Bani-ghutaif huko Al-jouf katika (sehemu za) Sabai. Na ama Yauuk lilikuwa la (kabila la) Hamadan. Na ama Nasr lilikuwa la (kabila la) Himyar katika familia ya Dhil-kalaa. Haya ni majina ya watu wema katika watu wa (Mtume) Nuh. Walipofariki, shetani aliwashawishi watu wao kuwa: Jengeni masanamu katika makazi yao waliyokuwa wakikaa, na yapeni masanamu hayo majina yao. Kwa hiyo,*

walifanya hivyo na lakini masanamu hayo hayakuabudiwa. Walipofariki hao (walioyajenga) na elimu kutoweka, masanamu hayo yaliabudiwa”. Bukhariy.

Abdun-nabiy: Haya ni maneno ya ajabu.

Abdallah: Unaonaje, nikuambie ya ajabu zaidi kuliko hayo? Fahamu kuwa Mwenyezi Mungu alimtuma Muhammad Mtume wa mwisho, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kwa watu wanao omba msamaha, wanaofanya ibada, wanaotufu, wanaofanya Saa’yi, wanaohiji na wanaotoa sadaka. Lakini walikuwa wanavifanya baadhi ya viumbe kuwa viombezi (mediators) baina yao na baina ya Mwenyezi Mungu wakisema kwamba: Tunataka kwa viumbe hivyo vituweke karibu na Mwenyezi Mungu na tunataka uombezi wao kwake. Viumbe hivyo ni kama vile Malaika, (Mtume) Issa, Mwenyezi Mungu amfikishie amani na watu wema wengine. Kwa hiyo, Mwenyezi Mungu alimtuma Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akawafundishe upya dini ya baba yao Ibrahimu, Mwenyezi Mungu amfikishie amani, na kuwafahamisha kuwa itikadi na hali hii ya kutaka kuwa karibu (na Mwenyezi Mungu) ni haki halisi ya Mwenyezi Mungu. Yoyote kati ya hizo haifai kuelekezwa kwa asiyekuwa Mwenyezi Mungu. Yeye pekee asiye na mshirika ndiye Muumba. Hakuna anayetoa riziki ila yeye tu. Mbingu zote saba na vilivyomo ndani yake, na ardhi zote saba na vilivyomo ndani yake ni viumbe vyake na viko chini ya udhibiti na umiliki wake. Hata Miungu ambao washirikina wanawaabudu wanakiri kuwa wako chini ya udhibiti na ufalme wake.

Abdun-nabiy: Haya ni maneno hatari na ya ajabu. Hivi, yana hoja yoyote?

Abdallah: Hoja ni nyingi. Miongoni mwa hoja hizo ni hizi: **1)** Kauli ya Mwenyezi Mungu mtukufu isemayo kuwa: “*Sema: Ni nani anayekupeni riziki kutoka mbinguni na ardhini? Au ni nani anayemiliki kusikia na kuona? Na ni nani anayetoa kilicho hai kutoka katika kilichokufa na anayetoa kilichokufa kutoka katika kilicho hai? Na ni nani anaye endesha mambo? Watasema: Ni Mwenyezi Mungu. Sema: Mbona hamumchi Mungu?*”. Surat Yunus 10, aya 31. **2)** Kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: “*Sema: Ni ya nani ardhi na vilivyomo ndani yake ikiwa nyinyi mnajua? Watasema: Ni vya Mwenyezi Mungu. Sema: Mbona hamkumbuki?. Sema: Ni nani Mola wa mbingu saba na Mola wa Arshi Tukufu?. Watasema: Ni vya Mwenyezi Mungu. Sema: Mbona hamumchi Mungu? Sema: Ni nani ambaye uko mkononi mwake ufalme wa kila kitu na ilhali yeye analinda na halindwi, ikiwa nyinyi mnajua? Watasema: (Uwezo huo) Ni wa Mwenyezi Mungu. Sema: Vipi basi mnarogwa?*”. Suratul-Muuminun 23, aya 84-89.

3) Washirikina walikuwa wakileta Talbiyah katika Hija kwa kusema: “*Labbaykallaahumma labbayk. Labbayka laa shariika lak. Illaa shariikan huwalak. Tamlikuhuu wamaamalak= Nimekuitika ewe Mola wangu. Nimekuitika. Nimekuitika. Huna mshirika, isipokuwa mshirika wako unayemiliki yeye na anachokimiliki*”.

Kukiri kwa washirikina kwamba Mwenyezi Mungu tu ndiye mwendesaji wa ulimwengu – kukiri ambako kunaitwa Tawhiid rubuubiyya – hakukuwaingiza washirikina hao katika Uislamu. Aidha kuwakusudia kwao Malaika au Mitume au Mawali wakitaka Uombezi wao na kutaka kuwa karibu na Mwenyezi Mungu, ndio jambo ambalo lilihalalisha damu zao na mali zao. Kwa sababu hii, inakuwa wajibu: **a)** Kuelekeza dua zote

kwa Mwenyezi Mungu. **b)** Kuelekeza Nadhiri zote kwa Mwenyezi Mungu. **c)** Kuelekeza uchinjaji wote kwa Mwenyezi Mungu. **d)** Kuelekeza maombi yote ya msaada kwa Mwenyezi Mungu, na pia aina nyingine zote za ibada zielekezwe kwa Mwenyezi Mungu.

Abdun-nabiy: Ikiwa Tawhiid sio kukubali kwamba Mwenyezi Mungu yupo na ndiye mwendeshaji ulimwengu kama unavyodai, Tawhiid ni ipi?

Abdallah: Tawhiid ambayo kwa ajili yake Mitume walitumwa na washirikina wakakataa kukubali ni: Kumpwekesha Mwenyezi Mungu (kumkusudia Mwenyezi Mungu pekee) kwa ibada. Aina yoyote ya ibada haitakiwi kuelekezwa isipokuwa kwa Mwenyezi Mungu tu; kama vile kuomba, kuweka Nadhiri, kuchinja, kuomba msaada, kuomba wokovu nk.. Tawhiid hii ndio maana ya kauli yako: “*Laa ilaaha illallaah* = Hakuna (Mola) anayestahiki kuabudiwa isipokuwa Mwenyezi Mungu tu. Mola kwa washirikina wa Kiquraishi ni yule ambaye anakusudiwa kwa mambo haya yaliyopita kutajwa; sawa awe ni Malaika au Mtume au Walii au mti au kaburi au Jini. Waquraishi hawakuwa wakikusudia kwamba Mola ni: Muumbaji, Mtoaji riziki, Mwendesha ulimwengu. Wao wanajua, kwa yakini kabisa, kwamba hayo ni ya Mwenyezi Mungu pekee kama nilivyokwisha tangulia kukueleza. Kwa hiyo, Mtume aliwaendea akiwahubiria tamko la Tawhiid ambalo ni: “*Laa ilaaha illallaah* = Hakuna anayestahiki kuabudiwa isipokuwa Mwenyezi Mungu tu, na makusudio ni maana yake na sio kulitamka tu.

Abdun-nabiy: Kama vile unataka kusema kwamba washirikina wa Kiquraishi walikuwa wanajua zaidi maana ya *Laa ilaaha illallaah* kuliko Waislamu katika wakati wetu huu?

Abdallah: Ndio. Hii ndio hali yenyewe inayouma! Makafiri wajinga wanajua kwamba makusudio ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, katika tamko hili ni kumpwekesha Mwenyezi Mungu kwa ibada, kuvikataa vingine vinavyoabudiwa badala ya Mwenyezi Mungu na kujitenga navyo. Pamoja na kuamini kwa washirikina kwamba Mwenyezi Mungu ndiye Mwendeshaji ulimwengu, Mtume alipowaambia: Semeni: *Laa ilaaha illallaah*, walisema: “***Hivi amefanya Miungu wote kuwa Mungu mmoja? Bila shaka, hili ni jambo la ajabu sana!***”. Surat Saad 38, aya 5. Ikiwa makafiri wajinga wanajua hivyo, ajabu ni kwa anayedai kuwa yeye ni Mwislamu na ilhali hajui ile maana waliyoijua makafiri wajinga katika tafsiri ya tamko hili. Bali anadhani kwamba maana hiyo ni kutamka tu herufi zake bila ya moyo kuitakidi maana yoyote. Aliye mwerevu katika hao, wanaodai kuwa ni Waislamu, anadhani kuwa maana yake ni kwamba: Hakuna atoaye riziki isipokuwa Mwenyezi Mungu tu na hakuna anaye endesha mambo isipokuwa Mwenyezi Mungu tu. Hakuna kheri yoyote kwa watu wanaodai kuwa ni Waislamu na ilhali makafiri wa Kiquraishi walio wajinga wanajua zaidi maana ya *Laa ilaaha illallaah* kuliko wao!

Abdun-nabiy: Lakini mimi simfanyii ushirikina Mwenyezi Mungu. Bali ninakiri moyoni na kutamka kinywani kwamba hakuna anayeumba, kutoa riziki, kunufaisha na kudhuru isipokuwa Mwenyezi Mungu tu na kwamba Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, hana uwezo wa kumiliki madhara au manufaa kwa nafsi yake achilia mbali Ali, Hussein, Abdulqadir na wengineo. Lakini mimi

ni mwenye dhambi na Watu Wema wanayo hadhi mbele ya Mwenyezi Mungu, na mimi namuomba Mwenyezi Mungu kwa hadhi yao hiyo kwake.

Abdallah: Nakujibu tena kwa yale yale niliyotangulia kukujibu kwamba wale ambao Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alipigana nao vita walikuwa wanakubali hayo uliyoyataja, na pia wanakubali kuwa masanamu yao hayana uwezo wa kufanya chochote, isipokuwa tu walikusudia hadhi na uombezi. Tulitangulia kukupa hoja za hayo kutoka katika Qur’ani.

Abdun-nabiy: Lakini aya hizi zilishuka kwa watu waliokuwa wakiabudu masanamu. Sasa vipi mnawafanya Watu Wema na Mitume kuwa masanamu?

Abdallah: Tulikwisha kubaliana kwamba baadhi ya masanamu haya yalipewa majina ya watu wema kama ilivyokuwa kwa watu wa Mtume Nuh, Mwenyezi Mungu amfikishie amani, na kwamba makafiri hawakutaka kwa watu wema hao isipokuwa tu uombezi mbele ya Mwenyezi Mungu kwa kuwa wana hadhi kwake. Hoja ni kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: *“Na wale ambao wamefanya wapenzi (Miungu) badala yake (Mwenyezi Mungu, walipotakiwa kutofanya hivyo, walisema:) Hatuwaabudu isipokuwa tu kwa kutaka watuweke karibu na Mwenyezi Mungu”*. Suratiz-zumar 39, aya 3.

Ama kauli yako kwamba: Vipi mnawafanya Mitume kuwa masanamu?

Tunakuambia kwamba: 1) Makafiri ambao Mwenyezi Mungu aliwapelekea Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, miongoni mwao kuna waliokuwa wakiwaomba Mawalii ambao Mwenyezi Mungu amewaelezea kwa kusema: *“Hao (mawalii= miungu) ambao (makafiri) wanawaomba, (wao wenyewe) wanatafuta cha kuwaweka karibu na Mola wao; Ni nani wao wa karibu zaidi, na wanataraji rehema yake na wanaogopa adhabu yake. Kwa yakini, adhabu ya Mola wako imekuwa ya kuogopwa”*. Surat Bani-israil 17, aya 57.

2) Miongoni mwa makafiri hao kuna waliokuwa wakimuomba Issa, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema, yeye na mama yake. Mwenyezi Mungu amesema kuwa: *“Na (eleza) wakati Mwenyezi Mungu aliposema: Ewe Issa Mwana wa Mariamu, hivi wewe ulisema kuwaambia watu (kuwa): Nifanyeni mimi na mama yangu kuwa miungu badala ya Mwenyezi Mungu?”*. Suratul-Maidah 5, aya 117. **3)** Miongoni mwa makafiri hao kuna waliokuwa wakiwaomba Malaika. Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: *“Na (eleza) siku atakapowakusanya wote halafu atawaambia Malaika: Hivi hawa ndio waliokuwa wakikuabuduni nyinyi?”*. Suratu Saba-i 34, aya 40.

Zitafakari vyema aya hizi. Mwenyezi Mungu katika aya hizo amewahukumu ukafiri wale waliokusudia masanamu. Pia amewahukumu ukafiri wale waliowakusudia watu wema, wakiwemo Mitume, Malaika na Mawalii kwa pamoja. Mtume wa Mwenyezi Mungu alipigana nao vita, na katika hilo hakuwatofautisha.

Abdun-nabiy: Lakini makafiri walikuwa wanaomba kwao manufaa, na lakini mimi ninakiri kuwa Mwenyezi Mungu tu ndiye Mwenye kunufaisha, Mwenye kudhuru, mtengenezaji mambo, na hayo siyaombi isipokuwa kwake tu. Watu wema hawana uwezo wowote, lakini nawakusudia nikitaraji kwa Mwenyezi Mungu kukubaliwa kwa uombezi wao.

Abdallah: Kauli yako hii ni sawasawa na kauli ya makafiri. Ushahidi ni kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: “*Na wanaabudu, badala ya Mwenyezi Mungu, vitu ambavyo haviwadhuru na haviwanufaishi na wanasema: Hawa ni waombezi wetu mbele ya Mwenyezi Mungu*”. Surat Yunus 10, aya 18.

Abdun-nabiy: Lakini mimi siabudu isipokuwa Mwenyezi Mungu tu. Huku kuwaelekea hao tunaowaelekea na kuwaomba sio ibada.

Abdallah: Lakini mimi ninakuuliza: Je, unakiri kwamba Mwenyezi Mungu amefaradhisha kwako kumtakasia yeye tu ibada, na ni haki yake kwako kama ilivyo katika kauli yake isemayo kuwa: “*Na hawakuamrisha isipokuwa tu wamwabudu Mwenyezi Mungu wakimtakasia yeye dini, wakiacha dini zote potofu*”? Suratul-Bayyinah 98, aya 5.

Abdun-nabiy: Ndio. Mwenyezi Mungu amefaradhisha hilo kwangu.

Abdallah: Na mimi nakuomba uniwekee wazi hili jambo ambalo Mwenyezi Mungu amelifaradhisha kwako na ambalo ni kuitakasa ibada.

Abdun-nabiy: Sijafahamu, una maana gani kwa swali hili? Niwekee wazi?

Abdallah: Nisikilize nikuwekee wazi. Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: “*Muombeni Mola wenu kwa kunyenyekea na kwa siri. Kwa yakini, yeye hawapendi wenye kupindukia mipaka*”. Suratul-A'raaf 7, aya 55. Je, dua ni kumwabudu Mwenyezi Mungu au laa?

Abdun-nabiy: Naam. Dua ni kumwabudu Mwenyezi Mungu, na ndio msingi wa ibada kama ilivyo katika Hadithi isemayo kuwa: “**Dua ndio ibada**”. Ameipokea Hadithi hii Abudaud.

Abdallah: Madamu unakiri kuwa dua ni kumwabudu Mwenyezi Mungu, na ukamuomba Mwenyezi Mungu shida fulani usiku au mchana kwa kuhofu na kutaraji rehema halafu katika shida hiyo hiyo ukamuomba Mtume au Malaika au Mtu Mwema aliyeko kaburini mwake je, utakuwa umefanya ushirikina katika ibada hii?

Abdun-nabiy: Ndio. Nitakuwa nimefanya ushirikina. Haya ni maneno sahihi na yaliyo wazi.

Abdallah: Chukua mfano mwingine. Iwapo umejua kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: “*Basi swali kwa ajili ya Mola wako na chinja (kwa ajili ya Mola wako)*“. Suratul-Kauthar 108, aya 2. na ukaitii amri hii itokayo kwa Mwenyezi Mungu na, kwa hiyo, ukachinja kwa ajili yake. Je, huku ni kumwabudu Mwenyezi Mungu?

Abdun-nabiy: Ndio. Huko ni kuabudu.

Abdallah: Ikiwa utachinja kwa ajili ya kiumbe; Mtume au jini au kiumbe mwenginewe pamoja na kumkusudia Mwenyezi Mungu, je utakuwa umemshirikisha asiyekuwa Mwenyezi Mungu katika ibada hii?

Abdun-nabiy: Ndio. Bila shaka, huu ni ushirikina.

Abdallah: Mimi nimekutolea mfano wa dua (kuomba) na kuchinja kwa sababu:

1) Dua ni aina nzito zaidi katika aina za ibada za kauli. **2)** Kuchinja ni aina nzito zaidi katika aina za ibada za vitendo. **Lakini sio kwamba ibada ni hizo tu.** Ibada ni zaidi ya hizo. Huingia katika ibada kuweka nadhiri, kuapa, kuomba kinga, kuomba wokovu na nyinginezo. Lakini je, washirikina ambao Qur’ani ilishuka kwao walikuwa wakiabudu Malaika, Watu Wema, Lata na wasiokuwa hao au laa?

Abdun-nabiy: Ni kweli. Walikuwa wakifanya hivyo.

Abdallah: Ibada yao kwao haikuwa katika mambo mengine isipokuwa tu ilikuwa katika dua, kuchinja, kuomba kinga, kuomba msaada na kuomba hifadhi. Vinginevyo ni kwamba walikuwa wanakiri kwamba wao ni waja wa Mwenyezi Mungu na wako chini ya utawala wake na kwamba Mwenyezi Mungu ndiye ambaye anaendesha mambo ya ulimwengu. Lakini waliwaomba (hao waliokuwa wakiomba) kwa sababu ya hadhi na uombezi. Hili liko wazi sana.

Abdun-nabiy: Je, unakanusha, ewe Abdallah, uombezi wa Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na unaukataa?

Abdallah: Hapana. Mimi siukanushi na siukatai. Yeye Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, nikiwa tayari kumtetea kwa hali na mali, ndiye Muombeaji, Mkubaliwa uombezi wake. Mimi nataraji uombezi wake. Lakini uombezi wote ni wa Mwenyezi Mungu kama alivyosema kuwa: **“Sema: Ni wa Mwenyezi Mungu tu uombezi wote”**. Suratuz-Zumar 39, aya 44. Uombezi hautakuwa ila tu baada ya Mwenyezi Mungu Mtukufu kutoa idhini, kama alivyosema kuwa: **“Ni nani huyu ambaye ataombea kwake bila ya idhini yake?”**. Suratul-Baqara 2, aya 255. Hataombewa yeyote isipokuwa tu baada ya Mwenyezi Mungu Mtukufu kumtolea idhini, kama alivyosema kuwa: **“Na hawataombea isipokuwa tu kwa yule ambaye (Mwenyezi Mungu) amekuwa radhi (naye)”**. Sura Al-anbiyaa 21, aya 28. Mwenyezi Mungu haridhii isipokuwa Tawhiid tu, kama alivyosema kuwa: **“Na yeyote anayetaka usiokuwa Uislamu kuwa dini (yake), hatokubaliwa na yeye huko Akhera atakuwa miongoni mwa wenye hasara”**. Sura Aal-imraan 3, aya 85.

Iwapo: 1) Uombezi wote ni wa Mwenyezi Mungu. **2)** Uombezi hauwi ila tu baada ya idhini ya Mwenyezi Mungu. **3)** Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, wala mwengine yeyote hawatamuomba ila yule tu aliyeidhinishwa na Mwenyezi Mungu. **4)** Mwenyezi Mungu hakubali maombezi ila kwa watu wa Tauhidi tu imebainika wazi kuwa uombezi wote ni wa Mwenyezi Mungu. Kwa sababu hiyo, mimi nauomba uombezi huo kwake na kusema: Ewe Mola wangu, usinyime uombezi wake (Mtume). Ewe Mola wangu, ukubali uombezi wa Mtume wako kwangu.

Abdun-nabiy: Tumekubaliana kwamba: **1)** Haifai kumuomba yeyote jambo lolote asilolimiliki, na kwamba: **2)** Mwenyezi Mungu Mtukufu amempa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, uombezi na kwamba: **3)** Kwa kuwa Mwenyezi Mungu amempa Mtume uombezi, basi ndio amemmilikisha. Kwa msingi huu, inafaa kumuomba Mtume jambo analolimiliki, na hilo haliwi ushirikina.

Abdallah: Ndio. Haya ni maneno sahihi kama Mwenyezi Mungu asingekuzuia kufanya hivyo. Lakini Mwenyezi Mungu anasema kuwa: **“...kwa hiyo, usiuombe yeyote pamoja na Mwenyezi Mungu”**. Suratul-Jinn 72, aya 18. Kuomba uombezi ni maombi (dua), na ambaye amempa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, uombezi ni Mwenyezi Mungu naye ndiye ambaye amekuzuia kuuomba uombezi huo kwa asiyekuwa yeye vyovyote awavyo muombwaji huyo. Aidha uombezi umetolewa kwa wengine wasiokuwa Mtume.

Ni sahihi kwamba: 1) Malaika wataombea. **2)** Watoto (watoto ambao wamekufa kabla ya kufikia umri wa kubalehe) wataombea. **3)** Watu Wema wataombea.

Je, utasema kuwa: Kwa kuwa Mwenyezi Mungu amewapa hawa uombezi, basi nauomba uombezi huo kutoka kwao? Endapo utasema hivi, basi utakuwa umerudi kwenye kuwaabudu Watu Wema, kuabudu ambako Mwenyezi Mungu Mtukufu amekutaja katika kitabu chake. Endapo utasema: La! basi ile kauli yako kwamba “Mwenyezi Mungu amewapa wao uombezi basi nami nauomba kutoka kwao” itakuwa batili.

Abdun-nabiy: Lakini mimi simshirikishi Mwenyezi Mungu, na kujiegemeza kwa Watu Wema sio ushirikina.

Abdallah: Hivi unakubali kuwa Mwenyezi Mungu ameharamisha ushirikina zaidi kuliko alivyoharamisha zinaa na kwamba hausamehe ushirikina?

Abdun-nabiy: Ndio. Nalikubali hilo, na liko wazi katika maneno ya Mwenyezi Mungu Mtukufu.

Abdallah: Wewe sasa hivi umejisafisha kwamba huna ushirikina ambao Mwenyezi Mungu ameharamisha. Sasa, kwa jina la Mwenyezi Mungu, hebu niambie: Ni ushirikina upi wa kumshirikisha Mwenyezi Mungu na ambao wewe hujaingia humo na umejisafisha nao?

Abdun-nabiy: Ushirikina ni kuabudu masanamumu; kuyakusudia, kuyaomba na kuyaogopa.

Abdallah: Ni nini maana ya kuabudu masanamumu? Hivi unadhani kwamba makafiri wa Kiquraishi walikuwa na itikadi kwamba miti na mawe hayo yanaumba, yanatoa riziki na kutengeneza mambo ya wanaoayaomba? Wao hawana itikadi hiyo kama nilivyokuambia.

Abdun-nabiy: Mimi pia sina itikadi hiyo. Lakini yule anayekusudia mti au jiwe au jengo lililo kaburini au sehemu nyingine akiliomba au kuchinjia kwa ajili yake na kusema: Hilo linatuweka karibu na Mwenyezi Mungu na kwa baraka zake Mwenyezi Mungu hutuondolea madhara. Huko ndio kuabudu masanamumu ambako ninakukusudia.

Abdallah: Umesema kweli. Hivi ndivyo mnavyofanya kwenye mawe, majengo, vyumba vilivyopo makaburini na sehemu nyingine. Aidha unaposema: “Ushirikina ni kuabudu masanamumu”, je, makusudio yako ni kwamba ushirikina unamhusu anayefanya hivyo tu na kwamba kuwategemea watu wema na kuwaomba hakuingii katika jumla ya ushirikina?

Abdun-nabiy: Ndio. Haya ndio niliyoyakusudia.

Abdallah: Kwa hiyo basi, unaziangaliaje aya nyingi ambazo Mwenyezi Mungu katika aya hizo ametaja kuharamisha kuwategemea Watu Wema, kujiegemeza kwa malaika na viumbe wengine na amewataja wanaofanya hivyo kuwa ni makafiri, kama nilivyotangulia kukuambia na kukutolea ushahidi?

Abdun-nabiy: Lakini wale ambao waliwaomba Malaika na Mitume hawakuwa makafiri kwa sababu hii. Wao wamekuwa makafiri pale waliposema kuwa: **1)** Malaika ni mabinti wa Mwenyezi Mungu. Sura An-nahl 16, aya57. **2)** Masiah ni Mwana wa Mungu. Sura At-tawbah 9, aya 30.

Lakini sisi hatukusema kuwa Abdulkadir ni Mwana wa Mungu au Zainabu ni Binti wa Mungu.

Abdallah: Ama kumnasibisha mtoto kwa Mwenyezi Mungu, huo ni ukafiri unaojitosheleza. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: “*Sema: Iliyoy ni kwamba Mwenyezi Mungu ni wa pekee. Mwenyezi Mungu ndiye tu Mkusudiwa*”.

Suratul-Ikhlās 112, aya 1-2. **Wa pekee:** Ni ambaye hana wa kufanana naye. **Mkusudiwa:**

Ni yule anayekusudiwa katika shida. Kwa hiyo, yeyote anayekanusha haya amekufuru, hata kama hakukanusha mwisho wa Sura. Halafu Mwenyezi Mungu amesema kuwa: **“Mwenyezi Mungu hakufanya mtoto yeyote na hakuna Mungu yeyote pamoja naye. Ingekuwa hivyo, kila Mungu angeondoka na alichoumba, na baadhi yao wangewakalia juu baadhi nyengine”**. Suratul-Muuminun 23, aya 91. Kwa hiyo, Mwenyezi Mungu ametofautisha kati ya kufuru mbili. Ushahidi wa haya pia ni kwamba: **1)** Wale waliokufuru kwa sababu ya kumuomba Lata pamoja na kuwa ni Mtu Mwema hawakumfanya kuwa ni Mwana wa Mungu. **2)** Wale waliokufuru kwa sababu ya kuabudu Majini pia hawakuwafanya hivyo. **3)** Aidha, madhehebu manne yanataja katika mlango wa Murtadi (mtu aliyetoka katika Uislamu) kwamba endapo Mwislamu atadai kuwa Mwenyezi Mungu ana mtoto basi yeye ni Murtadi (ametoka katika Uislamu na kuwa kafiri). Kwa hiyo, wanachuoni wanatofautisha kati ya aina mbili za ukafiri.

Abdun-nabiy: Lakini Mwenyezi Mungu anasema kuwa: **“Ee! Kwa yakini, Wapenzi (Mawalii) wa Mwenyezi Mungu hawana hofu na wao hawahuzuniki”**. Surat Yunus 10, aya 62.

Abdallah: Na sisi tunaamini kwamba hayo ni kweli na tunasema hayo hayo. Lakini Mawalii hawaabudiwi. Sisi hatukanushi isipokuwa tu kuabudiwa kwao pamoja na Mwenyezi Mungu na kushirikishwa kwao pamoja naye. Kinyume na hivyo, ni wajibu kwako: **1)** Kuwapenda. **2)** Kuwaiga. **3)** Kukiri karama zao. Hawakatai karama za Mawalii isipokuwa tu Watu wa Bidaa (uzushi). Dini ya Mwenyezi Mungu ipo katikati kati ya pande mbili; uongofu kati ya upotofu wa aina mbili, na haki kati ya batili mbili.

Abdun-nabiy: Wale ambao ilishuka kwao Qur’ani walikuwa: **1)** Hawakiri kwamba hakuna anayestahiki kuabudiwa ila Mwenyezi Mungu tu. **2)** Wanamkataa Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. **3)** Wanakanusha kufufuliwa. **4)** Wanaipinga Qur’ani na kuifanya kuwa ni uchawi.

Sisi tunakiri kuwa hakuna anayestahiki kuabudiwa ila Mwenyezi Mungu tu na kwamba Muhammad ni Mtume wa Mwenyezi Mungu, tunaamini Qur’ani, tunaamini kufufuliwa, tunaswali na kufunga. Sasa vipi mnatufanya sisi kama wao?

Abdallah: Hakuna tofauti kati ya wanachuoni wote kwamba mtu atakapomwamini Mtume wa Mwenyezi Mungu katika jambo fulani na akampinga katika jambo jingine amekuwa kafiri na hayumo katika Uislamu. Vile vile, mtu atakapoamini baadhi ya Qur’ani na kuipinga baadhi nyingine, kama vile mtu kuamini upekee wa Mwenyezi Mungu na akakanusha kuswali au kukiri upekee wa Mwenyezi Mungu na kuswali akakanusha wajibu wa kutoa zaka au kuyaamini yote haya na akakanusha kufunga au kukiri yote haya na akakanusha wajibu wa kuhiji. Watu fulani wakati wa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, walipokataa kuhiji, Mwenyezi Mungu Mtukufu aliteremsha kuwahusu wao maneno yafuatayo: **“Na ni (haki) ya Mwenyezi Mungu kwa watu kuhiji Nyumba (Tukufu ya Al-kaaba) mwenye kuweza kuiendea, na anayekufuru (anayekanusha) basi Mwenyezi Mungu ni Mwenye kujitoshia na walimwengu”**. Surat Aal-imran 3, aya 97. Ikiwa mtu akanusha kufufuliwa atakuwa kafiri, kwa mujibu wa makubaliano ya wanachuoni

wote. Kwa sababu hiyo, Mwenyezi Mungu ameweka wazi katika kitabu chake kwamba anayeamini baadhi na kukanusha baadhi nyingine huyo ndiye kafiri kweli. Mwenyezi Mungu ameamrisha uchukuliwe Uislamu wote. Anayechukua jambo fulani na kuacha jingine, huyo amekuwa kafiri. Je, unakubali kuwa anayeamini baadhi ya mambo na kukataa baadhi nyingine amekufuru?

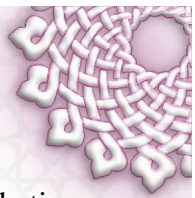
Abdun-nabiy: Ndio. Nayakubali hayo. Hayo yako wazi ndani ya Qur’ani Tukufu.

Abdallah: Ikiwa unakubali kwamba aliyemwamini Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, katika jambo fulani na akakanusha wajibu wa sala au akayakubali yote isipokuwa kufufuliwa, basi yeye ni kafiri kwa mujibu wa makubaliano ya madhehebu yote. Qur’ani imelitamka hilo, kama tulivyotangulia kueleza. Fahamu kuwa Tauhidi ni faradhi kubwa sana katika faradhi alizokuja nazo Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na ni kubwa zaidi kuliko Sala, Zaka na Hija. Vipi basi mtu akikanusha jambo katika mambo haya awe kafiri hata kama atatekeleza yote aliyokuja nayo Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na mtu huyo anapoikanusha Tauhidi ambayo ndio dini ya Mitume wote asiwe kafiri? Ametakasika Mwenyezi Mungu! Huu ni ujinga wa ajabu sana! Aidha, hebu tafakari Swahaba wa Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, pale walipopigana vita na Bani-hanifah na ilhali walikuwa wamesilimu pamoja na Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, wanakiri kuwa hakuna anayestahiki kuabudiwa isipokuwa Mwenyezi Mungu tu, wanaswali na kuadhini.

Abdun-nabiy: Lakini hao Bani-hanifa walikuwa wanaamini kuwa Musailamah ni Mtume, na sisi tunasema kuwa hakuna Mtume baada ya Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani.

Abdallah: Lakini nyinyi mnamtukuza Ali, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, au Abdulkadir au viumbe wengineo wakiwemo Mitume au Malaika na kuwafikisha daraja ya (Mwenyezi Mungu) Jabari wa mbinguni na ardhini. Ikiwa aliyemtukuza mtu na kumfikisha daraja ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, anakuwa kafiri na kuwa halali damu na mali yake na Shahada yake na Sala yake isimsaidie, basi yule anayemtukuza mtu na kumfikisha daraja ya Mwenyezi Mungu Mtukufu ni bora zaidi yeye kuwa kafiri. Pia, wale ambao Ali, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, aliwachoma moto, wote walidai kuwa ni Waislamu, ni wafuasi wa Ali na kujifunza elimu kwa Swahaba. Lakini walikuwa na itikadi kwa Ali kama ile itikadi yenu kwa Abdulkadir na wengineo. Vipi basi Swahaba wote walikubaliana kuwakufurisha na kuwapiga vita? Hivi unadhani kuwa Swahaba wanawakufurisha Waislamu? Au unadhani kuwa itikadi kwa Sayyid (Sharifu) na mfano wake haidhuru na itikadi hiyo hiyo kwa Ali, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, ndio inakufurisha?

Inasemwa pia kuwa: Ikiwa wale wa mwanzo hawakuingia katika ukafiri isipokuwa tu kwa sababu walikusanya kati ya ushirikina na kumkanusha Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, Qur’ani, kukanusha kufufuliwa na mengine yasiyokuwa hayo, ni ipi basi maana ya mlango (chapter) ambao wanachuoni katika kila madhehebu wameutaja na ambao ni: “Mlango wa hukumu ya Murtadi”? Murtadi ni Mwislamu ambaye anakuwa kafiri baada ya kuwa

Mwislamu. Halafu wanachuoni hao wametaja mambo mengi, kila jambo kati ya mambo hayo linakufurisha, linamotoa mtu katika uislamu. Wamefikia kutaja hata mambo madogo kwa anayeyafanya, mfano wa neno linalomchukiza Mwenyezi Mungu na analolitaja mtu kwa ulimi wake bila ya moyo wake kuliamini au neno analolitamka kwa njia ya mzaha na mchezo. Vile vile kuna wale ambao Mwenyezi Mungu Mtukufu amewaeleza kwa kusema: “**Sema: Hivi mnamfanyia mzaha Mwenyezi Mungu na aya zake na Mtume wake? Msitoe udhuru. Hakika, mmekufuru baada ya kuamini kwenu**”. Suratut Tawbah 9, aya 66. Hawa ambao Mwenyezi Mungu ameeleza wazi kwamba wamekuwa makafiri baada ya kuamini kwao, na ilhali wao wako pamoja na Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, katika vita vya Tabuk, walisema maneno waliyoyatolea hoja kwamba waliyasema kwa mzaha tu.

Aidha, husemwa: Yale yaliyonukuliwa kwa Wana wa Israili kwamba, pamoja Uislamu, elimu na wema wao, walisema kumwambia Mussa kwamba: “**Tufanyie Mungu, kama wao walivyo na Mungu**”. Suratul A'araf 7, aya 138. Pia kauli ya watu miongoni mwa Swahaba wa Mtume waliposema: “**Tufanyie Dhaat-anwaat kama ambavyo wao wana Dhaat-anwaat**”. Mtume, Menyezi Mungu amfikishie rehema na amani, aliapa kwamba kauli hii ni sawa na kauli ya Wana wa Israili: “**Tufanyie Mungu, kama wao walivyo na Miungu**”. Suratul-A'raf 7, aya 138.

Abdun-nabiy: Lakini Wana wa Israili na wale ambao walimuomba Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, awafanyie Dhaat-anwaat hawakuwa makafiri kwa sababu hiyo.

Abdallah: Jibu ni kwamba Wana wa Israili na wale waliomuomba Mtume hawakuwahi kufanya. Lau kama wangefanya hivyo, wangukuwa makafiri. Na wale ambao Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, aliwakataza wasingemtii na wangefanya Dhaat-anwaat baada ya kukatazwa, wangukuwa makafiri.

Abdun-nabiy: Lakini mimi nina tatizo jingine. Ni kisa cha Usama bin Zaid, Mwenyezi Mungu amuwie radhi, wakati alipomuua yule aliyetamka “Laa ilaaha illallah” Bukhari na Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kumkemea na kumwambia: “**Ewe Usama, hivi umemuua baada ya kuwa ametamka: Laa ilaaha illallah?**” Muslim. Pia kauli ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, isemayo kuwa: “**Nimeamrisha nipigane vita na watu mpaka waseme: Laa ilaaha illallah**”. Vipi nitaoanisha kati ya uliyoyasema na kati ya hizi Hadithi mbili? Nipe mwongozo, nawe Mwenyezi Mungu atakuongoza.

Abdallah: Ni miongoni mwa mambo yanayojulikana kwamba: **1)** Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alipigana vita na Wayahudi na kuwateka ilhali wao wanasema: Laa ilaaha illallah. **2)** Swahaba wa Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, walipigana vita na Bani-hanifa na ilhali Bani-hanifa hao wanatamka: Laa ilaaha illallah na kwamba Muhammad ni Mtume wa Mwenyezi Mungu na wanaswali. **3)** Vile vile wale ambao Ali, Mwenyezi mungu amuwie radhi, aliwachoma moto walikuwa hivyo hivyo.

Wewe unakubali kuwa: 1) Anayekanusha kufufuliwa anakuwa kafiri na anatakiwa kuuawa hata kama anasema: Laa ilaaha illallah. 2) Anayekanusha jambo katika nguzo za Uislamu anakuwa kafiri na kutakiwa kuuawa hata kama anatamka hiyo Laa ilaaha illallah.

Sasa vipi Laa ilaaha illallah isimsaidie mtu anapokanusha jambo katika matawi (masuala mepesi ya dini) na lakini imsaidie anapokanusha Tauhidi ambayo ndio msingi na kichwa cha dini ya Mitume? Inawezekana kwamba hukufahamu maana ya Hadithi hizi.

Ama Hadithi ya Usama, ni kwamba alimuua mtu aliyedai kuwa yeye ni Mwislamu, kwa sababu alidhani kuwa mtu huyo alidai kuwa ni Mwislamu kwa ajili tu ya kuchelea damu na mali yake. Mtu anayeonesha dhahiri Uislamu ni wajibu kutomgusa mpaka yabainike kwake mambo yaliyo kinyume na hivyo. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: *“Enyi ambao mmeamini, mtakaposafiri katika njia ya Mwenyezi Mungu (mtakapokuwa katika Jihadi), basi thibitisheni”*. Suratun-Nisaa 4, aya 94.

Aya inaonesha kwamba ni wajibu: 1) Kutomgusa. 2) Kufanya uhakiki.

Yakibainika baada ya hapo mambo yanayopingana na Uislamu, anauawa kwa mujibu wa kauli ya Mwenyezi Mungu isemayo kuwa “...*thibitisheni*”. Suratun-Nisaa 4, aya 94. Ingekuwa hauawi aitamkapo hiyo Laa ilaaha illallah, uhakiki usingekuwa na maana yoyote.

Aidha maana ya ile Hadithi nyingine ni hivyo hivyo kwamba mtu anayeonesha dhahiri Tauhidi na Uislamu ni wajibu kutomgusa isipokuwa tu yatakapobainika kwake yanayopingana na hayo. Ushahidi wa haya ni kwamba Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, aliposema: “...*hivi umemuuua baada ya kuwa ametamka: Laa ilaaha illallah?*”. Pia aliposema: “*Nimeamrisha nipigane vita na watu mpaka waseme: Laa ilaaha illallah*” ni Mtume huyo huyo aliyesema kuhusu Khawaarij kwamba: “*Popote mtakapowakuta waueni*” Bukhari... pamoja na kuwa Khawaarij walikuwa ni wafanyaji ibada sana na watamkaji sana wa Laa ilaaha illallah mpaka Swahaba walikuwa wakijiona duni wanapoziona ibada za watu hawa. Watu hawa walikuwa wamepata elimu yao kwa Swahaba. Laa ilaaha illallah, ibada zao nyingi na kudai kwao kuwa ni Waislamu haikuwazua wasiuawe pale kulipobainika wazi kwao kuipinga sheria.

Abdun-nabiy: Unasemaje kuhusu yale yaliyothibiti kunukuliwa kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kwamba: “*Watu Siku ya Kiyama watamuomba wokovu Adam halafu Nuh halafu Ibrahim halafu Mussa halafu Issa. Wote watatoa udhuru mpaka maombi hayo yatamfikia Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani*”. Hii inaonesha kwamba kumuomba wokovu asiye kuwa Mwenyezi Mungu sio ushirikina.

Abdallah: Huku ni kuchanganya mambo. Hatukanushi kumuomba wokovu kiumbe aliyepo na aliye hai, katika jambo analoliweza, kama Mwenyezi Mungu Mtukufu alivyosema kuwa: “...*hivyo, akamuomba wokovu (msaada) yule ambaye ni katika jamaa zake dhidi ya yule ambaye ni katika maadui wake*”. Suratul-Qasas 28, aya 15. Kama ambavyo mtu anaweza kuwaomba wokovu wenzake katika vita na sehemu nyingine katika mambo ambayo kiumbe anayaweza. Sisi tunakanusha kuomba wokovu ambako ni ibada, mnakokufanya kwenye makaburi ya Watu

Wema au kuwaomba Watu Wema wenyewe wasipokuwepo, katika mambo ambayo hakuna ayawezaye isipokuwa Mwenyezi Mungu tu. Watu watawaomba wokovu Mitume Siku ya Kiyama; wakiwataka wamuombe Mwenyezi Mungu awahesabu watu ili watu wa peponi waondokane na mateso ya kisimamo. Haya yanafaa duniani na Akhera; wewe kumuendea Mtu Mwema anayeketi nawe, anayesikia maneno yako na kumwambia: Niombe Mungu, kama Swahaba wa Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, walivyokuwa wakimuomba Mtume katika uhai wake. Ama baada ya kufa kwake, haikuwa hivyo. Hawakumuomba hayo kaburini kwake, bali Wahenga Wema wamemkemea mtu anayekusudia kumuomba Mwenyezi Mungu kwenye kaburi.

Abdun-nabiy: Unasemaje kuhusu kisa cha Mtume Ibrahim, Mwenyezi Mungu amfikishie amani, wakati alipotumbukizwa katika moto na jibrili kumjia angani na kumuuliza: Je, una shida yoyote? Mtume Ibrahim, Mwenyezi Mungu amfikishie amani, akajibu: Ama kwako, hapana. Lau kama kumuomba wokovu Jibrili ingekuwa ni ushirikina, Jibrili asingemuuliza Ibrahim.

Abdallah: Utata huu ni aina ya utata ule ule wa kwanza. Hiyo Athar sio sahihi. Lakini hata tukichukua kauli isemayo kuwa ni sahihi, Jibrili, Mwenyezi Mungu amfikishie amani, alimuonesha Ibrahim nia ya kutaka kumsaidia kwa jambo analoliweza. Jibrili, kama alivyomuelezea Mwenyezi Mungu Mtukufu, ni *“Mwenye nguvu sana”* Sura An-najm 53, aya 5. Lau kama Mwenyezi Mungu angelimruhusu Jibrili kuchukua moto, ardhi na milima ilioko kando kando ya moto huo na kuitupa mashariki au magharibi lisingemshinda hilo. Mfano huu ni kama mfano wa mtu tajiri aliyemuonesha mtu mwenye shida nia ya kutaka kumkopesha mali ili atimize shida yake, lakini mtu huyo mwenye shida akakataa na kuamua kuvumilia mpaka Mwenyezi Mungu Mtukufu ampe riziki isiyokuwa na masimbulizi kutoka kwa yeyote. Sasa liwapi hili na uombaji wokovu wa ibada na ushirikina ufanywao hivi sasa?

Fahamu ndugu yangu kwamba ushirikina wa wale watu wa mwanzo ambao Bwana wetu Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alitumwa kwao ni mdogo zaidi kuliko ushirikina wa watu wa wakati wetu, na hiyo ni kwa kuzingatia mambo matatu: **1) Jambo la kwanza** ni kwamba watu wa zamani hawakuwa wakikishirikisha na Mwenyezi Mungu kitu kingine isipokuwa tu katika raha. Ama katika matatizo, wanaitakasa dini (unyenyekavu) kwa Mwenyezi Mungu. Ushahidi ni kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: *“Basi wapandapo katika majahazi (na wakafikwa na misukosuko) humuomba Mwenyezi Mungu wakimtakasia yeye dini. Wakati akiwaokoa (na) kuwafikisha bara (nchi kavu) mara wao hufanya ushirikina”*. Suratul-Ankabuut 29, aya 65. Pia Mwenyezi Mungu amesema kuwa: *“Na yanapowafinika mawimbi kama mawingu, humuomba Mwenyezi Mungu wakimtakasia yeye tu dini (unyenyekavu). Na anapowaokoa (na) kuwafikisha bara, basi miongoni mwao kuna wenye msimamo wa kati. Na hazikanushi aya zetu isipokuwa tu kila mdanganyifu sana, kafiri mkubwa”*. Surat Luqman 31, aya 32. Washirikina ambao Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alipigana nao vita

walikuwa wanamuomba Mwenyezi Mungu na wanawaomba (Miungu) wengine katika raha. Ama katika matatizo, hawamuombi isipokuwa Mwenyezi Mungu pekee na kuwasahau Mabwana zao. Ama washirikina wa wakati wetu, wanamuomba Mwenyezi Mungu na wanawaomba wengine katika raha na shida. Mmoja wao anapopata shida, husema: Ewe Mtume wa Mwenyezi Mungu, ewe Hussein! Lakini yuko wapi anayelifahamu hilo?

2) Jambo la pili ni kwamba wale watu wa zamani walikuwa wanaomba, pamoja na Mwenyezi Mungu, watu wengine walio karibu na Mwenyezi Mungu; ima ni Mtume au Walii au Malaika au kwa uchache jiwe au mti, vitu ambavyo vinamtii Mwenyezi Mungu na havimuasi. Watu wa wakati wetu wanaomba, pamoja na Mwenyezi Mungu, watu ambao ni miongoni mwa watu waovu sana. Ambaye ana itikadi kwa kiumbe chema na ambacho hakifanyi maasi, kama jiwe na mti ni afadhali zaidi kuliko yule aliye na itikadi kwa mtu ambaye uovu na ubaya wake unaonekana wazi.

3) Jambo la tatu ni kwamba ushirikina wa washirikina wote wa wakati wa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ulikuwa katika Tauhidi ya *Uluuhiyya* (Tawhidi ya kuabudu) na haukuwa katika Tawhidi ya *Rubuubiyya* (Tauhidi ya Vitendo), tofauti na ushirikina wa watu waliokuja baadae. Ushirikina wa watu wa sasa upo kwa wingi katika *Uluuhiyya*, kama ambavyo upo kama hivyo katika *Rubuubiyya*. Wao, kwa mfano, wanayafanya maumbile kuwa ndiyo yanayoendesha mambo katika ulimwengu, ikiwemo kuleta uhai na kuleta mauti n.k. Pengine nimalizie maneno yangu haya kwa kutaja suala moja kubwa linalofahamika kutokana na yale yaliyopita; kwamba hakuna tofauti kwamba Tauhidi lazima iwe kwa: **a)Kauli**, matendo ya moyoni na mdomoni. **b)Kufanya** sababu kwa matendo ya viungo.

Ikikosekana moja kati ya mawili haya, mtu hawezi kuwa Mwislamu. Ikiwa mtu anajua Tauhidi na asiitumie, basi huyo ni kafiri mpinzani, kama vile Firauni na Ibilisi. Watu wengi wanalikosea jambo hili na kusema: Haya ni kweli, lakini hatuwezi kuyatekeleza na hayafai kwa watu wa nchi yetu na kwamba ni lazima kukubaliana nao na kwenda nao kwa kuogopa shari yao. Masikini huyu hajui kwamba aghlabu ya vigogo wa ukafiri wanajua haki na hawakuiacha isipokuwa tu kwa kutoa mojawapo ya udhuru, kama Mwenyezi Mungu Mtukufu alivyosema kuwa: “*Wamenunua kwa aya za Mwenyezi Mungu thamani ndogo na hivyo, wakazuia njia yake. Kwa yakini, ni mabaya sana waliyokuwa wakiyafanya*”. Surat-Tawba 9, aya 9.

Anayeitekeleza Tauhidi utekelezaji wa nje na ilhali haielewi wala haiamini kwa moyo wake, basi huyo ni mnafiki. Mnafiki ni mbaya zaidi kuliko kafiri safi, kwa mujibu wa kauli ya Mwenyezi Mungu isemayo kuwa: “*Kwa yakini, wanafiki watakuwa katika tabaka ya chini sana katika moto*”. Suratun-Nisaa 4, aya 145.

Suala hili litakubainikia wazi utakapolizingatia katika midomo ya watu: Utamuona anayeijua haki na kuacha kuitekeleza kwa kuogopa kupungukiwa na dunia yake, kama Karuni au kuogopa kupungukiwa na hadhi yake kama Haman au kuogopa kupungukiwa na utawala wake kama Firauni. Pia utamuona anayeitekeleza Tawhidi kwa nje tu na sio kwa ndani, kama wanafiki. Ukimuuliza kuhusu itikadi anayoiamini katika moyo wake, haijui.

Lakini jitahidi kuzifahamu aya mbili zilizomo katika kitabu cha Mwenyezi Mungu, nazo ni hizi: **a)** Aya ya kwanza ni ile kauli ya Mwenyezi Mungu iliyopita kwamba: *“Msitoe udhuru. Hakika, mmekufuru baada ya kuamini kwenu”*. Suratit Taubah 9, aya 66. Ukijua kwamba baadhi ya wale ambao, wakiwa pamoja na Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, walipigana vita na Warumi, walikufuru kwa sababu ya neno walilolitamka kwa njia ya mchezo na mzaha, itakubainikia kuwa mtu ambaye anatamka ukafiri au kuutumia kwa kuogopa kupungukiwa na mali au hadhi au kumbembeleza yeyote ni mbaya zaidi kuliko anayetamka neno akilifanyia mzaha. Kwa sababu, anayefanya mzaha mara nyingi hayaamini katika moyo wake yale anayoyatamka kwa ulimi wake ili kuwachekesha watu. Ama anayetamka ukafiri au kuutumia kwa hofu au tamaa ya yaliyoko kwa kiumbe, atakuwa: **1)** Amemhakikishia shetani ahadi yake: *“Shetani anakuahidini ufukara na kukuamrisheni mambo machafu”*. Suratul-Baqara 2, aya 268. **2)** Ameogopa kitisho cha shetani. *“Hakuna vingine isipokuwa kwamba huyo ni shetani anakutisihieni wapenzi wake”*. Suratul-Aal-imran 3, aya 175. **3)** Hakuiamini ahadi ya Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema: *“Na Mwenyezi Mungu anakuahidini msamaha kutoka kwake na fadhila”*. Suratul-Baqara 2, aya 268. **4)** Hakuogopa kitisho cha Mwenyezi Mungu Jabari: *“...Basi msiwaogope na niogopeni mimi”*. Suratul-Aal-imran 3, aya 175.

Je, mtu ambaye hali yake ndio hii anastahiki kuwa miongoni mwa Mawalli (Wapenzi) wa Mwenyezi Mungu au anastahiki kuwa miongoni mwa Mawalii wa shetani?

Aya ya pili ni kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: *“Yeyote anayemkufuru Mwenyezi Mungu baada ya kuamini kwake, (adhabu kubwa inamngojea) isipokuwa yule aliyelazimishwa na ilhali moyo wake umetulizana kwa imani. Na lakini wale waliovikunjulia ukafiri vifua vyao, basi hao iko juu yao ghadhabu ya Mwenyezi Mungu na watakuwa na adhabu kubwa”*. Suratun-Nahli 16, aya 106. Mwenyezi Mungu hakukubali udhuru wa watu hawa isipokuwa tu kwa yule aliyelazimishwa na ilhali moyo wake ukawa umeridhika na imani. Ama asiyeshurutishwa, anakuwa kafiri; sawa ameyafanya hayo kwa hofu au tamaa au kumpendezesha yeyote au kutetea nchi yake, familia yake, jamaa zake, mali yake au ameyafanya hayo kwa mzaha au kwa malengo mengine yasiyokuwa hayo, isipokuwa tu aliyeshurutishwa. Aya inaonesha kuwa mtu hashurutishwi isipokuwa tu katika kutenda na kutamka. Ama itikadi ya moyoni, hakuna yeyote anayeshurutishwa. Kauli ya Mwenyezi Mungu: *“Hiyo ni kwa sababu wao waliyapenda maisha ya dunia kuliko akhera na kwamba Mwenyezi Mungu hawaongozi watu makafiri”*. Suratun-Nahl 16, aya 107. Mwenyezi Mungu ameweka wazi kwamba adhabu haikuwa kwa sababu ya itikadi, ujinga, kuichukia dini au kuupenda ukafiri, isipokuwa tu sababu yake ni kwamba katika hilo kuna sehemu ya upenzi wa mambo ya kidunia na kwa hiyo mtu akayakhiyari hayo kuliko dini. Mwenyezi Mungu ndiye tu Mjuzi zaidi.

Baada ya yote haya, hivi hakujawadia kwako kutubu na kurejea kwa Mola wako na kuacha itikadi uliyo nayo? Mambo, kama ulivyosikia, ni hatari sana! Suala ni zito na mambo ni mazito!

Abdun-nabiy: Namuomba msamaha Mwenyezi Mungu na kutubu kwake. Ninakiri na kutamka kuwa hakuna anayestahiki kuabudiwa isipokuwa Mwenyezi Mungu tu na

ninakiri na kutamka kuwa Muhammad ni Mtume wa Mwenyezi Mungu. Ninavikana vyote nilivyokuwa nikiabudu badala ya Mwenyezi Mungu. Ninamuomba Mwenyezi Mungu anisamehe yote yaliyopita, anichukulie kwa upole wake, msamaha na rehema zake, anipe msimamo thabiti katika Tauhidi na itikadi sahihi mpaka nitakapokutana naye. Ninamuomba Mwenyezi Mungu akulipe kheri, ewe ndugu yangu Abdallah, kwa nasaha zako hizi, kwani “**Dini ni nasaha**”. Pia nakushukuru kwa kukemea jambo baya nililokuwa nalo la jina langu la Abdun-nabiy. Nakupa habari kuwa jina hilo nimelibadlisha na kuwa Abdul-rahman (Mja wa Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema). Pia nakushukuru kwa kukemea jambo baya la ndani na ambalo ni itikadi potofu ambayo lau kama ningekutana na Mwenyezi Mungu na ilhali nina itikadi hiyo nisingepona asilani. Lakini ninaomba ombi la mwisho kwako. Naomba unitajie baadhi ya mambo mabaya ambayo watu huyakosea sana.

Abdallah: Hakuna ubaya. Niazime tu masikio yako.

★ Jihadhari kauli mbaya yako isiwe “Kufuata masuala yenye tofauti” katika Qur’ani au katika Sunna kwa kutaka fitna au kupotosha. Kwa hakika, hakuna anayejua tafsiri yake isipokuwa Mwenyezi Mungu tu. Kauli mbiu yako iwe ni ile kauli ya walioboea katika elimu ambao wanasema katika masuala yenye utata: “*Tumeyaamini. Yote yanatoka kwa Mola wetu*”. Suratu Aal-imran 3, aya 7. Katika mambo yenye tofauti, kauli mbiu yako iwe: **1)** Kauli ya Mtume wa Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: “*Acha yanayokutia shaka ufanye yasiyokutia shaka*”. Ahmad na Tirmidhiy. **2)** Kauli ya Mtume wa Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: “*Basi anayejitenga na mambo yenye kutatiza, bila shaka ameitakasa dini yake na heshima yake. Na anayejitumbukiza katika mambo yenye kutatiza, bila shaka ametumbukia katika haramu*”. Bukhariy na Muslim. **3)** Kauli ya Mtume wa Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: “*Na dhambi ni lile jambo linalotia kigegezi katika nafsi yako na ukachukia watu kulifahamu (kuwa unalifanya)*”. Muslim. **4)** Kauli ya Mtume wa Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: “*Uulize moyo wako na iulize nafsi yako (Mtume alitamka mara tatu). Wema ni lile jambo ambalo nafsi imetulia kwake na dhambi ni jambo linalotia kigegezi katika nafsi na kusita katika moyo, hata kama watu watakutaka Fat’wa na kukupa Fat’wa*” Ahmad.

★ Jihadhari kufuata mapenzi ya nafsi, kwani Mwenyezi Mungu amelihadharisha hilo kwa kauli yake isemayo kuwa: “*Hivi umemuona yule aliyeyafanya mapenzi yake ya nafsi kuwa Mungu wake?*” Suratul-Furqan 25, aya 43.

★ Jihadhari na kujifunga (kuegemea) kwa watu, maoni na mambo waliyokuwa nayo wazee. Jambo hilo linaweka kizuizi kati ya mtu na haki. Haki ni “Kitu kilichompotea muumini. Popote aikutapo, basi yeye ana haki zaidi ya haki hiyo”. Amesema Mwenyezi Mungu Mtukufu kuwa: “*Na wakati wakiambiwa kuwa: Fuateni yale aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu, wanasema: Bali tunafuata yale tuliyowakuta nayo baba zetu. Hivi hata kama baba zao hawajui kitu na hawaongoki (wanawafuata tu)?*” Sura Al-baqara 2, aya 170.

- ★ Jihadhari kuwaiga makafiri, kwa kuwa huo ndio msingi wa kila balaa. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Yeyote anayejifananisha na watu (fulani) basi yeye ni katika wao”* Abudaud.
- ★ Jihadhari kumtegemea asiyekuwa Mwenyezi Mungu. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: *“Na yeyote anayemtegemea Mwenyezi Mungu, basi yeye ni tosha yake”*. Suratut-Talaaq 65, aya 3.
- ★ Usimtii kiumbe yeyote katika kumuasi Mwenyezi Mungu. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Hakuna kumtii kiumbe yeyote katika kumuasi Muumba”* tirimidhy.
- ★ Jihadhari kumdhania vibaya Mwenyezi Mungu, kwani Mwenyezi Mungu Mtukufu katika Hadithi Qudsiy amesema kuwa: *“Mimi niko kwenye dhana ya mja wangu kwangu”*. Bukhariy na Muslim.
- ★ Jihadhari kuvaa kikuku, uzi au mfano wa hivyo kwa lengo la kuzuia balaa kabla halijatokea au kuondoa balaa baada ya kutokea.
- ★ Jihadhari kutundika (kufunga) hirizi kwa ajili ya kijicho (zongo), kwani jambo hilo ni ushirikina. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Mwenye kutundika kitu, huegemezwa kwenye kitu hicho”*. Tirmidhiy.
- ★ Jihadhari kutafuta baraka kwa kutumia mawe, miti, vitu vya kale na majengo, kwakuwa huo ni ushirikina.
- ★ Jihadhari kuamini kuwepo nuksi ya kitu chochote, kwani huo ni ushirikina. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Nuksi ni ushirikina, Nuksi ni ushirikina (Mtume aliyasema hayo) mara tatu”*. Ahmad na Abu-daud.
- ★ Jihadhari kuwaamini wachawi na wanajimu (watabiri wa nyota) wanaodai kujua mambo yaliyojificha (*ghaibu*) na kutangaza sayari katika magazeti na habari njema au mbaya za wenye sayari hizo. Kuwaamini katika hayo ni ushirikina, kwa sababu hakuna anayejua ghaibu (mambo yaliyojificha) isipokuwa Mwenyezi Mungu tu.
- ★ Jihadhari kuhusisha kunyesha kwa mvua kwenye nyota na miongo, kwani huo ni ushirikina. Hakuna vingine isipokuwa kwamba kunyesha kwa mvua kunahusishwa kwa Mwenyezi Mungu tu.
- ★ Jihadhari kuapia asiyekuwa Mwenyezi Mungu; vyovyote awavyo anayeapiwa; kama vile kuapia kwa Mtume au uaminifu au heshima au dhamana au uhai. Kufanya hivyo ni ushirikina. Imekuja katika Hadithi kwamba: *“Yeyote anayeapa kwa asiyekuwa Mwenyezi Mungu, amekufuru au amefanya ushirikina”*. Ahmad na Abu-daud.
- ★ Jihadhari kutukana wakati, upepo, jua, baridi au joto, kwakuwa kufanya hivyo ni kumtukana Mwenyezi Mungu aliyeviumba vitu hivyo.
- ★ Jihadhari na neno “Lau” linapokupata jambo baya. Neno hilo linafungua matendo ya shetani. Katika neno hilo, kuna kupinga Qadari (mipango) ya Mwenyezi Mungu. Lakini linapokupata jambo hilo baya, sema: *“Hiyo ni Qadari (mipango) ya Mwenyezi Mungu. Na atakayo, hufanya”*.

★ Jihadhari kuyafanya makaburi misikiti (sehemu za ibada). Iliyoye ni kwamba haitakiwi kuswali katika msikiti ambao ndani yake kuna kaburi. Imekuja katika Sahih Bukhariy na Sahih Muslim ikinukuliwa kutoka kwa Aisha, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, akisema kuwa Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akiwa katika sakaratilmaut (hali ya kufikwa na mauti) amesema kwamba: *“Laana ya Mwenyezi Mungu iwashukie Wayahudi na Wakristo. Wameyafanya makaburi ya Mitume wao misikiti (sehemu za ibada). (Mtume aliyasema hayo) akihadharisha yale Wayahudi na Wakristo waliyofanya. Amesema Aisha kuwa: Lau kama sio onyo hilo, watu wangelinyanyua kaburi lake (Mtume)”*. Bukhariy na Muslim. Pia Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Kwa yakini, waliokuwepo kabla yenu walikuwa wakiyafanya makaburi ya Mitume wao na Watu Wema wao misikiti. Kwa hiyo, msiyafanye makaburi misikiti. Mimi nakukatazeni hilo”*. Abu-uwana.

★ Jihadhari kuziamini Hadithi ambazo waongo wanazihusisha na Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, katika kuhimiza kutawasali kwa dhati ya Mtume au Watu Wema katika umma wake, na ilhali Hadithi hizo zimebuniwa na kuzuliwa. Miongoni mwa Hadithi hizo ni hizi: **1)** *“Tawasalini kwa cheo changu, kwani cheo changu kwa Mwenyezi Mungu ni kikubwa”*. **2)** *“Yakikukwazeni mambo, kumbatieni watu walio makaburini (maiti)”*. **3)** *“Mwenyezi Mungu humuweka Malaika katika kaburi la kila Walii atimize shida za watu”*. **4)** *“Lau kama mmoja wenu angekuwa na dhana nzuri katika jiwe, lingemsaidia”*. Kuna Hadithi nyingine nyingi zisizokuwa hizo.

Jihadhari kusherehekea kile kinachoitwa Sherehe za Kidini, mfano :

1) Maulidi ya Mtume. **2)** Israi na Miraji. **3)** Usiku wa tarehe 15 ya mwezi wa Shabani.

Hayo ni mambo yaliyozushwa, na hayana hoja yoyote iliyonukuliwa kutoka kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, wala kwa Swahaba ambao wanampenda zaidi Mtume kuliko sisi, na wana ari zaidi ya kheri kuliko sisi. Mambo hayo yangukuwa kheri, wangetutangulia kuyafanya.

**KUKIRI KUWA HAKUNA ANAYE
STAHIKI KUABUDIWA ISIPOKUWA
MWENYEZI MUNGU TU**

119

Imepokewa katika Athari kuwa ufunguo wa Pepo ni *Laa ilaaha illallaah* (Hakuna anayestahiki kuabudiwa isipokuwa Mwenyezi Mungu tu). Lakini je, kila anayetamka neno hilo anastahiki kufunguliwa milango ya Pepo? Wahab Bin Munabbih aliulizwa kuwa: Hivi laa ilaaha illallaah ndio ufunguo wa Pepo? Alijibu: “Ilivyo ndio hivyo. Lakini hakuna ufunguo isipokuwa tu una meno. Ukija na ufunguo wenye meno utakufungulia, vinginevyo hautakufungulia”.

Zimenukuliwa Hadithi nyingi kutoka kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, zote zinafafanua meno ya ufunguo huu. Mfano ni: **1)** Kauli ya Mtume isemayo kuwa: “*Yeyote anayetamka Laa ilaaha illallaah akiitamka kwa utakaso, ataingia Peponi*” **2)** Kauli ya Mtume isemayo kuwa: “*Yeyote anayetamka Laa ilaaha illallaah akiwa na yakini nayo, ataingia Peponi*” **3)** Kauli ya Mtume isemayo kuwa: “*Yeyote anayetamka Laa ilaaha illallaah akiitamka kwa ukweli kutoka moyoni mwake, ataingia Peponi*”

Hadithi hizi zimegemeza kuingia Peponi kwenye:

a) Kujua maana ya *Laa ilaaha illallaah*. **b)** Kuwa imara katika *Laa ilaaha illallah* mpaka kifo. **c)** Kuwa na unyenyekevu kwenye maelekezo yake.

Kutokana na hayo yaliyotangulia, wanachuoni wameweka masharti amabayo, pamoja na kutokuwepo vikwazo vingine, ni lazima yapatikane ili *Laa ilaaha illallaah* iwe ufunguo wa Pepo. Masharti haya ndio meno ya ufunguo, nayo ni haya:

1) Elimu. Kila tamko lina maana. Ni wajibu kujua maana ya *Laa ilaaha illallaah* ujuzi usiokuwa na ujinga. Neno hilo linakanusha uungu kwa asiyekuwa Mwenyezi Mungu na kuuthibitisha uungu huo kwa Mwenyezi Mungu tu. Hivyo, hakuna anayeabudiwa kwa haki isipokuwa Mwenyezi Mungu tu. Miongoni mwa hoja za hilo ni hizi: **a)** Kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: “*Na wale wanaowaomba (wanaowaabudu) badala ya Mwenyezi Mungu hawamiliki uombezi, isipokuwa tu wale wanaoikiri haki na ilhali wao wanajua*”. Suratuz-Zukhruf 43, aya 86. **b)** Amesema Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuwa: “*Yeyote aliyekufa na ilhali anajua kuwa hakuna anayestahiki kuabudiwa isipokuwa Mwenyezi Mungu tu, ataingia Peponi*”. Muslim.

2) Yakini. Hii ni wewe kuwa na yakini thabiti juu ya maana ya *Laa ilaaha illallah*, kwa sababu tamko hilo halikubali shaka, dhana, kusitasita au wasiwasi. Inapaswa tamko hilo lisimame juu ya yakini imara na madhubuti. Mwenyezi Mungu Mtukufu, katika kuwasifu waumini, amesema kuwa: “*Kwa yakini, hakuna vingine isipokuwa kwamba waumini ni wale ambao wamemwamini Mwenyezi Mungu na Mtume wake kisha wasiwe na shaka na wakatoa juhudi kwa mali zao na nafsi zao katika (kutetea, kuihami, kuiendeleza) njia (dini) ya Mwenyezi Mungu. Hao tu ndio wakweli*”. Sura Al-hujuraat 49, aya 15. Kutamka kutupu hakutoshi. Ni lazima moyo uwe na yakini. Iwapo yakini hii haitapatikana, basi huo ni unafiki halisi. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: “*Ninakiri kuwa hakuna anayestahiki kuabudiwa isipokuwa Mwenyezi Mungu tu na kwamba mimi ni*

Mtume wa Mwenyezi Mungu. Mja hatakutana na Mwenyezi Mungu na yakini mbili hizo akiwa hana shaka nazo isipokuwa tu ataingia Peponi". Muslim.

3 Kukubali. Ukishajua na ukawa na yakini, elimu hii inatakiwa iwe na athari yake. Hilo linapatikana kwa kukubali, kwa moyo na ulimi, maana ya tamko hili. Yeyote anayekataa wito wa Tauhidi na asiukubali, anakuwa kafiri; sawa kutokubali huko kuwe ni kwa sababu ya kiburi au upinzani au husda. Kuhusu makafiri ambao walilikataa tamko la Tauhidi kwa kiburi, Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kwamba: *"Hakika ya wao wanapoambiwa: Laa ilaaha illallaah (Hakuna anayestahiki kuabudiwa isipokuwa Mwenyezi Mungu tu walikuwa) wanafanya kiburi"*. Suratus-Saaffaat 37, aya 35.

4 Kutii. Ni kuitii Tauhidi kikamilifu. Utiifu huu ndio msingi wa hakika na ndio mandhari ya vitendo vya imani. Utiifu huu unathibitika na kupatikana kwa kutekeleza yale aliyoyaweka Mwenyezi Mungu na kuacha yale aliyoyakataza, kama Mwenyezi Mungu alivyosema kuwa: *"Na yeyote anayejisalimisha kwa Mwenyezi Mungu na ilhali yeye ni mwenye kufanya yaliyo mazuri, basi ameshikamana na kishiko madhubuti na ni kwa Mwenyezi Mungu tu mwisho wa mambo (yote)"*. Surat Luqman 31, aya 22. Huu ndio utiifu kamili.

5 Ukweli. Mtu kuwa mkweli katika kutamka tamko la Tauhidi; ukweli usiokuwa na uongo. Mwenye kutamka Laa ilaaha illallah kwa ulimi wake tu na ilhali moyo wake unaikataa, huyo ni mnafiki. Hoja ni kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu katika kuwashutumua wanafiki: *"Wanasema kwa ndimi zao yasiyokuwemo katika nyoyo zao"*. Sura Al-fat'h 48, aya 11.

6 Upendo. Muumini anatakiwa kulipenda tamko hili, kupenda kuufanyia kazi muktadha wake, kuwapenda waumini wake wanaolitekeleza. Alama ya mja kumpenda Mola wake ni: **a)** Kuyapa kipaumbele mambo anayoyapenda Mwenyezi Mungu, hata kama yanapingana na mambo anayoyapenda mtu. **b)** Kuwapenda wanaompenda Mwenyezi Mungu na Mtume wake. **c)** Kuwafanya maadui wanaomfanyia uadui Mwenyezi Mungu na Mtume wake. **d)** Kumfuata Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani; kufuata nyayo zake na kukubali mwongozo wake.

7 Ikhlas (Utakaso). Ikhlas inapatikana kwa mtu kutokusudia kwa kutamka tamko hilo isipokuwa Mwenyezi Mungu tu. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: *"Na hawakuamrisha isipokuwa tu wamwabudu Mwenyezi Mungu wakimtakasia yeye tu dini, wakiziacha dini zote potofu"*. Suratul Bayyina 98, aya 5. Na Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *"Kwa yakini, Mwenyezi Mungu ameharamisha kuingia motoni mtu aliyetamka Laa ilaaha illallaah akimkusudia Mwenyezi Mungu kwa hilo"* Bukhari.

Pamoja na kuwepo masharti yote haya kwa pamoja, ni lazima kuwepo na imani endelevu juu ya tamko hili na kuwa imara mpaka kufa.

Maiti kaburini atatahiniwa na kuulizwa maswali matatu. Akiyajibu, ataokoka na atakayeshindwa kuyajibu, ataangamia. Miongoni mwa maswali haya ni hili:

Ni nani Mtume wako? Hatalijibu swali hilo isipokuwa tu yule ambaye Mwenyezi Mungu amemuwezesha duniani kutekeleza masharti yake, akamuimarisha na kumpa utambuzi kaburini mwake na, kwa hiyo, kukiri kwake huko kukamsaidia Akhera; siku ambayo haitafaa mali wala watoto. Masharti hayo ni haya:

① Kumtii Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, katika yale aliyoamuru. Mwenyezi Mungu ametuamuru kumtii Mtume na kusema kuwa: **“Yeyote anayemtii Mtume, kwa hakika amemtii Mwenyezi Mungu”**. Suratun-Nisaa 4, aya 80. Aidha, Mwenyezi Mungu amesema kuwa: **“Sema: Ikiwa nyinyi mnampenda Mwenyezi Mungu, nifuateni atakupendeni Mwenyezi Mungu”**. Surat Aal-imran 3, aya 31.

Ujumla wa kuingia Peponi unafungamana na ujumla wa kumtii Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: **“Umma wangu wote utaingia Peponi isipokuwa yule aliyekataa. (Swahaba) Walisema: Ewe Mtume wa Mwenyezi Mungu, na ni nani anayekataa? (Mtume) Akasema: Aliyenitii, ataingia Peponi na anayeniasi amekataa (kuingia Peponi)”**. Bukhariy. Yeyote anayempenda Mtume hana budi kumpenda, kwa sababu utiifu ndio matunda ya kupenda. **Anayedai kumpenda Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, bila ya kumfuata na kumtii, huyo ni muongo katika madai yake.**

② Kumwamini katika yale aliyoyaeleza. Yeyote anayekanusha jambo lililo sahihi kunukuliwa kutoka kwa Mtume kwa sababu ya umashuhuri au mapenzi ya nafsi, basi huyo amemkanusha Mwenyezi Mungu na Mtume wake, kwa sababu Mtume amehifadhiwa kufanya makosa na kusema uongo. **“Na hatamki kutokana na mapenzi ya nafsi. Hayakuwa hayo (atamkayo) isipokuwa tu ni wahyi (ufunuo) ufunuliwao”**. Suratun-Najmi 53, aya 3 – 4.

③ Kuyaepuka mambo aliyoyakataza na kuyakemea, kuanzia madhambi makubwa sana na ambayo ni ushirikina, kupitia madhambi makubwa na yanayoangamiza na kuishia madhambi madogo na yanayochukiza. Kwa kiasi cha mtu kumpenda Mtume wake, ndivyo imani yake inavyo ongezeko. Imani ya mtu inapo ongezeko, Mwenyezi Mungu humfanya apende mambo mema na kumfanya achukie ukafiri, uovu na uasi.

④ Kutoabudiwa Mwenyezi Mungu isipokuwa tu kwa yale aliyoyaweka Mwenyezi Mungu kupitia mdomo wa Mtume. wake, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. Msingi katika ibada ni kukatazwa. Kwa hiyo, haifai Mwenyezi Mungu kuabudiwa isipokuwa tu kwa yale yalizonukuliwa kwa Mtume. Mtume amesema kuwa: **“Yeyote aliyefanya amali ambayo katika amali hiyo hakuna amri yetu, amali hiyo ni yenye kurudishwa”**. Muslim. Maana ni kuwa amali hiyo atarudishiwa mwenyewe..

Faida: Fahamu kwamba kumpenda Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ni wajibu. Haitoshi kupenda tu, **bali hakuna budi Mtume awe mpendwa zaidi kwako kuliko kila kitu; kuliko hata wewe mwenyewe.** Anayekipenda kitu, hukipa kipaumbele na hutanguliza kukiafiki. Mkweli katika kumpenda Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ni yule ambaye zinaonekana wazi kwake alama za mapenzi hayo kwa: **a)** Kumuiga. **b)** Kufuata mwenendo wake kwa kauli na vitendo. **c)** Kutii amri zake na kuyaepuka aliyoyakataza. **d)** Kufuata maadili yake katika uzito wake na wepesi wake, katika kuchangamka kwake na kukereka kwake.

Utifu na kuiga ndio matunda ya kupenda. Bila ya hayo, mapenzi hayawi ya kweli. Kupenda Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kuna alama nyingi. Miongoni mwa alama hizo ni hizi: **1)** Kumtaja na kumuomba rehema sana. Anayekipenda kitu, hukitaja sana. **2)** Kuwa na shauku ya kukutana naye. Kila apendaye, huwa na shauku ya kukutana na mpenzi wake. **3)** Kumtukuza na kumheshimu wakati wa kumtaja. Is-haq, Mwenyezi Mungu amrehemu, amesema kuwa: “Swahaba wa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, baada yake walikuwa hawamtaji Mtume isipokuwa kwamba wanakuwa wanyenyekevu, ngozi zao husisimka na wanalia. **4)** Kuwachukia wale ambao Mtume aliwachukia. **5)** Kuwafanya adui wale ambao walimfanyia uadui Mtume. **6)** Kuwatenga wanaopinga Suna zake na kuanzisha Bid’a (uzushi) katika dini yake; ambao ni watu wa Bid’a na wanafiki. **7)** Kuwapenda wale ambao Mtume aliwapenda, na ambao ni wake zake, wanafamilia wake na Swahaba wake; Muhajirina na Ansaar. **8)** Kuwafanya adui wale waliowafanya adui watu hao ambao Mtume aliwapenda, na kuwachukia waliowachukia na kuwatukana. **9)** Kuiga tabia zake tukufu, kwani Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alikuwa mtu karimu sana, hata Aisha, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, alisema kuwa: “Tabia za Mtume wa Mwenyezi Mungu zilikuwa Qur’ani”. Hii ikiwa na maana kwamba Mtume alijilazimisha kutofanya isipokuwa tu yale ambayo Qur’ani imemuamrisha.

Ama sifa za Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ni kwamba: **1)** Alikuwa shujaa sana. Ushuja wake ulikuwa zaidi wakati wa vita. **2)** Alikuwa mkarimu sana. Ukarimu wake ulikuwa zaidi katika mwezi wa Ramadhani. **3)** Alikuwa mtoaji nasaha sana kwa watu. **4)** Alikuwa mpole sana. Hakupatapo kulipiza kisasi kwa ajili ya nafsi yake. **5)** Alikuwa mtu mkali sana katika amri za Mwenyezi Mungu. **6)** Alikuwa mtu mnyenyekevu sana, mwenye heshima. **7)** Alikuwa mwenye haya sana kuliko binti bikira nyumbani kwake. **8)** Alikuwa mwema sana kwa familia yake. **9)** Alikuwa kiumbe mwenye huruma sana kwa viumbe (wenzake).

Kuna sifa nyingine nyingi zaidi ya hizo.

Mwenyezi Mungu tunakuomba umfikishie rehema na amani Mtume wetu, Familia yake, wake zake, Swahaba wake, wanaowafuatia Swahaba na kila anayewafuata hao kwa uzuri mpaka siku ya malipo.

Sala ni ya pili katika nguzo za Uislamu. Sala haisihi isipokuwa tu kwa Twahara, na Twahara haiwi isipokuwa tu kwa maji au mchanga.

AINA ZA MAJI: **1) Maji Twahara.** Haya ni maji ambayo yenyewe ni Twahara na yanatwahaisha kitu kingine. **2) Maji Najisi.** Haya ni maji yaliyokutana na najisi, iwapo maji hayo ni machache, au imebadilika ladha yake au rangi yake au harufu yake kwa najisi, iwapo maji hayo ni mengi.

UZINDUSHI: Maji mengi hayawi najisi isipokuwa tu najisi itakapobadilisha mojawapo ya sifa zake; rangi yake au ladha yake au harufu yake. Maji machache yanakuwa najisi kwa kukutana na najisi. Maji yanaitwa mengi pale yatakapokuwa zaidi ya Kullataini. Kullataini ni takriban lita mia mbili na kumi (210).

VYOMBO: Vyombo vyote ni twahara, ni halali kuwa navyo na kuvitumia, isipokuwa tu vyombo vya dhahabu na fedha. Twahara kwa kutumia vyombo vya dhahabu na fedha inakuwa sahihi, pamoja na kupata dhambi. Vyombo na nguo za makafiri ni halali isipokuwa tu tukijua kuwa ni najisi.

NGOZI YA MNYAMA MFU: Ngozi ya mnyama mfu kwa jumla ni najisi. Mnyama mfu ni mojawapo ya aina mbili: **1)** Mfu ambaye nyama yake kwa hali yoyote hailiwi. **2)** Mfu ambaye nyama yake inaliwa na lakini hakuchinjwa. Mnyama ambaye nyama yake inaliwa na hakuchinjwa iwapo ngozi yake itasafishwa, inafaa kuitumia katika matumizi ya vitu vikavuvikavu na sio vitu vya majimaji.

KUSTANJI: Kustanji ni kusafisha kilichotoka katika tupu ya mbele au ya nyuma. Iwapo usafishaji utafanyika kwa maji, unaitwa Istinjai (kustanji), na ikiwa utafanyika kwa jiwe au karatasi na mfano wake unaitwa Istijmari (kupangusa). Inashartiwa kwa Istijmari tu ili ifae, iwe: **1)** Kwa kitu twahara, halali, kinachosafisha, kisicholiwa. **2)** Kwa mawe matatu au zaidi. Istinjai na Istijmari ni wajibu kwa kila kinachotoka.

Ni haramu kwa anayekwenda haja: **1)** Kukaa katika hali yake hiyo zaidi ya kiasi cha haja yake. **2)** kukidhi haja kubwa au ndogo katika chanzo cha maji au njia inayotumika au chini ya kivuli chenye faida au chini ya mti wenye matunda. **3)** Kuelekea Kiblah katika jangwa.

Ni makuruhu [haipendezi]kwa anayekwenda haja: **1)** Kuingia chooni na kitu ambacho kina jina la Mwenyezi Mungu. **2)** Kuzungumza wakati wa kukidhi haja. **3)** Kukojoa katika ufa na mfano wake. **4)** Kushika tupu kwa mkono wake wa kulia. **5)** Kuelekea Kiblah katika choo kilichojengwa. Haya yaliyotajwa yanaweza kufaa kufanyika kwa dharura.

Inapendekezwa kwa anayekwenda haja: **1)** Kufanya witra katika idadi za kuosha au kupangusa. **2)** Kufanya kwa pamoja; kupangusa na kuosha kwa maji.

MSWAKI: Ni suna kupiga mswaki kwa mti laini, kama mpilipilitawa. Kupiga mswaki kunasisitizwa wakati wa: **1)** Kusali. **2)** Kusoma Qur'ani. **3)** Kutawadha, kabla ya kusikutua. **4)** Kuamka kutoka usingizini. **5)** Kuingia msikitini au nyumbani. **6)** Kubadilika kwa harufu ya kinywa.

Ni suna kuanza upande wa kulia katika kupiga mswaki na katika Twahara.

Na ni suna kutumia mkono wa kushoto katika kuondoa visivyopendeza.

UDHU: Nguzo Zake: **1)** Kuosha uso, na ni miongoni mwa kuosha uso kusikutua na kupandisha maji puani. **2)** Kuosha mikono miwili kuanzia ncha za vidole mpaka

kwenye fundo (kongo). **3)** Kupaka maji kichwa chote pamoja na masikio.

4) Kuosha miguu pamoja na nguyu (fundo). **5)** Kupangilia. **6)** Kufululiza.

Suna Zake: **1)** Kupiga mswaki na kuosha viganja mwanzo wa udhu.

2) Kutanguliza kusukutua na kupandisha maji puani kabla ya kuosha uso.

3) Kufikisha maji mbali zaidi katika kusukutua na kupandisha maji puani kwa mtu ambaye hakufunga. **4)** Kupitisha vidole (kuatulia) katika ndevu nyingi.

5) Kupitisha vidole (kuatulia) katika vidole (vya mikono na miguu). **6)** Kupaka maji masikio. **7)** Kuanza kuosha kiungo cha kulia kabla ya cha kushoto. **8)** Kuosha viungo mara mbili na mara tatu. **9)** Kupandisha maji puani kwa mkono wa kulia na kuyapumua kwa mkono wa kushoto. **10)** Kusu`gua viungo. **11)** Kutawadha vizuri (viungo kuvieneza maji vizuri). **12)** Kuomba dua zilizothibiti baada ya kutawadha.

Wajibu Wake: **1)** Kusema *Bismillahi* kabla ya kutawadha. **2)** Kuosha viganja vya mikono mara tatu kwa aliyeamka kutoka usingizi wa usiku kabla ya kuviingiza viganja hivyo katika maji.

Makuruhu Yake (mambo yasiyopendeza): **1)** Kutawadha kwa maji sana baridi au moto sana. **2)** Kuzidisha kuosha kiungo kimoja zaidi ya mara tatu. **3)** Kukung`uta maji viungoni. **4)** Kuosha ndani ya macho. Ama kukausha viungo baada ya kutawadha, ni jambo linalofaa.

UZINDUSHI: Ni lazima kuyatikisa maji ndani ya mdomo katika kusukutua. Pia ni lazima kuyaingiza maji puani kwa kupumua na sio kwa mdomo katika kupandisha maji puani, na hivyo hivyo pia katika kuyapumua maji. Kusukutua, kupandisha maji puani na kuyapumua hakuwi sahihi isipokuwa kwa namna hii tu.

NAMNA YA KUTAWADHA: Ni mtu kunuwia kwa moyo wake. Halafu atasema: Bismillaah (Kwa jina la Mwenyezi Mungu), na kuosha viganja vya mikono yake. Halafu atasukutua na kupandisha maji puani. Halafu ataosha uso wake. Mpaka wa uso ni kuanzia kwenye maoteo ya kawaida ya nywele za kichwa mpaka kwenye kidevu kwa urefu, na kuanzia sikio mpaka sikio kwa upana. Halafu ataosha mikono yake pamoja na *dhiraa* na kongo (fundo) zake. Halafu atapaka maji sehemu yote ya nje ya kichwa chake, kuanzia mpaka wa uso hadi kichogoni mwake. Weupe uliopo juu ya masikio ni sehemu ya kichwa. Ataingiza vidole vyake vya shahada katika pande za ndani za mikunjo ya masikio yake, na atapaka maji kwa vidole vya gumba sehemu za nje za masikio hayo. Halafu ataosha miguu yake pamoja na nguyu (fundo) zake.

UZINDUSHI: Ndevu zikiwa kidogo, ni wajibu kuosha ngozi iliopo chini yake. Ndevu zikiwa nyingi, zinaoshwa juu yake.

KUPAKA MAJI KHOFU: Khofu ni vazi la mguuni (kama kiatu), iwe ni ngozi au mfano wake. Vazi hilo likiwa ni la sufi na mfano wake, huitwa *soksi*. Kupaka maji juu yake inafaa katika Hadathi ndogo tu.

Kupaka maji inafaa kwa masharti: **1)** Mtu kuvaa Khofu akiwa katika Twahara kamili (baada ya kuosha mguu wa pili katika udhu). **2)** Twahara yake iwe imefanyika kwa maji. **3)** Khofu ziwe zimefinika sehemu ya wajibu (kuoshwa) **4)** Khofu ziwe halali. **5)** Ziwe zimetengenezwa kwa kitu Twahara.

KILEMBA: Inafaa kupaka maji juu ya kilemba kwa masharti: **1)** Kilemba kiwe cha mwanauume. **2)** Kilemba kiwe kimefinika sehemu ya kawaida ya kichwa. **3)** Upakaji maji uwe kwa sababu ya Hadathi Ndogo. **4)** Twahara iwe kwa maji.

USHUNGI: Inafaa kupaka maji ushungi kwa masharti: **1)** Ushungi uwe wa mwanamke. **2)** Ushungi uwe umezungushwa kuanzia chini ya koo. **3)** Upakaji maji uwe kwa sababu ya Hadathi Ndogo. **4)** Twahara iwe kwa maji. **5)** Ushungi uwe umefinika sehemu ya kawaida ya kichwa.

MUDA WA KUPAKA: Kwa mkazi ni siku moja, na kwa msafiri anaesafiri safari ambayo masafa yake yameruhusiwa kisheria kupunguza swala (85km) ni siku tatu (michana mitatu na usiku wake).

MWANZO WA KUPAKA: Muda unianza tokea upakaji wa kwanza baada ya Hadathi iliyotokea baada ya kuvaa Khofu, mpaka muda huo huo kwa kesho yake kwa mkazi (yaani saa 24).

FAIDA: Mtu ambaye amepaka akiwa safarini halafu akawa mkazi, au alipaka akiwa mkazi halafu akawa safarini, au akiwa na shaka ya muda wa kuanza kupaka, atapaka kama mkazi.

KIWANGO KINACHOPAKWA KATIKA KHOFU: Kiwango chake cha juu zaidi ni kuanzia vidole vya miguu yake mpaka kwenye muundi wake. Upakaji unatakiwa uwe kwa vidole vya mikono yake huku vikiwa vimetenganishwa.

KICHANJA: Kichanja ni vijiti ambavyo mifupa (iliyovunjika) na mfano wake huungwa kwavyo. Inafaa kupaka maji kichanja kwa masharti: **1)** Kichanja kiwe kinahitajika. **2)** Kichanja kiwe hakikuvuka sehemu yenye tatizo. **3)** Kuwepo mfululizo kati ya kupaka maji kichanja na kati ya kuosha viungo vingine katika kutawadha. Endapo kichanja kitavuka sehemu yenye tatizo, itawajibika kuiondoa sehemu iliyozidi katika kichanja hicho. Akichelea madhara kwa kufanya hivyo, itamtosha kupaka maji juu yake.

FAIDA: * Jambo bora zaidi ni kupaka maji Khofu zote kwa pamoja bila ya kutanguliza ya kulia. * Sio sheria kupaka maji chini ya Khofu wala kisigino chake. * Ni makuru kuosha Khofu badala ya kupaka, na pia kurudiarudia kupaka. * Kilemba na ushungi ni wajibu kupaka sehemu yake nyingi zaidi.

MAMBO YANAYOTENGUA UDHU: **1)** Kinachotoka katika njia ya mkojo na kinyesi, sawa kinachotoka kiwe ni twahara kama vile hewa na manii, au kiwe ni najisi kama vile mkojo na madh-yi. **2)** Kuondokwa na utambuzi kwa kulala au kuzirai isipokuwa usingizi mdogo mtu akiwa amekaa au amesimama, kwani usingizi huo hautengui udhu. **3)** Kutoka kwa mkojo au kinyesi katika sehemu isiyokuwa yake. **4)** Kutoka kwa kitu najisi (sio mkojo wala kinyesi) katika mwili wake kikiwa ni kibaya kama vile damu nyingi. **5)** Kula nyama ya ngamia. **6)** Kushika tupu (sehemu ya siri) bila ya kizuizi kwa mkono. **7)** Kushika kiungo cha siri cha mwanauume kwa mwanamke au kinyume chake kwa kutamani na bila ya kinga. **8)** Kutoka katika dini (Kuritadi).

Aliye na yakini (hakika) ya Twahara na (halafu) akawa na shaka ya Hadathi au kinyume chake, ataegemea kwenye yakini.

JOSHO (KUOGA) MAMBO YANAYOWAJIBISHA KUOGA: 1)

Kutokwa kwa Manii kwa matamanio au kutoka kwa Manii kwa matamanio au bila ya matamanio kwa mtu aliyelala. **2)** Kuingiza kichwa cha kiungo cha siri cha mwanaume katika tupu ya mwanamke, hata kama *Manii* hayakutoka.

3) Kafiri kuingia katika Uislamu, hata kama alikuwa murtadi. **4)** Kutoka kwa damu ya Hedhi. **5)** Kutoka kwa damu ya uzazi (*Nifasi*). **6)** Mwislamu kufa.

FARADHI ZA KUOGA: Inatosha kuueneza maji mwili wote kwa niya ya kuoga na ndani ya pua na mdomo. Kuoga kikamilifu kunapatikana kwa kufanya mambo tisa: **1)** Kunuia. **2)** Kusema: *Bismillah* = Kwa jina la Mwenyezi Mungu naanza kuoga. **3)** Mtu kuosha mikono yake kabla ya kuiingiza katika chombo. **4)** Mtu kuosha sehemu zake za siri na sehemu nyingine zilizochafuka. **5)** Kutawadha. **6)** Kumimina maji kichwani mwake mara tatu. **7)** Kuumiminia maji mwili wake. **8)** Kusugua mwili wake kwa mikono yake. **9)** Kuanza upande wa kulia.

YALIYO HARAMU KWA MWENYE HADATHI NDOGO: 1) Kugusa Msahafu. **2)** Kuswali. **3)** Kutufu (Al-kaabah).

YALIYO HARAMU KWA MWENYE HADATHI KUBWA: Ni haramu kwa mwenye Hadathi kubwa pamoja na yaliyotangulia: **4)** Kusoma Qur'ani. **5)** Kukaa msikitini.

Ni makuruu kwa mwenye Janaba: 1) Kulala bila ya Udhu. **2)** Kufanya ubadhirifu katika kuoga.

KUTAYAMAMU: MASHARTI YAKE: 1) Kushindikana kwa maji. **2)** Kutayamamu kufanyike kwa mchanga twahara, halali, wenye vumbi na usiochomwa.

NGUZO ZAKE: 1) Kupaka uso wote, halafu. **2)** Kupaka mikono (viganja) mpaka kwenye fundo zake mbili. **3)** Kupangilia. **4)** Kufululiza.

YANAYOBATILISHA: 1) Kila jambo linalobatilisha Udhu. **2)** Kupatikana kwa maji ikiwa mtu alitayamamu kwa kukosa maji. **3)** Kuondoka kwa jambo lililoruhusu kutayamamu huko, kama vile mtu aliyetayamamu kwa sababu ya ugonjwa na akawa amepona.

SUNA ZAKE: 1) Kupangilia na kufululiza kwa kutayamamu kunakotokana na Hadathi Kubwa. **2)** Kuahirisha kutayamamu mpaka mwisho wa wakati (wa ibada anayokusudia kuifanya). **3)** Kuleta uradi wa Udhu baada ya kutayamamu.

YALIYO MAKURUHU: Kurudiarudia mapigo (kwenye mchanga).

NAMNA YA KUTAYAMAMU: Ni mtu kunuia halafu kusema Bismillah. Kwa mikono yake, atapiga kwenye mchanga pigo moja. Halafu atapaka uso wake kwanza kwa kupitisha sehemu ya ndani ya viganja vyake juu ya uso wake na ndevu zake. Halafu atapaka viganja vyake; sehemu ya juu ya kiganja chake cha kulia kwa kutumia sehemu ya ndani ya kiganja chake cha kushoto, na sehemu ya juu ya kiganja cha kushoto kwa sehemu ya ndani ya kiganja cha kulia.

KUSAFISHA NAJISI: Vitu ni aina tatu: 1) Wanyama. Nao ni mafungu mawili: **a)** Wanyama najisi, nao ni mbwa na nguruwe na aliyezaliwa nao. Pia ndege na wanyama ambao nyama zao haziliwi na ambao kwa umbo ni zaidi ya paka ni najisi. Mkojo, kinyesi, mate (ute), jasho, manii, maziwa, kamasi na matapishi ya wanyama wa fungu hili ni najisi. **b)** Wanyama twahara. Wanyama hawa ni aina tatu: **1-** Mwanadamu. Manii yake, jasho lake, mate yake, maziwa yake, kamasi zake, balaghamu yake, majimaji ya sehemu ya siri ya mwanamke ni twahara. Kadhalika, viungo vyake vyote na vitu vyote vitokavyo mwilini mwake ni twahara isipokuwa mkojo, kinyesi, madh-yi, wad-yi na damu. Hivyo ni najisi. **2-** Kila mnyama ambaye nyama yake inaliwa. Mkojo wake, kinyesi chake, manii yake, maziwa yake, jasho lake, ute wake, kamasi zake, matapishi yake, madh-yi na wad-yi yake ni twahara. **3-** Wanyama ambao ni vigumu kujichunga nao, kama punda, paka, panya na mfano wake. Ute na jasho lao tu ni twahara.

2) Wafu. Wafu wote ni najisi isipokuwa maiti ya mwanadamu, samaki, nzige na mfu asiyekuwa na damu inayochuruzika, kama n'ge, chunguchungu na mbu.

3) Vitu visivyokuwa na uhai. Vitu hivi ni twahara, kama vile ardhi, mawe na mfano wake. (Huopolewa katika vitu visivyokuwa na uhai kila kitu kisichokuwa na uhai ikiwa kitu hicho kitakuwa katika vile vitu vilivyotangulia).

FAIDA: * Damu, usaha damu na usaha mweupe ni najisi. Najisi hii inasamehewa katika swala sehemu nyengine iwapo itakuwa chache na ikiwa inatokana na mnyama twahara. * **Damu ni twahara katika vitu vya aina mbili:**

1) Samaki. 2) Damu iliyobaki katika nyama na mishipa ya mnyama aliyechinjwa. * Kiungo kilichokatwa cha mnyama anayeliwa na ilhali yuko hai, pande la nyama na pande la damu (litokalo katika mfuko wa uzazi wa mwanamke) vyote hivyo ni najisi. * Kusafisha najisi hakuhitaji kunuia. Najisi kama imeondoka kwa mvua, kwa mfano, twahara imepatikana. * Kushika najisi kwa mkono au kuikanyaga hakutengui Udhu, isipokuwa tu inapasa kuisafisha na kusafisha sehemu ya mwili na nguo iliyokutana nayo. * **Najisi inasafishika kwa masharti: 1)** Ioshwe kwa maji twahara. **2)** Kinacho oshwa kikamuliwe nje ya maji ikiwa kitu kama hicho kinakumulika. **3)** Najisi isafishwe kwa kusugua na mfano wake ikiwa kuosha hakutoshi. **4)** Najisi ioshwe mara saba na mojawapo iwe kwa mchanga au sabuni ikiwa najisi hiyo ni ya mbwa.

UZINDUSHI: * Najisi iliopo ardhini, ikiwa ni ya kitu majimaji kama vile mkojo inatosha kuimiminia maji mpaka iondoke najisi yenyewe, harufu yake na rangi yake. Kama najisi hiyo ni kitu kama vile kinyesi, ni lazima kusafisha kitu najisi chenyewe na pia kusafisha athari yake. * Najisi ikikataa kusafishika isipokuwa kwa maji tu ni wajibu kuisafisha kwa maji. * Mahali penye najisi pakijificha pataoshwa mahali hapo mpaka iyakinike kuwa pameoshwa. * Aliyetawadha kwa ajili ya kusali sunna inafaa kusali faradhi kwa Udhu huo. * Sio wajibu kwa aliyelala au kutokwa na hewa kustanji (kujisafisha) kwa sababu hewa ni twahara. Lililo wajibu kwake tu ni kutawadha ikiwa anataka kusali au kufanya ibada nyingine mfano wake.

SHERIA ZA DAMU ZA MAUMBILE ZA WANAWAKE

HEDHI NA ISTIHADHA(DAMU YA UGONJWA)

SUALA	SHERIA
Udого na ukubwa wa umri ambao mwanamke anapata Hedhi	Udого wake ni miaka tisa. Ikitoka damu katika sehemu zake za siri kabla ya umri huo, hiyo ni <i>Istihadha</i> ¹ . Ukubwa wake hauna kikomo.
Uchache wa siku ambazo damu ya Hedhi inaendelea	Ni siku moja (saa 24). Ikiwa chini ya hapo, hiyo ni <i>Istihadha</i>
Wingi wa siku ambazo Hedhi inaendelea	Siku kumi na tano. Damu itokayo ikizidi idadi hii, basi hiyo ni <i>Istihadha</i>
Twahara kati ya Hedhi mbili	Siku kumi na tatu. Ikitoka damu kabla ya kutimia siku hizo, basi hiyo ni <i>Istihadha</i>
Aghlabu ya Hedhi kwa wanawake	Siku sita au saba
Aghlabu ya twahara kwa wanawake	Siku ishirini na tatu au ishirini na nne
Je, damu wakati wa mimba ni Hedhi?	Kitokacho kwa mwanamke mwenye mimba, iwe ni damu nyekundu au ya Majimaji Kahawia ² au Majimaji Manjano ³ , ni <i>Istihadha</i>
Wakati gani mwanamke mwenye Hedhi anajua kuwa sasa ametwahaarika?	Wanawake ni aina mbili: 1) Atatwahaarika kwa Majimaji Meupe ⁴ ikiwa atayaona. 2) Atatwahaarika kwa kukauka damu nyekundu au ya kahawia au ya manjano katika tupu yake, ikiwa yeye ni katika wale wasioona maji meupe.
Vitu vya majimaji vitokavyo katika tupu ya mwanamke wakati wa twahara	Kikiwa ni chepesi au cheupe kinachonata, basi hicho ni twahara. Kikiwa ni damu nyekundu au ya kahawia au ya manjano, basi hiyo ni najisi. Vyote vinabatilisha Udhu. Vikiendelea kutoka, basi hiyo ni <i>Istihadha</i> .
Damu ya kahawia au manjano katika tupu	Ikiwa imeambatana na Hedhi kabla yake au baada yake, hiyo ni Hedhi. Ikiwa imetengana, hiyo ni <i>Istihadha</i> .
Ambaye ana siku maalum anazopata Hedhi kila mwezi na akaona twahara kabla ya kutimia siku hizo	Atachukuliwa hukumu kuwa yuko twahara ikiwa damu imekatika na akaona twahara, hata kama siku zake za Hedhi alizozoea kuona damu hazijakwisha.

¹ **Istihadha:** Ni damu ya ugonjwa inayochuruzika kutoka katika mshipa uliopo chini ya mfuko wa uzazi. Tofauti kati ya Hedhi na *Istihadha* ni kwamba: **1)** Damu ya Hedhi ni nyekundu; wekundu wa damu ya mzee inayoelekea kwenye weusi. Damu ya *Istihadha* ni nyekundu iliyoiva, kama vile damu ya ugonjwa wa kutoka damu puani. **2)** Damu ya Hedhi ni nzito. Wakati mwingine inakuwa na madonge madonge. Ama damu ya *Istihadha* ni nyepesi inayochuruzika kama vile jeraha linalotweta. **3)** Damu ya Hedhi ina harufu mbaya, aghlabu inanuka. Ama harufu ya damu ya *Istihadha* ni kama harufu ya damu ya kawaida. **Ama kwa upande wa sheria ni kwamba** yanakuwa haramu kwa mwanamke mwenye Hedhi yale ambayo ni haramu kwa mwenye Hadathi Kubwa, kama vile kusali, kumuingilia mwanamke katika tupu, talaka, twafu, nakushika musihafu, kukaa msikitini, kusoma Qur'ani, kufunga na mengineyo.

² **Kud -ra (Majimaji Kahawia):** Ni damu inayochuruzika, inayotoka katika tupu. Rangi yake ni ya kahawia iliyokoza.

³ **Sufra (Majimaji Manjano):** Ni damu inayochuruzika, inayotoka katika tupu. Rangi yake inamili kwenye manjano.

⁴ **Qassa Baidhaa (Majimaji Meupe):** Ni majimaji meupe yatokayo katika tupu wakati wa twahara. Maji haya ni twahara, lakini yanatengua Udhu.

Kutangulia au kuchelewa kwa Hedhi katika wakati wake wa kawaida	Zikibainika sifa za Hedhi, hiyo ni Hedhi wakati wowote kwa sharti tu la kuwepo kwa siku kumi na tatu (uchache wa twahara) kati ya damu mbili. Vinginevyo, hiyo ni Istihadha.
Hedhi ikizidi au ikipungua katika idadi yake ya kawaida	Hiyo ni Hedhi kwa sharti isizidi wingi wa Hedhi (Siku kumi na tano)
Damu ikiendelea kutoka kwa mwanamke kwa muda mrefu; mwezi mzima au zaidi	Atakuwa na hali zifuatazo: 1) Kuna anayejua: muda wa Hedhi yake kila mwezi, idadi ya siku zake na kutofautisha kati ya Hedhi na damu nyingine. Hapa itatumika idadi na muda wa kawaida na sio sifa za damu. 2) Kuna anayejua muda wa Hedhi yake kila mwezi na idadi ya siku zake, lakini damu yake iko katika namna moja. Huyu atakaa kiasi cha Hedhi yake kwa muda na idadi. 3) Kuna anayejua muda wa Hedhi yake kila mwezi, lakini hajui idadi ya siku zake. Huyu atakaa siku sita au saba (Aghlabu ya Hedhi) kwa siku zile zile zinazojulikana.

SHERIA ZA DAMU ZA MAUMBILE ZA WANAWAKE (NIFASI)

SUALA	SHERIA
Mwanamke atakapozaa na asione damu	Hatumia sheria za mwanamke mwenye Nifasi, sio wajibu kwake kuoga na saumu yake haitenguki
Mwanamke akiona dalili za uzazi	Damu, maji pamoja na uchungu atakaoona kabla ya kuzaa kwa muda haitachukua sheria ya Nifasi, bali hiyo ni <i>Istihadha</i> .
Damu itokayo kwa mwanamke wakati wa kuzaa	Damu hii ni ya Nifasi, hata kama mtoto hajatoka wote au kama ametoka baadhi yake. Sio wajibu kwa mwanamke kulipa sala iliyompita katika muda huu.
Ni wakati gani zinaanza kuhesabiwa siku za Nifasi?	Baada ya mtoto wote kutoka kuja duniani.
Ni upi uchache wa Nifasi?	Hakuna kiwango cha uchache wake. Kama mwanamke amezaa halafu damu yake ikakatika mara tu baada ya kuzaa, ni wajibu kuoga na kusali na hatangojea kukamilika kwa siku arobaini.
Ni upi wingi wa Nifasi?	Ni siku arobaini. Ikizidi, haitoangaliwa, itapasa kuoga na kusali isipokuwa tu ikikutana na kipindi cha Hedhi yake kabla ya mimba. Hapo, itazingatiwa kuwa ni Hedhi.
Aliyezaa pacha wawili au zaidi	Hesabu ya siku za Nifasi itanza baada ya mwanamke kuzaa mtoto wa kwanza.
Damu baada ya kipomoko	Ikiwa umri wa kipomoko ni siku (80) au chini ya hapo, damu baada yake ni Istihadha. Ikiwa umri ni baada ya siku (90), damu baada yake ni Nifasi. Ikiwa umri ni kati ya siku (80) na (90), sheria itafungamana na maumbile. Ikiwa kipomoko hicho kina umbile la mwanadamu, damu baada yake ni Nifasi. Ikiwa kipomoko hakijaumbika, basi hiyo ni Istihadha.
Mwanamke akitwaharika ndani ya siku arobaini halafu damu ikamrudia kabla ya kutimia siku arobaini	Twahara atakayoiona mwanamke ndani ya siku arobaini za Nifasi, ni twahara. Mwanamke ataoga kwa twahara hiyo na ataswali. Ikimrudia damu ndani ya siku arobaini, damu hiyo itachukua sheria za Nifasi. Itakuwa hivyo hivyo, mpaka siku arobaini zimalizike.

UZINDUSHI:

- ✳ Ni wajibu kwa mwanamke mwenye Istihadha kusali, lakini tu atakuwa akitawadha kwa kila sala.
- ✳ Mwanamke mwenye Hedhi au Nifasi akitwaharika kabla ya jua kuchwa, itamlazimu kusali sala ya Adhuhuri na ya Alasiri ya mchana huu. Akitwaharika kabla ya alfajiri kuchimbuka, atasali sala ya Isha na ya Magharibi ya usiku huu.
- ✳ Ukimfikia mwanamke wakati wa sala halafu akapata Hedhi au Nifasi kabla ya kuisali sala hiyo, haimlazimu kuilipa.
- ✳ Ni wajibu kwa mwanamke kufumua nywele zake wakati wa kuoga josh la Hedhi au Nifasi, na sio wajibu kufumua nywele katika josh la Janaba.
- ✳ Ni haramu kumjamii (kumuingilia)mke mwenye Hedhi au Nifasi katika tupu yake, na inafaa kustarehe naye katika sehemu isiyokuwa tupu.
- ✳ Ni makuruhu kumjamii mke mwenye Istihadha katika tupu yake, na ni halali wakati mume akihitaji kufanya hivyo.
- ✳ Inapendekezwa kwa mwanamke mwenye Istihadha kuoga kwa kila sala. Akishindwa, atakusanya sala ya Adhuhuri na ya Alasiri kwa josh moja, na sala ya Magharibi na ya Isha kwa josh moja, na ataoga kwa ajili ya sala ya Alfajiri. Kwa jumla, yatakuwa majosh matatu katika siku moja. Akishindwa, ataoga mara moja kwa siku na atatawadha kwa kila sala. Akishindwa, atatawadha kwa kila sala baada ya kuoga kwake josh la Hedhi.
- ✳ Inafaa kwa mwanamke kutumia dawa inayozuia Hedhi kwa muda ili kufanya matukio ya ibada ya Hija na Umra au kukamilisha kufunga Ramadhani, kwa sharti la kuwa dawa hiyo haitamdhuru.

ADHANA NA IQAMA: Kuadhini na Kuqimu mjini ni *faradhi kifaya* (ya kutoshelezana) kwa wanaume. Ni suna kwa anayesali peke yake na msafiri. Ni makuruhu kwa wanawake. Sio sahihi kuadhini na kuqimu kabla ya wakati (wa sala) isipokuwa tu alfajiri. Ni sahihi kuadhini Adhana ya kwanza ya sala ya Alfajiri baada ya nusu ya usiku.

MASHARTI YA SALA: 1) Uislamu. 2) Akili timamu. 3) Utambuzi. 4) Twahara pamoja na kuweza. 5) Kuingia kwa wakati. **Wakati wa sala ya Adhuhuri** ni kuanzia kupinduka kwa jua mpaka kivuli cha kila kitu kiwe mfano wake. Halafu unaingia **wakati wa sala ya Alasiri**. Muda wa hiyari katika wakati huo ni mpaka kivuli cha kila kitu kiwe mara mbili yake. Halafu unaingia wakati wa dharura ambao unaendelea mpaka kuchwa kwa jua. Halafu unafuatia **wakati wa sala ya Magharibi** unaoendelea mpaka kupotea kwa mawingu mekundu. Halafu unaingia **wakati wa sala ya Isha**. Muda wa hiyari katika wakati huo ni mpaka nusu ya usiku. Halafu unaingia wakati wa dharura unaoendelea mpaka kuchimbuka kwa alfajiri. Halafu unaingia **wakati wa sala ya Alfajiri** unaoendelea mpaka kuchimbuka kwa jua. 6) Kusitiri uchi kwa kitu kisichoonsha ngozi, kwa mwenye kuweza. Uchi wa mwanaume aliyefikia umri wa miaka kumi na kuendelea ni sehemu iliopo kati ya kitovu na goti. Mwanamke muungwana na aliye balehe mwili wake wote katika sala ni uchi isipokuwa tu uso wake. 7) Kutokuwepo najisi katika mwili wake, katika nguo yake na katika eneo lake (analosali), pamoja na kuweza. 8) Kuelekea Kibla pamoja na kuweza. 9) Kunuia.

NGUZO ZA SALA: Ni kumi na nne. 1) Kusimama katika sala ya faradhi, pamoja na kuweza. 2) Takbira ya kuanzia sala. 3) Kusoma sura Alfatiha. 4) Kurukuu katika kila rakaa. 5) Kunyanyuka kutoka katika kurukuu. 6) Kuitadili baada ya kurukuu huku mtu akiwa amesimama. 7) Kusujudu juu ya viungo saba. 8) Kitako kati ya sijda mbili. 9) Tashahudi ya mwisho. 10) Kitako kwa ajili ya Tashahudi ya mwisho. 11) Kumsalia Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, katika Tashahudi ya mwisho. 12) Salamu ya kwanza. 13) Utulivu katika nguzo za vitendo. 14) Kuzipangilia nguzo hizi.

Bila ya nguzo hizi, sala haiwi sahihi, na rakaa inakuwa batili kwa kuacha nguzo mojawapo; sawa iwe ni kwa makusudi au kwa kusahau.

WAJIBU WA SALA: Ni mambo manane: 1) Takbira zote, isipokuwa tu Takbira ya kuanzia sala. 2) Kusema “*Samiallahu Liman-hamidah*” kwa Imamu na mtu anayesali peke yake. 3) Kusema “*Rabbanaa walakal hamdu*” katika kunyanyuka kutoka kurukuu 4) Kusema “*Sub-haana Rabbiyal-'adhiim*” katika kurukuu, mara moja. 5) Kusema “*Sub-haana Rabbiyal-a'ala*” mara moja katika kusujudu. 6) Kusema “*Rabbighfir-lee*” kati ya mara mbili za kusujudu. 7) Tashahudi ya kwanza. 8) Kukaa kwa ajili ya hiyo Tashahudi ya kwanza.

Mambo haya ya wajibu wa sala kama mtu akiyaacha kwa makusudi, sala yake itabatilika. Kama mtu akiyaacha kwa kusahau, atasujudu kwa ajili ya kusahau.

SUNA ZA SALA: Kuna suna za kauli na za vitendo. Sala haibatiliki kwa kuacha jambo katika suna hizo, hata kama kuacha huko ni kwa makusudi.

SUNA ZA KAULI: Ni kusoma dua ya kuanzia sala – Kusema “*Auudhu Billahi Minash-shaitaanir-rajiim*” – Kusema “*Bismillahir-rahmanir-rahiim*” – Kusema “*Aamiin*” – Kuisema “*Aamiin*” kwa sauti ya kusikika katika sala ya kusoma kwa sauti ya kusikika – Kusoma sehemu chache ya Qur’ani baada ya *Suratul-Faatihah* – Kusoma Qur’ani kwa sauti ya kusikika kwa Imam (Maamuma anakatazwa kusoma kwasauti ya kusikika. Anayesali peke yake ana hiyari Kusema “*Hamdan Kathiiran Twayyiban Mubaarakan Fiih Mil-assamaawaati Wamil-al-ardhi...*” baada ya kusema “*Rabbanaa walakalhamdu*” – Kuzidisha zaidi ya mara moja Tasbihi za kurukuu na kusujudu na kuzidisha kusema “*Rabbighfirlii*” – Kuleta dua kabla ya kutoa Salaam.

SUNA ZA VITENDO: Ni kunyanyua mikono wakati wa kuleta Takbira ya kuanzia sala, wakati wa kurukuu, wakati wa kunyanyuka kutoka katika kurukuu na wakati wa kunyanyuka kutoka katika kikao cha Tashahudi ya kwanza – Kuweka mkono wa kulia juu ya wa kushoto chini ya kifua wakati wa kusimama – Kuangalia mahali pake pa kusujudu – Kutenganisha miguu yake wakati mtu amesimama – Kuanza kuweka magoti yake halafu mikono yake halafu paji la uso na pua yake katika kusujudu kwake – Kuepusha kwapa zake zisiguse mbavu zake na tumbo lake lisiguse mapaja yake na mapaja yake yasiguse miguu yake – Kutenganisha magoti yake – Kusimamisha miguu yake ikiwa imetenganishwa na kufanya matumbo ya vidole vyake yaguse ardhi – Kuweka mikono yake mkabala na mabega yake ikiwa imekunjuliwa na vidole vikiwa vimekutanishwa – Kusimama kwa kuegemea vifua vya nyayo za miguu yake na kuegemea magoti yake kwa kutumia mikono yake – Kukaa Iftirashi katika kitako kati ya sijida mbili na katika Tashahudi ya Kwanza – Kukaa Tawaruki katika Tashahudi ya Pili – Kuweka mikono juu ya mapaja ikiwa imekunjuliwa viganja na vidole vikiwa vimekutanishwa katika sijida mbili na pia katika Tashahudi; isipokuwa tu katika mkono wa kulia atakunja kidole kidole na kinachofuatia pamoja na kidole gumba na cha kati na ataashiria kwa kidole cha shahada wakati wa kumtaja Mwenyezi Mungu na kumuomba, ikiwa ni ishara ya kuonesha upekee wa Mwenyezi Mungu – Kugeuka kulia na kushoto wakati wa kutoa kwake Salaam – Kuanza upande wa kulia wakati wa kugeuka.

KUSUJUDU KWA KUSAHAU: Ni **sunna** Kusujudu kwa Kusahau ikiwa mtu atafanya, kwa kusahau, jambo la sheria katika mahali pasipokuwa pake; kama kusoma Qur’ani katika kusujudu. **Inafaa** Kusujudu kwa Kusahau ikiwa mtu ataacha jambo la sunna. **Ni wajibu** Kusujudu kwa Kusahau ikiwa mtu atazidisha kurukuu, kusujudu, kusimama au akitoa salamu kabla ya sala kukamilika au akifanya kosa la usomaji linalopotosha maana au akiacha wajibu au akitilia mashaka ziada wakati wa kuifanya ziada hiyo. Sala itabilika kwa kuacha kwa makusudi Kusujudu kwa Kusahau ambako ni wajibu. Mtu akitaka anaweza kusujudu sijida mbili za kusahau kabla ya kutoa salamu au baada yake. Mtu akisahau kusujudu mpaka kipindi kikawa kirefu, kusujudu huko kutafutika.

NAMNA YA KUSALI: Mtu atakaposimama kwa ajili ya kuswali, ataelekea Kiblah na kusema: **Allahu Akbar** Imam ataisema Takbira hiyo na Takbira nyinginezo kwa sauti ya juu ili awasikilizishe walioko nyuma yake waisikie. Asiyekuwa imam,

ataisema Takbira hiyo kwa sauti ya chini. Atanyanyua mikono yake wakati wa kuanza kuleta Takbira mpaka mkabala wa mabega yake. Halafu atashika, kwa mkono wake wa kulia, kiganja cha mkono wake wa kushoto na kuiweka mikono hiyo chini ya kifua chake, na macho yake yakiangalia mahali pake pa kusujudu. Halafu ataanza kwa kusoma baadhi ya nyiradi zilizothibiti katika Sunna, mfano: ***Sub-haanakal-laahumma wabihamdik. Tabaarakasmuk, wataalaa jad-duk, walaa ilaaha ghairuk*** = Umetakasika ewe Mola wangu na umesifika. Limetukuka jina lako, na umekuwa juu utukufu wako, na hakuna anayestahiki kuabudiwa isipokuwa wewe tu. Halafu atasoma *Istiadha* “***Auudhu Bil-laahi Minash-shaitwaanir-rajiim*** = Naomba kinga kwa Mwenyezi Mungu anilinde na shetani aliye mbali na rehema”. Halafu atasoma *Basmalah* “***Bismil-laahir-rahmaanir-rahiim*** = Kwa jina la Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema, Mwenye kurehemu”. (atasoma yote hayo yaliyopita kimoyomoyo bila kutoa sauti). Halafu atasoma *Suratul-Faatiha*. Inapendekezwa kwa maamuma kuisoma *Suratul-Faatiha* katika: **1)** Nyakati za kunyamaza kwa Imamu, na **2)** Katika sala ambazo Imamu hasomi kwa sauti ya juu. Ni wajibu kusomwa *Suratul-Faatiha* katika sala za kusoma kimya kimya. Halafu atasoma sehemu chache ya Qur’ani. Inapendekezwa katika sala ya Alfajiri asome katika Sura Ndefu (*Twiiwaal Mufassal*), na katika sala ya Magharibi asome katika Sura fupi (*Qisaar Mufassal*), na katika sala nyinginezo asome katika Sura za Kati. Sura Ndefu ni kuanzia Surat Qaaf (50) mpaka *Suratin Naba-i* (78). Sura za Kati ni kuanzia *Suratin Naba-i* (78) mpaka *Suratu-Dhuhaa* (93). Sura Fupi ni kuanzia *Suratu-Dhuhaa* (93) mpaka *Suratun-Naas* (114). Imamu atasoma kwa sauti ya juu katika sala ya Alfajiri na katika rakaa mbili za mwanzo katika sala ya Magharibi na sala ya Isha. Atasoma kwa sauti ya chini katika sala na rakaa zisizokuwa hizo. Halafu ataleta *Takbira*, atarukuu, atanyanyua mikono yake kama alivyonyanyua wakati wa Takbira ya kuanzia sala. Ataweka mikono yake juu ya magoti yake na kuvitawanya vidole vyake. Ataunyoosha mgongo wake na kukiweka kichwa chake usawa wa mgongo wake. Halafu atasema: ***Sub-haana Rab-biyal-adhiim*** mara tatu. Halafu atanyanyua kichwa chake huku akisema: ***Samiiallahu Liman-hamidah***, na atanyanyua mikono yake kama alivyonyanyua wakati wa Takbira ya kufunga sala. Akishasimama sawasawa, atasema: ***Rabbanaa Walakal-hamdu. Hamdan Kathiiran Twayyiban Mubaarakan Fiih Mil-assamaawaati Wamil-al-ardhi Wamil-a Maashi-ita Min-shai-in Baadu***. Halafu atainama kwenda kusujudu huku akileta Takbira. Mikono yake ataitenganisha isiguse mbavu zake, na pia tumbo lake lisiguse mapaja yake. Ataiweka mikono yake mkabala na mabega yake. Atakuwa amesimama juu ya kingo za nyayo za miguu yake, huku akivielekeza vidole vya miguu na mikono yake upande wa Kiblah. Halafu atasema: ***Sub-haana Rabbiyal-aalaa*** mara tatu. Anaweza kuongeza baadhi ya nyiradi zilizothibiti au kuomba dua atakayo. Halafu atanyanyua kichwa chake huku akileta Takbira. Atautandaza mguu wake wa kushoto na kuukalia. Atausimamisha unyayo wa mguu wa kulia na kuvikunja vidole vyake kuvielekeza upande wa Kiblah. Au atazisimamisha nyayo zote za miguu yake na vidole vyake kuvielekeza Kiblah na kukalia visigino vyake. Atasema: ***Rab-bighfir-lee*** mara tatu. Anaweza kuongeza: ***War-hamnii, Waj-burnii***,

War-faanii, War-zuqnii, Wansurnii, Wahdinii, Wa-aafinii, Wa-fu an-nii. Halafu atasujudu mara ya pili kama alivyosujudu mara ya kwanza. Halafu atanyanyua kichwa chake huku akileta Takbira. Atanyanyuka akisimamia vifua vya nyayo za miguu yake. Atasali Rakaa ya pili kama alivyosali Rakaa ya kwanza.

Akimaliza kusali Rakaa mbili hizo, atakaa kwa ajili ya *Tashahudi* huku akiwa ameitandaza miguu yake. Ataweka mkono wake wa kushoto juu ya paja lake la kushoto, na mkono wake wa kulia ataweka juu ya paja lake la kulia. Katika mkono huo wa kulia, atakunja kidole kidogo cha mwisho na kinachofuatia pia **kidole gumba na cha kati na kutoa ishara kwa kidole cha shahada akisema:**

At-tahiy-yaatu Lillaah. Was-swalawaat Wat-tway-yibaat. Assalaamu alaika Ay-yuhan-nabiy-yu Warahmatu-llaahi Wabarakaatuh. Assalaamu alainaa Wa-alaa Ibaadil-laahis-swaalihiin. Ash-hadu Al-laa ilaaha il-lallaah. Wa-ash-hadu Ana Muhammadan Ab-duhuu Warasuuluh.

Halafu atanyanyuka katika sala yenye rakaa tatu na yenye rakaa nne akileta Takbira na kunyanyua mikono yake. Atasali rakaa zilizobaki kama hivyo isipokuwa tu hatasoma kwa sauti ya juu, na atasoma *Suratul-Faatihah* tu.

Halafu atakaa kwa ajili ya *Tashahudi* ya mwisho akiwa amekaa kikao cha *Tawarruk*; atautandaza mguu wake wa kushoto na kuutoa upande wake wa kulia. Atausimamisha unyayo wa mguu wa kulia na tako lake juu ya ardhi. Kukaa Tawarruk katika kikao cha mwisho ni kwa sala ambayo ina *Tashahudi* mbili.

Halafu atasoma *Tashahudi* ya Kwanza, na halafu atasema: *Allaahumma swali alaa Muhammad Wa-alaa aali Muhammad Kamaa Swal-laita alaa Ibraahiim Wa-alaa Aali Ibraahiim, in-naka Hamiidun Majiid. Allaahumma baarik Alaa Muhammad Wa-alaa aali Muhammad Kamaa baarakta Alaa Ibraahiim Wa-alaa aali Ibraahiim in-naka Hamiidun Majiid.*

Ni suna kusema: *Auudhu Bil-laahi Min Adhaabin-naar, Wamin adhaabil-qabri, Wamin-fitnatil-mahyaa Wal-mamaat, Wafit-natil-masihiid-dajjaal* na dua nyinginezo zilizothibiti kunukuliwa kutoka kwa Mtume s.a.w..

Halafu atatoa salamu mara mbili. Atazungusha kichwa upande wake wa kulia akisema: ***Assalaamu Alaykum Warahmatullaahi.*** Halafu atafanya hivyo upande wa kushoto. Baada ya salamu, ni suna kuleta dua zilizothibiti kunukuliwa kutoka kwa Mtume.¹

¹ **Kusema:** *astaghafirullaahi.* mara tatu.

Allaahumma antas-salaamu,waminkas-salaamu,tabaarakta yaadhajjalaali wal-ikraami.laailaaha il-lallaahu wahdahuu laashariika lahu,lahul-mulku walahul-hamdu wahuwa alaa kul-li shay in qadiiru. Laahaula walaa quwwata il-laa bil-laahi. Laa ilaaha il-lallaahu walaa naabudu il-laa iyyaahu,lahunniimatu walahul-fadhlu walahuth-thanaaul-hasan.Laa ilaaha il-lallaahu mukhliswiina lahuddiina walau karihalkaafiruuna. Allaahumma laamaania lima aatwayta, walaa muutwiya lima manaata,walaa yanfau dhaljaddi minkal jaddu.

Baada ya sala ya Alfajiri na Magharibi atasema, pamoja na hayo yaliyotangulia,: Laailaaha il-lallaahu wahdahuu laa shariika lahu lahul-mulku walahul hamdu yuhyii wayumiitu wahuwa alaa kul-li shay in qadiiru. (mara kumi).

Halafu baada ya hayo atasema: ***Subhaana Ilaahu*** (mara 33), ***Alhamdulillahi*** (mara 33), ***Allaahu akbaru*** (mara 33) na atasema katika kukamilisha mara mia moja: Laailaaha il-lallaahu wahdahuu laa shariika lahu lahul-mulku walahul hamdu yuhyii wayumiitu wahuwa alaa kul-li shay in qadiiru.

SALA YA MGONJWA: Ikiwa kusimama kunamzidishia mgonjwa ugonjwa wake au hawezi kusimama, atasali akiwa amekaa. Akishindwa kukaa, atasali akiwa amelalia ubavu wake. Hilo likiwa zito kwake, atasali akiwa amelala chali. Akishindwa kurukuu na kusujudu, ataashiria tu. Ni wajibu kwake kulipa sala zilizompita. Ikiuwia uzito kutekeleza kila sala katika wakati wake, anaweza kukusanya kati ya sala za Adhuhuri na Alasiri na kati ya Magharibi na Isha katika wakati wa sala mojawapo.

SALA YA MSAFIRI: Ikiwa umbali wa safari ya mtu takriban ni zaidi ya kilomita thamanini (80km) na safari yake ikawa ni ya halali, anaweza kuipunguza sala yenye rakaa nne na kuwa ya rakaa mbili. Msafiri, wakati wa safari yake, akinuia kukaa katika mahali zaidi ya siku nne (sala 20 za faradhi), atasali sala kamili tangu kufika kwake na hatapunguza. Msafiri akimfuata (akiwa maamuma nyuma ya) mkazi au akisahau sala ya uenyejini akaikumbuka akiwa safarini au akiisahau sala ya safarini akaikumbuka akiwa uenyejini, ni wajibu kwake kuisali kamili sala hiyo katika hali zote hizo zilizotangulia. Msafiri anaweza kusali kamili, na kupunguza ni bora zaidi.

SALA YA IJUMAA: Sala ya Ijumaa ni bora zaidi kuliko ya Adhuhuri. Hii ni sala inayojitegemea na sio Adhuhuri iliyopunguzwa. Haifai kuisali rakaa nne, na haifungamani (haisihi) kuisali kwa nia ya Adhuhuri. Haifai kuijumuisha pamoja na Alasiri kwa hali yoyote, hata kama itakuwepo sababu ya kujumuisha.

WITRI: Witri ni suna. Wakati wake ni kuanzia sala ya Isha mpaka kuchimbuka kwa alfajiri. Uchache wake ni rakaa moja, na wingi wake ni rakaa kumi na moja; akitoa salamu kila baada ya rakaa mbili, na kufanya hivyo ni bora zaidi. Au anaweza kusali rakaa nne au sita au nane kwa pamoja. Halafu atawitirisha kwa rakaa moja baada ya kila rakaa mbili mbili. Au atasali rakaa tatu au tano au saba au tisa kwa pamoja. Ukamilifu wa chini zaidi ni rakaa tatu kwa salamu mbili. Inafaa baada ya witri kusali rakaa mbili huku mtu akiwa amekaa.

JENEZA: Kumuosha maiti Mwislamu, kumvalisha sanda, kumsalia, kumbeba na kumzika ni Faradhi ya Kutosheleza, isipokuwa Shahidi wa vitani. Yeye haoshwi na havalishwi sanda. Inafaa kumswalia. Anazikwa akiwa katika hali yake aliyokufa nayo. Maiti mwanaume huvalishwa sanda ya mapande matatu ya nguo yaliyo meupe, na mwanamke nguo tano nyeupe; shuka, ushungi, gauni na mapande mawili ya kuzungushia. **Ni suna** (wakati wa kumsalia maiti) kwa Imamu na anayeswalia peke yake kusimama mkabala wa kifua cha mwanaume na makabala wa sehemu ya kati ya mwanamke. Ataleta Takbira nne akinyanyua mikono yake pamoja na kila Takbira. Atanza sala kwa Takbira ya kwanza, ataomba kinga (Istiadha), ataleta Basmala (Bismillahi) na kusoma Sura Alfaatiha tu kimya kimya.

Halafu atasoma Aya Kursiy: Allahu laailaaha i-laahuwal hayyulqayyum.Laataakhudhuhu sinatun walaa nauum. Lahuu mafias-maawati wamaafil-ardhi,mandhal-ladhii indahu i-laa biidhinihi, Yaalamu maabaina aidiihim wamaa khalfaham,walaa yuhiitwuuna bishai in min ilmihii il-laa bimaa shaa-a, wasia kur-siyyuhus-samaawati wal-ardhwa,walaa yauuduhu hifdhuhumaa wahuwal-aliyyul-adhwiim. (Aya ya 255 katika sura Albaqara 2). Halafu atasoma: **Sura Al-ikhlas, Alfalaq na Annas** Atarudia kuzisoma sura hizi mara tatu baada ya sala ya Alfajiri na Magharibi.

Ataleta Takbira ya pili na kumsalia Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. Halafu ataleta Takbira ya tatu na kumuomba dua maiti. Halafu ataleta Takbira ya nne na kunyamaza kidogo. Halafu atatoa salamu moja upande wa kuliani kwake. **Ni haramu** kulinyanyua kaburi zaidi ya shubiri, kulipaka rangi, kulibusu, kulifukiza ubani, kuliandika, kulikalialia au kutembea juu yake. **Ni haramu** kuyawekea taa makaburi, kutufu (kuzunguka) kando kando yake, kujenga msikiti makaburini au kuzika msikitini. **Ni wajibu** kuvunja makuba yalioko makaburini.

★ Katika matamshi ya *Taazia* (kutoa pole) hakuna marufuku. Miongoni mwa matamshi hayo ni mtoa pole kusema: "**Aadhawamallaahu ajraka, wa ahsana azaa-aka, waghafara limayyitika.**" Mwenyezi Mungu ayafanye makubwa malipo yako, ayafanye mazuri majonzi yako na ampe msamaha maiti wako. Katika kumpa pole Mwislamu kwa kufiwa na kafiri, atasema: "**Aadhawamallaahu ajraka wa ahsana azaa-aka**" Mwenyezi Mungu ayafanye makubwa malipo yako, ayafanye mazuri majonzi yako. Ni haramu kumpa *Tazia* kafiri japo kwa kufiwa na Mwislamu.

★ Ni wajibu kwa anayejua kuwa iwapo atakufa watu wake watalia kwa mayoe kuwausia kuacha. Vinginevyo, ataadhibiwa kwa kilio chao.

★ Imam Shaafii, Mwenyezi Mungu amrehemu, amesema kuwa: "Ni makuruhi kukaa kwa ajili ya *Tazia*, na hiyo ni kukusanyika kwa wenye maiti katika nyumba ili wanaotaka kuwafaraji wawafuate. Inatakiwa waondoke kwenda kwenye shughuli zao; sawa wawe ni wanaume au wanawake".

★ Ni suna kuwapikia chakula wenye maiti. Ni makuruhi kula chakula chao au kuwapikia chakula wanaokusanyika kwa wenye msiba.

★ Ni suna kuzuru kaburi la Mwislamu bila ya kusafiri. Inafaa kuzuru kaburi la kafiri. Kafiri hazuiwi kuzuru kaburi la Mwislamu.

★ Ni suna kwa anayefika makaburini kusema: "**Assalamu alaykum daara qaumin muuminiina, ahlad-diyaaariminal muuminiina, wainnaa inshaallaahu bikum lalaahiquun, yarhamullaahul-mustaqdimiina minnaa walmustaakhirina, nas-alullaha lanaa walakumul-aafiyata. allaahumma laa tahrimnaa ajrahum, walaa taftinnaa baadahum, waghfir lanaa walahum**"

★ Ni haramu kuandika Qur'ani katika sanda, kwa: Kuchelea kuitia najisi, kwa kuwa jambo hilo ni kuidhalilisha na pia jambo hilo halikuthibiti.

★ Dua bora ya kumuomba maiti. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema katika kumuomba Mungu maiti: "**Allaahumma ighfir lahuu warhamhuuu, waafihii, waafu anhuu, wa-akrim nuzulahuu, wawas-sii mudkhalahuu, waghsil hu bil-maai wath-thalji walbaradi, wanaqqihii minalkhatwaayaa kamaa naqqaytath-thaubal-abyadhwa minaddanasi, wa-abdilhu daaran khairan min daarihi, wa ahlan khayran min ahlihii, wazaujan khayran min zaujihi, wa adkhilluljannata, wa aidh-hu min adhaabilqabri wamin adhaabin-naari.**" Amaeipokea Hadithi hii Muslim

SALA YA IDI: Sala ya Idi ni *Faradhi* ya Kutosheleza. Wakati wake ni wakati wa sala ya Dhuha. Idi ikifahamika baada ya jua kupinduka katika usawa wa anga, patasaliwa kesho yake ikiwa ni kulipa. Masharti yake ni kama ya sala ya Ijumaa isipokuwa hotuba mbili. Ni makuruhi kusali suna kabla yake na baada yake katika mahali pa kusalia. **Namna yake** ni rakaa mbili. Ataleta Takbira sita katika rakaa ya

kwanza baada ya Takbira ya kuanzia sala na kabla ya kuomba kinga. Katika rakaa ya pili, kabla ya kusoma, ataleta Takbira tano huku akinyanyua mikono yake pamoja na kila Takbira.. Halafu ataomba kinga na kisha sura Alfatiha kwa sauti ya kusikika. Atasoma sura Al-aalaa (87) katika rakaa ya kwanza, na sura Al-ghaashiya (88) katika rakaa ya pili. Akishatoa salamu, atahutubu hotuba mbili kama hotuba za sala ya Ijumaa, lakini inasuniwa katika hotuba za sala ya Idi kuleta Takbira kwa wingi. Mtu akisali sala ya Idi kama sala ya suna ni sahihi, kwa sababu Takbira za ziada na nyiradi baina yake ni suna.

SALA YA KUPATWA KWA JUA/MWEZI Sala ya kupatwa kwa jua/mwezi ni suna. Wakati wake ni kuanzia kupatwa kwa jua/mwezi mpaka kutanzuka kwake. Sala hii hailipwi, ikiwa sababu yake imeondoka. Sala hii ni rakaa mbili. Katika rakaa ya kwanza, atasoma sura Alfatiha na sura nyingine ndefu kwa sauti ya kusikika. Halafu atarukuu kurukuu kurefu. Halafu atasimama na kusema "samiallahu liman hamida"na "Rabbanaa walakalhamdu"na hatasujudu, bali atasoma sura Alfatiha na sura nyingine ndefu. Halafu atarukuu kurukuu kurefu. Halafu atanyanyuka. Kisha atasujudu sijida mbili ndefu. Halafu atasali rakaa ya pili kama rakaa ya kwanza. Halafu atasoma Tashahudi na kutoa salamu. Akija maamuma baada ya rukuu ya mwanzo, hakuipata rakaa.

SALA YA KUOMBA MVUA Sala ya kuomba mvua inakuwa suna pale ardhi inapokuwa kame na mvua zikawa haba. Wakati, namna na sheria zake ni kama sala ya Idi, isipokuwa tu imamu atawahutubia waumini hotuba moja baada ya sala. Ni suna kuigeuza nguo ya kujitanda mwishoni mwake ikiwa ni matarajio mema ya hali kubadilika.

UZINDUSHI ✨ Imekuja kutoka kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amri ya kuziweka safu sawa sawa, kwa kauli yake isemayo kuwa: “Nakusisitizeni mziweke sawa sawa safu zenu, vinginevyo Mwenyezi Mungu ataweka mfarakano baina ya nyuso zenu”. Nuuman Bin Bashir amesema kuwa: “Niliona mtu akigandamiza bega lake kwenye bega la mwenzake na goti lake kwenye goti la mwenzake na nguyu yake (kifundo chake cha mguu) kwenye nguyu ya mwenzake”.

✨ **Sala ya Jamaa ni wajibu kwa wanaume**, hata safarini ikiwezekana. Anatiwa adabu na kuadhiriwa mwenye kuiacha au kuipuuza. Sala hiyo ni nembo ya Waislamu, na kuizembea ni nembo ya wanafiki. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: “Nina’apa kwa (Mwenyezi Mungu) ambaye nafsi yako iko mkononi mwake kuwa niliazimia kuamuru ziletwe kuni na ziwashwe moto, halafu niamrishe sala na paadhiniwe kwa ajili ya sala hiyo, halafu nimuamrishe mtu awalishe watu halafu mimi niwafuate watu (wasiokuja kusali jamaa) niwachome wao na nyumba zao”. Ameipokea Hadithi hii Bukhariy na Muslim

ZAKA

AINA ZA ZAKA Inakuwa wajibu kutoa zaka katika aina nne (za mali): Aina ya kwanza ni wanyama wanaofugwa (wanyama hoa). Aina ya pili ni mali itokayo ardhini (madini). Aina ya tatu ni thamani. Aina ya nne ni bidhaa za biashara.

MASHARTI YA KUWAJIBIKA Zaka haiwi wajibu isipokuwa tu kwa kuwepo masharti matano: **Sharti la kwanza ni** Uislamu. Sharti la pili ni Uhuru. Sharti la tatu ni kufikia kiwango. Sharti la nne ni umiliki kamili. Sharti la tano ni kutimia mwaka, isipokuwa kwa mali itokayo ardhini.

ZAKA YA WANYAMA WAFUGWAO Aina za wanyama hao ni tatu: Ngamia, n'gombe, mbuzi na kondoo. Ili iwe wajibu kutoa zaka katika wanyama hao, ni lazima yawepo masharti mawili: **1)** Wawe wamefugwa kiasi cha mwaka au zaidi. **2)** Wawe wamefugwa kwa ajili ya maziwa na ufugaji (kupata mifugo mingi) na sio kwa ajili ya kazi.

ZAKA YA NGAMIA

Idadi	1 - 4	5 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 24	25 - 35	36 - 45	46 - 60	61 - 75	76 - 90	91 - 120
Zaka yake	Hakuna zaka	Shaat mmoja	Shaat wawili	Shaat watatu	Shaat wanne	Bintimakhadh	Bintilabun	Hiqqa	Jadh'a	Bintimakhadh 2	Bintilabun 2

Shaat ni mbuzi au kondoo *Binti Makhaadh* ni yule ngamia aliyefikia umri wa mwaka mmoja. *Binti Labuun* ni yule aliyefikia umri wa miaka miwili. *Hiqqa* ni yule aliyefikia umri wa miaka mitatu. *Jidh-a* ni yule aliyefikia umri wa miaka mine. Ngamia wakizidi idadi ya 120, basi katika kila hamsini atatoa Hika, na katika kila arobaini atatoa Binti Labuun.

ZAKA YA N'GOMBE

Zaka ya n'gombe ni:

Idadi	1-29	30-39	40-59
Zaka yake	Hakuna zaka	Tabii jike au dume	Musini jike au dume

Tabii jike au dume ni yule n'gombe aliyekamilisha mwaka mmoja. *Musini jike au dume* ni yule aliyekamilisha miaka miwili. N'gombe wanapofika 60 na zaidi, inawajibika katika kila thalathini kutoa Tabii na katika kila arobaini kutoa Musini.

ZAKA YA MBUZI NA KONDOO

Zaka ya mbuzi/kondoo ni:

Idadi	1-39	40-120	121-200	201-399
Zaka yake	Hakuna zaka	Shaat mmoja	Shaat wawili	Shaat watatu

Wakifika 400 na zaidi, katika kila mia atolewa mbuzi mmoja. Shaat akiwa ni wa kondoo ni yule aliyetimiza miezi sita, na huitwa Jadh-a. Akiwa ni wa mbuzi, ni yule aliyetimiza mwaka mmoja, na huitwa *Than-yi*. Katika zaka ya mbuzi/kondoo, wafuatao hawatolewi zaka: Beberu la mbegu, mkongwe (mzee sana), mwenye ulemavu, anayelea mtoto wake, mwenye mimba na wenye thamani kubwa.

ZAKA YA MALI ITOKAYO ARDHINI: Inawajibika zaka katika mimea katika kila nafaka na matunda kwa masharti matatu: **1)** Mmea uwe katika aina zinazopimwa kwa pishi na kuwekwa akiba, kama shairi na ngano katika nafaka, na

kama tende na zabibu katika matunda. Ama mimea isiyopimika na isiyowekeka akiba kama mboga mboga na mfano wake, haina zaka. **2)** Kufikia kiwango. Kiwango ni kilogramu 653 na zaidi. **3)** Mmea uwe unamilikiwa na mtoaji wakati wa kuwajibika kwa zaka. Ikiwa ni matunda, yawe yamekuwa mekundu au manjano. Ikiwa ni nafaka, ziwe zimekomaa na kukauka. Inawajibika kutoa asilimia kumi (**10%**) katika mimea iliyomwagiliwa maji bila ya tabu yoyote, kama ile inayomwagiliwa maji kwa mvua na mito. Inawajibika kutoa nusu ya asilimia kumi (**5%**) kwa mimea iliyomwagiliwa maji kwa gharama na usumbufu, kama maji yaliyotolewa katika visima na mfano wake. Ama mimea iliyomwagiliwa kwa usumbufu katika baadhi ya siku za mwaka na bila ya usumbufu katika baadhi ya siku za mwaka huo, itazingatiwa wingi wa siku. Hesabu itazingatia idadi ya siku za usumbufu na zisizokuwa za usumbufu.

ZAKA YA VITU VYA THAMANI: Navyo ni aina mbili: **1) Dhahabu** na hakuna zaka katika dhahabu mpaka ifike gramu (85). **2) Fedha**, na hakuna zaka katika fedha mpaka ifike gramu (595). Hakuna zaka katika sarafu na fedha za karatasi mpaka thamani yake wakati wa kutoa zaka ifike kiwango cha chini cha dhahabu na fedha. Kiwango cha zaka ya thamani ni robo ya asilimia kumi (**2.5%**). Hakuna zaka katika mapambo halali yaliyotayarishwa kwa ajili ya matumizi. Ama mapambo yaliyotayarishwa kwa ajili ya kukodisha au kuweka akiba, inawajibika zaka. Ni halali kwa wanawake kuvaa dhahabu na fedha katika kiwango ambacho kwa kawaida imezoeleka kuvaa. Pia ni halali kuweka fedha kidogo katika vyombo. Inafaa kwa wanaume kuvaa fedha kidogo ikiwa peke yake, kama pete, miwani na mfano wake. Ama dhahabu ni haramu kuweka hata kidogo katika vyombo. Inafaa kwa wanaume kutumia dhahabu kidogo ikiwa inategemea kitu kingine bila ya kujifaninisha na wanawake, kama kifungo katika nguo na mshipi wa kufungia jino. Mtu ambaye ana mali inayo ongezeko na kupungua na ikawa uzito kwake kutoa zaka ya kila mali katika mwaka wake, atatoa zaka katika siku atakayoipanga katika mwaka. Katika siku hiyo, ataangalia ni kiasi gani anamiliki na atatoa (**2.5%**) hata kama baadhi ya mali zake hazijafikia mwaka. Mtu ambaye ana mshahara au ana kitu anachokodisha kama nyumba na ardhi, ikiwa haweke akiba katika hayo hakuna zaka hata kama ni nyingi. Ikiwa anaweka akiba, atatoa zaka katika akiba hiyo ikipitiwa na mwaka. Ikiwa itamuwia uzito, atajiweka siku katika mwaka ya kutoa zaka, kama ilivyotangulia kuelezwa.

ZAKA YA DENI: Mtu ambaye ana deni analolidai kwa mtu mwenye uwezo au mali anayoweza kuichukua, ni wajibu kwake kuitolea zaka atakapoipata kwa miaka iliyopita hata kama ni mingi. Ikiwa ni vigumu kulipata deni hilo, kama deni liliopo kwa mtu aliyefilisika, halina zaka kwa sababu mali hiyo haiwezekani kutumiwa.

ZAKA YA BIDHAA ZA BIASHARA: Hakuna zaka katika bidhaa za biashara isipokuwa tu kwa masharti manne: **1)** Mtu kuwa anazimiliki. **2)** Anuwie biashara kwa bidhaa hizo. **3)** Thamani yake ifikie kiwango. Kiwango chake ni kile kiwango cha chini cha dhahabu na fedha. **4)** Kutimia kwa mwaka. Masharti haya yakipatikana, atatoa zaka katika thamani yake. Ikiwa mtu atakuwa na dhahabu au fedha au sarafu, atajumuisha kwenye bidhaa za biashara ili kukamilisha kiwango. Mtu atakapouia

kutumia katika bidhaa za biashara kama nguo, nyumba, gari na mfano wake, hakuna zaka. Halafu ikiwa atanuia biashara kwa bidhaa hizo baada ya hapo, atazianza mwaka (kwa maana ya kuwa atazitolea zaka na atahisabu mwaka kuanzia wakati huo aliponua kufanya biashara). Kiwango cha bidhaa za biashara ni sawa na thamani ya kiwango cha dhahabu **gramu 85** au thamani ya kiwango cha fedha **gramu 595**. Anaweza kutoa kiwango cha chini kati ya viwango hivyo wakati wa kutoa zaka.

ZAKATUL-FITRI Zaka hii ni wajibu kwa kila Mwislamu atakapomiliki mali ya ziada ya chakula chake na chakula cha familia yake siku ya Idi. Kiwango chake ni kilogramu mbili na robo ($2\frac{1}{4}$) ya chakula kinachotumika katika mji, kwa kumtolea mtu mmoja; sawa awe ni mwanaume au mwanamke. Mtu ambaye analazimika kujitolea Zakatul-fitri, analazimika kumtolea kila ambaye analazimika kumgharamia siku ya Idi iwapo atamiliki cha kulitekeleza hilo. Inapendekezwa kutoa Zakatul-fitri siku ya Idi kabla ya kusali. Haifai kuiahirisha baada ya sala ya Idi. Inafaa kutanguliza kuitoa kabla ya siku ya Idi kwa siku moja au mbili. Inafaa kumpa mtu mmoja Zakatul-fitri ya wengi na pia inafaa kuwapa wengi Zakatul-fitri ya mtu mmoja.

KUTOA ZAKA: Ni wajibu kutoa zaka haraka. Walii (mlezi) analazimika kumtolea zaka mtoto mdogo na mwendawazimu. Ni suna kuitangaza na mtoaji kuigawa yeye mwenyewe. Kwa mtu balehe, inashartiwa nia katika kutoa zaka. Haitatosha mtu kunuia sadaka ya kawaida, hata kama atatoa sadaka mali yake yote. Jambo bora zaidi ni kuwapa zaka ya mali yake fukara wa mjini mwake. Inafaa kuihamisha zaka na kuipeleka mji mwingine kwa masilahi. Inafaa na ni sahihi kuiharakisha zaka kwa miaka miwili ikiwa kiwango kimekamilika

WANAPEWA ZAKA: Wanaopewa zaka ni aina nane: **1)** Fukara. **2)** Masikini. **3)** Watumishi wa zaka **4)** Wanaolainishwa nyoyo zao. **5)** Watumwa. **6)** Wenye madeni. **7)** Katika njia ya Mwenyezi Mungu. **8)** Msafiri.

Wote watapewa zaka kwa kiasi cha shida, isipokuwa mtumishi wa zaka. Yeye atapewa kwa kiasi cha ujira wake hata kama ni tajiri. Inatosha kuwapa zaka Khawaarij na wavamizi ikiwa watatawala mji wake. Inatosha zaka ikiwa mtawala ataichukua kwa nguvu au kwa hiari; sawa mtawala huyo amefanya uadilifu katika zaka hiyo au hakufanya uadilifu. Haitoshi kumpa zaka kafiri, mtumwa, tajiri, mtu ambaye yanamlazimu mtoa zaka mahitaji yake ya kujikimu, watoto wa Hashim (familia ya Mtume s.a.w.). Mtu akitoa zaka kuwapa wasiostahiki na ilhali hajui halafu akajua, haitatosha. Lakini mtu akitoa zaka kumpa mtu anayemdhania kuwa fukara na ikabainika kuwa ni tajiri, zaka hiyo itatosha.

SADAKA YA HIYARI: Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema *na amani*, amesema kuwa: “Kwa yakini, miongoni mwa yatakayomfuata muumini katika matendo yake na mazuri yake baada ya kufa kwake ni elimu aliyoyfundisha na kuisambaza na mtoto mwema aliyemuacha na msahafu aliourithisha au msikiti alioujenga au nyumba ya msafiri aliyoiyenga au mto alioupitisha au sadaka aliyoitoa katika mali yake katika uzima wake na uhai wake. (Yote hayo) Yatamfuata baada ya kufa kwake”. Ameipokea Hadithi hii Ibn-majah.

Ni wajibu kufunga samu ya Ramadhani kwa kila Mwislamu, mwenye akili timamu, balehe, mwenye kuweza kufunga, asiye katika *Hedhi* na asiye katika *Nifasi* (damu ya uzazi). Mtoto anaamrisha kufunga ikiwa ataweza ili aizoee saumu.

Kuingia kwa Ramadhani kunajulikana kwa mojawapo ya njia mbili:

- 1) Kuonekana kwa mwezi mwandamo kwa ushahidi wa mtu mwadilifu, *mukallaf* (mtu anayetakiwa kutekeleza amri za kisheria) hata kama ni mwanamke.
- 2) Kuukamilisha mwezi wa Shabani kwa siku thalathini.

Wajibu wa kufunga wa kila siku unaanza tangu kuchimbuka kwa alfajiri ya kweli mpaka kuzama kwa jua. Ni lazima kuhudhurisha nia kabla ya alfajiri kwa saumu ya faradhi.

YANAYOHARIBU SAUMU: 1) Kujamiiana kupitia sehemu za siri. Inamuwajibikia mtu kulipa na kutoa kafara. Kafara ni kuacha huru mtumwa. Ambaye hakuweza (kuacha huru mtumwa), ni kufunga miezi miwili mfululizo. Ambaye hakuweza (kufunga miezi miwili), ni kuwapa chakula masikini sitini (60). Ambaye hakupata kitu, hana wajibu wowote. 2) Kushusha manii kwa sababu ya kubusu au kugusa au kujitoa manii kwa mkono. Hakuna kitu kwa aliyeyote. 3) Kula na kunywa kwa makusudi. Ikiwa amesahau, saumu yake ni sahihi. 4) Kutoa damu kwa kuumika au kujitolea damu. Ama damu chache iliyotolewa kwa ajili ya kupima au iliyotoka bila ya utashi, kama jeraha na ugonjwa wa kutoka damu ya pua, haiharibu saumu. 5) Kutapika kwa makusudi.

Vumbi likipeperuka na kuingia kooni mwake au mtu alisukutua au kupandisha maji puani na kwa hiyo maji yakafika kooni mwake au alifikiri na kwa hiyo akashusha manii au aliota na kushusha manii au alitapika bila ya hiari, haikuharibika saumu yake.

Aliyekula akidhani kuwa ni usiku na ikabainika kuwa ni mchana, ni wajibu kwake kulipa. Aliyekula usiku akiwa na shaka ya kuchimbuka kwa alfajiri, haikuharibika saumu yake. Ikiwa amekula mchana akiwa na shaka ya kuzama kwa jua, ni wajibu kwake kulipa.

HUKUMU ZA WANAORUHUSIWA KUTOFUNGA: Ni haramu kutofunga katika Ramadhani kwa asiyekuwa na udhuru. Ni wajibu kutofunga kwa mwanamke aliye katika Hedhi na mwenye Nifasi na mtu ambaye anahitajika ili kuokoa kiumbe kilichohifadhika kisiangamie. Ni suna kutofunga kwa msafiri wakati wa mchana, mwanamke mwenye mimba na anayenyonyesha ikiwa watajihofia wao wenyewe au kuhofia mtoto. Ni wajibu kwao kulipa tu. Mwanamke mwenye mimba na anayenyonyesha wanaongeza kumpa chakula masikini kwa kila siku ikiwa watahofia mtoto tu.

Aliyeshindwa kufunga kwa sababu ya uzee au ugonjwa usiotarajiwa kupona, atatoa chakula kumpa masikini kwa kila siku moja, na hana wajibu wa kulipa. Aliyechelewesha kulipa kwa udhuru mpaka ikamkuta Ramadhani nyingine, hana wajibu isipokuwa wa kulipa tu. Ikiwa amefanya uzembe katika kulipa, atatoa chakula, pamoja na kulipa, kumpa masikini kwa kila siku moja. Akiacha kulipa kwa udhuru akafa, hana wajibu wowote. Ikiwa aliacha kulipa bila ya udhuru, atatoa chakula na kupewa masikini kwa kila siku moja. Ni suna kwa ndugu

yake kumfungia saumu ya kulipa aliyoifanyia uzembe, saumu yake ya Nadhiri na kulipia kila Nadhiri ya ibada.

Aliyeacha kufunga kwa udhuru halafu udhuru wake ukaondoka ndani ya mchana wa Ramadhani, itamlazimu kujizuia. Kafiri akisilimu au mwanamke mwenye Hedhi akitwaharika au mgonjwa akipona au msafiri akirejea au mtoto akibalehe au mwendawazimu akipona katika mchana wa Ramadhani na ilhali hawakufunga, itawalazimu kulipa hata kama watafunga sehemu ya siku iliyobaki. Haifai kwa ambaye anaruhusiwa kutofunga katika Ramadhani kufunga saumu nyingine katika Ramadhani hiyo.

SAUMU YA SUNA: Saumu bora zaidi ni: Kufunga siku moja na kutofunga siku inayofuata. Halafu, kufunga siku za Alhamisi na Jumatatu kila wiki. Halafu, kufunga siku tatu kila mwezi, na jambo bora zaidi ni siku hizo ziwe Siku Nyeupe; tarehe 13, 14 na 15 za mwezi mwandamo. **Ni suna** kufunga siku nyingi za mwezi wa Muharami na Shabani, siku ya Ashura, siku ya Arafa na siku sita za Mfungo Tatu.

Ni makuruhu kutenga siku zifuatazo kwa kufunga: Mwezi wa Rajabu, siku ya Ijumaa, siku ya Jumamosi na kufunga siku ya shaka ambayo ni siku ya thalathini ya mwezi wa Shabani, kama anga litakuwa safi. **Ni haramu** kufunga siku ya Idi Elfitri, *Idi al-adh'haa* (Idd Alhaj) na siku za Tashriki isipokuwa tu kwa mtu ambaye ana wajibu wa kuchinja mnyama wa Tamattui au Qirani.

UZINDUSHI:

★ Mtu ambaye ana Hadathi Kubwa, kama mtu mwenye Janaba na mwanamke aliye katika Hedhi na aliye katika Nifasi, akitwaharika kabla ya alfajiri, inafaa kwao kuahirisha kuoga mpaka baada ya Adhana ya sala ya Alfajiri na kutanguliza kula daku kabla ya kuoga, na saumu itakuwa sahihi.

★ Inafaa mwanamke kutumia dawa ili kuahirisha Hedhi yake katika Ramadhani kwa lengo la kushirikiana na Waislamu wenzake katika ibada zao, ikiwa hakuna madhara.

★ Inafaa kwa mwenye saumu kumeza mate au kohozi ikiwa liko ndani (kooni).

★ Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Watu hawataacha kuwa katika kheri madamu wanafanya haraka kufuturu na kuchelewesha kula daku”*. Ameipokea Hadithi hii Imam Ahmad. Pia Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Dini haitaacha kuwa na nguvu madamu watu wanafanya haraka kufuturu, kwani Wayahudi na Wakristo wanachelewesha”*. Ameipokea Hadithi hii Abudaud.

★ Inapendekezwa kuomba dua wakati wa kufuturu. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Mfungaji wakati wa kufuturu kwake, anayo maombi yasiyorudishwa”*. Ameipokea Hadithi hii Ibn-majah. Miongoni mwa dua zilizokuliwa wakati wa kufuturu ni kauli ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, isemayo kuwa: **“Dhahabath-dhwamau wabtal-latil-uruuqu, wathabatal-ajru inshaallah”**. Ameipokea Hadithi hii Abudaud.

★ Suna ni kufuturu kwa Tende tosa. Akikosa, iwe kwa Tende mbivu. Akikosa, iwe kwa maji.

★ Inatakikana kwa mfungaji kujiepusha kupaka wanja na dawa za matone katika macho au masikio wakati wa kufunga ili kuepuka makindano (mzozo). Ikiwa atahitaji kama tiba, hakuna ubaya hata kama ladha ya dawa hiyo itafika kooni mwake, na saumu yake ni sahihi.

★ Ni suna kupiga mswaki nyakati zote za funga bila ya makuruhu, katika kauli iliyo sahihi.

★ Ni wajibu kwa mfungaji kuacha kusengenya, fitina, kusema uongo na mfano wake. Ikiwa atatokea mtu na kumtukana, aseme: “Mimi nimefunga”. Kwa kulinda ulimi wake na viungo vyake vingine visifanye dhambi, mtu atailinda saumu yake. Imekuja kwamba Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: “*Ambaye hakuacha kusema uzushi na kuutumia, hakuna haja kwa Mwenyezi Mungu katika kuacha chakula chake na kinywaji chake*”. Ameipokea Hadithi hii Ahmad.

★ Ni suna kwa aliyealikwa chakula na akawa amefunga kumuomba dua aliyemwalika chakula. Kama hakufunga, ni suna ale.

★ *Lailatul-Qadri* (usiku wa hadhi) ni usiku bora zaidi katika mwaka. Kupatikana kwake kunahusika na kumi la mwisho katika Ramadhani. Usiku wenye mategemeo zaidi ni usiku wa mwezi ishirini na saba. Amali njema (ifanywayo) katika usiku huo ni bora zaidi kuliko amali (ifanywayo) katika miezi elfu moja. Lailatul-kadri ina alama nyingi. Miongoni mwa alama hizo ni hizi: Kuchimbuka kwa jua asubuhi yake likiwa jeupe lisilokuwa na miali mingi, hali yake ya hewa kuwa tulivu. Lailatul-kadri inaweza kumkuta Mwislamu na ilhali hajui. Linalotakiwa kwa Mwislamu ni kufanya juhudi katika ibada katika Ramadhani, na hasa katika kumi la mwisho. Pia afanye bidii ya kutoupoteza usiku wowote bila ya kusali. Iwapo atasali Tarawehe katika Jamaa, asiondoke mpaka imamumu amalize kusali sala ya Tarawehe ikiwa kamili, ili aandikiwe kisimamo cha usiku.

★ Mtu ambaye ameingia katika kufunga saumu ya suna, ni suna kwake kuikamilisha na sio wajibu. Akikusudia kuibatilisha, hana dhambi na hawajibiki kulipa.

ITIKAFU *Itikafu* ni Mwislamu mwenye akili timamu kujilazimisha kukaa msikitini kwa ibada. Inashartiwa kwa anayekaa Itikafu awe ametwahaarika na Hadathi Kubwa. Mwenye kukaa Itikafu hatakiwi kutoka (msikitini) isipokuwa tu kwa jambo ambalo hana budi nalo, kama kwa mfano: Kula, kwenda haja na kuoga ambako ni wajibu. Itikafu inabatilika kwa kutoka bila ya dharura na kwa kujamiiana. Itikafu ni suna wakati wote, na katika Ramadhani inasisitizwa zaidi. Ramadhani inayosisitizwa zaidi ni kumi la mwisho. Muda wa chini zaidi wa Itikafu ni saa moja. Inapendekezwa isipungue siku moja. Mwanamke hakai Itikafu isipokuwa tu kwa idhini ya mumewe. Ni suna kwa mwenye kukaa Itikafu kujishughulisha na ibada, kuacha kukithirisha mambo ya **mubaha**, kujiepusha na mambo yasiyomhusu.

Mubaahu: *Ni mambo ambayo sheria imemhiyarisha mtu kuyafanya au kuyaacha, hakuna dhambi wala thawabu ndani yake. Kama kula nyama na kadhalika.*

HIJA NA UMRA

Ni wajibu kuhiji na kufanya Umra mara moja tu katika umri. Masharti ya kuwajibika kwa Hija na Umra ni: **1) Uislamu. 2) Akili timamu. 3) Kubalehe. 4) Uhuru. 5) Uwezo;** mtu kupata chakula na usafiri. Mwanamke anaongeza sharti la sita ambalo ni: Kuwepo mmewe au maharimu wake, naye ni yule mtu ambaye kwake anakuwa haramu daima kumuo. Aliefanya uzembe mpaka akafa, zitatolewa katika mali yake gharama za Hija na Umra. Hija na Umra haisihi kwa kafiri na mwendawazimu. Hija na Umra inasihi kwa mtoto mdogo na mtumwa na (lakini) haiwatoshelezi wajibu. Mtu asiyekuwa na uwezo, kama fukara, akikopa na kuhiji hija yake itakuwa sahihi. Aliyemhijia mtu mwingine na ilhali yeye mwenyewe hajahiji Hija ya wajibu, hija hiyo itakuwa faradhi yake yeye.

KUHIRIMIA (KUNUIA) Ni suna kwa anayetaka kuhirimia: Kuoga, kujisafisha, kujipaka manukato, kuepuka kuvaa vitu vilivyoshonwa na kuvaa shuka na rubega nyeupe na safi. Halafu atahirimia kwa kusema: **Labbayka allaahumma umratan**" au **"Labbayka allahumma hajjan"** au **"Labbayka allaahumma hajjan waumratan"**. Ikiwa atachelea kuzuiwa na jambo lolote, inashartiwa kusema: **"Fa in habasanii haabisun famahil-llii haythu habastanii'** = Likinizuia la kunizuia, mwisho wa ibada yangu ni pale uliponizuia.

Mwenye kuhiji ana hiari ya kufanya mojawapo ya aina tatu za ibada ya Hija:

1) Tamattu'i. 2) Ifradi. 3) Qirani. Iliyo bora zaidi ya aina hizo ni *Tamattu'i*. *Tamattu'i* ni kuhirimia kufanya Umra katika miezi ya Hija na kuhitimisha. Halafu atahirimia kufanya Hija katika mwaka huo huo. Ifradi ni kuhirimia kufanya Hija peke yake. Kirani ni kuhirimia kufanya Hija na Umra au kuhirimia kufanya Umra halafu akaichanganyia Hija.

Mwenye kutaka kuhiji akishakaa vizuri katika chombo chake cha usafiri, ataleta *Talbiya* kwa kusema: **"labbayka llaahumma labbayka, labbayka laa shariika laka labbayka, innal hamda wannii mata laka walmulku laashariika laka"** Inapendekezwa kuisema sana hiyo *Talbiya* na kuileta kwa sauti ya juu kwa wasiokuwa wanawake.

YALIYOKATAZWA KWA SABABU YA KUHIRIMIA: Ni mambo tisa:

1) Kunyoka nywele. 2) Kukata kucha. 3) Kuvaa vazi lililoshonwa, kwa mwanaume, isipokuwa tu kama hakupata shuka. Hapo, anaweza kuvaa suruali, au kama hakupata kanda mbili. Hapo, atavaa Hofu (buti), na kuzikata ili ziwe juu ya vifundo viwili vya mguu na hatawajibika kutoa fidia. **4) Kufinika kichwa,** kwa mwanaume. **5) Kujitia manukato katika mwili wake na katika nguo zake. 6) Kuua wanyamapori,** nao ni wanyama walio halali kuliwa na wanaoishi porini. **7) Kufunga ndoa.** Jambo hilo ni haramu na halina fidia. **8) Kukumbatia kwa matamano katika sehemu isiyokuwa ya siri.** Fidia yake ni Shaat au kufunga siku tatu au kuwapa chakula masikini sita. **9) Kujamiiana.** Ikiwa kujamiiana kutafanyika kabla ya *Tahaluli* ya kwanza, hija yake itaharibika, atawajibika kuikamilisha na kuilipa mwaka unaofuatia pamoja na kuchinja ngamia atakaegawiwa kwa masikini wa Makka. Ikiwa kujamiiana kutafanyika baada ya *Tahaluli* ya kwanza, Hija yake haitaharibika na atawajibika kuchinja ngamia.

Ikiwa mtu atajamiiana katika Umra, kujamiiana huko kutaiharibu umra, atawajibika kuchinja Shaat na atawajibika kuilipa Umra hiyo. Hija na Umra

haziharibiki kwa jambo ambalo sio kujamiiana. Mwanamke ni kama mwanaume isipokuwa kwamba yeye anaruhusiwa kuvaa nguo iliyoshonwa, na lakini havai Nikabu na glovu.(soksi za mkononi)

FIDIA Fidia iko katika mafungu mawili: **1)** Mojawapo ya aina hizo iko katika mfumo wa hiari. Hiyo ni fidia ya kunyoa au kujitia manukato au kukata kucha au kufinika kichwa na kuvaa vazi lililoshonwa kwa mwanaume. Ana hiari kati ya: **a)** Kufunga siku tatu, au **b)** Kuwapa chakula masikini sita. Kila masikini mmoja atampa nusu ya pishi (kilo moja na nusu), au **c)** Kuchinja Shaat (Kondoo aliyetimiza miezi sita au mbuzi aliyetimiza mwaka mmoja).

Fidia ya mnyamapori ni mfano wa mnyama aliyemuua katika wanyama wa kufuga kama mnyama pori huyo anaye wa kufanana. Kama hana wa kufanana naye, atatoa thamani yake. **2)** Aina ya pili ya fidia ipo katika mpangilio. Hilo ni fidia ya anayefanya Hija ya Tamatui ambayo ni kuchinja Shaat, na ya anayefanya Hija ya Kirani ambayo ni kuchinja ngamia. Asipopata mnyama wa kuchinja atafunga siku tatu akiwa katika Hija na siku saba atazifunga atakaporudi. Wanyama wanaochinjwa na chakula havigawiwi isipokuwa tu kwa masikini wa Makka.

KUINGIA MAKKA Mwenye kufanya Hija aingiapo Msikiti Mtukufu (*Al-kaaba*), atasoma uradi wa kisheria wa kuingia misikitini. Halafu ataanza kutufu Tawafu ya Umra ikiwa anafanya Hija ya Tamatui au ataanza Tawafu ya kuingia Makka ikiwa anafanya Hija ya Ifradi au Kirani. Atajifunga rubega nguo yake na, hivyo, ataiweka sehemu ya kati ya nguo yake chini ya kwapa lake la kulia na ncha zake ataziweka juu ya bega lake la kushoto. Atanzia Jiwe Jeusi; atalishika, atalibusu au ataliashiria na atasema: ***Bismillahi Wallahu Akbar***. Atafanya hivyo katika kila mzunguko. Halafu ataiweka Alkaaba upande wake wa kushoto na kutufu mara saba akienda mwendo wa matiti. (Kwenda matiti ni kwenda mwendo wa haraka haraka na hatua za miguu kuwa karibu karibu) katika mizunguko mitatu ya mwanzo kiasi atakavyoweza. Atatembea mwendo wa kawaida katika mizunguko iliyosalia. Kila atakapoikabili nguzo ya Alyamaaniy, ataishika iwapo ataweza. Atasema baina ya nguzo mbili: ***"Rabbanaa aatinaa fidduniyaa hasanatan wafil-aakhirati hasanatan waqinaa adhaabannaari"*** Katika mizunguko mingine, ataomba dua apendayo. Halafu atasali rakaa mbili nyuma ya Maqaam Ibrahim ikiwa ataweza. Katika rakaa mbili hizo, atasoma *Suratul-Kaafiruun* (109) na *Suratul-Ikhlas* (112). Halafu atakunywa maji ya Zamzam, na anywe mengi. Atarudi kwenye Jiwe Jeusi na kuligusa ikiwa itamuia wepesi. Halafu ataomba dua *Multazam* ambayo ni sehemu iliopo kati ya Jiwe Jeusi na Mlango (wa Alkaaba). Halafu atatoka kuelekea (kilima cha) Swafaa. Atapanda na kusema: ***Ninaanza kwa kile ambacho Mwenyezi Mungu ameanza kwacho*** na atasoma: ***"Innas-swafaa walmaruwata min shaa iril-laahi,faman hajjal bayta awiitamara falaa junaaha alayhi an yat-twawwafa bihimaa,waman tatwawwaa khairan fa-innallaaha shaakirun aliim"***.Ataleta *Takbira* na *Tahlila*. Ataiuelekea Alkaaba, atanyanyua mikono yake na kuomba. Halafu atateremka na kutembea mwendo wa kawaida mpaka kwenye alama ya kijani. Halafu atatembea mwendo wa haraka mpaka kwenye alama nyingine ya kijani. Halafu atatembea mwendo wa kawaida mpaka afike kwenye

(kilima cha) Marwa. Hapo, atafanya kama alivyofanya katika (kilima cha) Swafaa. Halafu atateremka na kutembea mwendo wa kawaida katika sehemu ya kutembea mwendo wa kawaida na atatembea mwendo wa haraka haraka katika sehemu ya kutembea mwendo wa haraka haraka mpaka akamilishe mizunguko saba. Kutoka Swafaa mpaka Marwa ni mzunguko mmoja, na kutoka Marwa mpaka Swafaa ni mzunguko mmoja. Halafu atapunguza nywele zake au atazinyoa. Kunyoya ni bora zaidi isipokuwa kwa anayefanya hija ya *Tamattui*, kwakuwa yeye atafanya Hija baada ya kufanya kwake Umra. Ama anayefanya Hija ya Kirani na ya Ifradi, hatoki katika ibada yake baada ya Tawafu ya kuingia Makka mpaka akitupa mawe Jamra *Al-akaba* siku ya Idi. Mwanamke ni kama mwanauume isipokuwa kwamba mwanamke hatembe mwendo wa haraka haraka katika kufanya *Tawafu* (kuzunguka Alkaaba) na katika kufanya *Sa'yi* (kutembea kati ya Swafaa na Marwa).

NAMNA YA KUHIJI: Ifikapo siku ya Tarwiya (tarehe nane ya Mfungotatu), yule aliyekuwa ametoka katika ibada ya Umra (amefanya Tawafu, amefanya Sa'yi na kunyoya nywele au kupunguza), atahirimia kutoka nyumbani kwake hapo Makka. Atatoka kuelekea Mina ambapo atalala huko usiku wa mwezi tisa. Jua likichimbuka asubuhi ya mwezi tisa, atakwenda Arafa. Halafu ukifika wakati wa adhuhuri, atasali sala ya Adhuhuri na ya Alasiri akizisali kwa pamoja (*Jam-u Takdiim*) na kwa kupunguza (kusali rakaa mbili mbili badala ya nne nne). Arafa yote ni sehemu ya kusimama isipokuwa bonde la *Urana*. Atasema sana: "**Laa ilaha il-lallaahu wahdahu laa shariika lahu lahul-mulku walahulhamdu biyadihil khairu wahuwa alaa kul-li shay in qadiiru**" Atajitahidi sana kuomba dua na rehema za Mwenyezi Mungu. Jua litakapokuchwa, ataondoka haraka kuelekea Muzdalifa kwa utulivu na upole huku akileta *Talbiya* na akimtaja Mwenyezi Mungu. Akifika Muzdalifa, atasali hapo sala ya Magharibi na ya Isha kwa pamoja na kwa kupunguza. Halafu atalala hapo Muzdalifa. Halafu atasali sala ya Alfajiri mwanzo wa wakati wake. Atabaki hapo Muzdalifa akiomba dua mpaka kupambazuke vizuri. Halafu ataondoka haraka kabla ya jua kuchomoza. Akifika bonde la Muhassir, atakaza mwendo sana ikiwa ataweza mpaka afike Mina. Ataanza kuutupia vijiwe mnara wa *Jamratul-Aqaba*. Atautupia vijiwe saba vilivyo katika ukubwa kama mbwewe (kati ya dengu na lozi). Ataleta *Takbira* pamoja na kila kijiwe na kunyanyua mkono wake katika kila utupaji. Inashartiwa kijiwe kitumbukie katika shimo hata kama hakikulenga mnara. Ataacha kuleta *Talbiya* kwa kuanza kutupa vijiwe.

Halafu: 1) Atachinja mnyama wake. **2)** Atanyoa kichwa chake au kupunguza. Kunyoya ni bora zaidi. Kwa kutupa vijiwe na kunyoya, inakuwa halali kwake kufanya kila kitu isipokuwa wanawake. Na hii ndio *Tahaluli* ya Kwanza. Halafu ataelekea Makka na kufanya Tawafu Ifadha. Hii ndio Tawafu ya wajibu ambayo kwayo Hija hukamilika. Halafu atafanya Sa'yi kati ya Swafaa na Marwa ikiwa mtu anafanya hija ya *Tamatui* au ikiwa hakufanya Sa'yi wakati wa kutufu Tawafu ya kuingia Makka (*Tawaf Kudum*). Kwa kufanya kwake Tawafu Ifadha, inakuwa halali kufanya kila kitu hata wanawake. Na hii ndio *Tahaluli* ya Pili. Halafu atarudi Mina na kulala hapo ikiwa ni wajibu. Hapo Mina, ataitupia mawe minara (yote

mitatu) baada ya jua kumili kuelekea magharibi (wakati wa adhuhuri) katika siku zote. Kila mnara atautupia vijawe saba. Atanzia mnara wa kwanza na kuutupia vijawe saba, halafu atakwenda mbele, atasimama na kuomba dua. Halafu atauendea mnara wa kati, atautupia vijawe kama ule wa mwanzo na kuomba dua baada yake. Halafu atautupia vijawe mnara wa Al-akaba na hatasimama hapo. Halafu atautupia vijawe kama hivyo katika siku ya pili. Ikiwa atapenda kuondoka haraka katika siku mbili, atatoka Mina kabla ya jua kuchwa. Jua likichwa siku ya mwezi kumi na mbili na ilhali mtu bado yupo Mina, itamlazimu kulala hapo Mina na kutupa vijawe kesho yake, isipokuwa kama msongamano utamzuia wakati tayari aliazimia kutoka, hapo hakuna ubaya yeye kutoka hata baada ya jua kuchwa. Anayefanya Hija ya Kirani ni kama anayefanya Hija ya Ifrati, isipokuwa kwamba anayefanya Kirani ana wajibu wa kuchinja kama ilivyo wajibu kwa anayefanya Tamatui. Akitaka kusafiri kurudi kwenye familia yake, hatatoka mpaka aiage Alkaaba kwa kutufu ili jambo lake la mwisho iwe (*kutufu*) Alkaaba. Kwa mwanamke mwenye Hedhi na mwenye Nifasi, inawaondokea Tawaf Wadai (Tawafu ya kuaga). Iwapo mtu atajishughulisha na biashara baada ya kutufu Tawafu Wadai, atairudia tena. Ambaye ametoka kabla ya Tawafu Wadai, atarudi kama yupo karibu (na Makka). Kama atakuwa yuko mbali, ni wajibu kwake kuchinja.

NGUZO ZA HIJA Nguzo za Hija ni nne: **1)** Kuhirimia; kunuia kuingia katika ibada ya Hija. **2)** Kusimama (kuwepo) Arafa. **3)** Tawafu ya Ziara (Ifadha). **4)** Sa'yi ya Hija.

WAJIBU WAKE Wajibu wake ni mambo saba: **1)** Kuhirimia (kunuia kuingia katika ibada ya Hija) katika Mikati (vituo maalum). **2)** Kusimama (kuwepo) Arafa mpaka usiku. **3)** Kulala Muzdalifa mpaka baada ya nusu ya usiku. **4)** Kulala Mina siku za Tashriki **5)** Kuitupia mawe minara (*Jamaraat*). **6)** Kunyoya au kupunguza. **7)** Tawafu ya kuaga (*Tawafu Wadai*).

NGUZO ZA UMRA Nguzo za Umra ni tatu: **1)** Kuhirimia. **2)** Tawafu ya Umra. **3)** Sa'yi

WAJIBU WA UMRA Wajibu wa Umra ni mambo mawili: **1)** Kuhirimia katika *Miiqati* (vituo maalum). **2)** Kunyoya au kupunguza

Aliyecha nguzo, **ibada haikamiliki isipokuwa kwa nguzo hiyo**. Aliyecha wajibu, **ibada inaungwa kwa kuchinja mnyama**. Aliyecha suna, **hana la kumlazimu**.

Masharti ya kusihi kutufu Alkaaba ni kumi na tatu: **1)** Uislamu. **2)** Akili timamu. **3)** Nia maalum. **4)** Kuingia kwa wakati wa kutufu. **5)** Kusitiri uchi kwa anayeweza. **6)** Kutwaharika na Hadathi, sio kwa mtoto. **7)** Kukamilisha mizunguko saba kwa uhakika. **8)** Kuiweka Alkaaba kushotoni mwake. Ataurudia mzunguko ambao ameukosea. **9)** Kutotembea kinyumenyume. **10)** Kutembea kwa miguu kwa anayeweza. **11)** Kufululiza kati ya mizunguko. **12)** Kutufu kuwe ndani ya Msikiti Mtukufu. **13)** Mwanzo uwe kuanzia Jiwe Jeusi.

Masharti ya kusa'yi ni tisa: **1)** Uislamu. **2)** Akili timamu. **3)** Kunuia. **4)** Kufululiza. **5)** Kutembea kwa miguu kwa anayeweza. **6)** Kukamilisha mizunguko saba. **7)** Kuyakamilisha vizuri masafa yaliyopo baina ya vilima viwili (Swafa na Mar'wa). **8)** Kusa'yi kunatakiwa kuwe baada ya kutufu ambako ni sahihi. **9)** Kuanza Witri kutokea Swafa, na kanza Shaf'i kutokea Mar'wa.

Suna za kusa'yi ni: Kutwaharika na Hadathi na najisi, kusitiri uchi, kuleta uradi na kuomba dua wakati wa kusa'yi, kwenda haraka na kutembea kwa miguu katika sahemu zake, kupanda vilima viwili, kufululiza kati ya kusa'yi na kati ya kutufu.

UZINDUSHI: Jambo bora zaidi ni kutupa mawe katika siku ile ile. Kama ataahirisha siku ya kutupa mpaka kesho yake au kama ataahirisha siku zote za kutupa mpaka siku ya mwisho katika siku za Tashriki, itatosha.

UDH'HIYA: Ni suna iliyosisitizwa. Zikiingia siku kumi za Mfungotatu, ni haramu kwa anayetaka kuchinja Udh'hiya kutoa kitu katika nywelezake au kucha zake au ngozi yake mpaka achinje mnyama wake wa Udh'hiya.

AKIKA: Ni suna. Mtoto wa kiume anachinjiwa mbuzi wawili na mtoto wa kike mbuzi mmoja. Huchinjiwa katika siku yake ya saba ya kuzaliwa kwake. Ni suna katika siku ya saba: kunyoa kichwa cha mtoto wa kiume na kutoa sadaka ya fedha kwa thamani ya uzito wa nywele zake na kumpa jina katika siku hiyo. Majina mazuri zaidi ni Abdallah (Mja wa Mwenyezi Mungu), Abdulrahman (Mja wa Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema). **Ni haramu** kwa uja wa isiyekuwa Mwenyezi Mungu, kama *Abdunnabiy* (Mja wa Nabii) na *Abdulrasul* (Mja wa Mtume). Ukikutana wakati wa Akika na *Udh'hiya*, inatosha mojawapo kuitosheleza nyingine.

Na huu ni muhtasari wa matendo ya Hija kwa mpangilio:

Ibada	Tamatui	Kirani	Ifradi
Mwanzo: <i>Ihram na Talbiya</i>	<i>Labbaika</i> Umra nikifanya <i>Tamattui</i> kuelekea Hija	<i>Labbaika</i> Hija na Umra	<i>Labbaika</i> Hija
Halafu	Tawafu ya Umra	<i>Tawaf</i> ya Kufika (Makka)	<i>Tawaf</i> ya Kufika (Makka)
Halafu	<i>Saa'yi</i> ya Umra	<i>Saa'yi</i> ya Hija	<i>Saa'yi</i> ya Hija
Halafu	Kupunguza nywele (Tahaluli Kamili)	Atabaki katika Ihramu yake	Atabaki katika Ihramu yake
Siku ya 8 kabla ya Adhuhuri	Kunuiia Hija kutokea Makka halafu kwenda Mina	Kwenda Mina	Kwenda Mina
Siku ya 9 baada ya jua kuchomoza	Kwenda Arafa na kusali Adhuhuri na Alasiri kwa kujumuisha na kupunguza (<i>Jam'i Takdim</i>) halafu kujishughulisha na dua mpaka jua kuchwa		
Baada ya jua kuchwa	Kuelekea Muzdalifa na kusali Magharibi na Isha kwa kupunguza wakati wa kufika na kulala hapo mpaka nusu ya usiku na ni suna mpaka Alfajiri		
Siku ya kuchinja 10 (Idi) baada ya Alfajiri kabla ya jua kuchomoza	Kuelekea Mina na kuutupia mawe Mnara wa Akaba		
	Kuchinja mnyama	Kuchinja mnyama	=====
	Kunyoa au kupunguza halafu <i>Tawafu Ifadha</i>		
	Kwa kufanya mawili kati ya haya matatu, imetimia Tahaluli ya Kwanza na kwa kufanya yote matatu inatimia Tahaluli ya Pili		
	<i>Sa'yi</i> ya Hija	=====	=====
Siku 11,12 na 13 kwa aliyechelewa	Kutupia mawe minara mitatu; mdogo halafu wa kati halafu wa mwisho baada ya jua kupinduka (kutoka usawa wa dunia)		
Wakati wa kuondoka Makkah	<i>Tawafu</i> ya kuaga (<i>Tawaf Wadai</i>) na <i>Tawafu</i> hii inamwondokea mwanamke aliye katika <i>Hedhi</i> na aliye katika <i>Nifasi</i>		

★ Shetani anataka kumkwaza mwanadamu kwa kimojawapo kati ya vikwazo saba. Kikimshinda kimojawapo, huenda kwenye kinachofuata. Vikwazo hivyo ni kikwazo cha Shirki. Akishindwa, hutumia Bid'a katika itikadi na kuacha kumuiga Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na Swahaba wake. Akishindwa, hutumia kufanya madhambi makubwa. Akishindwa, hutumia kufanya maasi madogo. Akishindwa, hutumia kukithirisha kufanya mambo ya halali. Akishindwa, hutumia kufanya ibada ambazo badala yake ni bora zaidi na zina malipo makubwa zaidi. Akishindwa, hutumia kushakiza mashetani wa kibinadamu na wa kijini.

★ **Maovu:** yanafutwa kwa kufanya mambo kadhaa. Miongoni mwa mambo hayo ni: Toba ya kweli, kuomba msamaha, kufanya mambo mazuri, kupata majaribu ya misiba (majanga), kutoa sadaka, kuombewa dua na mtu mwingine. Ikiwa litabaki jambo na Mwenyezi Mungu ikawa hakulisamehe, mtu ataadhibiwa kwa jambo hilo kaburini au Siku ya Kiyama au katika moto wa Jahanamu mpaka asafike nalo. Halafu ataingia Peponi kama alikufa akiwa katika Tauhidi. Kama alikufa akiwa katika ukafiri au Shirki au unafiki, atawekwa milele katika moto wa Jahanamu. Maasi na madhambi yana athari nyingi kwa mwanadamu. Athari yake katika moyo ni kwamba yanarithisha upweke, giza, udhalili, maradhi na yanamfanya mtu kuwa mbali na Mwenyezi Mungu. Athari yake katika dini ni kwamba yanarithisha mfano wa madhara yanayopatikana katika moyo, yanazuia utiifu, yanazuia maombi ya Mtume, Malaika na Waumini. Athari yake katika riziki ni kwamba yanazuia riziki, yanaondoa neema na baraka ya mali. Athari yake kwa mtu mmoja mmoja ni kwamba yanaondoa baraka ya umri, yanarithisha tabu na mambo kuwa magumu. Athari yake kwa jamii ni kwamba yanaondoa neema ya amani, inaleta ughali (wa bidhaa na maisha), uovu wa watawala na maadui, kutonyesha kwa mvua na mengineyo. Athari yake katika ibada ni kwamba yanazuia kukubaliwa kwa ibada.

FAIDA: Ibni Jauzi, Mwenyezi Mungu amrehemu, amesema kuwa "Adhabu kubwa zaidi ni muadhibiwa kutohisi adhabu. Baya zaidi ya hilo ni kutokea furaha ya kulifurahia jambo ambalo ni mateso, kama vile kufurahia mali ya haramu na kufurahia kufanya dhambi.

★ **KERO ZA NAFSI:** Raha, furaha ya moyo na kuondoka kwa kero zake ni jambo analolitifuta kila mtu. Kwa hayo, yanapatikana maisha mazuri. Ili yapatikane hayo, kuna sababu za kidini, kimaumbile na za kiutendaji. Zote hazijumuiki isipokuwa kwa muumini tu. Miongoni mwa sababu hizo ni hizi: **1)** Kumwamini Mwenyezi Mungu. **2)** Kufanya mambo yalioamrisha na kuyaepuka yaliokatazwa. **3)** Kuwafanyia mazuri viumbe wengine kwa kauli, vitendo na aina mbali mbali za mambo mema. **4)** Kujishughulisha na kazi au taaluma zenye manufaa; za kidini au za kidunia. **5)** Kutofikiria mambo yajayo au yaliyopita. Bali mtu anatakiwa ajishughulisha na amali zake za kila siku. **6)** Kumkumbuka na kumtaja sana Mwenyezi Mungu. **7)** Kuzizungumza neema za Mwenyezi Mungu za dhahiri na zisizo za dhahiri. **8)** Kumtizama aliye chini zaidi kuliko sisi na kutomtizama ambaye amepewa fadhila zaidi kuliko sisi kwa mambo ya kidunia. **9)** Kuchukua hatua za kuondoa sababu ziletazo kero za nafsi na kutafuta sababu ziletazo furaha. **10)** Kumuelekea Mwenyezi Mungu kwa baadhi ya maombi ambayo Mtume,

Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alikuwa akimuomba msaada Mwenyezi Mungu kwa maombi hayo ili kuondoa kero za nafsi, kama kauli ya Mtume isemayo kuwa: *“Katu haimpati yeyote kero ya nafsi na huzuni na akasema: **"Allaa humma innii abduka wabnu abdika wabnu amatika, naaswiyatii biyadika, maadhwin fiyya hukmuka, adlun fiyya qadhwaauka, as-aluka bikullismin huwa laka, sammadayta bihii nafsaka, au anzaltahu fii kitaabika, au al-lamtahu ahadan min khalqika, awistaatharta bihii fii ilmil-ghibi indaka, antaj-alalqur-aana rabiia qalbi, wanuura swadrii, wajalaa-a huzni wadhahaaba hhammii"** isipokuwa kwamba Mwenyezi Mungu atamuondolea kero yake ya nafsi na huzuni yake na atambadilishia furaha mahali pa huzuni”*. Ameipokea Hadithi hii Imam Ahmad.

Maana ya dua hii: *"Ewe mola wangu hakika mimi ni mja wako, mtoto wa nja wako, mtoto wa mjakazi wako, utosi wangu uko mikononimwako, yaliyo pita kwangu yako katika hukumu yako, ni usawa kwangu kunihukumu kwako, nakuomba kwa jina ambalo ni lako, ulilo jiita kwalo mwenyewe, au ulilo literemsha katika kitabu chako, au ulilo mfundisha yeyote yule katika viumbe viumbe vyako, au ulilo lihifafhi mwenyewe {na kujihusishakulijua} katika elimuiliyofichika kwako, nakuomba uijaalie {uifanye} qur-ani kuwa ni raha na uchanuzi wa roho yangu, na nuru ya kifua changu, na utatuzi wa huzuni yangu, na sababu ya kuondoka majonzi yangu".*

FAIDA: ✨ Ibrahim Alkawas, Mwenyezi Mungu amrehemu, amesema kuwa: *“Dawa ya moyo ni mambo matano: Kusoma Qur’ani kwa mazingatio, Kutoshiba sana, Kusali usiku, kunyenyekea (kwa Mwenyezi Mungu) nyakati za usiku wa manane na kusuhubiana na watu wema”*. ✨ Ambaye amepatwa na msiba (janga) na akataka kuupoza na kuuhafifisha, auwekee taswira kuwa ni mkubwa na atafakari thawabu zake. Pia atafakari kutokea kwa msiba mkubwa zaidi kuliko huo.

✨ **SALA ZA SUNA:** Imethibiti kwamba Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alikuwa anasali kila siku swala isiyo kuwa faradhi rakaa kumi na mbili. Rakaa hizo ni: Rakaa mbili kabla ya (sala ya) Alfajiri, rakaa nne kabla ya (sala ya) Adhuhuri na rakaa mbili baada yake, rakaa mbili baada ya Magharibi na rakaa mbili baada ya Isha. Imesihi kunukuliwa kutoka kwa Mtume sala nyingine za suna zisizokuwa hizo. Miongoni mwa suna hizo ni: Rakaa nne kabla ya Adhuhuri, Alasiri na Ijumaa, rakaa nne baada ya Adhuhuri, Magharibi na Isha, rakaa mbili baada ya Adhana ya Magharibi na rakaa mbili baada ya Witri.

✨ **KUSOMA QUR’ANI:** Iwapo msomaji wa Qur’ani anasoma kutokana na kuhifadhi kwake, atapata mazingatio, tafakari, uzima wa moyo na muono zaidi ya atakavyopata ikiwa atasoma kutoka msahafuni. Kwa hiyo, kusoma kwa kuhifadhi ni borazaidi. Ikiwa kusoma kwa kuhifadhi na kwa kutazama kutakuwa sawa, kusoma kwa kutazama kutakuwa bora zaidi.

FAIDA: Kumtaja Mwenyezi Mungu ndani ya sala na nje ya sala hakuhesabiki mpaka mtu atamke kwa kiasi ajisikie bila ya kumshawishi mwingine.

✨ **NYAKATI ZILIZOKATAZWA KUSALI:** Ni haramu kusali sala ya suna ya kawaida; yote au baadhi yake katika nyakati zifuatazo: **1)** Tangu kuchimbuka kwa alfajiri mpaka kupanda kwake kiasi cha mkuki. **2)** Wakati wa jua kusimama katikati ya anga mpaka lipinduke. **3)** Baada ya sala ya Alasiri mpaka kuzama kwa jua.

Ama sala ambazo zina sababu maalumu, inakuwa sahihi kuzisali katika nyakati hizo, kama sala ya maamkizi ya msikiti, rakaa mbili za kutufu, suna ya alfajiri, sala ya Jeneza, rakaa mbili za Udhu, sijida ya kusoma Qur'ani na ya kushukuru.

★ Aliyeingia msikiti wa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ataanza kusali rakaa mbili za maamkizi ya msikiti. Halafu atakwenda kwenye kaburi tukufu (la Mtume). Atasimama mbele ya uso wa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, huku akikipa mgongo Kiblah, moyo ukiwa umejaa haiba ya heshima kwa Mtume kama vile anamuona. Atamsalimu akisema: "**Assalaamu alaika yaa rasuulallaahi**" Kama ataongeza zaidi zaidi ya hapo ni vizuru. Halafu atachipuka upande wa kulia kiasi cha dhira moja na kusema: "**Assalamu alayka yaa abaabakris-swiddiiq, assalaamu alayka yaa umarulfaaruq, allaahummajzihimaa an nabiyyihimaa waanil-islami khayraa**". Amani iwe kwako ewe Abubakar Siddik, amani iwe kwako ewe Omar Alfaruk. Ewe Mola wetu, walipe kheri kwa kumtumikia Mtume wao na kwa kuutumikia Uislamu. Halafu atarudi eneo la raudhwa tukufu kisha ataelekea Kiblah huku Chumba (alichozikwa mtume humo na Swahaba wake wawili) kikiwa kushotoni mwake na ataomba.

★ **NDOA: Ni suna** kuoa kwa mtu mwenye kutamani, asiyechelea zinaa. Kuoa ni jambo linalofaa kwa mtu ambaye hana matamano. Kuoa **ni wajibu** kwa mtu anayechelea zinaa, na kutapewa kipaumbele kuliko kuhiji ambako ni wajibu. **Ni haramu** kumtazama mwanamke, kumtazama mwanamke mzee kwa kumtamani, kumtazama mwanaume mwenye sura nzuri, kukaa faragha na kumtazama mnyama anayemtamani.

MASHARTI YA NDOA: Inasihi mwanaume kumuoa mwanamke kwa masharti.

1) Kuwaainisha wanao oana. Haitakuwa sahihi kwa Walii kusema (kumwambia muoaji): Nimekuozesha mmojawapo wa binti zangu, huku akiwa na binti zaidi ya mmoja. **2)** Ridhaa ya mwanaume Mukallaf (balehe), mwongofu na ridhaa ya mwanamke huru, mwenye akili timamu. **3)** Kuwepo Walii. Haisihi mwanamke kujiozesha mwenyewe. Pia hawezi kumuozesha mwanamke mtu asiyekuwa walii, isipokuwa tu ikiwa Walii atakataa kumuozesha mwanamke kwa mtu ambaye ni muafaka kwake. Mwenye haki zaidi ya kumuozesha mwanamke ni baba halafu babu na kwenda juu. Halafu mtoto wa kiume wa mwanamke, halafu mjukuu wake wa kiume na kwenda chini. Halafu ndugu wa kiume (kaka) wa baba mmoja mama mmoja. Halafu ndugu wa kiume wa baba mmoja. Halafu mtoto wa kiume wa ndugu wa kiume, n.k. **4)** Ushahidi. Ni lazima kuwepo kwa mashahidi wawili wanaume, balehe, wenye akili timamu na waadilifu. **5)** Mwanaume na mwanamke wasiwe na pingamizi, kama kunyonya, nasaba au ukwe.

WALIO HARAMU KUOLEWA: AINA YA KWANZA: Ni walio haramu daima. Hao ni mafungu mengi. **1)** Walio haramu kwa sababu ya nasaba. Hao ni mama, bibi na kwenda juu, mtoto wa kike (binti), mtoto wa kike wa mtoto wa kiume na kwenda chini, ndugu wa kike (dada) wa vyovyote (baba mmoja mama mmoja au baba mmoja au mama mmoja), mtoto wa kike wa ndugu wa kiume, binti wa mtoto wa kiume wa dada au binti yake, binti wa kaka wa vyovyote, wajukuu wao, wajukuu wa watoto wao wa kiume au dada zao na kwenda chini, shangazi,

ndugu wa kike wa mama na kwenda juu. **2)** Walio haramu kwa sababu ya kunyonya. Walio haramu kwa sababu hii ni kama wale walio haramu kwa nasaba, hata ukwe. **3)** Walio haramu kwa ukwe. Hao ni mama wa mkewe na bibi zake, wake wa wazazi wa nasaba yake, watoto wa kike wa mke na kwenda chini.

AINA YA PILI: Ni walio haramu kwa kipindi maalum. Hao ni mafungu mawili.

1) Walio haramu kwa sababu ya kukutana pamoja, kama vile kuoa dada wawili kwa pamoja, mwanamke na shangazi yake au mama yake mdogo. **2)** Walio haramu kwa sababu ya jambo lililozuka na linaloweza kuondoka, kama mke wa mtu mwengine.

FAIDA: ✨ Haifai kwa wazazi wa mwanaume kumlazimisha kuoa mke asiyemtaka, sio wajibu kuwatii katika hilo na kwa kufanya hivyo mwanaume huyo hatakuwa amewaasi wazazi. ✨ Ni wajibu kwa mume kutoa matumizi ya mkewe. Matumizi hayo ni kila jambo ambalo ni la lazima kwa mkewe, ikiwa ni pamoja na chakula, maji, mavazi na makazi kwa wema (kwa kuzingatia uwezo na mahitaji).

✨ **TALAKA:** Ni haramu kumpa talaka mke akiwa katika Hedhi au Nifasi au katika twahara ambayo amemuingilia kimwili katika twahara hiyo, na lakini Talaka inakuwa sahihi. **Ni makuruhu** kutaliki bila ya sababu (ya kisheria). **Ni halali kutaliki** kwa sababu, na **ni suna** kwa anayepata madhara kutokana na ndoa. **Sio wajibu** kuwatii wazazi katika Talaka. Anayetaka kumtaliki mkewe, ni haramu kwake kumtaliki zaidi ya Talaka moja. Inapasa mke apewapo Talaka, awe katika twahara ambayo mume hakumuingilia kimwili mkewe katika twahara hiyo. Atamtaliki Talaka moja na kumuacha bila ya kuongeza talaka nyingine mpaka eda yake ishe. Ni haramu kwa mke ambaye Talaka yake ni Rejea kutoka katika nyumba yake au mumewe kumtoa katika nyumba hiyo kabla ya Eda yake kukamilika. Talaka inapatikana kwa kutamka na, kwa hiyo, haipatikani kwa nia pekee.

✨ **EDA:** Ni aina nyingi. **1) Mke mjamzito.** Eda ya kuachwa na kufiwa ni kujifungua. **2) Mke aliyefiwa na mumewe.** Eda yake ni miezi mine na siku kumi. **3) Mke aliyeachwa na anapata Hedhi.** Eda yake ni Hedhi tatu. Eda itakwisha kwa kutwaharika na Hedhi ya tatu. **4) Mke asiyepata Hedhi.** Eda yake ni miezi mitatu. **Mke aliye katika Eda ya kuachwa** Talaka Rejea ni wajibu abaki pamoja na mumewe wakati wa Eda, inafaa mume kuona sehemu atakayo kwa mkewe huyo na kukaa naye faragha mpaka Eda yake ishe, kwani huenda Mwenyezi Mungu akawapa muwafaka wakapatana. Kurejea kunapatikana ama kwa mume kutamka: Nimekurejea au kwa tendo la ndoa. Kurejea hakuhitaji ridhaa ya mke.

✨ **VIAPO:** Ili Kafara iwe wajibu katika kuapa, kuna masharti manne: **1) Kudhamiria tendo la kuapa.** Kiapo hakifungamani ikiwa mtu atakitamka kiapo kwa ulimi wake bila ya kukusudia kiapo, kama kusema wakati wa mazungumzo: “Wallahi (Kwa jina la Mwenyezi Mungu) sio” au “Wallahi (Kwa jina la Mwenyezi Mungu) ndio”. Hiki kinaitwa: Kiapo cha Upuuzi. **2) Kiapo kiwe kinaapia jambo la baadaye linalowezekana.** Kiapo hakifungamani katika jambo lililopita huku muapaji akiwa hajui au akidhani kuwa anasema kweli au akijua kuwa anasema uongo. Hiki ni Kiapo cha Gharika na ni miongoni mwa madhambi makubwa. Pia kiapo hiki ni mtu kuapa katika jambo la baadaye akidhani kuwa anasema kweli na

ikadhihirika kinyume chake. **3) Muapaji awe anaapa kwa hiari;** asiyelazimishwa. **4) Kutovunja kiapo chake** kwa kufanya jambo aliloapa kuliacha au kuacha jambo aliloapa kulifanya. **Aliyeapa na akaopoa, sio wajibu kwake kutoa Kafara kwa masharti mawili: 1.** Uopoaji ushikane na kiapo. **2.** Mtu adhamirie kukiambatanisha kiapo na uopoaji, kama kusema: “Wallahi akitaka Mwenyezi Mungu.....”.

Mwenye kuapa juu ya jambo fulani na akaona kuwa manufaa yanataka kinyume chake, ni suna kukitolea Kafara kiapo chake na afanye lile jambo ambalo ni bora.

KAFARA YA KIAPO: Ni kuwapa chakula masikini kumi. Kila masikini apewe nusu Pishi (kilo moja na nusu) ya chakula au kuwapa nguo au kuacha huru mtumwa. Ambaye hakupata (hayo), ni wajibu kwake kufunga siku tatu mfululizo. Aliyefunga pamoja na kuwa na uwezo wa kuwapa chakula masikini au kuwapa nguo, dhima yake haitamtoka. Inafaa kutoa Kafara kabla ya kuvunja Kiapo au baada yake. Aliyeapa zaidi ya mara moja juu ya jambo moja, inamtosha Kafara moja. Kama mambo aliyoapa ni mengi, Kafara pia zitakuwa nyingi.

★ **NADHIRI:** Nadhiri ni aina nyingi. **1) Nadhiri ya Jumla,** kama kusema: “Nitamfanyia Mwenyezi Mungu Nadhiri (jambo) ikiwa nitapona” na akanyamaza bila ya kukusudia Nadhiri maalum. Atawajibika kutoa Kafara ya Kiapo iwapo atapona. **2) Nadhiri ya malumbano na hasira.** Nadhiri hiyo ni kuihusisha Nadhiri na sharti kwa nia ya kujuzuia kufanya jambo au kujilazimisha kulifanya jambo hilo, kama mtu kusema: “Nikikusemesha, nitafunga mwaka mmoja”. Hukumu yake ni kwamba mtu ana hiari kati ya kulifanya jambo alilojilazimisha au kutoa Kafara ya Kiapo endapo atamsemesha. **3) Nadhiri Halali.** Mfano: Nina wajibu kwa Mwenyezi Mungu kuvaa nguo yangu”. Hukumu yake ni kwamba mtu ana hiari kati ya kuvaa nguo au kutoa Kafara ya Kiapo. **4) Nadhiri Karaha.** Mfano: “Ni juu yangu kwa Mwenyezi Mungu kumtaliki mke wangu”. Hukumu yake ni kwamba ni suna kwa mtu aliyesema hayo kutoa Kafara na asiitekeleze Nadhiri aliyoiweka. Iwapo ataitekeleza Nadhiri hiyo, hawajibiki kutoa Kafara. **5) Nadhiri ya Maasi.** Mfano: “Ni wajibu wangu kwa Mwenyezi Mungu kuiba”. Hukumu yake ni kwamba ni haramu kuitekeleza Nadhiri hiyo, na atalazimika kutoa Kafara ya Kiapo. Ikiwa ataitekeleza, atapata dhambi na hawajibiki kutoa Kafara. **6) Nadhiri ya Utiifu.** Mfano: “Ni wajibu wangu kwa Mwenyezi Mungu kusali rakaa", kwa lengo la kujikurubisha kwa Mwenyezi Mungu. Ikiwa ataihusisha Nadhiri hiyo na sharti, kama kupona kwa mgonjwa, itawajibika kuitekeleza Nadhiri hiyo pale sharti litakapokatikana. Kama Nadhiri hiyo hakuihusisha na sharti, ni wajibu kuitekeleza Nadhiri hiyo vyovyote iwavyo.

★ **KUOMBOLEZA:** Ni haramu kwa mwanamke kuomboleza msiba wa maiti yeyote zaidi ya siku tatu isipokuwa msiba wa mume. Ni wajibu kwa mke kuwa katika maombolezi ya mumewe miezi minne na siku kumi. Katika kuomboleza kwake, ni wajibu kwake kuacha mapambo na manukato, kama vile Zafarani, kuvaa vito hata kama ni pete, nguo zenye rangi za mapambo kama nyekundu na manjano, kujipamba kwa hina au vipodozi, kujipaka wanja mweusi, kujipaka mafuta yanayonukia. Inafaa kwake kukata kucha, kunyofoa kwapa na kuoga. Sio wajibu rangi maalum ya nguo, kama nyeusi. Ni wajibu kwa mwanamke kukaa Eda katika

nyumba ambayo mumewe amekufa na ilhali mke yumo katika nyumba hiyo. Ni haramu kuondoka katika nyumba hiyo, na hatakiwi kutoka nyumbani mwake humo isipokuwa tu kwa dharura wakati wa mchana.

★ **KUNYONYESHA:** Yanakuwa haramu kwa kunyonya yale yanayokuwa haramu kwa nasaba, kwa masharti matatu: **1)** Maziwa yawe yanatokana na uzazi na si jambo jingine. **2)** Unyonyaji wa mtoto uwe ndani ya miaka miwili ya mwanzo wa kuzaliwa. **3)** Mara za kunyonyesha ziwe tano na zaidi kwa uhakika. Makusudio ya mara ya kunyonyesha ni mtoto kufyonza ziwa mpaka aliache na sio kushiba. Haithibiti kwa kunyonyesha chakula na kurithi.

★ **USIA: Usia unakuwa wajibu** baada ya kufa, kwa mtu ambaye ana haki (ya mtu mwengine) bila ya kuwepo kwa ushahidi. Anatakiwa ausie haki hiyo apewe mwenyewe. **Usia unakuwa suna** kwa mtu aliyeacha mali nyingi. Inapendekezwa ausie sehemu ya tano ya mali yake itolewe sadaka apewe ndugu masikini asiyerithi. Kama hakuna ndugu fukara asiyerithi, ausie kupewa masikini, mwanachuoni au mtu mwema. Kwa mtu fukara mwenye watu wanaomrithi, **ni makuruhu kutoa Usia**, isipokuwa kama warithi hao watakuwa wanajitosha (wana uwezo). Hapo, **Usia utakuwa halali. Ni haramu kuusia** zaidi ya theluthi ya mali kupewa mtu kando (asiyekuwa ndugu). Ni haramu kuusia mrithi apewe kitu hata kama ni kidogo, isipokuwa kama warithi wengine wataliruhusu hilo baada ya kufa kwake. **Usia unakuwa batili** kwa muusiaji kusema: Nimejirudi au nimebatilisha au nimeghairi na mfano wa hayo. Inapendekezwa aandike mwanzo wa Usia wake: *Kwa jina la Mwenyezi Mungu Mwingi wa rehema, Mwenye kurehemu. Haya ndio aliyousia kwamba yeye anakiri kuwa hakuna anayestahiki kuabudiwa isipokuwa Mwenyezi Mungu tu, pekee, asiye na mshirika na kwamba Muhammad ni Mja wake na ni Mtume wake, na kwamba Pepo ni kweli na moto ni kweli, na kwamba Kiyama kinakuja hakina shaka, na kwamba Mwenyezi Mungu atawafufua walioko makubirini. Ninawausia ndugu zangu niliowaacha kwamba wamuogope Mwenyezi Mungu na waishi vizuri, wamtii Mwenyezi Mungu na Mtume wake kama wao kweli ni waumini. Ninawausia yale ambayo (Nabii Ibrahimu) aliwausia watoto wake na pia (Nabii) Yakubu: Enyi wanangu, Kwa yakini Mwenyezi Mungu amekuchagulieni dini. Kwa hiyo, msife ila nyinyi ni Waislamu.*

★ Inapendekezwa anapombewa rehema Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, yajumuishwe maombi hayo na kumuomba amani. Isiishie kwenye maombi mamoja tu. Wasiokuwa Mitume, hawaanzwi kuombewa rehema. Haisemwi: Abubakar, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani au: Imfikie amani. Hilo ni makuruhu karaha ya kutakasa (itikadi). Kwa makubaliano ya wanachuoni, inafaa kuwafanya wasiokuwa Mitume wakiwafuatia Mitume kwa kusema: Ewe Mola wetu, mfikishie rehema na amani Muhammad na Familia ya Muhammad na Swahaba wake na wake zake na kizazi chake. **Inapendekezwa kuwaomba radhi na rehema Swahaba**, Taabi'iina na wanachuoni, wafanya ibada na watu wema wengine waliokuja baada yao. Kama Abuhanifa, Malik, Shaafii na Ahmad, Mwenyezi Mungu awawiye radhi au kusema: Mwenyezi Mungu awarehemu.

★ **KUCHINJA:** Ni wajibu kumchinja mnyama ili ifae kumla. Inashartiwa katika mnyama: **1)** Awe halali kuliwa. **2)** Awe anashikika. **3)** Awe mnyama wa nchi kavu. **Kuchinja kuna masharti manne:** **1)** Mchinjaji awe mwenye akili timamu. **2)** Zana ya kuchinja isiwe jino au kucha, kwani haifai kuchinja kwa zana hizo. **3)** Kukata koo, mishipa miwili ya pembeni mwa shingo au mmoja wao na mrija wa chakula. **4)** **Kusema:** *Bismillahi* wakati wa kitendo cha mkono kuchinja. *Bismillahi* inasameheka kwa kusahau, na inafaa kusemwa kwa lugha isiyokuwa ya Kiarabu. Ni suna pamoja na *Bismillahi* kuleta *Takbira*.

★ **UWINDAJI:** Inashartiwa kwa mnyama anayekusudiwa kuwindwa masharti yafuatayo: **1)** Mnyama awe halali kuliwa. **2)** Awe ni mnyama wa porini kwa maumbile. **3)** Awe hashikiki. **Hukumu ya kuwinda:** Ni halali kwa anayekusudia kuwinda. Ni makuru kuwinda kwa kujiliwaza au kucheza. Ikiwa mtu atawakera watu kwa kumfuatilia mnyama anayemuwinda, kuwinda kutakuwa haramu. **Inafaa kuwinda kwa masharti manne:** **1)** Muwindaji awe miongoni mwa wale wanaoruhusiwa kuchinja. **2)** Zana ya kuwindia ziwe miongoni mwa zile zana ambazo ni halali kuchinja kwa zana hizo. Hilo litapatikana kwa zana hiyo kuwa kali, kama mkuki, mshale na mfano wake. Ikiwa uwindaji unafanyika kwa kutumia mnyama anayejeruhi, kama kipanga au mbwa, inashartiwa mnyama huyo awe amefundishwa. **3)** Kusudio la kutenda; kutupa zana kwa makusudio ya kuwinda. Ama aala¹ ikiwinda bila ya mwenye ala hiyo kukusudia kuwinda, mnyama huyo aliyewindwa si halali kuliwa. **4)** **Kusema:** *Bismillahi* wakati wa kuituma zana (ya kuwindia). *Bismillahi* hapa haisameheki hata kama ni kwa kusahau na, kwa hiyo, ni haramu kula mnyama aliyechinjwa bila ya *Bismillahi*.

UZINDUSHI: Ni wajibu kwa mwenye kumiliki mnyama kumpa chakula na maji. Akikataa, atalazimishwa. Akikataa au ikiwa hawezi, atalazimishwa kumuza au kumkodisha au kumchinja ikiwa analiwa. Ni haramu kumlaani mnyama, kumbebesha mzigo mzito, kumkama maziwa ukamaji unaoweza kumdhuru mtoto wake, kumpiga au kumuweka alama ya kuchoma katika uso wake.

★ **CHAKULA:** Chakula ni kila kitu kinacholiwa na kinachonywewa. Asili katika vitu hivyo ni halali. Kila chakula ni halali kwa masharti matatu: **1)** Chakula kiwe twahara. **2)** Chakula kiwe hakina madhara. **3)** Chakula kisiwe uchafu. **Ni haramu** kila chakula najisi, kama damu na mzoga. Pia ni haramu chakula chenye madhara, kama sumu, na uchafu kama kinyesi, mkojo, chawa na kiroboto. **Ni haramu** katika wanyama wa nchi kavu: Punda wafugwao, wanyama wanaowinda kwa kutumia meno yao kama simba, chui, duma, mbwa, nguruwe, nyani na paka hata kama ni paka wa porini, kicheche, kuchakuro, isipokuwa fisi. **Ni haramu** katika ndege wale ambao wanawinda kwa kucha zao kama tai, mwewe, kipanga, shorewanda, bundi na wanaokula mizoga kama tai. na kila wanyama na ndege ambao watu wanawaona kuwa wabaya kama popo nundu, panya, nyuki, nzi, kipepeo, hudihudi, nungunungu na nyoka. **Ni haramu** pia wadudu, kama funza au minyoo, mende, mjusu. na kila

¹ Nyenzo za kuwindia.

mdudu ambaye sheria imeamuru auliwe, kama n'ge au mdudu ambaye sheria imekataza kumuua kama sisimizi. Pia ni haramu mnyama aliyezaliwa kutokana na mnyama anayeliwa na asiyeliwa kama vile mnyama. ambaye amezaliwa kutokana na mbwa mwitu na fisi. Si haramu mnyama aliyezaliwa kutokana na wanyama wawili halali, kama nyumbu na pundamilia na farasi. Mnyama ambaye watu hawamjui na hakutajwa katika sheria, atarejeshwa kwenye mnyama anayefanana naye kwa karibu. Akifanana na mnyama halali, naye atakuwa halali. Na akifanana na mnyama haramu, naye atakuwa haramu. Ikiwa atafanana na mnyama halali na haramu, utapewa uzito upande wa haramu. Wanyama wasiokuwa hao **ni halali**, kama vile wanyama wa kufuga (Ngamia, n'gombe, mbuzi na kondoo) na farasi. Pia ni halali wanyama pori, kama twiga, sungura, kenge, paa. Pia ni halali ndege, kama mbuni, kuku, tausi, kasuku, njiwa, chiriku, bata na batamzinga. Ndege wa majini wote ni halali na wanyama wa baharini isipokuwa chura, nyoka na mamba. Mazao yaliyomwagiliwa au kutiwa mbolea kwa najisi yanafaa kuliwa isipokuwa tu ikiwa ladha au harufu ya najisi itajitokeza wazi. Hapo, itakuwa haramu. Ni makuruhu kula mkaa, mchanga, kitunguu maji, kitunguu saumu na mfano wake isipokuwa baada ya kupikwa. Ikiwa mtu atakuwa na njaa na akashikika: Atakula kiasi kitakacho okoa uhai wake tu ikiwa ni wajibu.

★ **UCHI:** Uchi ni utupu wa mtu na sehemu anazozionea haya. Maneno yetu hapa yatahusu uchi ambao sala na Tawafu haziwezi kuwa sahihi isipokuwa tu kwa kuusitiri uchi huo. Uchi wa mwanaume aliyefikia umri wa miaka saba ni tupu mbili tu. Aliyefikia miaka kumi, uchi wake ni sehemu iliopo baina ya kitovu na goti. Mwili wote wa mwanamke muungwana aliye balehe ni uchi katika sala isipokuwa uso wake, viganja vyake na miguu yake. Ni makuruhu kuzifinika sehemu hizo isipokuwa kama wapo wanaume kando. Hapo, itakuwa wajibu kuzifinika sehemu hizo. Ikiwa mwanamke atasali au atatufu na ilhali muundi (mguu) wake uko wazi kwa mfano, ibada yake ni batili na haitasihi. Uchi mzito (tupu ya mbele na ya nyuma): ni wajibu kuusitiri hata kama ni nje ya sala. Ni makuruhu kuuweka wazi bila ya sababu, hata kama ni katika giza au faragha.

★ **SHERIA ZA MISIKITI:** Kujenga misikiti ni wajibu kwa kadiri ya mahitaji. Misikiti ni maeneo yanayopendwa zaidi na Mwenyezi Mungu. **Ni haramu** katika misikiti kuimba, kupiga makofi, kupiga zumari (firimbi), kuimba mashairi haramu, kuchanganyika wanawake na wanaume, kujamiiana (kati ya mke na mumewe), kufanya biashara. Ni suna kumwambia anayefanya biashara msikitini: Namuomba Mwenyezi Mungu asiifanikishe biashara yako. Pia ni haramu kutangaza kitu kilichopotea. Ni suna kwa aliyemsikia atangazaye msikitini kitu kilichopotea kumwambia: Namuomba Mwenyezi Mungu asikirudishe kitu hicho kwako. **Ni halali** kuwafundisha watoto wadogo wasio na madhara, kufunga ndoa, kuhukumu, kuimba mashairi halali, kulala kwa aliyekaa Itikafu na aliyekaa Itikafu, kulala mgeni na mgonjwa, kulala kwa mapumziko (Kailula). **Ni suna** kuulinda misikiti isiwe na zogo, ugonvi, kuzungumza sana, kupaza sauti kwa mambo ya karaha, kufanya njia ya kupita bila ya ulazima. **Ni makuruhu** kuzungumza porojo za mambo ya kidunia misikitini. Mazulia yake, taa zake umeme wake haitakiwi kutumika katika harusi au msiba.

★ **WAKATI:** *Salaf* (Waliotangulia) walikuwa wakihadharisha kuupoteza wakati katika mambo yasiyokuwa na manufaa. Siku ni kama shamba. Kila upandapo punje moja, punje moja hiyo inakutolea punje elfu moja. Je, inafaa kwa mwenye akili kusita kupanda au kuzembea kupanda?

★ Ni haramu kuvaa kitu chenye picha ya mwanadamu au mnyama. Pia kukitundika na kukifanya pazia. Ni haramu pia kukiuzua. Ni miongoni mwa madhambi makubwa.

★ **ZINAA:** Zinaa ni miongoni mwa madhambi makubwa baada ya Shirk. Imam Ahmad amesema kuwa: “Sijui dhambi kubwa zaidi baada ya kuua kuliko zinaa”. Zinaa ni tofauti. Kumzini mwanamke mwenye mume au maharimu (ndugu asiyeweza kukuoa) au jirani yake au ndugu yake ni kubwa zaidi na ni chafu zaidi. Dhambi chafu zaidi ni kulawiti. Kwa sababu hiyo, wanachuoni wamesema kuwa aliyelawiti na aliyelawitiwa wanauawa, hata kama walikuwa bikira. Shamsudin amesema kuwa: “Kama kiongozi (wa waislamu) ataonelea kumchoma mlawiti/mlawitiwa, ni ruhusa kufanya hivyo”. Kauli hiyo imenukuliwa pia kwa Abubakar Siddik na Swahaba wengi, Mwenyezi Mungu awawiye radhi.

★ Ni haramu kuwapongeza makafiri katika sikukuu (sherehe) zao au kuhudhuria. Pia ni haramu kuanza kuwapa salamu. Ikiwa wataanza kutusalimia, ni wajibu kujibu kwa kusema: **Wa alaykum** Ni haramu kuwasimamia na pia kumsimamia mwenye kufanya Bid’a. Ni makuruhu kupeana nao mikono. Ama kuwapa rambirambi na kuwasalimia wagonjwa wao ni haramu isipokuwa tu kwa maslahi ya kisheria.

★ Mwenyezi Mungu ametupa neema ya watoto ikiwa ni pambo la dunia. Lakini, watoto pia ni mtihani na majaribu. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: ***Kwa yakini, hakuna vingine isipokuwa kwamba mali zenu na watoto wenu ni mtihani***”. Suratut-Taghaabun 64, aya 15. Inamlazimu baba kufanya yale yaliyo na maslahi kwa raia (watoto) wake, kwa mujibu wa kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kuwa: ***“Enyi ambao mmeamini, jikingeni nyinyi na (zikingeni) familia zenu zisiingie katika moto***”. Suratut-Tahrîim 66, aya 6. Hiyo pia ni kwa mujibu wa kauli ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, isemayo kuwa: ***“Kila mmoja wenu ni mchungaji na kila mmoja wenu ataulizwa juu ya anachokichunga” muslim***. Wachungwa (watoto) wanapofikia umri wa kubalehe, hilo halimuondoshi mlezi wao katika kuwajibika. Mlezi akifanya uzembe katika kuwapa nasaha, kuwazuia wasifanye mambo yatakayowadhuru duniani na Akhera, atakuwa amefanyia hiana dhamana (aliyopewa) na atastahiki kupata ahadi kali iliopo katika kauli ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, isemayo kuwa: ***“Hakuna mja yeyote ambaye Mwenyezi Mungu anampa dhamana ya kuwachunga watoto akafa siku atakayokufa na ilhali yeye ni mwenye kuwafanyia hiana watoto hao isipokuwa kwamba Mwenyezi Mungu ataifanya haramu pepo kwa mja huyo***”. Ameipokea Hadithi hii Bukhariy.

★ **ZUHDI:** Sio *Zuhdi* (uchamungu) kuacha mambo yanayoimarisha nafsi, kuitengeneza na kuisaidia katika njia ya Akhera. Hii ni Zuhudi ya watu wajinga. Hakuna vingine isipokuwa kwamba Zuhudi ni kuacha mambo ya ziada katika maisha na ambayo sio ya lazima katika uhai wa nafsi. Hivi ndivyo alivyokuwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na Swahaba wake.

Anayezitafakari kanuni za Mwenyezi Mungu atajua, kwa yakini, kuwa kupata mthani (balaa, maafa, majaribu) ni kanuni miongoni mwa kanuni za Mwenyezi Mungu za kidunia na zilizopangwa. Mwenyezi Mungu Mtukufu anasema kuwa: *Na, kwa yakini, nitakupeni mthani mdogo wa hofu na njaa na upungufu wa mali na nafsi na matunda, na wape habari njema wenye subira*". Suratul-Baqara 2, aya 155. Anafanya makosa anayedhani kuwa waja wema wa Mwenyezi Mungu ndio watu walioko mbali zaidi na misiba na balaa. Balaa ni dalili ya imani. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, aliulizwa: Ni watu gani wenye mthani zaidi? Alisema: *Ni Mitume, halafu watu wema, halafu watu walio afadhali halafu walio afadhali. Mtu atapewa mthani kwa kadiri ya dini yake. Mtu akiwa na umadhubuti katika dini yake, huongezewa katika mthani wake. Na akiwa na ulaini katika dini yake, hufanyiwa tahfifu*" Ibn majah. Kupewa mitihani ni miongoni mwa alama za Mwenyezi Mungu kumpenda mja. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: "Na Mwenyezi Mungu akiwapenda watu, huwapa mitihani". Ameipokea Hadithi hii Ahmad. Hilo pia ni miongoni mwa alama za Mwenyezi Mungu kumtakia kheri mja wake. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: "*Mwenyezi Mungu akimtakia kheri mja wake, humharakishia mateso duniani, na Mwenyezi Mungu akimtakia shari mja wake hujizuia naye kwa madhambi yake ili amlipe kwayo Siku ya Kiyama*". Ameipokea Hadithi hii Tirmidhiy. Mitihani ni kafara ya madhambi hata kama ni madogo. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: "*Hakuna Mwislamu yeyote anayepatwa na adha ya mwiba na zaidi isipokuwa kwamba, kwa mwiba huo, Mwenyezi Mungu humfutia madhambi yake kama mti unavyodondosha majani yake*". Ameipokea Hadithi hii Bukhariy na Muslim.

Kwa ajili hiyo, Mwislamu aliyepata mthani akiwa ni mwema basi mthani huo ni kufuta maovu yaliyopita au kupandishwa daraja. Na akiwa ni mfanya maasi, mthani huo ni kufuta maovu na ukumbusho wa hatari yake. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: "*Umedhihiri uovu katika bara (nchi kavu) na katika bahari kwa sababu ya yale ambayo mikono ya watu imeyachuma ili (Mwenyezi Mungu) awaonjeshe baadhi ya yale waliyoyatenda, huenda wakarejea*".

AINA ZA MITIHANI: Kuna mthani wa kheri, kama kuongezeka kwa mali, na kuna mthani mbaya, kama hofu, njaa na kupungua kwa mali. Mwenyezi Mungu Mtukufu anasema kuwa: "*Na nitakujaribuni kwa shari na kheri ikiwa ni fitina (mthani)*". Miongoni mwa mthani huo mbaya ni mthani wa maradhi na mauti ambao kubwa ya sababu zake ni kijicho na uchawi unaotokana na husda. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: "*Wengi zaidi wa watakaokufa katika uma wangu baada ya hukumu ya Mwenyezi Mungu na mipango yake ni kwa sababu ya jicho*". twayaalis

KINGA YA JICHO NA UCHAWI : Kinga ni bora kuliko tiba. Kwa hiyo, ni wajibu kwetu kufanya bidii ya kujikinga. Miongoni mwa kinga muhimu zaidi ni hizi:

- ★ Kuipa nguvu nafsi kwa Tauhidi (kumpwekesha Mwenyezi Mungu) na kuamini kwamba mwenye kuendesha mambo ulimwenguni ni Mwenyezi Mungu.
- ★ Kufanya sana mambo mazuri. ★ Kuwa na dhana nzuri kwa Mwenyezi Mungu na kumtegemea. Mtu asiwe na hofu ya fikra kuwa ugonjwa na jicho ni kwa ajili ya jambo lolote. Hofu ya fikra yenyewe ni ugonjwa.¹ ★ Ikitangazika kwamba mtu fulani ana kijicho au ni mchawi anatengwa, kwa msingi wa kuchukua sababu (za

¹ Madaktari na wataalamu wanasema kuwa karibu theluthi mbili ya magonjwa ya mwili yanatokana na sababu za kisaikolojia kwa kudhani kuugua na wakati ugonjwa haupo kabisa. G50

tahadhari) na sio kwa kuogopa (uovu wake). ✨ Mtu kumkumbuka Mwenyezi Mungu na kuomba baraka wakati wa kuona jambo linalomfurahisha. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: “*Atakapooona mmoja wenu kwake mwenyewe au katika mali yake au kwa ndugu yake jambo linalomfurahisha aombe baraka kwani kijicho ni kweli*”. Ameipokea Hadithi hii Haakim. Kuomba baraka ni kusema: Baarakallahu laka = Mwenyezi Mungu akubariki, na sio kusema: Tabaarakallah = Ametukuka Mwenyezi Mungu. ✨ Miongoni mwa sababu za kujikinga na uchawi ni kufungua kinywa asubuhi kwa kula tende saba katika tende za Mji wa Mtume (Madina). ✨ Kumkimbilia Mwenyezi Mungu, kumtegemea, kuwa na dhana nzuri kwake na kumuomba kinga ya kijicho na uchawi, na kudumu kusoma nyiradi za kila siku; asubuhi na jioni¹. Nyiradi hizi zina athari inayozidi na kupungua kwa idhini ya Mwenyezi Mungu kwa mambo mawili: **1)** Kuamini kwamba yaliyomo katika nyiradi hizo ni haki na kweli na kwamba yana manufaa kwa idhini ya Mwenyezi Mungu. **2)** Ulimi wa mtu utamke nyiradi hizi na ilhali masikio yake yanazisikiliza na moyo wake uwe hadhiri (makini), kwa sababu nyiradi hizi ni dua (maombi), na dua itokayo katika moyo ulioghafilika na kupuuzwa haijibiwi, kama hilo lilivyosihii kunukuliwa kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani.

WAKATI WA NYIRADI NA KUOMBA KINGA: Nyiradi za asubuhi zinasomwa baada ya sala ya Alfajiri. Ama nyiradi za jioni zinasomwa baada ya sala ya Alasiri. Mwislamu akighafilika au akisahau kuzisoma, azisome wakati wa kukumbuka.

DALILI ZA KUPATWA NA KIJICHO NA MENGINEYO: Hakuna kupingana kati ya tiba (za kisasa) na tiba ya kisheria (Ruq-ya). Ndani ya Qur’ani, kuna tiba ya magonjwa ya mwili na magonjwa ya kiroho. Mwanadamu anapokuwa hana magonjwa ya kimwili, aghlabu dalili za magonjwa zinakuwa katika mtindo wa: Kuumwa kichwa kunakohamama au rangi ya manjano usoni, kutokwa na jasho sana na kukojoa sana, kutokuwa na hamu ya kula, kutokwa majipu au kusikia joto au baridi katika viungo, mapigo ya moyo kwenda mbio, maumivu yanayohama hama chini ya mgongo na mabegani, huzuni na kupumua kwa tabu, kukosa usingizi usiku, hasira kali zitokanazo na hofu na ghadhabu zisizokuwa za kawaida, kuteuka sana, kuvimba tumbo (zongo), kupenda kujitenga (mtu kukaa peke yake), uchovu na uvivu, kupenda kulala na matatizo mengine ya kiafya yasiyokuwa na sababu za kidaktari. Dalili hizi zinaweza kupatikana zote au baadhi yake kwa kadiri ya nguvu ya ugonjwa na udhaifu wake.

Ni lazima kwa Mwislamu awe na imani yenye nguvu na moyo mgumu ili asiingiliwe na wasiwasi kwa kuitia hofu nafsi yake kuwa amepatwa na ugonjwa fulani kwa kuhisi tu kuwa ana mojawapo ya dalili hizi. Maradhi ya wasiwasi ni mojawapo ya magonjwa magumu sana kutibika. Dalili hizi zinaweza kuwepo kwa baadh ya watu na ilhali wao ni wenye afya nzuri. Pia dalili hizi zinaweza zikawepo na ilhali sababu ni maradhi ya viungo vya mwili. Pia zinaweza kuwepo na ilhali sababu ya dalili hizo ni imani dhaifu, mfano: Kubanwa kifua, kupata riziki ndogo, huzuni, uchovu na mengineyo. Ni wajibu wake mtu kuuchunguza uhusiano wake na Mwenyezi Mungu Mtukufu.

Ugonjwa ukiwa umesababishwa na Jicho (kijicho)¹, tiba, kwa idhini ya Mwenyezi Mungu, inakuwa kwa kufanya mojawapo ya mambo mawili yafuatayo: 1) Ikiwa umemjua aliyefanya kijicho, utamuamuru aoge na kuyachukua maji haya au mabaki yake² halafu utaoga kwayo na kuyanywa. **2)** Ikiwa aliyefanya kijicho hajulikani, tiba inakuwa kwa Ruq-ya, dua na kuumika (kupiga chuku).

Ugonjwa ukiwa ni uchawi³, tiba, kwa idhini ya Mwenyezi Mungu, inakuwa kwa kufanya mojawapo ya mambo kadhaa: 1) Kujua mahali ulipo uchawi. Akiukuta, atafungua vifundo vyake huku akisoma sura mbili za kinga (sura Alfalaq 113 na sura Annas 114) na kisha kuuchoma moto. **2) Kusoma Ruq-ya** ya Kisheria kwa kutumia aya za Qur'ani, na hasa kwa kutumia sura mbili za kinga na dua. Utakuja ufafanuzi wa Ruq-ya. **3) Nushra.** Nayo iko katika aina mbili : **a) Nushra haramu.** Hii ni Nushra ya kuuondoa uchawi kwa kutumia uchawi na kwenda kwa wachawi ili kuondoa uchawi.

b) Nushra inayofaa. Miongoni mwa Nushra hii ni: Kuchukua majani saba ya mti wa Mkunazi na kuyaponda. Halafu kuyasomea sura Alkaafirun (109) na sura Al-ikhlas (112) na sura Alfalaq (113) na sura Annas (114) mara tatu. Halafu kuyatia katika maji. Halafu kuyanywa na kuyaoga. Atarudia kufanya hivyo mpaka atakapopona Mwenyezi Mungu akipenda. Ameyasimulia haya Abdulrazak katika kitabu chake Musannaf. **4) Kutoa uchawi:** kwa kusafisha tumbo kwa dawa za kuharisha ikiwa uchawi uko tumboni, na kwa kupiga chuku⁴ ikiwa uchawi uko sehemu nyingine isiyokuwa tumbo.

RUQ-YA MASHARTI YAKE: 1) Ruq-ya iwe kwa aya za Qur'ani na dua za kisheria. **2) Ruq-ya** iwe kwa lugha ya Kiarabu. Dua zinafaa kwa lugha nyingine. **3) Kuwa na itikadi kwamba Ruq-ya** haiathiri yenyewe, na kwamba tiba inatoka kwa Mwenyezi Mungu. Kwa kuzidisha taathira ya Ruq-ya, inatakiwa kusoma Qur'ani kwa nia ya tiba na mwongozo⁵ kwa binadamu na majini. Qur'ani imeshuka ikiwa ni mwongozo na tiba. Haisomwi kwa nia ya kumuua jini ila baada kushindikana kutoka kwa njia zilizotangulia.

¹ **Jicho:** Ni madhara yatokanayo na jini yanayompata mkusudiwa kwa idhini ya Mwenyezi Mungu kwa sababu ya sifa na husda ya mfanyaji kijicho na ambaye amefikiwa na mashetani na pasiwepo kinga (kama uradi, sala na kinga nyinginezo). Ushahidi wa hayo ni Hadithi isemayo "Jicho ni kweli". Ameipokea hadithi hii Bukhariy. Pia kuna upokezi mwingine usemao: "Jicho ni haki (ambayo) inahudhuriwa na shetani na husda ya binadamu". Amaipokea Hadithi hii Ahmad na Haithamiy ameisahihisha. Pia Hadithi hii ina ushahidi mwingine. Ametaja jicho kwa sababu ndio zana ya kusifia na sio kwamba ndilo linaloleta madhara, kwa ushahidi kwamba mtu kipofu anamduru mwengine na ilhali hamuoni.

² **Mabaki:** Ni kitu chochote alichokigusa mwenye kufanya kijicho, kama mabaki ya kinywaji alichokunywa au chakula alichokula au kitu alichokigusa. Yatachukuliwa mabaki hayo yatapanguswa kwa kitambaa na kuongezewa maji halafu amwagiwe aliepatwa na kijicho na anywe baadhi yake.

³ Uchawi ni vifundo, visomo na maneno yanayotamkwa au kufanywa kitu kinacholeta taathira moja kwa moja katika mwili wa mtu aliyerogwa au moyo wake au akili yake. Uchawi una ukweli. Kuna uchawi unaoua, kuna unaosababisha kuugua, kuna unaomfanya mtu ashindwe kujamiiana na mkewe, kuna unaotenganisha kati ya mke na mume. Kuna uchawi ambao ni ushirikina na ukafiri na kuna ambao ni madhambi makubwa.

⁴ Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: "Dawa bora mliyojitibia ni kuumika (kupiga chuku)". Mwenyezi Mungu katika matukio ya kweli ameponya magonjwa ya viungo kwa kuumika na magonjwa yaliyo sababishwa na jicho, uchawi, kama saratani.

⁵ **Nia ya mwongozo** ni kumhubiria anayeisikia Qur'ani afuate dini ya Mwenyezi Mungu, atende kheri na aache maovu. Nia hii ina taathira kubwa kwa majaribio. Aghlabu majini wanaathirika na Qur'ani na haraka huacha kumdhuru mgonjwa, kinyuma cha nia ya kua ambayo inampa jini kiburi, upinzani na kumdhuru mgonjwa na msomaji Ruq-ya. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema: "Mwenyezi Mungu ni mpole, anapenda upole. Anatoa katika upole mambo ambayo hayatoi katika nguvu".

Masharti ya anayesoma Ruq-ya: 1) Awe Mwislamu mwema, mwenye uchamungu. Kadiri anavyokuwa mwema zaidi, ndipo taathira inakuwa na nguvu zaidi. **2)** Wakati wa kusoma Ruq-ya, amwelelekee Mwenyezi Mungu kwa ukweli kwa namna ambayo moyo uwe pamoja na ulimi. Jambo bora zaidi ni mtu kujisomea mwenyewe Ruq-ya, kwa sababu: **a)** Moyo wa mtu mwengine aghlabu unakuwa umeshughulishwa na **b)** Hakuna yeyote anayehisi shida na mahitaji yake mtu kama anavyohisi yeye mwenyewe. Mwenyezi Mungu Mtukufu ameahidi kuwajibu wenye shida.

Masharti ya anayesomewa: 1) Inapendekezwa awe Mwislamu mwema. Kwa kadiri ya imani, ndivyo taathira inavyokuwa kubwa. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: *“Na tunateremsha katika Qur’ani yale ambayo ni tiba na rehema kwa waumini. Na (Mwenyezi Mungu) hawazidishii madhalimu isipokuwa hasara tu”*.

Suratul-Israa 17, aya 82. **2)** Kumwelekea Mwenyezi Mungu kwa ukweli ili amponye.

3) Kutoona tiba inachelewa, kwa sababu, Ruq-ya ni maombi (dua). Muombaji akitaka kujibiwa haraka, anaweza asijibiwe. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: *“Atajibiwa mmoja wenu madamu hafanyi haraka akisema: Nimeomba na sikujibiwa”*. Ameipokea Hadithi hii Bukhariy na Muslim.

Ruq-ya ina njia nyingi: 1) Kusoma Ruq-ya pamoja na kutabana (kutema cheche ndogo ndogo za mate). **2)** Kusoma bila ya kutabana. Kuweka mate katika kidole halafu kuyachanganya na mchanga na kuyapaka katika sehemu yenye maumivu. **3)** Kusoma Ruq-ya pamoja na kupapasa sehemu yenye maumivu.

AYA NA HADITHI AMBAZO KWAZO MGONJWA HUFANYIWA RUQ-YA:

Suratul-fatiha, Ayatulkursiy:

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾

Allahu laailaaha i-laahuwal hayyulqayyum. Laataakhudhuhu sinatun walaa nauum. Lahuu mafias-maawati wamaafil-ardhi, mandhal-ladhii indahu i-laa biidhinihi, Yaalamu maabaina aidiihim wamaa khalfaham, walaa yuhiitwuuna bishai in min ilmihii il-laa bimaa shaa-a, wasia kur-siyyuhus-samaawati wal-ardhwa, walaa yauuduhu hifdhuhumaa wahuwal-aliyyul-adhwiim.

﴿إِنَّمَا أَمْرَ الرَّسُولِ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَكَيْتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نَفِرُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾

﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾

Aamanarrasuulu bimaa unzila ilayhi min rabbihii walmuuminuuna, kl-lun aamana bil-laahi wamalaakatihii wakutubihi warusulihi, laanufarriqu baina ahadin min rusulihi, waqaalu saamiina wa-atwaana, ghufuraanaka rabbana wailaikalmaswiiru. Laayukallifullahu nafsani i-laa wus-aha, lahaa maakasabat waalaha maktasabat, rabbana laatuuaakhidhna in nasiinaa au akhtwaana, rabbana walaatuhammil-alainaa iswuran kamaa hamaltahuu alal-ladhiina minqablinaa, rabbana walatuhammilnaa maala twaaqata lanaa bihi, waafuannaa, waghafirlanaa, warhamnaa, anta maulaanaa fansurnaa alalqaumilkaafiriina.

﴿فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ Fasayakfiikahumullahu wahus-samiul-aliimu.

﴿يَقَوْمًا أَجِيبُوا دَعْوَى اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ، يَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ﴾ Yaa qaumanaa ajiibuu daaiyallaahi wa-aaminuu bihii, yaghfirlakum mindhunuubikum, wayujirkum min adhaabin aliim.

﴿ وَنَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴾ Wanunazzilu minal-qur-aani maahuwa shifaaun warhmatun lil-muuminiina, walaa yaziidudh-dhwaalimiina il-laa khasaara.

﴿ أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ ﴾ Am yahsuduunan-naasa alaa maa-aataahumullaahu min fadhlihi.

﴿ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِي ﴾ Waidhaa maridhtu fahuwa yashfiini.

﴿ وَيَشْفِي صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ ﴾ Wayashfi suduura qaumin muuminiina.

﴿ قُلْ هُوَ الَّذِي يَهْدِيكُمْ لِنَا أَمْنًا وَيُهْدِيكُمْ وَيُفْعَلُ لَكُمْ شَيْءًا ﴾ Qul huwa li-ladhiina aamanuu hudan washifaa.

﴿ لَوْ أَنزَلْنَا هَٰذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ﴾ Lau anzal-naa haadhalqur-aana alaa jabalin lara-aitahuu khaashian mutaswaddian min khashiatil-lahi.

﴿ فَارْجِعِ النَّصْرَ هَلْ تَرَىٰ مِنْ فُتُورٍ ﴾ Far-jiil-baswara haltaraa minfutuuri.

﴿ وَإِن يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَرِهِمْ لَنَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴾ Wa in yakaadul-ladhiina kafaruu layuzliquunaka biabswaarihim, lammaa samiudh-dhikra wayaquuluuna innahuu lamajnuun.

﴿ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١٧٧﴾ وَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧٨﴾ فَعَلُوا هَاتِلِكٍ وَأَنْقَلَبُوا صَبِيرِينَ ﴾ Wa auhaynaa alaa muusaa an-alqi aswaaqa, faidhaa hiya talqafu maa ya-afikuun. Fawaqaalhaqqu wabatwala maakaanuu yaamaluuna. Faghulibuu unaalika wanqalabuu swaaghiiriina.

﴿ قَالُوا يَمُوسَىٰ إِمَانًا تَلْفِي وَإِمَانًا نَّكُونُ أَوْلَٰى مِنَ الْآلِ ﴿١٦٥﴾ قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِن سِحْرِهِمْ أَنهَاسُوعِي ﴿١٦٦﴾ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَىٰ ﴿١٦٧﴾ فَلَمَّا لَا تَخَفُ بِأَنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَىٰ ﴿١٦٨﴾ وَالْآلِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفُ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدَ سِحْرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ ﴾

Qaalu yaa muusaa immaa antulqiya waimmaa annakuuna awwala man-alqaa. Qaala bal-alquu, faidhaa hibaaluhum waiswiyyuhum yukhayyalu ilaihi minsihrihim annahaa tas-aa. Fa-aujasa fii nafsihii khiifatan muusaa. Qulnaa laatakhaaf innaka antal-aalaa. wa-alqimaa fiyamiinika talqafu maaswanau, innamaa swanau kaidu saahirin, walaa yuflihus-saahiru haithu ataa.

﴿ ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَىٰ الْمُؤْمِنِينَ ﴾ Thumma anzalallahu sakiinatahuu alaa rasuulihii waalalmu-uminiina.

﴿ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا ﴾ Fa anzalallahu sakiinatahu alayhi wa-ayyadahu bijunuudin lam tarauhaa.

﴿ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَىٰ الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ ﴾ Faanzalallaahu sakiinatahu alaa rasuulihii waalal-muuminiina wa-alzamaahum kalimatattaquwaa.

﴿ لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴾ Laqad radhwiyallahu anil muuminiina idh yubaayiuunaka tahtash-shajarati, faalima maa fiquluubuhim fa-anzalas-sakiinata alayhim wa-athaabahum fat-han qariibaa.

﴿ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَّعَ إِيمَانِهِمْ ﴾ Huwal-ladhi anzalas-sakiinata fii quluubul-muuminiina, liyazdaaduu iimaan maa iimaanihim.

Sura Alkaafiruun, Al-ikhlas, Alfalaq na Annas.

أسأل الله العظيم رب العرش العظيم أن يشفيك = **As-alullahal-adhiim Rab-bal-arshil-adhiim an-yashfiyaka** = Ninamuomba Mwenyezi Mungu Mtukufu, Mola wa Arshi Tukufu akuponye. Atasoma hayo **marasaba**.

أعيذك بكلمات الله التامة من كل شيطان وهامة ومن كل عين لامة = **U-iidhuka Bikalimaatil-lahit-tamma Min-kulli Shaitwaan Wa-hamma Wamin-kulli ainin Laamma** = Ninakuombea

kinga kwa maneno ya Mwenyezi Mungu yaliyo kamili akukinge na kila shetani nana kila jicho lenye lawama. Atasema hayo **mara tatu**.

Allahumma Rabban-nas Adh-hibilba's Washfi Antash-shaafi laa shifaa-an il-laa shifaa-uka, Shifaa-an Laa Yughaadiru Saqama = Ewe Mola wangu, Mola wa watu: Ondoa ubaya, na ponya. Wewe tu ndiye mponyaji. Hakuna uponyaji isipokuwa uponyaji wako tu. Ponya uponyaji usioacha ugonjwa. Atasoma hivyo **mara tatu**.

Allahumma Adh-hib An-hu Harrahaa Wabardahaa Wawasbahaa. Hasbiyallahu Laa ilaaha illaa huu. Alaihi Tawakkaltu Wahuwa Rabbul-arshil-adhiim = Ewe Mola wangu, muondoshee joto lake na baridi yake na.....Tosha yangu ni Mwenyezi Mungu tu. Hakuna anayestahiki kuabudiwa ila yeye tu, na yeye ni Mola wa Arshi Tukufu. Atasema hayo **mara saba**.

Bismi Llaahi = **Bismillah**, **arqiika** **minkulli daai yu-udhiika, waminsharri kulli nafsi au ayn haasidi, allahu yashfiika Bismi Llaahi arqiika**.

Unaweka mkono wako juu ya sehemu yenye maumivu na kusema: **a) Bismi Llaahi** **Bismillah**. mara tatu. **b) Auudhu biizzati llahi waqudratihi minsharri maa ajidu wa-uhaadhir**. mara saba.

UZINDUSHI

- 1 Haifai kuamini uzushi katika masuala yanayohusu kukabiliana na mtu mwenye kijicho, kama kunywa mkojo wake na kwamba taathiri yake haina manufaa kama atajua.
- 2 Haifai kuweka hirizi za ngozi, vikuku (bangili) na vidani juu ya kitu ambacho mtu anahofia kupatwa na kijicho. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: “*Mwenye kutundika kitu, huegemezwa kwenye kitu hicho*”. Ameipokea Hadithi hii Tirmidhiy. Ikiwa vitu hivyo vinatokana na Qur’ani, kuna tofauti (baina ya wanazuoni), na kuacha ni bora zaidi.
- 3 Haifai kuandika “**بارك الله**”, **maashaa-allaah** “**بارك الله**” **baarakallahu** au kuchora upanga au kisu au kuchora jicho au kuweka Qur’ani katika gari au kutundika baadhi ya aya (za Qur’ani) katika nyumba. Mambo yote hayo, hayaondoi kijicho. Wakati mwingine, yanaweza kuwa ni miongoni mwa hirizi haramu.
- 4 Ni wajibu kwa mgonjwa kuamini kuwa atajibiwa, na asione kuwa anachelewa kupona. Lau kama mgonjwa ataambiwa kuwa tiba ya dawa za kisasa zinatakiwa kutumika maisha, haoni huzuni. Lakini Ruqya ikimchukua muda mrefu, anakereka, pamoja na kuwa kila herufi anayoisoma ni jambo zuri. Jambo zuri moja ni kwa mazuri kumi mfano wake. Ni wajibu kwa mgonjwa kuomba dua, kuomba msamaha na kutoa sadaka sana, kwani hayo ni miongoni mwa mambo yanayotakiwa kujitibu kwayo.
- 5 Kisomo cha kikundi kinapingana na Sunna (mafundisho ya Mtume), na taathira yake ni dhaifu. Aidha kutosheka na kinasia sauti (kama Radio Kaseti) katika *Ruq-ya* ni kinyume na Sunna, kwa sababu nia haipatikani katika chombo hicho, na nia ni sharti kwa anayesoma *Ruq-ya*, japokuwa katika kukisikiliza chombo hicho kuna kheri. Ama kurudia rudia aya za *Ruq-ya* na kuomba dua kwa idadi maalum bila ya hoja si jambo sahihi.
- 6 Kuna baadhi ya alama ambazo zinaweza kuchukuliwa kuwa ni dalili; ama zote au baadhi yake kwamba msomaji *Ruq-ya* huyu anatumia uchawi na sio Qur’ani. Yasikuhadae mambo ya dini. Anaweza kuanza kisomo chake kwa Qur’ani na

mara hubadilisha. Anaweza kuwa ni miongoni mwa watu wanaoingia sana misikitini kwa kuwalaghai watu. Inawezekana ukamuona anamtaja sana Mwenyezi Mungu mbele yako. Hilo lisikuhadae. Zinduka!

Baadhi ya alama za wachawi na wanajimu: ✨ Kumuuliza mgonjwa jina lake au jina la mama yake. Kujua jina au kutolijua hakubadilishi chochote katika tiba.

✨ Kumtaka mgonjwa alete kitu katika mavazi yake, kama kanzu au fulana.

✨ Anaweza, mara nyigine, kumtaka mgonjwa alete mnyama mwenye wasifu maalum ili awachinjie Majini. Anaweza kumpaka mgonjwa damu ya mnyama huyo. ✨ Kuandika au kusoma Talasimu zisizofahamika na zisizokuwa na maana.

✨ Kumpa mgonjwa karatasi ambayo ndani yake mna michoro ya pembe nne na ambayo ndani yake mna herufi na tarakimu na huitwa Hijabu (kinga/hirizi).

✨ Kumuamuru mgonjwa ajitenge (asionane) na watu kwa muda fulani katika chumba chenye giza na jambo hilo huitwa Hujba (kutiwa junguni). ✨ Kumwamuru mgonjwa asiguse maji katika muda maalum. ✨ Kumpa mgonjwa kitu akizike ardhini au karatasi aichome moto na kujifukiza kwayo. ✨ Kumwambia mgonjwa baadhi taarifa zake binafsi ambazo hakuna yeyote anayezijua au jina lake na mji wake na ugonjwa wake kabla mgonjwa mwenyewe hajasema. ✨ Kuichambua hali ya mgonjwa kwa kuingia tu au kwa simu au kwa barua.

7 Madhehebu ya Watu wa Sunna ni kwamba Majini wanaweza kumuingia mwanadamu. Hoja ni kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu isemayo kwamba: *“Ambao wanakula riba hawasimami ila tu kama anavyosimama yule ambaye anapelekeshwa na shetani kutokana na kushikwa na Jini”*. Suratul-Baqara 2, aya 275. Wafasiri wamekubaliana kwamba maana ya kushikwa katika aya hii ni wazimu wa kishetani unaomzuka mtu kwa sababu ya kuingiwa na Jini.

FAIDA: Husda ni kutamani mtu mwengine aondokewe na neema. Aghlabu ya kijicho kinatokea kwa sababu ya husda. Husda ni miongoni mwa madhambi makubwa, bali ndio msingi wake na ndio dhambi ya kwanza ambayo Mwenyezi Mungu alikosewa. Ibilisi alikataa kumsujudia Adamu kwa kumfanyia husda. Kabili naye alimuua ndugu yake kwa sababu hiyo hiyo.

Tiba yake: ✨ Kutambua ukubwa wa dhambi yenyewe kwamba husda inakula mambo mazuri kama moto unavyokula kuni, kama ilivyothibiti katika Hadithi. ✨ Kile ambacho Mwenyezi Mungu amempa mwenzako ni kwa mipango yake na hekima yake. Kutoridhia hivyo ni kumpinga Mwenyezi Mungu, na ni udhaifu wa kuamini Hukumu (ya Mwenyezi Mungu) na *Kadari*. ✨ Kusema kwako: *“Maashallah, Mwenyezi Mungu akubariki”* wakati wa kuona kwako jambo linalokufurahisha ni dalili ya uzuri wa nafsi yako. ✨ Kutambua kuacha husda. Aliyelala na ilhali katika moyo wake hakuna husda kwa yeyote, malipo yake ni makubwa kama ilivyothibiti kwamba Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alimpa Swahaba mmoja habari njema ya kuingia peponi. Abdalla bin Amri, Mwenyezi Mungu amuwie radhi yeye na baba yake, alikwenda kulala kwa Swahaba huyo (aliyepewa habari njema ya kuingia peponi) na akathibitisha kuwa kuacha husda ndio sababu ya kupewa kwake habari hiyo njema.

Viumbe wote wanamhitaji Mwenyezi Mungu na vilivyopo kwake, naye hawahitaji viumbe na hana shida nao. Mwenyezi Mungu Mtukufu amewajibisha kwa waja wake kuomba. Amesema: *“Niombeni nikujibuni. Kwa yakini, wale wanaotakabari wakaacha kuniabudu (kuniomba) wataingia Jahanamu wakiwa dhalili”*. Suratul-Muumin 40, aya 60. Mtume naye amesema kuwa; *“Yeyote asiyemuomba Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu humkasirikia”*. Pamoja na haya, Mwenyezi Mungu hufurahi kwa waja wake kumuomba, huwapenda wanaosisitiza maombi yao kwake na huwafanya wawe karibu naye. Swahaba wa Mtume, Mwenyezi Mungu awafikishie rehema na amani, walilitambua jambo hili na hivyo: **1)** Hakuna yeyote kati yao aliyedharau jambo analomuomba Mwenyezi Mungu. **2)** Hakuna yeyote aliyepeleka maombi yake kwa kiumbe yeyote wa Mwenyezi Mungu. Hayo si kwa jingine isipokuwa tu kwa sababu ya kufungamana kwao na Mwenyezi Mungu, ukaribu wao kwake na ukaribu wake kwao, ikiwa ni kuitekeleza kauli ya Mwenyezi Mungu isemayo kuwa: *“Na waja wangu watakapokuuliza kuhusu mimi, kwa yakini mimi niko karibu”*. Sura Albaqara 2, aya 186.

Dua ina nafasi kubwa kwa Mwenyezi Mungu, kwani ni jambo adhimu sana kwake. Dua, inaweza kurudisha hukumu. Dua ya Mwislamu ni yenye kujibiwa iwapo zitapatikana sababu na kutokuwepo vizuizi. Mwenye kuomba dua anapewa mojawapo ya mambo kadhaa aliyoyataja Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, kwa kauli yake kuwa: *“Hakuna Mwislamu yeyote anayeomba dua ambayo haina dhambi wala kukata udugu isipokuwa kwamba Mwenyezi Mungu, kwa dua hiyo, atampa mojawapo ya mambo matatu: Ama 1) Kujibiwa haraka maombi yake na ama 2) Mwenyezi Mungu kumwekea akiba maombi hayo Akhera na ama 3) Kumuondolea katika mambo mabaya mfano wa maombi yake. Swahaba wakasema: Kwa hiyo, tutaomba sana. Mtume akasema: Mwenyezi Mungu ni mwingi sana”*. Ameipokea Hadithi hii Ahmad na Tirmidhiy.

AINA ZA DUA: Aina za dua ni mbili: **1) Dua ya ibada**, kama sala na saumu. **2) Dua ya maombi.**

KUZIDIANA KWA AMALI: Je, kusoma Qur’ani ni bora zaidi au dhikiri (kumtaja Mwenyezi Mungu) au dua? Kusoma Qur’ani ni amali bora sana, halafu dhikiri na kumsifu Mwenyezi Mungu, halafu dua na kuomba. Hii ni kwa jumla. Lakini inaweza ikaitokea amali iliyozidiwa jambo linaloifanya iwe bora zaidi kuliko ile iliyozidi. Dua siku ya Arafa ni amali bora zaidi kuliko kusoma Qur’ani. Kusoma nyiradi zilizothibiti kunukuliwa kutoka kwa Mtume baada ya sala za faradhi ni bora zaidi kuliko kusoma Qur’ani.

SABABU ZA DUA KUKUBALIWA: Kuna sababu za dhahiri na sababu za ndani:

1) Sababu za dhahiri: **1.** Kutanguliza kufanya mambo mema, kama sadaka, udhu, sala na kufunga. **2.** Kuelekea Qiblah. **3.** Kunyanyua mikono. **4.** Kumsifu Mwenyezi Mungu kwa sifa anazostahiki. **5.** Kutumia majina ya Mwenyezi Mungu na sifa zake zinazohusiana na jambo linaloombwa. Dua ikiwa ni ya kuomba pepo, atanyenyekea kwa fadhila na rehema za Mwenyezi Mungu. Ikiwa atamuapiza dhalimu, hatatumia sifa za Rahman (Mwenye rehema) au Karim (mkarimu), bali atatumia majina ya Jabbar (Mwenye nguvu kubwa), Kahari (Asiyeshindwa), Al-aziz (Mwenye ezi). **6.** Kumsalia Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, mwanzo wa dua, katikati yake na mwisho wake. **7.** Kuungama dhambi. **8.** Kumshukuru

Mwenyezi Mungu kwa neema zake. **9.** Kuomba na kujibidiisha kutumia dua zinazokusanya mambo mengi. **10.** Kutumia fursa za nyakati bora ambazo umekuja ushahidi kwamba nyakati hizo ni matarajio ya dua kujibiwa. Nyakati hizo ni nyingi. Miongoni mwa hizo ni hizi:

★ **KATIKA SIKU:** Theluthi ya mwisho ya usiku, wakati Mwenyezi Mungu Mtukufu anaposhuka mpaka mbingu ya karibu, wakati uliopo baina ya Adhana na Iqama, baada ya kutawadha, katika kusujudu, kabla ya kutoa salamu ya kumalizia sala, baada ya sala za faradhi, wakati wa kuhitimisha kusoma Qur’ani, wakati wa mlio wa jogoo, safarini, dua ya mtu aliyedhulumiwa, dua ya aliye katika matatizo, dua ya mzazi kwa mtoto wake, dua ya Mwislamu kwa ndugu yake Mwislamu aliye mbali naye na wakati wa kukabiliana na adui vitani.

KATIKA WIKI: Siku ya Ijumaa, na hasa saa ya mwisho (ya siku hiyo).

KATIKA MIEZI: Mwezi wa Ramadhani, wakati wa kufuturu, Lailatul-qadr na usiku wa manane.

KATIKA SEHEMU TUKUFU: Misikiti kwa jumla, mbele ya Alkaaba na hasa mbele ya Multazam na mbele ya Maqaam Ibrahim, juu ya (kilima) Swafaa na (kilima) Marwa, Arafa, Muzdalifa na Mina katika siku za Hija, wakati wa kunywa maji ya Zamzam.

2) Sababu za ndani: 1. Kabla ya maombi: Kutanguliza toba ya kweli na kurudisha vitu vya dhulma. **2.** Chakula, vinywaji, mavazi na makazi yawe yanatokana na kipato halali. **3.** Kufanya sana ibada. **4.** Kujiepusha na mambo ya haramu. **5.** Kujitenga na mambo ya tuhuma na ya anasa. Wakati wa maombi: Moyo kuwa makini, kuwa na imani na Mwenyezi Mungu (kwamba atajibu maombi), kuwa na matarajio na marejeo yenye nguvu kwa Mwenyezi Mungu, kunyenyekea, kubembeleza, kuyaegemeza mambo yote kwa Mwenyezi Mungu na kutomtaraji asiye kuwa yeye na kuwa na uhakika wa kujibiwa.

VIZUIZI VYA DUA KUKUBALIWA: Mtu anaweza kuomba na asijibiwe au majibu yakachelewa. Sababu ni nyingi. Miongoni mwa sababu hizo, ni hizi:

★ Kumuomba asiye kuwa Mwenyezi Mungu pamoja na Mwenyezi Mungu.
 ★ Ufafanuzi katika dua; kama kuomba kinga ya joto la Jahanamu na mbano wake na giza lake, pamoja na kuwa ilikuwa inatosha katika dua hii kuomba kinga ya moto tu. ★ Mwislamu kujiombea mwenyewe au kumuombea mtu mwengine dua mbaya kwa dhulma ★ Kuomba dhambi na kukata udugu ★ Kuiwekea dua sharti la utashi, kama kusema: Ewe Mola wangu, nisamehe ukitaka. ★ Kutaka kujibiwa haraka, pale mtu anaposema: Nimeomba na sijajibiwa. ★ Kukata tamaa; kwa maana ya kuacha kuomba dua kwa kuchoka au kukimwa. ★ Kuomba dua kwa moyo ulioghafilika, usiojali. ★ Kutokuwa na adabu mbele ya Mwenyezi Mungu. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alimsikia mtu mmoja akiomba dua katika sala yake na hakumsalia Mtume. Mtume alisema: “*Huyu amefanya haraka*”. Halafu alimwita na kumwambia yeye au mtu mwengine kwamba: “*Mmoja wenu akiomba, aanze kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu na kumsifu. Halafu amsalie Mtume. Halafu baada ya hapo, aombe anachotaka*”. Ameipokea Hadithi hii abuudaad na Tirmidhiy. ★ Kuomba jambo lisilowezezana, kama kuomba kuishi milele duniani.

★ Kuleta vina vya ushairi vya kulazimisha katika dua. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: **“Muombeni Mola wenu kwa kunyenyekea na kimyakimya (sauti ndogo). Kwa yakini, yeye hawapendi wanaopindukia mipaka”**. Sura Al-aaraaf 7, aya 55. Ibn-abbas, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi yeye na mzazi wake, amesema kuwa: **“Angalia vina vya ushairi katika dua, ujiepushe navyo. Mimi sikumzoea Mtume wa Mwenyezi Mungu na Swahaba wake isipokuwa kwamba walikuwa hawafanyi ila hilo (la kujiepusha na vina vya ushairi katika kuomba dua)”** Ameipokea Hadithi hii Bukhariy. ★ Kupindukia mpaka katika kunyanyua sauti katika dua. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: **“Na usiyanyanyulie sauti ya juu maombi yako na usiyafiche. Na fuata baina ya hapo njia (ya wastani)”**. Surat Bani-israili 17, aya 110. Aisha, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, amesema kuwa: **“Aya hii imeshushwa kuhusiana na dua”**.

Inapendekezwa kwa muombaji ayapangilie maombi yake kama ifuatavyo: KWANZA: Kumshukuru Mwenyezi Mungu na kumsifu. **PILI:** Kumsalia Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. **TATU:** Kutubu na kuungama dhambi. **NNE:** Kumshukuru Mungu kwa neema zake. **TANO:** Kuingia katika maombi na kujibidiisha kutumia zile dua zinazokusanya mambo mengi.

DUA MUHIMU AMBAZO INATAKIWA KUZIHIFADHI :

MNASABA WA DUA	DUA: Mtume amesema:
Kabla na baada ya kulala na Akiamka atasema	Bismika allahumma ahyaa wa amuutu Al-hamdulillahi lladhiy ahyaaanaa baada maa amAatanaa wa ilayihi nnushuru
Anayeshtuka usingizini	Audhu bikalimaatil-laahi taammaati min ghadhwabihi wa min sharri ibaadhihi wamin hamazaati shayaatwiini wa an yah'dhuruuni.
Aliyelala akiota	<i>“Aotapo mmoja wenu ndoto anayoipenda, ndoto hiyo inatokana na Mwenyezi Mungu. Kwa hiyo, amshukuru Mungu na aisimulie ndoto hiyo. Akiota jambo asilolipenda kinyume cha ndoto hiyo (ya awali), ndoto hiyo inatokana na shetani. Aombe kinga ya shari yake na asimsimulie yeyote, kwani ndoto hiyo haitamduru”</i>
Kutoka nyumbani	Allahumma inniy audhubika an adhwila au udhwal-la au azil-la au uzal-la au adhwilim au udhwilama au aj'hala au yuj'hala alayya Bisimillahi tawakal'tu alaa llaahi laa haula walaa quwwata il-la abil-laahi.
Kuingia msikitini	Mtu akiingia msikitini atatanguliza mguu wake wa kulia na kusema: Bisimil-lahi was-salamu alaa rasuli l-laahi allahumma igh'firiliy dhunuubiy waf'tah liy ab'waaba rahmatika
Kutoka nsikitini	Mtu akitoka msikitini atatanguliza mguu wake wa kushoto na kusema: Bisimillahi wasalamu alaa rasuli l-lahi allahumma ighifiriliy dhunubiy waf'tah liy abwaaba fadhw'lika
Muoaji/muo lewaji mpya	Baaraka llahu laka wabaaraka alaika wajama'a bainakumaa fii khayri.

Anayesikia mlio wa jogoo au punda	“Mtakaposikia mlio wa punda, ombeni hifadhi kwa Mwenyezi Mungu akukingeni na shetani, kwa kuwa yeye ameona shetani. Na msikiapo mlio wa jogoo, muombeni Mwenyezi Mungu katika fadhila zake, kwakuwa yeye ameona Malaika”. “Msikiapo kubweka kwa mbwa na mlio wa punda usiku, ombeni kinga kwa Mwenyezi Mungu”.
Aliyekujulisha kuwa anakupenda kwa ajili ya Mwenyezi Mungu	Imepokewa kutoka kwa Anas, Mwenyezi Mungu amuwie radhi, kwamba mtu mmoja alikuwa kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na akapita mtu. Yule mtu (aliyekuwa kwa Mtume) akasema: Mimi kwa yakini ninampenda huyu (mtu apitaye). Mtume akamwambia: Je, umemfahamisha? Akasema: Hapana. Mtume akamwambia: Mfahamishe. Yule mtu akamfuata na kumwambia: Kwa yakini, mimi nakupenda kwa ajili ya Mwenyezi Mungu. Akasema: Akupende Mwenyezi Mungu ambaye umenipenda kwa ajili yake.
Akipiga chafya ndugu yako Mwislamu	“Apigapo chafya mmoja wenu, aseme: (alhamdulillah), na ndugu yake au swahiba wake amwambie: (yar'hamka llah) Akiambiwa (yar'hamka llah), yeye aseme: (yahhadykum llahu wa yuswil'hu baalakum) Kafiri akipiga chafya na akasema: (al hamdulillahi)mwambie: (yahadykum llah) na usimwambie: (yar'hamka llah)
Dua ya matatizo	Laa ilaha il-la llahul-adhwiimul-halymu, laa ilaha il-la llahu rabbul arshil adhwim, laa ilaha il-la llahu rabbu ssamaawaati wa rabbul ardhwi wa rabbul arshil kariim. Allahu allahu rabbiy laa ush'riku bihi shay-an. Yaa hayyu yaa qayyuum birahmatika as'taghiithu. Subhaana llahil adhwiim.
Kuwaapiza maadui	Allahumma mujiriyas-sahaab, mun'zilal kitaab, sariial –hisabi, ah'zimil-ahzaaba, allahumma ahhzimuhum wa zalzilhum
Mambo yawapo magumu	Allahumma laa sahla il-laa maa jaaltahuu sahalan, wa anta taj'alul – hazana idhaa shi'ta sahalaa.
Dua ya kulipa deni	Allahumma inniy audhubika minalhhami, wal hazani, wal ajizi wal-kasal, wal-jubni, wal-bukhul, wadhwalau ddayin waghalabati rrijaal.
Chooni	Mtu akiingia chooni, aseme: (allahumma iny audhubika minal khubuthi wal khabaaithi) na akitoka chooni, aseme: (ghufuraanaka)
Wasiwasi wa sala	“Huyo ni shetani anayeitwa “Khanzab”. Ukimhisi, muombe hifadhi Mwenyezi Mungu akukinge naye na tabana kushotoni kwako mara tatu”
Katika kusujudu	Allahumma igh'firiliy dhambiy kulahu, diqqahuu wajil-lahu, wa awwalahuu wa aakh'rahu, wa alaaniyyatahu wasirrahu Subhaanaka rabbiy wabihamdika allahumma igh'firiliy Allahumma audhu biridhwaaka min sakhatwika wabimuâafaatika min uquubaatika wa auhubika min'ka laa uhswei thaanaa-an alayka an'ta kamaa ath'nayta alaa nafsika
Sijda ya kusoma	Allahumma laka sajad'tu wabika aaman'tu, walaka as'lamtu, sajada wajihiy lil-ladhii khalaqahu waswwarahu, washaqqa sam'âhu wabaswarahuu tabaaraka llahu ahasanul-khaaliqiina.
Kuanza sala	Allahumma baaid bainiy wabaina khatwaayaaya kama baâd'ta bainal-mashriki wal-maghrib, Allahumma naqqiniy min khatwayaaya kamaa yunaqqa thaubul-ab'yadhwa mina ddanasi allahumma igh'silniy bil maa-I wathal'ji walbaradi
Mwisho wa sala	Allahumma innii dhwalamtu nafsiy dhulman kathiiran walaa yaghafiru dhunuuba il-laa an'ta faghafiriliy maghafiratan min indika war'hamniy innaka an'tal ghafuurur-rahiim.

Baada ya sala	Allahumma ainiy alaa dhikirika washukurika wahusuni ibaadatika Allahumma inniy audhubika minal kufuri wal fa'ri wa adhabil qabri
Aliyefany a jema	<i>“Aliyetendewa jambo jema na akamwambia aliyemtendea: {Jazaakallahu khairan} Mwenyezi Mungu akulipe kheri, hakika amefikia kiwango cha juu katika kushukuru. Aliyeshukuriwa ajibu kwa kusema: Nawe Mungu akulipe, au: Na wewe pia.</i>
Mtu aonapo mvua	{ Allaahumma swayyiban naafian }mara mbili au tatu. “Tumepata mvua kwa fadhila za Mwenyezi Mungu na rehema zake”. Mtu aombe dua atakayo, kwani dua ni zenye kukubaliwa wakati wa kunyesha kwa mvua.
Upepo ukivuma	<i>“Ewe Mola wangu, mimi ninakuomba kheri yake na kheri ya vilivyomo ndani yake na kheri ya yale ambayo upepo huo umetumwa kwayo. Na ninakuomba unikinge na shari yake na shari ya vilivyomo ndani yake na shari ya yale ambayo umetumwa kwayo”.</i>
Mtu auonapo mwezi mwandamo	<i>“Ewe Mola wangu, uandamishe kwetu kwa baraka na imani na salama na Uislamu. Mwezi wa kheri na uongofu. Mola wangu na Mola wako ni Mwenyezi Mungu”</i>
Mtu anayemuaga msafiri	<i>“Namuomba Mwenyezi Mungu hifadhi ya dini yako na uaminifu wako na hatima ya amali zako”. Msafir naye atamjibu kwa kusema: “Namuomba Mwenyezi Mungu ambaye amana zake hazipotei akuhifadhi”.</i>
Dua ya Msafiri	Allahu ak'bar, allahu ak'bar (subhaana lladhiy sakhara lanaa hadhaa wamaa kunnaa lahu muq'riniina, wa innaa ilaa rabbina lamuniqalibuuna) allahuma innaa nas'aluka fii safarinaa haadhaa al birra wattaquwaa waminal amali maatar'dhwaa,allahumma hawwin alainaa safaranaa haadhaa watwuwi anaa buu'dahu,allahumma anta sswaahibu fis-safari wal khalifatu fil-ahali,allahumma inniy audhubika min waâthaa-issafari, wakaabatil man'dhwari, wasuu-il mun'qalabi filmaali wal ahali Akirudi safari atayasema hayo na kuongezea: Aayibuuna taibuuna Aabiduuna lirabbinaa haamiduna.
Dua ya kulala	Allahumma inniy as'lantu nafsiy ilaika wafawadhtu amriy ilaika, wa al-ja'tu dhwahariy ilaika, rahabatan waraghabatan ilaika, laa mal'jaa walaa man'jaa minka il-laa ilaika, Aaman'tu bikitaabika alladhiy an'zalita, wabinabiyyikal-ladhiy ar'salta . Al-hamdulillahi ladhiy atwaamana, wasaqaanaa,wakafaanaa, wa aawaanaa, fakam minman laa kaafiya lahu walaa ma'waa. Allahumma qiniy adhaabaka yauma tub'athu ibaadaka Subhannaka allahumma rabbiy ,bika wadhwa'tu jan'biy wabika ar'fauhu, in am'sak'ta nafsiy faghaf'rilahaa,wa in ar'saltaha fah'fadhuhaa bimaa tahafadhu bihi ibaadaka swaalihiina. <i>“(Mtume alikuwa) Akitabana mikononi mwake na kusoma sura mbili za kinga (sura Alfalaq na sura An-nas) na kujipangusa mwili kwa mikono hiyo”. “(Mtume alikuwa) Halali kila usiku mpaka asome (sura) Alif Laam Miim (Assajda) na Tabaaraka (Almulk)”.</i>
Kutoka kwa ajili ya kwenda kusali	Allahummaj-al fii qalbiy nuuran,wa fii lisaaniy nuuran,wafiisam'I nuuran wafii baswariy nuran, wamin fauqii nuuran, wa ani yaminiy nuuran wa an shimaliy nuuran, wamin amaamiy nuuran,wamin khalfiy nuuran,waj'al fii nafsiy nuuran, wa aadhwim liy nuuran wa adh-dhwim liy nuuran waj'al liy nuuran,waj'aliny nuuran,allahumma aatwiniy nuuran,waj'al fi aswabi nuuran wafilahamiy nuuran wa adhwim liy nuuran wafidamiy nuuran wafisahaariy nuuran,wafi bashari nuuran

<p style="text-align: center;">DUA YA KUOMBA KHERI</p>	<p>“Mmoja wenu akusudiapo kufanya jambo, aswali rakaa mbili zisizokuwa za faradhi halafu aseme:</p> <p>Allahumma inniy asitakhiruka biilimika,wa asitaqadiruka biqukuratika,wa as'aluka min fadhwilika fainnaka taq'dir walaa aq'dir,watalam walaa aalam, wa an'ta âllamul-ghyuubi, allahumma in kun'ta taalam anna haddhal-amri(kisha anaitaja haja yake) khayira liy fidiniy wamaashiy wa aqibati amriy au Aajil wa Aajilihi faq'diruhu liy wayasiruhu liy thumma baariki liy fih,wa in kun'ta taalam anna hadhal amri sharru liy fiy diiniy wamashiy waaqibati amriy –au qaala fi Aajil wa Aajilihi faswirifuhu anniy waswirifniy an'hu waq'dirhu liy al khayira hayithu kana thumma radhwiniy bihi.</p> <p>Ewe Mola wangu nakuomba kheri kwa ujuzi wako na nakuomba uwezo kwa uwezeshaji wako na ninakuomba katika fadhila zako, kwani wewe unaweza, nami siwezi. Nawe unajua, nami sijui na wewe ni Mjuzi sana wa yaliyofichikana. Ewe mola wangu, ikiwa unalijua jambo hili (na ataliainisha kwa kulitaja) kuwa ni kheri kwangu katika hali yangu ya sasa na ya baadae (au alisema: Katika dini yangu na maisha yangu na mwisho wa hali yangu) likadirie kwangu na lifanye liwe jepesi kwangu halafu nibarikie katika jambo hilo. Ewe Mola wangu, na ikiwa unajua kwamba jambo hilo ni baya kwangu katika dini yangu na maisha yangu na mwisho wa hali yangu, niepushe nalo na nikadirie kheri popote ilipo halafu niridhishe nayo”.</p>
<p style="text-align: center;">Dua zinazojumuisha mambo mengi alizoziomba Mtume(s.a.w)</p>	<p>Allahumma inniy audhu bika min suu-il qadhwa-i, wamin daraki sha-shaqaa-i' wamin shamatati al aadaai wamin kuli jahadil balaa-i</p> <p>Allahumma igh'firiliy khatwiiatiy,wajahaliy,wais'raafiy fii-amriy,wamaa an'ta aalam bihi minniy, allahumma igh'firiliy jiddiy wa haz'liy,wakhatwa'iy,wa amdiy,wakul-lu dhaalika indiy,allahumma igh'firiy maa qaddamtu wa maa akhartu wamaa as'rar'tu,wamaa aalan'tu,wamaa an'ta aalam bihi minniy an'tal muqadim wa an'tal muakh'r,wa an'ta alaa kul shayi-ini qadiir.</p> <p>Allahumma asw'lih liy diiniy alladhiy huwa isumatu, wa asw'lihu liy duniyaya allatiy fiiha maashiy,wa aswil'h liy aakhiratiy allatiy fiha maadiy waj'al hayata ziyadata liy fi kul khayiri waj'al-maiti rahataliy min kul sharri</p> <p>Allahumma inniy as'alukal-hudaa,watuqaa wal-afafu</p> <p>Allahumma Aati nafsiy taquwaaha, wazakiha an'ta khayiru man zakkaha an'ta waliyyuhaa wamaulahaa,allahumma inniy audhubika min ilim laa yan'faa,wamin qalib laa yakhashaâ, wamin nafsi laa tash'baâ wamin daawati laa yus'tajaba lahaa</p> <p>Allahumma inniy audhubika min zawali niimatika watahawwuli aafiyatika wafajaati niqimatika wajamiîâ sakhatwika.</p>

Mwenyezi Mungu amemfanya mwanadamu kuwa bora kuliko viumbe wengine na kumhusisha yeye tu kwa neema ya kuzungumza. Mwenyezi Mungu pia ameufanya ulimi kuwa nyenzo ya kuzungumza. Ulimi ni neema itumikayo katika kheri na katika shari. Anayeutumia ulimi kwa kheri, utamfikisha kwenye wema wa duniani na daraja za juu peponi. Atakayeutumia ulimi katika mambo yasiyokuwa hayo, utamuingiza katika maangamizi ya duniani na akhera.

Jambo bora zaidi ambalo wakati unatumika kwalo baada ya kusoma Qur'ani, ni kumtaja Mwenyezi Mungu.

UMUHIMU WA KUMTAJA MWENYEZI MUNGU: Zimekuja Hadithi nyingi katika kulihimiza hilo. Miongoni mwa Hadithi hizo ni hizi: **1) Kauli ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, isemayo kuwa:** “Je, nikufahamisheni bora zaidi ya amali zenu na safi zaidi kwa Mfalme wenu na ya juu zaidi katika daraja zenu na bora zaidi kwenu kuliko kutoa dhahabu na fedha na bora zaidi kwenu kukabilia na maadui wenu mkawaua nao wakakuueni? (Swahaba) Walisema: Tuambie, ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu. (Mtume) Alisema: Ni kumtaja Mwenyezi Mungu”. Ameipokea Hadithi hii Tirmidhiy. **2) Kauli ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, isemayo kuwa:** “Mfano wa ambaye anamtaja Mola wake na ambaye hamtaji Mola wake ni mfano wa aliye hai na maiti”. Ameipokea Hadithi hii Bukhariy. **3) Kauli ya Mwenyezi Mungu Mtukufu katika Hadithi Qudsiy isemayo kuwa:** “Mimi niko pale ilipo dhana ya mja wangu kwangu, na mimi niko pamoja naye pale anitajapo. Akinitaja nafsini mwake, nami namtaja nafsini mwangu. Na akinitaja katika kundi, nami namtaja katika kundi bora zaidi kuliko wao. Na akijikurubisha kwangu kwa shubiri, nami najikurubisha kwake kwa pima”. Ameipokea Hadithi hii Bukhariy. **4) Kauli ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, isemayo kuwa:** “Wametangulia Mufarradun. (Swahaba) Waliuliza: Ni akina nani Mufarradu ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu? (Mtume) Alisema: Ni wanaume na wanawake wanaomtaja sana Mwenyezi Mungu”. Ameipokea Hadithi hii Muslim. **5) Kauli ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akimuusia Swahaba wake mmoja, akisema kuwa:** “Ulimi wako usiache kuwa maji maji kutokana na kumtaja Mwenyezi Mungu”. Ameipokea Hadithi hii Tirmidhiy.

KURUDUFISHWA KWA MALIPO: Malipo ya matendo mema yanarudufishwa kama yanavyorudufishwa malipo ya kusoma Qur'ani. Hayo ni kwa kuzingatia mambo mawili: **1) Kiwango cha imani, ikhlas** (utakaso), kumpenda Mwenyezi Mungu na viambata vyake katika moyo. **2) Kiwango cha moyo unavyotafakari utajo wa Mwenyezi Mungu na unavyoshughulika na utajo huo.** Kumtaja Mwenyezi Mungu isiwe kwa ulimi tu. Yakikamilika hayo, Mwenyezi Mungu humfutia mtu makosa yake yote na kumpa malipo yake kamili. Upungufu wa malipo ni kwa mujibu wa kiwango cha utajo.

FAIDA ZA KUMTAJA MWENYEZI MUNGU: Sheikhu-l-islam amesema kuwa: “Utajo (wa Mwenyezi Mungu) kwa moyo ni kama maji kwa samaki. Inakuwaje hali ya samaki akitoka majini?”

- ★ Kumtaja Mwenyezi Mungu kunarithisha kumpenda Mwenyezi Mungu, kuwa karibu naye, kupata radhi zake, kumuogopa, kurejea kwake na kunasaidia kumtii.
- ★ Kumtaja Mwenyezi Mungu kunaondoa kero na jekejeke moyoni, kunaleta furaha na kunaupa moyo uhai, nguvu na usafi.
- ★ Katika moyo kuna mahitaji ambayo hakuna kinachoweza kuyakidhi isipokuwa kumtaja Mwenyezi Mungu tu. Pia katika moyo kuna ugumu ambao hakuna kinachoweza kuulainisha isipokuwa kumtaja Mwenyezi Mungu tu.
- ★ Kumtaja Mwenyezi Mungu ni tiba ya moyo, dawa ya moyo, nguvu ya moyo na ni ladha ya utamu wake ladha ambayo hailingani na ladha yoyote nyingine. Mghafala ni maradhi ya moyo.
- ★ Kumtaja Mwenyezi Mungu kwa uchache ni dalili ya unafiki. Kumtaja Mwenyezi Mungu kwa wingi ni dalili ya nguvu ya imani na ukweli wa kumpenda Mwenyezi Mungu, kwa sababu anayekipenda kitu hukitaja sana.
- ★ Mja anapojitambulisha kwa Mwenyezi Mungu kwa kumtaja katika raha, Mwenyezi Mungu naye humtambua mja huyo katika shida, na hasa wakati wa kifo na vitangulizi vyake.
- ★ Kumtaja Mwenyezi Mungu ni sababu ya kumuokoa mtu na adhabu ya Mwenyezi Mungu. Pia ni sababu ya kushushwa kwa utulivu, kumiminika kwa rehema na maombi ya Malaika.
- ★ Kumtaja Mwenyezi Mungu kunaufanya ulimi uache kujishughulisha na upuuzi, kusengenya, fitina, uongo na mambo mengine haramu na ya karaha.
- ★ Kumtaja Mwenyezi Mungu ni ibada rahisi sana, ni bora sana, ni tukufu sana na ni zao la peponi.
- ★ Kumtaja Mwenyezi Mungu kunamvalisha mtajaji vazi la haiba, utanashati na uso kunawiri. Kumtaja Mwenyezi Mungu ni nuru duniani, kaburini na akhera.
- ★ Kumtaja Mwenyezi Mungu kunawajibisha rehema ya Mwenyezi Mungu na maombi mema ya Malaika kwa mtajaji. Mwenyezi Mungu anajifaharisha mbele ya Malaika wake kwa wanaomtaja.
- ★ Watu bora zaidi wa kila amali ni wale ambao katika amali hiyo wanamtaja sana Mwenyezi Mungu. Wafungaji bora zaidi ni wale wanaomtaja sana Mwenyezi Mungu katika saumu yao.
- ★ Kumtaja Mwenyezi Mungu kunayafanya mambo magumu na mazito kuwa mepesi, kunapunguza mashaka, kunavuta riziki na kuupa nguvu mwili.
- ★ Kumtaja Mwenyezi Mungu kunamfukuza shetani, kunamfedhehesha na kumdhalilisha.

NYIRADI ZA KILA SIKU, ASUBUHI NA JIONI

173

N	URADI WA SIKU (WA KUSEMA)	WAKATI NA IDADI	ATHARI NA UMUHIMU WAKE
1	Ayatul Kursiyyu ¹	Asubuhi na jioni, kabla ya kulala na baada ya sala za faradhi	Mtu hatasogelewa na shetani na ni sababu ya kuingia peponi
2	Aya mbili za mwisho za sura Albaqarah ²	Jioni na kabla ya kulala	Zinakinga shari ya kila kitu
3	Sura Ikhlas, Falaq, Annas	Mara 3 asubuhi na mara 3 jioni	Zinakinga kila kitu
4	Bismillaahil- ladhiy laa yadhuru maâ ismihi shay-un fil ardhi walaa fissamaa-i wa hhuwas-ssamiul- alym.	Mara 3 asubuhi na mara 3 jioni	Halitampata mtu balaa kwa ghafla na hakiwezi kumdhuru kitu chochote
5	Audhu bika;imati llahi taamati min shari maa khalaga	Mara 3 jioni na mtu akifika sehemu	Ni kinga ya sehemu dhidi ya kila madhara
6	Hasibiya llau laa ilaha illa Huwa alaihi tawakal'tu wa Huwa rabul-arshil adhwim.	Mara 7 asubuhi na mara 7 jioni	Mwenyezi Mungu atamtosheleza na mambo ya dunia na ya akhera yanayomkera
7	Radhwiiu billahi rabban wabil islami diinaa wabi muhammadin swala llahu alaihi wassalama nabiiyya.	Mara 3 asubuhi na mara 3 jioni	Ni haki kwa Mwenyezi Mungu kumridhisha ailiyeyasema hayo
8	AllaHumma bika amsaynaa,wabika asubahanaa, wa bika nah,yaa, wabika namuutu,wailaikal maswiir. Wakati wa asubuhi atasema: Asubahanaa âlaa fitwiratil-islamu,wakalimatul –ikhlaswi,wadini nabiiyyinaa muhammadini awala llahu alaihi wasallam wamillati abiinaa Ibrahim haniifani musilima, wamaa kana minalimushirikina.	Asubuhi na jioni	Yamekuja mahimizo juu ya dua hii
9	Asubahanaa âlaa fitwiratil-islamu,wakalimatul – ikhlaswi,wadini nabiiyyinaa muhammadini awala llahu alaihi wasallam wamillati abiinaa Ibrahim haniifani musilima, wamaa kana minalimushirikina.	Wakati wa asubuhi	Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alikuwa akiomba kwa dua hii
10	AllaHumma maa asubaha bi min niimati,au biahadi min khaliqika,famin'ka wahadaka laa sharika laka falakal-hamdu walakashukur. Wakati wa jioni atasema: Allahumma maa amsaa bi min niimati,au biahadi min khaliqika,famin'ka wahadaka laa sharika laka falakal-hamdu walakashukur	Asubuhi na jioni	Mtu atakuwa ametimiza shukurani za siku yake hiyo

¹ Allahu laailaaha i-laahuwal hayyulqayyuum.Laataakhudhuhu sinatun walaa nauum. Lahuu mafias-maawati wamaafil-ardhi,mandhal-ladhii indahu i-laa biidhinihi, Yaalamu maabaina aidiihim wamaa khalfaham,walaa yuhiitwuuna bishai in min ilmihii il-laa bimaa shaa-a, wasia kur-siyyuhus-samaawati wal-ardhwa,walaa yauuduhu hifdhuhumaa wahuwal-aliyyul-adhwiiim.

² Aamanarrasuulu bimaa unzila ilayhi min rabbihii walmuuminuuna,kl-lun aamana bil-laahi wamalaatikatihi wakatubihi warusulihi,laanufarriqu baina ahadin min rusulihi,waqaalu saamiina wa-atwaana,ghufuraanaka rabbana wailaikalmaswiiru. Laayukallifullahu nafsani i-laa wus-aha,lahaa maakasabat waalihaa maktasabat, rabbana laatuaakhidhna in nasiinaa au akhtwaana, rabbana walaatuhammil-alainaa iswuran kamaa hamaltahuu alal-ladhiina minqablinaa, rabbana walatuhammilnaa maala twaaqata lanaa bihi,waafuanna, waghafirlanaa, warhamnaa, anta maulaanaa fansurna alalqaumilkaafiriina.

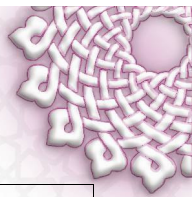
11	<p>Allahumma iniy asubah'tu ushihiduka wa ush'hidu ham'lata arshika wa malaaikataka,wa anibiyaka wajamiiq khaliqika biannaka an'ta llahu laa ilaha illa an'ta wa anaa muhammadani Abduka warasuluka.</p> <p>Wakati wa jioni atasema: Allahumma iniy amsay'tu ushihiduka wa ush'hidu ham'lata arshika wa malaaikataka,wa anibiyaka wajamiiq khaliqika biannaka an'ta llahu laa ilaha illa an'ta wa anaa muhammadani Abduka warasuluka. amsay'tu .</p>	Mara 4 asubuhi na mara 4 jioni	Mwenye kuisoma dua hii mara 4 Mwenyezi Mungu atamkinga na moto
12	<p>Allahumma faatwir ssamawaati wal-ardhwa Aalimulighaibi wa shahada rabba kuli shayi-ini wamalikahu,ashahadu an laa ilaha illa an'ta audhubika min shari nafsiy wamin shari shaitwani washirikih,wa ani ak'tarifa âla nafsiy suani au ajurahu ilaa muslimi.</p>	Asubuhi na jioni na wakati wa kulala.	Inamkinga mtu na wasiwasi wa shetani.
13	<p>Allahmma iniy audhu bika minalihami walihazani,wa audhubika minalihaj'zi walikasali,wa audhubika minalijub'ni walibukhuli,wa audhu bika min galabati dayini wa qahari rijali.</p>	Mara moja asubuhi na mara moja jioni.	Inamuondoshea mtu kero yake, huzuni wake na kulipa deni lake
14	<p>Allahumma an'ta rabbi khalaqitaniy wa anaa abduka wa anaa ala ahadika, wawaadika mas'tawa'utu, audhubika min shar maa swanaâtu, abuu-u laka binimatika alayya wa abuu-u laka bidhambiy faghafiriliy fainnahu laa yaghafiri dhunuba illa an'ta .</p>	Ni Maombi Makubwa Ya Msamaha. Mara moja asubuhi na mara moja jioni.	Anayesoma dua hii mchana huku akiwa na yakini nayo na akafa katika mchana huo au anayeisoma usiku na akafa katika usiku huo, atakuwa miongoni mwa watu wa peponi
15	<p>Yaa hayyu yaa qayyum birahamatika astaghithu, walaa tak'liniy ila nafsiy twarafatani âyiniy.</p>	Asubuhi na jioni	Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alimuusia Fatma dua hii.
16	<p>Allahumma Aafiniy fiy badaniy, allahumma Aafiniy fism'â,allahumma Aafiniy fibaswariy, allahumma iniy audhubika minalikufr wal-faq'ri allahumma inniy audhubika min adhabul qabri laa ilaha illa an'ta.</p>	Mara 3 asubuhi na mara 3 jioni	Imekuja kwamba Mtume alikuwa akiomba dua hii
17	<p>Allahumma iniy as'aluka al- afyat fidiniy waduniyaya waahhaliy, allahumma sturu âuratiy wa Aamin rauâtiy allahumma ih'fadhiniy min bayini yadaya wamin khalifiy,wa ani yamiiniy, wa ani shimaliy,wa min fauqi, wa audhu biudhumatika ani ughutalaa min tahatiy.</p>	Asubuhi na jioni	Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, alikuwa haachi kuomba dua hii wakati wa asubuhi na wakati wa jioni.
18	<p>Subhanaallah wabihamdihi adada khaliqih,wa ridhwaa nafsihi,wazinata arshihi wamidada kalimatih.</p>	Mara 3 asubuhi	Ni bora zaidi kuliko kukaa kuanzia asubuhi hadi jioni kwa ajili ya kumtaja Mwenyezi Mungu.

**KAULI NA VITENDO AMBAVYO NDANI
YAKE KUNA MALIPO MAKUBWA**

175

N	KAULI AU TENDO BORA	MALIPO YAKE KATIKA SUNA Kama alivyosema Mtume saw.
1	<i>Laaailaaha illallaahuwahdahuu laashariika lahuu,lahulmulku walahulhamdu wahuwa alaa kullishayin qadiyr</i>	“Mwenye Kusema: <i>Laaailaaha illallaahuwahdahuu laashariika lahuu,lahulmulku walahulhamdu wahuwa alaa kullishayin qadiyr.</i> mara mia moja katika siku, kwake itakuwa sawa na kuacha huru watumwa kumi, na ataandikiwa mazuri kumi, na atafutiwa mabaya kumi, na kwake itakuwa kinga ya shetani katika siku yake hiyo mpaka imfikie jioni. Na hajaletapo yeyote jambo bora zaidi ya aliyoleta yeye ila tu aliyefanya zaidi ya hayo”
2	<i>Subhaana Ilaaha walhamdulillahiwalaail aaha illallahuwallahu akbar</i>	“Nilikutana na Ibrahimu katika usiku niliposafiri mbinguni na akasema: Ewe Muhammad, wasomee umma wako salamu kutoka kwangu na wape habari kwamba Pepo ni yenye mchanga mzuri, ni yenye maji matamu na kwamba Pepo hiyo nina miti yake ni
3	<i>Subhaana Ilaaha wabihamdihii subhaana llahil- adhwiim</i>	“Atakayesema wakati wa asubuhi na wakati wa jioni: <i>Subhaana Ilaaha wabihamdihii</i> mara mia moja yatafutwa madhambi yake hata kama yatakuwa (mengi) mfano wa povu la bahari. Na hajaleta yeyote Siku ya Kiyama yaliyo bora zaidi kuliko aliyoleta yeye isipokuwa tu yule aliyesema mfano wa aliyosema au akaongeza”. “Maneno mawili ni mepesi juu ya ulimi, ni mazito katika mizani, yanayopendwa na (Mwenyezi Mungu) Mwingi wa rehema: <i>Subhaana Ilaaha wabihamdihii subhaana llahil-adhwiim</i>
4	<i>Subhaana Ilaahul- adhwiim wabihamdihii laahawla walaaquwwata illaabillahi</i>	“Yeyote aliyesema: <i>Subhaana Ilaahul-adhwiim wabihamdihii</i> ataoteshewa (mti wa) Mtende Peponi”.
5	<i>laahawla walaaquwwata illaabillahi</i>	“Je, nikufahamishe hazina miongoni mwa hazina za peponi? Nilisema: Nifahamishe. Mtume akasema: <i>laahawla walaaquwwata illaabillahi</i>
6	<i>Kafara ya kikao</i>	“Aliyekaa katika kikao yakawa mengi maongezi katika kikao hicho na akasema kabla ya kuondoka katika kikao chake hicho: <i>Subhaanakal-laahumma wabihamdik, ash-hadu antaailaaha illaa anta,astaghfiruka wa-atuubu ilayka</i> husamehewa yale (makosa) yaliyotokea katika kikao chake hicho”
7	<i>Kumsalia Mtume</i>	“Mwenye kunisalia mara moja, Mwenyezi Mungu humrehemu mara kumi na humfutia madhambi kumi na humpandisha daraja kumi”. Katika mapokezi mengine, Mtume amesema: “Na huandikiwa mazuri kumi kwa mara moja yake hiyo”.
8	<i>Kusoma baadhi ya aya za Qur’ani Tukufu</i>	“Mwenye kusoma aya hamsini katika siku moja hatoandikwa miongoni mwa walioghafilika. Na mwenye kusoma aya mia moja ataandikwa miongoni mwa wenye kuabudu. Na mwenye kusoma aya mia mbili, Qur’ani haitamuwia hoja dhidi yake Siku ya Kiyama. Na mwenye kusoma aya mia tano ataandikiwa rundo la malipo”
9	<i>Kusoma sura Ikhlas</i>	“Mwenye kusoma قل هو الله احد mara kumi Mwenyezi Mungu humjengea nyumba Peponi”. “ قل هو الله احد inalingana na theluthi ya Qur’ani”.
10	<i>Kuhifadhi aya katika sura Alkahf</i>	“Mwenye kuhifadhi aya kumi za mwanzo za sura Alkahf atalindwa dhidi ya Dajali”.
11	<i>Ujira wa waadhini</i>	“Hasikii upeo wa sauti ya Mwadhini jini wala binadamu wala kitu chochote isipokuwa kwamba (sauti ya mwadhini) itakuwa shahidi wake Siku ya Kiyama”. “Waadhini ni wenye shingo ndefu zaidi Siku ya Kiyama”.

12	Kumuiga mwadhini wakati wa kuadhini na kuomba dua baada ya Adhana	“Anayesema wakati akisikia Adhana: <i>Allahumma Rabba haadhihi d-daawatit-taamma waswalaatilqaaimah aati Muhammada twasilatiwalfadhwiila wab-athuhuu maqaaman mahmuuda alladhii wa-adtahu</i> , utamuia halali uombezi wangu Siku ya Kiyama”
13	Kutawadha vizuri	“Aliyetawadha na Udhu wake akaufanya vizuri, yatatoka madhambi yake kutoka mwilini mwake mpaka kupitia chini ya kucha zake”
14	Dua baada ya Udhu	“Hakuna yeyote kati yenu anayetawadha akakamilisha au akaueneza Udhu vyema, halafu akasema: <i>Ash-hadu Al-laa ilaaha il-lallaah. Wan-na Muhammadan Abdallah Warasuuluh</i> isipokuwa kwamba atafunguliwa milango minane ya pepo ili aingie kupitia mlango wowote autakao”
15	Kusali rakaa mbili baada ya Udhu	“Hakuna Mwislamu yeyote anayetawadha na akaufanya vizuri Udhu wake halafu akasimama na kusali rakaa mbili akazingatia kwa moyo wake na uso wake isipokuwa kwamba itakuwa wajibu kwake (kupata) Pepo”.
16	Hatua nyingi kuelekea msikitini	“Mwenye kwenda mapema msikiti wa Jamaa, hatua inafuta dhambi na hatua inaandikiwa zuri; anapokwenda na anaporudi”
17	Kwenda msikitini	“Mtu yeyote anapokwenda msikitini au anaporudi, Mwenyezi Mungu humuandalia dhifa Peponi; kila anapokwenda na anaporudi”
18	Kujitayarisha na kwenda mapema kwenye sala ya Ijumaa	“Aliyefua siku ya Ijumaa na akaoga na...na akatembea na asipande (chombo cha usafiri) na akawa karibu na Imamu na akasikiliza na asifanye upuuzi, itakuwa kwake, kwa kila hatua, matendo ya mwaka; malipo ya saumu yake na kisimamo chake”. “Mtu haogi siku ya Ijumaa na akajitwahaisha Twahara awezayo na akajipaka mafuta yake au akajipaka manukato ya nyumbani kwake halafu akatoka na asitenganishe kati ya watu wawili (msikitini)kisha akaswali kiasi alichandikiwa kukiswali,kisha akanyamaza pindi imamu atakapo zungumza (khutuba) isipokuwa husamehewa madhambi yaliyo kati ya ijumaa yake hiyo na ijumaa nyingine.
19	Kuwahi Takbira ya kuanzia sala	“Yeyote aliyesali kwa ajili ya Mwenyezi Mungu siku arobaini katika Jamaa akiwahi Takbira ya kwanza, ataandikiwa kinga mbili: Kinga ya moto na kinga ya unafiki”
20	Kusali faradhi Jamaa	“Sala ya Jamaa inaizidi sala ya mtu peke yake kwa daraja ishirini na saba
21	Kusali Isha na Alfajiri katika Jamaa	“Aliyesali Isha katika Jamaa ni kama kwamba amesali nusu ya usiku. Na aliyesali Asubuhi katika Jamaa, ni kama kwamba amesali usiku wote”
22	Kusali safu ya kwanza	“Lau kama watu wangejua yaliyopo katika Adhana na safu ya kwanza halafu wasipate (nyenzo ya kuwahi kutekeleza mwanzo) isipokuwa kupiga kura, wangepiga kura”
23	Mwenye kudumu kusali suna za Ratiba	“Mwenye kusali rakaa kumi na mbili katika siku, atajengewa nyumba peponi; Rakaa nne kabla ya (sala ya) Adhuhuri na rakaa mbili baada yake. Na rakaa mbili baada ya (sala ya) Magharibi. Na rakaa mbili baada ya (sala ya) Isha. Na rakaa mbili kabla ya (sala ya) Alfajiri”
24	Mwana mke kusali nyumbani kwake	“Mwanamke mmoja alikuja kwa Mtume na kusema: Ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu, kwa yakini, mimi napenda kusali pamoja nawe. (Mtume) Akasema: Nimejua hasa kwamba wewe unapenda kusali pamoja nami, na sala yako chumbani kwako ni bora kuliko sala yako nyumbani kwako, na sala yako nyumbani kwako ni bora kuliko sala yako katika eneo la nyumba yako. Na sala yako katika eneo la nyumba yako ni bora kuliko sala yako katika msikiti wa watu wako. Na sala yako katika msikiti wa watu wako ni bora kuliko sala yako katika msikiti wangu”

25	Kusali sana sala za suna	"Jibidiishe kusujudu sana kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, kwani wewe hutasujudu kwa ajili ya Mwenyezi Mungu sijda moja isipokuwa Mwenyezi Mungu atakupandisha daraja moja kwa sijda hiyo na kwa sijda hiyo hiyo atakufutia kosa moja"
26	Suna ya Ratiba kabla ya Alfajiri na Faradhi ya Alfajiri	"Rakaa mbili za Alfajiri ni bora kuliko dunia na vilivyomo ndani yake" "Aliyesali (sala ya) Asubuhi yuko katika dhima ya Mwenyezi Mungu"
27	Sala ya Duhaa	"Inakuwepo sadaka juu ya viungo vyote vya mmoja wenu. Kila Tasbihi Subhaana Ilaahu ni sadaka, na kila Tahmidi Alhamdulillah ni sadaka, na kila Tahlili Laa ilaaha il-lallaahu ni sadaka, na kila Takbira Allaahu akbaru ni sadaka, na kaumrisha mema ni sadaka, na kukemea maovu ni sadaka. Na yote hayo yanatoshwa na rakaa mbili atakazozisali mtu katika (wakati wa) duhaa (jua linapochomoza na kupanda kidogo)"
28	Aliyekaa katika mahali pake aliposali akimtaja Mwenyezi Mungu	"Malaika wanamuomba rehma (dua njema) mmoja wenu madamu yupo katika mahali pake aliposali na madamu hajahuduthi (Udhu wake haujatenguka kwa kutokwa na hewa); wanasema: Ewe Mola wetu, msamehe. Ewe Mola wetu, mpe rehma"
29	Kumtaja Mwenyezi Mungu baada ya kusali Alfajiri katika Jamaa mpaka jua lichomoze kisha kusali rakaa mbili	"Aliyesali Asubuhi katika Jamaa kisha akaketi akimtaja Mwenyezi Mungu mpaka jua likachomoza kisha akasali rakaa mbili, kwake itakuwa kama malipo ya Hija na Umra kamili, kamili, kamili".
30	Aliyeamka akisali usiku na akamuamsha mkewe	"Aliyeamka usiku na akamuamsha mkewe na wakasali rakaa mbili kwa pamoja, wataandikwa kuwa ni miongoni mwa wanaume na wanawake wanaomtaja sana Mwenyezi Mungu".
31	Aliyenuia kusali usiku na usingizi ukamshinda	"Hakuna mtu yeyote ambaye ana sala ya usiku na usingizi ukaikwaza sala hiyo isipokuwa kwamba Mwenyezi Mungu atamuandikia mtu huyo malipo ya sala yake na usingizi wake huo utakuwa sadaka".
32	Dua kwa aliyeweweseka usiku (aliyeamka usiku)	" Aliyeweweseka usiku akasema: Laailaaha illallaahu wahdahuu laashariika lahu lahulmulku walahulhamdu ,wahuwa alaa kulli shay-in qadiir Alhamdulillah wasubhaana laaha walaailaaha illallaahu ,wallaahu akbaru,walaahaula walaaquwwata illaabillaahil-aliyyul-adhwiim. halafu akasema: Ewe Mola wangu, nisamehe au akaomba (dua yoyote) atakubaliwa. Ikiwa atatawadha na kusali, sala yake itakubaliwa"
33	Subhaana Ilaahu... mara 33 na kuhitimisha kwa Laa ilaaha il-lallaahu... baada ya sala ya faradhi	"Mwenye kumsabihi Mwenyezi Mungu Subhaana Ilaahu mara 33 baada ya kila sala, na akamhimidi Mwenyezi Mungu Alhamdulillah mara 33, na akamkabiri Mwenyezi Mungu Allaahu akbaru mara 33. Hizo ni mara 99. Na akasema katika kukamilisha mara mia (100): Laa ilaaha il-lallaahu wahdahuu laa shariika lahu,lahulmulku walahul-hamdu wahuwa alaakul-li shy-in qadiir. yatasamehewa madhambi yake hata kama yalikuwa (mengi) kama povu la bahari"
34	Kusoma aya Kursiy baada ya sala ya faradhi	"Mwenye kusoma aya Kursiy baada ya kila sala ya faradhi, hakuna cha kumzuia kuingia peponi isipokuwa kifo tu"
35	Kumtembelea mgonjwa	"Hakuna Mwislamu yeyote anayemtembelea Mwislamu (mgonjwa) asubuhi isipokuwa kwamba Malaika elfu sabini wanamuomba rehema mpaka ifike jioni. Na akimtembelea (mgonjwa) jioni Malaika elfu sabini wanamuomba rehema mpaka ifike asubuhi na atakuwa na bustani (ya matunda) Peponi"

36	Mwenye kutamka neno la Tauhidi na akafa juu ya neno hilo	"Hakuna mja yeyote aliyetamka <i>Laailaaha illallaahu</i> halafu akafa juu ya tamko hilo isipokuwa kwamba ataingia Peponi"
37	Mwenye kumpa pole (Taazia) aliyefikwa na msiba	"Mwenye kumpa Taazia aliyefikwa na msiba, atapata mfano wa malipo yake". "Hakuna muumini yeyote anayempa Taazia ndugu yake kwa msiba wake isipokuwa kwamba Mwenyezi Mungu atamvalisha mapambo ya utukufu".
38	Kuosha maiti na kuficha aibu zake	"Aliyemuosha maiti na akaficha aibu zake, Mwenyezi Mungu atamsamehe mtu huyo mara arobaini"
39	Kumsalia maiti na kumsindikiza mpaka azikwe	"Mwenye kuhudhuria mazishi mpaka (maiti) akasaliwa, ana Kirati moja. Na aliyehudhuria mpaka (maiti) akazikwa, ana Kirati mbili. Paliulizwa: Na Kirati mbili ni nini? (Mtume) Alisema: Ni mfano wa milima miwili mikubwa". Ibn-umar, Mwenyezi Mungu amuwieye radhi yeye na baba yake, alisema kuwa: "Kwa hakika, tulizizembea Kirati nyingi"
40	Kujenga misikiti kwa ajili ya Mwenyezi Mungu	"Yeyote aliyejenga msikiti kwa ajili ya Mwenyezi Mungu japo (mdogo) kama kiota cha ndege, Mwenyezi Mungu atamjengea mtu huyo nyumba Peponi"
41	Kutoa	"Hakuna siku yoyote waamkapo waja katika siku hiyo isipokuwa kwamba Malaika wawili hushuka na mmoja wao kusema: Ewe Mola wetu, mpe mtoaji badala. Na mwengine husema: Ewe Mola wetu: Mpe mzuiaji hilaki"
42	Sadaka	"Sadaka haipunguzi mali yoyote. Na Mwenyezi Mungu hamzidishii mja kwa kusamehe isipokuwa utukufu tu. Na hajanyenyekwa yeyote kwa ajili ya Mwenyezi Mungu isipokuwa tu Mwenyezi Mungu humpandisha daraja" "Dirhamu moja huzishinda Dirhamu elfu mia moja (laki moja). Swahaba waliuliza: Inakuwaje? Mtume akasema: Mtu ana Dirhamu mbili; akachukua mojawapo ya Dirhamu hizo akatoa sadaka. Na mtu mwengine ana mali nyingi, akachukua katika pambazoni mwake (sehemu ndogo ya mali yake) elfu mia moja. (laki moja) akatoa sadaka"
43	Mkopo bila ya faida	"Hakuna Mwislamu yeyote anayempa Mwislamu (mwenzake) mkopo mara mbili isipokuwa kwamba ni kama kutoa sadaka mara moja"
44	Kumsamehe mwenye matatizo	"Alikuwepo mtu anayewadai watu. Alikuwa akimwambia kijana wake: Ukimkuta mtu mwenye matatizo, msamehe, huenda Mwenyezi Mungu akatusamehe. (Mtume) Akasema: (Yule mtu) Akakutana na Mwenyezi Mungu na Mwenyezi Mungu akamsamehe"
45	Kufunga siku kwa ajili ya Mwenyezi Mungu	"Yeyote aliyefunga siku moja katika njia ya Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu huuepusha uso wake na moto miaka sabini"
46	Kufunga siku tatu kila mwezi, siku ya Arafa na siku ya Ashura	"Kufunga siku tatu kila mwezi na Ramadhani mpaka Ramadhani ni funga ya milele" "Na (Mtume) aliulizwa kuhusu funga ya Arafa akasema: Inafuta (dhambi za) mwaka uliopita na uliobaki" "Na (Mtume) aliulizwa kuhusu funga ya siku ya Ashura akasema: Inafuta (dhambi za) mwaka uliopita"
47	Kufunga siku sita za Mfungomosi	"Mwenye kufunga Ramadhani halafu akaifuatishia kwa kufunga siku sita za Mfungomosi, inakuwa kama saumu ya mwaka"
48	Kusali Tarawehe pamoja na Imamu mpaka amalize	"Kwa yakini, mtu anaposali pamoja na Imamu mpaka akamaliza, huandikiwa kisimamo cha usiku"
49	Hija Timamu	"Aliyehiji kwa ajili ya Mwenyezi Mungu; asifanye tendo la ndoa na asifanye maovu, atarudi (akiwa msafi) kama siku alipozaliwa na mama yake".
50	Umra katika Ramadhani	"Umra katika Ramadhani inalingana na Hija au (inalingana na) Hija (ya kuhiji) pamoja na mimi"

51	Matendo mema katika siku kumi za mwanzo wa Mfungotatu	"Hakuna siku ambazo matendo mema katika siku hizo yanapendwa zaidi na Mwenyezi Mungu kuliko siku hizi (akikusudia siku za kumi la mwanzo). (Swahaba) Walisema: Ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu, hata kupigana Jihadi katika njia ya Mwenyezi Mungu? (Mtume) Akasema: Hata kupigana Jihadi katika njia ya Mwenyezi Mungu, isipokuwa mtu ambaye ametoka kwa nafsi yake na mali yake na asirejee na chochote katika hayo".
52	Udh-hiya (mnyama anayechinjwa siku ya sikukuu ya Mfungotatu)	"Swahaba wa Mtume wa Mwenyezi Mungu walisema: Ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu, hizi Udh-hiya ni nini? (Mtume) Alisema: Ni suna ya Baba yenu (Mtume) Ibrahimu. (Swahaba) walisema: Tunapata nini sisi katika suna hiyo ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu? (Mtume) Alisema: Kwa kila unyoya kuna zuri moja. (Swahaba) Walisema: Na sufi nayo ewe Mjumbe wa Mwenyezi Mungu? (Mtume) Alisema: Kwa kila unyoya mmoja katika sufi kuna zuri moja".
53	Nia njema inamfikisha Muumini daraja za juu Peponi pamoja na kufanya matendo yawezekanayo	"Mfano wa umma huu ni kama watu wanne: Mtu ambaye Mwenyezi Mungu amempa mali na elimu. Yeye anaitumia elimu yake katika mali yake anayoitumia katika haki yake. Na mtu mwengine Mwenyezi Mungu amempa elimu na hakumpa mali. Yeye anasema: Lau ningelikuwa na mfano wa aliyonayo huyu ningelifanya mfano wa anayofanya. Akasema Mtume: Wawili hao katika thawabu wako sawa. Na mtu mwengine Mwenyezi Mungu amempa mali na hakumpa elimu. Yeye anaharibu katika mali yake; anaitumia katika isiyokuwa haki yake. Na mtu (mwengine) Mwenyezi Mungu hakumpa elimu wala mali. Yeye anasema: Laiti Mwenyezi Mungu ningelikuwa na mfano wa aliyonayo huyu, ningefanya mfano wa anayofanya. Mtume wa Mwenyezi Mungu akasema: Wawili hao katika makosa wako sawa ".
54	Malipo ya mwenye elimu na ubora wake	"Ubora wa mwenye elimu kulinganisha na mfanyaibada ni kama ubora wangu kulinganisha na mtu wenu wa chini sana" halafu Mtume alisema: "Kwa yakini, Mwenyezi Mungu na Malaika wake na walioko mbinguni na ardhini hata sisimizi katika shimo lao na hata samaki wanamsalia mwenye kuwafundisha watu kheri"
55	Malipo ya Shahidi (aliyekufa katika vita vya Jihadi)	" Shahidi kwa Mwenyezi Mungu ana mambo sita: 1) Anasamehewa (dhambi zake) katika tone la kwanza kabisa (la damu yake) na kuoneshwa makazi yake ya Peponi, na 2) Atakingwa na adhabu ya kaburini, na 3) Atasalimika na Faza'a (hofu) kubwa (ya Siku ya Kiyama), na 4) Litawekwa juu ya kichwa chake taji la heshima; Yakuti moja iliyomo katika taji hilo ni bora kuliko dunia na vilivyomo ndani yake, na 5) Ataozeshwa wake sabini na mbili katika Huri Ain, na 6) Atakubaliwa maombezi yake kwa watu sabini katika ndugu zake"
56	Jeraha katika njia ya Mwenyezi Mungu	"Nina'apa kwa (Mwenyezi Mungu) ambaye nafsi yangu iko mkononi mwake kwamba hajeruhiwi yeyote katika njia ya Mwenyezi Mungu, na Mwenyezi Mungu ndiye amjuaye zaidi aliyejeruhiwa katika njia yake, isipokuwa kwamba atakuja Siku ya Kiyama (na ilhali) rangi ni rangi ya damu na harufu ni harufu ya Miski"
57	Ulinzi katika njia ya Mwenyezi Mungu	"Ulinzi wa siku moja katika njia ya Mwenyezi Mungu ni bora kuliko dunia na vilivyopo juu yake, na mahali pa bakora (silaha) ya mmoja wenu katika Pepo ni bora kuliko dunia na vilivyopo juu yake"
58	Mwenye kumuandaa mpiganaji katika njia ya Mwenyezi Mungu	"Mwenye kumuandaa mpiganaji, kwa yakini naye amepigana. Na mwenye kumuakilisha mpiganaji katika familia yake (kuihudumia familia yake), kwa yakini naye amepigana"
59	Kumuomba Mwenyezi Mungu Shahada	"Mwenye kumuomba Mwenyezi Mungu Shahada (kufa katika vita vya kidini) kwa ukweli, Mwenyezi Mungu atamfikisha daraja za Mashahidi, hata kama alikufa kitandani kwake"

60	Kulia kutokana na kumuogopa Mwenyezi Mungu na ulinzi katika njia yake	"Macho mawili hayataguswa na moto; jicho lililolia kutokana na kumuogopa Mwenyezi Mungu na jicho lililokeshwa likilinda katika njia ya Mwenyezi Mungu"
61	Kupata mtihani	"Haimpati Mwislamu tabu yoyote, wala maradhi yoyote, wala kero yoyote ya moyoni, wala huzuni yoyote, wala maudhi yoyote, wala gubu lolote, hata mwiba unaomkita isipokuwa kwamba Mwenyezi Mungu, kwa hayo, humfutia madhambi yake"
62	Mwenye kuacha tiba ya moto na kusoma Ruq-ya na kuacha jambo kwa itikadi ya nuksi	"Mataifa yalioneshwa kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, akiwa usingizini, akauona umma wake na ilhali miongoni mwao kuna watu elfu sabini wanaingia Peponi bila ya kuhesabiwa wala kuadhibiwa. Na hao ni wale ambao hawajitibu kwa moto na hawasomi Ruq-ya na hawaachi jambo kwa itikadi ya nuksi na wanamtegemea Mola wao tu"
63	Malipo ya mwenye kufiwa na watoto wadogo	"Hakuna Mwislamu yeyote katika watu anayefiwa na watoto watatu ambao hawakufikia balehe isipokuwa kwamba Mwenyezi Mungu atamuingiza Peponi tu"
64	Kukosa kuona na kulivumilia hilo	"Kwa yakini, Mwenyezi Mungu amesema kuwa: Nimpapo mtihani mja wangu katika vipenzi vyake viwili akavumilia, ninampa Pepo badala yake; akikusudia (kwa neno: vipenzi vyake viwili) macho yake"
65	Kuacha jambo kwa ajili ya kumuogopa Mwenyezi Mungu	"Kwa yakini, wewe hutaacha jambo kwa kumuogopa Mwenyezi Mungu isipokuwa kwamba Mwenyezi Mungu atakupa jambo bora zaidi kuliko hilo"
66	Kuzitunza sehemu za siri na ulimi	"Yeyote anayenipa dhamana ya kutunza (kiungo) kilichopo kati ya mataya yake na (kiungo) kilichopo kati ya miguu yake, mimi nampa dhamana ya kupata Pepo; akikusudia ulimi na sehemu za siri"
67	Kusema bismillaahi wakati wa kuingia nyumbani na wakati wa kula	"Mtu aingiapo nyumbani kwake na akamtaja Mwenyezi Mungu wakati wa kuingia kwake na wakati wa (kula) chakula chake, shetani husema (kuwaambia wafuasi wake kuwa): Hamna malazi nyinyi wala chakula. Na aingiapo bila ya kumtaja Mwenyezi Mungu wakati wa kuingia kwake, shetani husema (kuwaambia wafuasi wake kuwa): Mmewahi malazi. Na asipomtaja Mwenyezi Mungu wakati wa (kula) chakula chake, shetani husema: Mmewahi malazi na chakula"
68	Kumshukuru Mwenyezi Mungu baada ya kula, kunywa na kuvaa nguo mpya	" Mwenye kula chakula na kusema: <i>Alhamdulillahil-ladhii atw-amanii haadhaa warazaqaniyhi minghayri hawlin minny walaquwwata</i> , husamehewa dhambi zake zilizopita". Na anapovaa nguo mpya husema: <i>Alhamdulillahil-ladhii kasaaniy</i>
69	Mtu ambaye anataka Mwenyezi Mungu ampunguzie uchovu (uzito) wa kazi yake	"Fatma, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, alimuomba Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ampe mtumishi. Mtume akamwambia Fatma: Je, nikufundisheni yaliyokuwa bora kuliko hayo mliyoniomba? Mkitaka kulala, mlete Takbira <i>allaahu akbaru</i> mara (34), na mlete Tahmidi <i>Alhamdulillahil-laahi</i> mara (33), na mlete Tasbihi <i>subuhaanallaahi</i> mara (33). Hayo ni bora kwenu kuliko mtumishi"
70	Dua kabla ya kujamiiana	" Lau kama mmoja wao akitaka kukutana na mke wake atasema: <i>Bismillahi, Allaahumma jannibna sh-shaytwaani wajannibish-shaytwaana maarazaqtanaa</i> . basi kama itapangwa baina yao kupata mtoto katika hilo, shetani yoyote hatamduru mtoto huyo asilani"
71	Kuwafanyia mazuri watoto wa kike	"Mwenye kupewa mtihani wa kitu katika watoto wa kike, na hivyo akawafanyia yaliyo mazuri, watoto hao watakuwa sitara ya (kumkinga na) moto"

72	Mke kumridhisha mumewe	"Mwanamke anaposali sala zake tano, na akafunga mwezi wake (wa Ramadhani), na akahifadhi sehemu yake ya siri (asifanye uzinzi), na akamtii mume wake (katika mambo yasiyokuwa ya haramu), ataambiwa: Ingia peponi kupitia mlango wowote wa Peponi utakao". "Mwanamke yeyote aliyefariki na ilhali mumewe yu radhi naye, ataingia Peponi"
73	Kuunga udugu	"Anayependa kukunjuliwa katika riziki yake na kuzidishiwa katika umri wake, basi aunge ndugu zake"
74	Kumdhamini Yatima	"Mimi na mdhamini wa Yatima Peponi (tutakuwa) kama hivi; na alisema (hivyo) kwa (kuashiria kwa) vidole vyake viwili; kidole cha shahada na cha kati"
75	Mwenye kumhangaikia mjane na masikini	"Mwenye kumhangaikia mjane na masikini ni kama mpiganaji Jihadi katika njia ya Mwenyezi Mungu, au ni kama mwenye kusali usiku, mwenye kufunga mchana"
76	Tabia nzuri	"Kwa yakini, Muumini, kwa tabia zake nzuri, anafikia daraja ya mfungaji, msimamaji (usiku kwa kusali)". "Mimi ni mwenye kudhamini nyumba Peponi kwa mtu ambaye tabia zake zimekuwa nzuri".
77	Kuwahurumia viumbe	"Na hakuna vingine isipokuwa kwamba Mwenyezi Mungu huwahurumia katika waja wake wale wenye huruma. Wahurumieni walioko duniani atakuhurumieni aliyeko mbinguni"
78	Kupenda Waislamu wapate kheri	"Hawi Muumini mmoja wenu mpaka apende ndugu yake apate yale anayopenda yeye mwenyewe apate"
79	Haya	"Haya haileti isipokuwa kheri tu". "Haya ni miongoni mwa Imani". "Mambo manne ni miongoni mwa suna za Mitume: 1) Kuona haya na 2) Kujipaka manukato na 3) Kupiga mswaki na 4) Kuoa ".
80	Kuanza kusalimia	"Mtu mmoja alikwenda kwa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na kumwambia: Assalamu alaikum . Mtume akasema: Kumi. Halafu akaja mtu mwengine na kusema: Assalaamu alaikum warahmatullaahi . Mtume akasema: Ishirini. Halafu (mtu) mwengine na kusema: Assalaamu alaikum warahmatullaahi wabarakatuh . Mtume akasema: Thalathini." Mtume alikusudia mambo mazuri katika idadi hizo.
81	Kupeana mikono wakati wa kukutana	"Hakuna Waislamu wawili wanaokutana na wakapeana mikono isipokuwa kwamba watasamehewa (dhambi zao) kabla hawajaachana"
82	Kutetea heshima ya Mwislamu	"Mwenye kutetea heshima ya ndugu yake, Mwenyezi Mungu atauempushe uso wake (usiunguzwe) na moto Siku ya Kiyama"
83	Kuwapenda watu wema na kukaa nao	"Wewe utakuwa pamoja na unayempenda". Anas, Mwenyezi Mungu amuwie radhi, alisema: Swahaba hawakuwahi kufurahishwa na jambo kama walivyofurahishwa na Hadithi hii.
84	Wanaopendana kwa ajili ya Mwenyezi Mungu	"Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: Wanaopendana katika utukufu wangu watapata majukwaa ya nuru. Manabii na mashahidi watawaonea gere".
85	Mwenye kumuomba ndugu yake Mwislamu	"Mwenye kumuomba ndugu yake akiwa hayupo mbele yake, Malaika aliyewakilishwa kwake husema: Aamiin, nawe utapata mfano (wake)"
86	Kuwaombea msamaha Waislamu wanawake na wanaume	"Mwenye kuwaombea msamaha Waumini wanaume na Waumini wanawake, Mwenyezi Mungu atamuandikia zuri moja kwa kila Muumini mmoja wa kiume na wa kike".
87	Mwenye kuonesha kheri	"Mwenye kuonesha kheri, atapata malipo mfano wa malipo ya aliyeifanya kheri hiyo"
88	Kuondosha kero njiani	"Kwa yakini, nimemuona mtu anatanua (ananeemeka) Peponi kwa sababu ya mti alioukata katikati ya njia na uliokuwa ukiwakera watu"
89	Kudumu kufanya kheri	"Mwenyezi Mungu hakimwi mpaka mkimwe nyinyi. Na amali inayopendwa zaidi na Mwenyezi Mungu ni ile inayodumu hata kama ni chache"

90	Kuacha ubishi na uongo	"Mimi nadhamini nyumba ya kifahari katika viunga vya Peponi kwa mwenye kuacha ubishi hata kama ana haki, na (nadamini) nyumba ya kifahari katikati ya Pepo kwa mwenye kuacha kusema uongo hata kama anafanya mzaha"
91	Kuzuia hasira	"Mwenye kuzuia hasira na ilhali anaweza kuitekeleza, Mwenyezi Mungu atamuia mbele ya halaiki Siku ya Kiyama ili ampe hiari ya kuchagua ni wanawake gani wa Peponi (Huur Al-ain) atakao"
92	Kusifia kheri au shari	"Yeyote mliyemsifia kheri, imewajibika kwake kupata Pepo. Na yeyote mliyemsifia shari, imewajibika kwake kuingia motoni. Nyinyi ni mashahidi wa Mwenyezi Mungu duniani"
93	Kumuondolea uzito Mwislamu, kumsaidia na kumsitiri	"Mwenye kumuondolea Muumini tatizo katika matatizo ya duniani, Mwenyezi Mungu atamuondolea mateso katika mateso ya siku ya Kiyama. Na Mwenye kumuwepesha aliyefikwa na mazito, Mwenyezi Mungu humfanyia wepesi duniani na Akhera. Na mwenye kumsitiri Mwislamu, Mwenyezi Mungu atamsitiri duniani na akhera. Na Mwenyezi Mungu yupo katika kumsaidia mja madamu mja huyo yupo katika kumsaidia ndugu yake. Na anayefuata njia akitafuta elimu katika kufuata kwake njia hiyo, Mwenyezi Mungu humrahisishia, kwa hilo, njia ya kuelekea peponi. Na hawakusanyiki watu katika nyumba miongoni mwa nyumba za Mwenyezi Mungu wakikisoma kitabu cha Mwenyezi Mungu na kukidurusu baina yao isipokuwa kwamba utulivu unawashukia, rehema inawafinika na Malaika huwazunguka na Mwenyezi Mungu huwataja pamoja na wale walioko kwake. Na ambaye amali zake zimemchelewesha (zimemuweka nyuma), nasaba yake haiwezi kumpeleka haraka "
94	Kukusudia kufanya zuri au baya	"Mwenye kukusudia kufanya jambo zuri na asilifanye, Mwenyezi Mungu humuandikia kwake zuri kamili. Akilikusudia zuri na akalifanya, Mwenyezi Mungu humuandikia kwake mema kumi mpaka mara mia saba, mpaka mara nyingi. Na mwenye kukusudia kufanya jambo baya na asilifanye, Mwenyezi Mungu humuandikia kwake zuri kamili. Na akilikusudia baya na akalifanya, Mwenyezi Mungu humuandikia baya moja"
95	Kumtegemea Mwenyezi Mungu	"Lau kama nyinyi mngekuwa mnamtegemea Mwenyezi Mungu utegemezi wa kweli, Mwenyezi Mungu angekuruzukuni kama anavyowaruzuku ndege; wanatoka asubuhi matumbo yao yakiwa matupu na wanarudi jioni wakiwa wameshiba"
96	Kuitanguliza Akhera	"Yeyote ambaye Akhera ndio lengo lake, Mwenyezi Mungu atajaalia utajiri wake katika moyo wake na atamnyooshea mambo yake na itamjia dunia itake isitake (hali yake ya maisha itakuwa nzuri)"
97	Uadilifu wa mtawala, kijana kuwa mwema, kujihusisha na misikiti, kupenda kwa ajili ya Mwenyezi Mungu	"Watu saba Mwenyezi Mungu atawafinika katika kivuli chake siku ambayo hakuna kivuli isipokuwa kivuli chake tu: 1) Kiongozi mwadilifu, na 2) Kijana aliyekulia katika kumwabudu Mola wake, na 3) Mtu ambaye moyo wake umefungamana katika misikiti, na 4) Watu wawili waliopendana kwa ajili ya Mwenyezi Mungu; wameungana kwa ajili hiyo na kutengana kwa ajili hiyo, na 5) Mwanauume aliyeombwa na mwanamke mwenye hadhi na uzuri (ili afanye naye zinaa akakataa na) akasema: Mimi namuogopa Mwenyezi Mungu, na 6) Mtu aliyetoa sadaka akaificha mpaka mkono wake wa kushoto usijue kile mkono wake wa kulia ulichokitoa, na 7) Mtu aliyemkumbuka Mwenyezi Mungu akiwa faragha mpaka akalia"
98	Waadilifu katika kila jambo	"Kwa yakini, waadilifu mbele ya Mwenyezi Mungu watakuwa juu ya majukwaa ya nuru kuliani mwa (Mwenyezi Mungu) Mwingi wa rehema, na mikono yake yote ni ya kulia. (Waadilifu hao) Ni wale ambao wanafanya uadilifu katika uongozi wao na katika familia zao na katika walivyovitawala"

MAMBO YALIYOKATAZWA

183

N	JAMBO LILILOKATAZWA	HADITHI (ALIVYOSEMA MTUME saw.)
1	Kiburi	"Hataingia peponi ambaye katika moyo wake kuna chembe cha kiburi" Na kiburi ni kuwadharau watu na kuikana haki
2	Kujionesha (Riya) na kutaka sifa (Sum'a)	"Mwenye kutaka sifa, Mwenyezi Mungu humfedhehesha. Na mwenye kujionesha, Mwenyezi Mungu huuweka wazi undani wake (Mwenyezi Mungu humuumbuga)"
3	Uovu	"Kwa yakini, mtu mwenye daraja mbaya sana mbele ya Mwenyezi Mungu Siku ya Kiyama ni mtu ambaye watu wanamtenga au kumsusa kwa kujikinga na uovu wake"
4	Uongo	"Ole wake anayezungumza mazungumzo ili kwa mazungumzo hayo awachekeke watu na kwa hiyo anasema uongo. Ole wake, Ole wake"
5	Dhambi na mitihani	"Nyoyo huoneshwa mitihani (dhambi) kama (kamba za) mkeka; moja moja. Moyo wowote utakaonyeshwa (utakaotenda), huota ndani yake doa jeusi"
6	Ujasusi	"Mwenye kusikiliza mazungumzo ya watu na ilhali wao wanamchukia au wanamkimbia, utamiminwa katika masikio yake uji wa risasi iliyoyayushwa Siku ya Kiyama"
7	Picha	"Kwa yakini, watakoadhibiwa sana na Mwenyezi Mungu Siku ya Kiyama ni watengenezaji picha". "Malaika hawaingii nyumba ambayo ndani yake kuna mbwa na picha"
8	Fitina	"Haingii peponi mtu fitina" Kufitini ni kunakili maneno kati ya watu kwa madhumuni ya uharibifu"
9	Kusengenya	"Je, mnajua, ni nini kusengenya? Swahaba walisema: Mwenyezi Mungu na Mtume wake ndio wanaojua zaidi. Mtume alisema: Ni wewe kumsema ndugu yako kwa anayoyachukia. Palisemwa: Unaonaje kama hayo niyasemayo ndugu yangu anayo? Mtume alisema: Ikiwa anayo hayo usemayo, kwa yakini umemsenenya. Na kama hana, kwa yakini umemzulia"
10	Kulaani	"Kumlaani Muumini ni kama kumuua" "Wenye kulaani sana hawawi waombezi wala mashahidi Siku ya Kiyama"
11	Kutangaza siri	"Kwa yakini, miongoni mwa watu wenye daraja ova sana mbele ya Mwenyezi Mungu Siku ya Kiyama ni mwanaume anayekutana na mkewe (kimwili) naye mke akakutana naye halafu akatangaza siri yake"
12	Mwanamke kutoka akiwa na manukato	"Kila jicho ni lenye kuzini. Na mwanamke anapojipaka manukato halafu akapita kwenye baraza (ya watu waliokaa), basi yeye ni kadhaa wa kadhaa; ikiwa na maana ni mwenye kuzini"
13	Kumtuhumu Mwislamu kwa ukafiri	"Mtu yeyote aliyemwambia ndugu yake: Ewe kafiri, yamemrejea mmoja wao maneno hayo; ikiwa ni kama alivyosema, sawa. Vinginevyo, maneno hayo yatamrejea mwenyewe"
14	Kujinasibu na baba asiyekuwa wake	"Mwenye kujipa nasaba ya asiyekuwa baba yake na ilhali anajua, Pepo kwake ni haramu". "Yeyote mwenye kumkataa baba yake, huo ni ukafiri"
15	Kumtia hofu Mwislamu	"Haiwi halali kwa Mwislamu kumtia hofu Mwislamu (mwenzake)". "Mwenye kumuashiria (kumuelekeza) ndugu yake kwa chuma (silaha), Malaika wanamlaani mpaka akiache chuma hicho"
16	Kumuita mnafiki "Bwana"	"Msimwite mnafiki: Sayyid (Bwana), kwani kama akiwa Bwana, mtakuwa mmemkasirisha Mola wenu"
17	Wanawake Kuzuru Makaburi	"Mwenyezi Mungu amewalaani wanawake wanaozuru sana makaburi" "Mama Atiyah, Mwenyezi Mungu amuwaiye radhi, amesema kuwa: Tulikatazwa kusindikiza Jeneza na (lakini hilo) halikutiliwa mkazo kwetu"

18	Mwanamke Kumsusia Mumewe	"Mwanaume atakapomwita mkewe kitandani kwake na akakataa kwenda, Malaika wanamlaani mwanamke huyo mpaka asubuhi"
19	Kuwahadaa Raia	"Hakuna mja yeyote anayepewa dhamana na Mwenyezi Mungu ya kuongoza watu akafa siku ya kufa na ilhali yeye anawafanyia hiyana watu wake isipokuwa kwamba Mwenyezi Mungu ameiharamisha Pepo kwa mtu huyo"
20	Kutoa Fat'wa Bila Ya Elimu	"Mwenye kupewa Fat'wa bila ya elimu, dhambi zake zinakuwa kwa yule aliyempa Fat'wa"
21	Mwanamke Kuomba Talaka	"Mwanamke yeyote aliyemuomba mumewe Talaka bila ya tatizo lolote, ni haramu kwake harufu ya pepo"
22	Kuwafunga Wanyama Kengele	"Malaika hawasuhubiani na msafara ambao ndani yake kuna mbwa au kengele". "Kengele ni firimbi za shetani"
23	Kuacha (Sala Ya) Ijumaa Kwa Dharau	"Mwenye kuacha Ijumaa mara tatu kwa dharau (bila ya udhuru wa kisheria), Mwenyezi Mungu ataupiga chapa moyo wake (kuwa yeye ni mnafiki)".
24	Kupora ardhi	"Mwenye kuchukua kipande cha ardhi kiasi cha shubiri kwa dhuluma, Mwenyezi Mungu atamtwishia shingoni kipande hicho Siku ya Kiyama kutokea ardhi saba"
25	Maneno yanayomkasirisha Mwenyezi Mungu	"Na, kwa yakini, mja hutamka neno la kumkasirisha Mwenyezi Mungu asilitilie maanani likamtumbukiza katika Jahanamu miongo sabini"
26	Kusema sana bila ya kumtaja Mwenyezi Mungu	"Msiseme sana bila ya kumtaja Mwenyezi Mungu, kwa sababu kusema sana bila ya kumtaja Mwenyezi Mungu ni ususuwavu wa moyo"
27	Waungaji nywele na wakwaruzaji ngozi	"Mwenyezi Mungu amemlaani mwanamke muungaji nywele na muungwaji, na mwenye kuweka urembo kwa kukwaruza ngozi na mwenye kuwekwa urembo kwa kukwaruza ngozi"
28	Kuwekeana shonde baina ya Waislamu	"Haiwi halali kwa Muumini kumsusa ndugu yake zaidi ya siku tatu" "Mwenye kumsusa ndugu yake mwaka ni kama kumwaga damu yake"
29	Mwenye kujifananisha na jinsia isiyokuwa yake	"Mtume wa Mwenyezi Mungu amewalaani wanaume wanaojifananisha na wanawake na wanawake wanaojifananisha na wanaume"
30	Mwenye kurejea katika alichotoa	"Mwenye kurejea katika alichotoa ni kama mbwa; anatapika halafu anarudi katika matapishi yake". "Sio halali kwa mtu kutoa kitu halafu akarejea katika kitu hicho"
31	Kutafuta elimu kwa ajili ya dunia	"Mwenye kujifunza elimu katika yale ambayo kwayo inatakiwa akusudiwe Mwenyezi Mungu, (lakini) hajifunzi elimu hiyo isipokuwa tu kwa lengo la kupata kwayo kitu cha dunia, hatapata harufu ya Pepo Siku ya Kiyama"
32	Kutazama Yaliyohara mishwa	"Mwanadamu ameandikiwa sehemu yake katika Zinaa. litamkuta hilo; hakuna pingamizi. Zinaa ya macho ni kutazama, na Zinaa ya masikio ni kusikiliza, na Zinaa ya ulimi ni mazungumzo, na Zinaa ya mkono ni kushika, na Zinaa ya mguu ni hatua (kutembea), na moyo unapenda na kutamani, na sehemu ya siri inathibitisha hayo au kuyakataa"
33	Kukaa faragha na mwanamke wa kando	"Mmoja wenu asikae faragha kabisa na mwanamke, kwani shetani atakuwa watatu wao"
34	Mwanamke kuolewa bila ya Walii	"Mwanamke yeyote aliyeolewa bila ya idhini ya Walii wake, ndoa yake ni batili, ndoa yake ni batili, ndoa yake ni batili"
35	Ndoa ya Shighari (kubadilishana)	"Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amekataza (ndoa ya) Shighari". Shighari ni mtu kumuozesha binti yake kwa mtu kwa msingi kwamba yule mtu mwengine naye amuozeshe binti yake bila ya kuwepo mahari kati yao."

36	Kuwakusudia watu kwa amali	"Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: Mimi ni katika washirika wasiokuwa na haja zaidi ya ushirika. Yeyote aliyefanya amali (ambayo) amemshirikisha badala yangu pamoja nami, ninamuacha yeye na ushirika wake".
37	Mwanamke kusafiri bila ya Maharimu	"Si halali kwa mwanamke anayemwamini Mwenyezi Mungu na Siku ya Mwisho kusafiri masafa ya siku moja isipokuwa tu awe pamoja na Maharimu"
38	Kuomboleza kwa mayowe	"Kwa yakini, Mwenye kuomboleza kwa mayowe, ataadhibiwa kwa yale aliyomboleza kwayo Siku ya Kiyama". "Maiti anaadhibiwa katika kaburi lake kwa sababu ya kuomboleza kwa mayowe"
39	Kuwakera wanaosali	"Aliyekula kitunguu maji na kitunguu saumu na Kurathi (mmea kama kitunguu una tumba nyeupe), asiusogolee kabisa msikiti wetu, kwani Malaika wanakereka na yale ambayo wanadamu wanakereka nayo"
40	Kuapia asiyekuwa Mwenyezi Mungu	"Aliyeapa kwa asiyekuwa Mwenyezi Mungu, amekufuru au amefanya ushirikana". "Anayeapa, aape kwa Mwenyezi Mungu au anyamaze"
41	Kiapo cha uongo	"Mwenye kuapa akichukua kwa kiapo hicho mali ya Mwislamu na ilhali yeye kwa kiapo hicho ni muovu (muongo), atakutana na Mwenyezi Mungu na ilhali ni Mwenye kumkasirikia"
42	Kuapa katika biashara	"Jihadharini na kuapa sana katika biashara, kwani hilo linaifanikisha biashara na (lakini) linaiondolea baraka". "Kuapa kunafanikisha bidhaa (kuuzika) kunaondoa baraka"
43	Kuwaiga makafiri	"Yeyote aliyejifananisha na watu (fulani), basi yeye ni katika wao". "Si katika sisi aliyejifananisha na wasiokuwa sisi".
44	Husuda	"Jihadharini na husuda, kwa sababu husuda inakula mazuri kama moto unavyokula kuni", au alisema: "nyasi".
45	Kujenga juu ya kaburi	"Mtume wa Mwenyezi Mungu amekataza kulipaka jasi (chokaa/rangi) kaburi na kukaa juu yake na kujenga juu yake"
46	Hadaa na Hiyana	"Mwenyezi Mungu atakapowakusanya (viumbe) wa mwanzo na wa mwisho Siku ya Kiyama, kila aliyefanya hiyana atawekewa bendera na kusemwa: Hii ni hadaa ya fulani bin fulani"
47	Kukaa juu ya kaburi	"Kwa yakini, kukaa kwa mmoja wenu juu ya kaa la moto likaunguza nguo zake na kufika kwenye ngozi yake ni bora kuliko kukaa juu ya kaburi"
48	Kuacha mapambo kwa ajili ya msiba	"Haiwi halali kwa mwanamke anayemwamini Mwenyezi Mungu na Siku ya Mwisho kuacha mapambo kwa ajili ya maiti zaidi ya siku tatu isipokuwa tu kwa mume"
49	Kuomba bila ya dharura	"Mambo matatu ninayaapia na ninakuhadithieni mazungumzo (makubwa). Hivyo, yahifadhini: 1) Haipungui mali ya mja kwa (kutoa) sadaka, na 2) Hakudhulumiwa mja dhuluma (yoyote) akasubiri isipokuwa kwamba Mwenyezi Mungu humzidishia enzi (nguvu na heshima), na 3) Hakufungua mja mlango wa kuomba isipokuwa kwamba Mwenyezi Mungu humfungulia mlango wa ufukara"
50	Kutia filisi katika biashara	"Mtume wa Mwenyezi Mungu amekataza mtu wa mjini kumuuzia mtu wa shamba, na msitiliane filisi (kwa kuongeza thamani ya kitu ilhali muongezaji hataki kukinunua kitu hicho), na mtu asifanye biashara juu ya biashara ya ndugu yake"
51	Kutangaza msikitini kitu kilichopotea	"Atakayemsikia mtu anayetangaza kitu kilichopotea msikitini, aseme: "Tunamuomba Mwenyezi Mungu asikurudishie kitu hicho", kwa sababu misikiti haikujengwa kwa (madhumuni) haya"

52	Kupita mbele ya anayesali	"Lau kama anayepita mbele ya anayesali angejua ni nini kilicho juu yake, ingekuwa kusimama arobaini ni bora kwake kuliko kupita mbele yake"
53	Kuacha sala ya Alasiri	"Yeyote aliyeacha (kusali) sala ya Alasiri, imepomoka (imepotea bure) amali yake".
54	Kuzembea sala	"Ahadi iliopo kati yetu (Waislamu) na kati yao (makafiri) ni sala. Mwenye kuacha sala, amekufuru". "Kati ya mtu na kati ya ukafiri ni kuacha sala".
55	Kuhubiri upotofu	"Na mwenye kulingania (kuhubiri) upotofu, atapata katika dhambi mfano wa dhambi za waliomfuata. Hilo halitapunguza kitu katika dhambi zao"
56	Kunywa kwa kusimama na katika mdomo wa chombo cha chombo cha kunywea	"Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amekataza kunywa katika mdomo wa kiriba au chombo cha kunywea". "Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amekemea mtu kunywa akiwa amesimama".
57	Kunywa kwa kutumia vyombo vya dhahabu na fedha	"Msinywe kwa vyombo vya dhahabu na fedha na msivae Hariri na Dibaji (aina ya hariri), kwani hizo ni (nguo) zao (makafiri) duniani na ni (nguo) zenu (Waislamu) Akhera"
58	Kunywa kwa mkono wa kushoto	"Yeyote katika nyinyi asile kabisa kwa mkono wake wa kushoto na asinywe kwao, kwani shetani anakula kwa mkono wake wa kushoto na anakunywa kwa mkono huo"
59	Mkataji udugu	"Haingii Peponi mkataji". Yaani: Mkataji udugu.
60	Kuacha kumsalia Mtume	"Imegusa mchanga pua ya mtu (amepata unyonge na udhalili) ambaye nimetajwa mbele yake na asinimalie". "Bahili ni yule ambaye nimetajwa mbele yake na asinimalie".
61	Kuropoka	"Na, kwa yakini, ninaowachukia zaidi katika nyinyi na watakaokaa mbali zaidi na mimi Siku ya Kiyama ni wanaoropoka na wanaokejeli na wanaozungumza kwa kiburi".
62	Kufuga mbwa	"Yeyote mwenye kufuga mbwa, isipokuwa mbwa wa kuwindia na wa kulinda mifugo, zitapungua Kirati mbili kila siku katika thawabu zake".
63	Kutesa wanyama	"Ameadhibiwa mwanamke kwa sababu ya paka aliyemfungia mpaka akafa, na kwa sababu hiyo, ataingia motoni". "Msifanye dango (kujifunzia kulenga shabaha) kitu ambacho kina roho"
64	Riba	"Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amemlaani mlaji Riba na mlishaji wake". "Dirhamu ya Riba anayoila mtu na ilhali anajua, ni jambo baya zaidi kuliko Zinaa thalathini na sita"
65	Mnywaji pombe	"Haingii Peponi mnywaji pombe na anayeamini uchawi na mkataji udugu".
66	Kuwafanyia uadui Mawalii (Wapenzi) wa Mwenyezi Mungu	"Kwa yakini, Mwenyezi Mungu amesema: Yeyote aliyemfanyia uadui Walii wangu, hakika nime mtangazia vita".
67	Kumuua aliyepewa hifadhi ya amani katika nchi za Kiislamu	"Yeyote aliyepewa nafsi iliyo katika mkataba (wa usalama) bila ya haki yake, hatanusa harufu ya Pepo, na kwa yakini, harufu yake inanusika kutoka masafa ya mwendo wa miaka mia".
68	Kumnyima mrithi mirathi yake	"Yeyote aliyekata mirathi ya mrithi wake, Mwenyezi Mungu ataikata mirathi yake ya Peponi Siku ya Kiyama".
69	Kuiweka mbele dunia	"Na yeyote ambaye dunia ndio kusudio lake, Mwenyezi Mungu atauweka ufukara mbele ya macho yake na atamvurugia mambo yake na hayatamjia katika dunia isipokuwa tu yale aliyokwisha pangiwa".

NJIA YAKO YA KWENDA PEPONI AU MOTONI

▶ **KABURI** Ni kituo cha kwanza cha Akhera. Ni shimo la moto kwa kafiri na mnafiki na ni bustani kwa Muumini. Kaburini kuna kuadhibiwa kutokana na maasi mengi. Miongoni mwa maasi hayo ni: Kutojisafisha (Najisi ya) mkojo, fitina, kutokuwa na uaminifu katika ngawira, kusema uongo, kuacha kusali kwa ajili ya kulala, kuisusa Qur'ani, zinaa, ulawiti, riba kutolipa deni na mengine yasiyokuwa hayo. Yanaokoa adhabu hiyo: Matendo mema yaliyo halisi kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, kuomba kinga ya adhabu hiyo, kusoma Sura Al-mulk (67) n.k. Anakingwa na adhabu ya kaburi: Shahidi (aliyekufa katika vita vya kidini), Mlinzi wa ngome, aliyekufa siku ya Ijumaa, aliyekufa kwa ugonjwa wa kuumwa na tumbo n.k.

▶ **KUPULIZWA KWA PARAPANDA** Parapanda ni pembe kubwa ambayo (Malaika) Israfiil ameiweka mdomoni akingojea wakati wa kuamrisha kuipuliza. Kuna mpulizo wa fazaa. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema: "*Na ikapulizwa parapanda na, kwa hiyo, wakafazaika walioko mbinguni na walioko ardhini isipokuwa wale aliotaka Mwenyezi Mungu*". Suratuz-Zumar 39, aya 68. Kwa sababu hiyo, ulimwengu wote utasambaratika. Baada ya arobaini, utapulizwa mpulizo wa kufufuliwa. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema: "*Halafu utapulizwa (mpulizo) mwingine. Mara, wao watakuwa wamesimama wakingojea*". Suratuz- Zumar 39, aya 68.

▶ **KUFUFULIWA** Halafu Mwenyezi Mungu ataleta mvua na hivyo miili itaota (kutokana na kifupa cha tindi ya uti wa mgongo) na kuwa viumbe wapya, wasiokufa, wasiokuwa na viatu na wasiokuwa na nguo. Watawaona Majini na Malaika. Watafufuliwa wao na matendo yao.

▶ **KUKUSANYWA** Katika siku kubwa ambayo kipimo chake ni miaka elfu 50, Mwenyezi Mungu atawakusanya viumbe kwa kuhesabiwa huku wakiwa wamefazaika kama walevi, kama vile dunia yao ni saa moja. Jua litasogea karibu kiasi cha maili moja. Watu watazama katika jasho lao kwa kadiri ya matendo yao. Siku hiyo wanyonge na wenye kiburi watagombana. Kafiri atagombana na mwenzie na shetani wake na swahiba zake. Watalaaniana wenyewe kwa wenyewe. Dhalimu atauma vidole vyake (akijuta). Jahanamu itaburutwa kwa hatamu (kamba) elfu 70. Kila hatamu moja itaburutwa na malaika elfu 70. Kafiri akiiona Jahanamu, atapenda kuikomboa nafsi yake au awe mchanga. Ama wenye dhambi: Asiyetoa zaka, mali zake zitageuzwa kuwa moto na kuchomwa kwao. Wenye kiburi watafufuliwa kama sisimizi. Laghai, Mporaji na Haini (Mwenye kufanya hiyana) watafedheheshwa. Mwizi atakuja na alichoiwa. Yaliyojificha yatadhihirika. Ama wachamungu haitawafazaisha siku hiyo, bali itapita kama sala ya Adhuhuri.

▶ **UOMBEZI (SHUFAA)** Kuna Uombezi Mkubwa unaomhusu Mtume wetu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, atakapowaombea viumbe Siku ya kukusanywa ili waondolewe mateso yao na ili wahesabiwe. Kuna Uombezi wa Wote kwa Mtume na kwa watu wengine, kama kuomba kutolewa kwa waumini katika moto na kupandishwa daraja zao.

▶ **HESABU** Watu watahudhurishwa kwa Mola wao wakiwa katika mistari. Atawaonesha matendo yao na kuwahoji, kuhusu matendo hayo, umri, ujana, mali, elimu, ahadi, neema, masikio, macho na moyo. Kafiri na mnafiki watahojiwa mbele ya halaiki ili kuwatahayarisha, kuwasimamishia hoja na ili watu, ardhi, usiku, mchana, malaika na viumbe wawe mashahidi kwao mpaka hoja hiyo isimame na waikubali. Ama Muumini, Mwenyezi Mungu atakaa naye faragha na kumtaka akiri makosa yake. Akiona kuwa ameungama, atamwambia: *"Nimekusitiri makosa yako duniani na mimi leo ninakusamehe"*. Watakaohojiwa mwanzo ni umma wa Muhammad. Amali ya kwanza kuhojiwa ni sala, na hukumu ya mwanzo kuhukumiwa ni damu (za watu waliouawa).

▶ **KUPEPERUSHA NYARAKA** Halafu nyaraka zitapeperuka na ,kwa hiyo, watu Watachukua kitabu ambacho *"Hakiachi dogo wala kubwa isipokuwa kwamba kinalidhibiti tu"*. Suratul-Qahf 18, aya 49. Muumini atachukua kwa mkono wake wa kulia na kafiri na mnafiki kwa mkono wake wa kushoto nyuma ya mgongo wake.

▶ **MIZANI** Halafu matendo ya viumbe yatapimwa ili Mwenyezi Mungu awalipe kwayo. Yatapimwa kwa mizani ya kweli yenye vitanga viwili. Yataielemea mizani hiyo matendo yanawiana na sheria na yaliyo safi kwa ajili ya Mwenyezi Mungu. Miongoni mwa yatayoelemea mizani ni: Laa ilaaha illallaa لا إله إلا الله, tabia njema, dhikiri (kama vile kumsifu Mwenyezi Mungu), kumtakasa Mwenyezi Mungu *"Subuhanallaahi wabihamdihii, subuhanallahil-adhwümu"*. Watu watabadilishana hukumu kwa mazuri yao na mabaya yao.

▶ **BIRIKA** Halafu waumini wataiendea Birika (Hodhi). Atakayekunywa katika Birika hiyo, hatopata kiu baada yake asilani. Kila Mtume ana Birika. Kubwa zaidi ya hizo ni ya Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. Maji yake ni meupe zaidi kuliko maziwa, matamu zaidi kuliko asali na yananukia zaidi kuliko Misk. Vyombo vyake ni dhahabu na fedha kama idadi ya nyota. Urefu wake ni wa mbali zaidi kuliko kutoka Aila huko Jordan mpaka Aden (Yemen). Maji yake yanatoka katika mto wa Kauthar.

▶ **MTIHANI WA WAUMINI** Siku ya mwisho kabisa ya kukusanywa, makafiri wataifuata Miungu yao waliyokuwa wakiiabudu. Itawafikisha motoni Huku wakiwa makundi makundi kama makundi ya wanyama. Wataingia kwa miguu yao au kwa nyuso zao. Hawatasalia isipokuwa waumini tu na wanafiki. Mwenyezi Mungu atawaendea na kuwaambia: "Mnangoja nini?". Watasema: "Tunamngoja Mola wetu". Watamjua kwa mguu wake¹ atakapoufunua. Watasujudu isipokuwa wanafiki tu. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: *"Siku utakapofunuliwa mundi (mguu) na wakatakiwa kusujudu na hawataweza"*. Suratul-Qalam 68, aya 42. Halafu watamfuata na ataweka Siraat. Atawapa nuru, na nuru ya wanafiki itazimwa.

¹ imethibiti kuwa Mwenyezimungu anao mguu na sifa zinginezo zisizokua hizo, lakini sifa za Mwenyezimungu hazifanani na sifa za wanaadamu, lililo wajibu kwetu ni kuziamini bila ya kuzipigia mfano wala kutaka kujua namna yake.

► **SIRAAT** *Siraat* ni daraja lililotandazwa motoni waumini wapite kupitia daraja hilo kuelekea Peponi. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, ametaja wasifu wa Siraat kwa kusema kuwa ni: " *Yenye utelezi, inayodondosha. Ina viopoo na kulabu kama miba ya (mti) Saadanin Ni nyembamba sana kuliko unywele na ina makali sana kuliko upanga*". Ameipokea Hadithi hii Muslim. Kwenye Siraat, waumini watapewa mwanga (nuru) kwa kiasi cha amali zao. Wa juu wao zaidi ni kama milima, na wa chini wao zaidi itakuwa katika ncha ya kidole gumba cha mguu wake. Mwanga huo utawaangazia na hivyo watawuka kwa kadiri ya amali zao. "*Muumini atapita kama kupesa kwa jicho na kama umeme na kama upepo na kama ndege na kama farasi wendao kasi na wanyama wengine wanaopandwa* " "*Kuna atakayepita salama na atakayepita akiwa majeruhi na atakayetumbukizwa katika Jahanamu*". Hadithi hii imepokewa na Bukhariy na Muslim. Ama wanafiki, wao hawatakuwa na nuru. Watarejeshwa na utawekwa ukuta baina yao na baina ya waumini. Halafu watataka kuvuka na watatumbukia katika moto.

► **MOTO** Wataingia humo makafiri, halafu baadhi ya waumini waasi, halafu wanafiki. Katika kila 1,000 watauingia 999. Una milango 7. Ni mkali zaidi kuliko moto wa duniani kwa mara 70. Umbo la kafiri humo litakuwa kubwa ili aonje adhabu, na hivyo sehemu ya kati ya mabega yake itakuwa na umbali wa mwendo wa siku tatu. Jino lake litakuwa kama mlima Uhud. Ngozi yake itakuwa nene na kubadilishwa ili aonje adhabu. Kinywaji chao ni maji ya moto yanayokata utumbo wao. Chakula chao ni Zakum, Ghisliin na usaha. Aliye na nafuu zaidi kati yao ni yule atakayewekewa chini ya miguu yake makaa mawili ya moto ambayo ubongo wake utachemka kutokana na makaa hayo. Humo mna kuivishwa ngozi, kuyayushwa, kubabuliwa, kuburuzwa, minyororo na pingu. Kina chake ni kirefu sana. Lau angetumbukizwa humo mtoto mchanga angefika miaka 70 wakati wa kukifikia. Kuni zake ni makafiri na mawe. Hewa yake ni mvuke wa moto na kivuli chake ni moshi mweusi. Nguo zake ni moto unaokula kila kitu; haubakishi na hauachi. Una hasira na unafoka. Unaanguza na unafika kwenye mifupa na mioyo.

► **KICHUGUU** Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema: "*Waaumini watasalimika na moto na watazuiwa na kichuguu kitakacho kuwepo baina yao na baina ya moto na pepo. Baadhi yao watalipana dhuluma zilizokuwepo baina yao duniani. Pale watakaposafishwa (kwa kulipana), wataruhusiwa kuingia peponi. Nina'apa kwa (jina la) ambaye nafsi ya Muhammad iko mkononi mwake kwamba mmoja wao atayaelewa zaidi makazi yake peponi kuliko anavyoyaelewa makazi yake yaliyokuwepo duniani*". Ameipokea Hadithi hii Bukhariy.

► **PEPO** Ni makazi ya waumini. Jengo lake ni dhahabu na fedha. Udongo wake (wa kujengea) ni Miski. Kokoto zake ni Lulu na Yakuti na mchanga wake ni Zafarani. Ina milango 8. Upana wa mmoja milango hiyo ni mwendo wa siku Tatu, lakini utakuwa na msongamano. Kuna daraja 100. Baina ya daraja mbili ni kama baina ya mbingu na ardhi. Firdausi ndio pepo ya daraja ya juu zaidi, na humo ndimo inamotoka mito yake. Paa lake ni Arshi ya (Mwenyezi Mungu) Mwingi wa rehema. Mito yake ni asali, maziwa, tembo na maji. Inapita chini ya mahandaki. Muumini ataititisha atakavyo. Vyakula vyake ni vya kudumu, vya karibu na rahisi. Humo mna hema la Lulu lenye vitobo, upana wake ni maili sitini. Katika kila pembe kutakuwa na watu wasiokuwa na nywele, wasiokuwa na ndevu, wenye macho yenye wanja. Ujana wao hautoweki na nguo zao hazichakai. Hakuna kukojoa, kunya wala uchafu wowote. Mashanuo yao ni dhahabu, na jasho lao ni Miski. Wanawake wa peponi ni wazuri, bikira, wenye mapenzi (kwa waume zao) na wenye rika sawa. Wa mwanzo kabisa kuingia peponi ni Muhammad, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, na Mitume. Wa chini yao zaidi humo ni yule atakayetamani (kitu) akapewa mara kumi yake. Watumishi wake ni vijana wa milele kama lulu zilizosambazwa. Miongoni mwa neema zake kubwa zaidi ni kumuona Mwenyezi Mungu, radhi zake na maisha ya milele.

NAMNA YA KUTAWADHA

Haifai kutawadha isipokuwa tu kwa maji twahara, nayo ni yale yaliyobaki katika asili ya umbile lake, kama vile maji ya bahari na visima na chemchem na mito. au yale ambayo rangi yake au harufu yake au ladha yake imebadilika kwa kitu twahara kama maji yaliyo badilika kwa kukaa muda mrefu.

n.t. Maji machache yanajisika kwa kupatwa najisi, ama maji mengi, nayo ni yenye kuzidi lita (210) hayo hayanjisiki mpaka najisi ibadilishe rangi yake, au ladha yake, au harufu yake.

Udhu unianza kwa "Bismillaah". Inapendekezwa kuosha vitanga viwili katika kila Udhu. Inasisitizwa kuviosha mara tatu kwa aliyeamka kutoka katika usingizi wa usiku.

Uzindushi: Inachukiza kuzidisha zaidi ya mara tatu katika kuosha viungo vyote vya udhu..

Halafu mtu atasukutua mara moja. Ni lazima kuyatikisa na kuyazungusha maji ndani ya mdomo. Inapendekezwa kusukutua kuwe mara tatu.

n.t. 1. Haitoshi katika kusukutua kuingiza maji kinywani kisha kuyatoa tu bali ni lazima kuyatikisa maji ndani ya mdomo **2.** inapendeza kupiga mswali wakati wokusukutua .

Halafu atavuta maji puani mara moja Lazima kuvuta maji kuwe kwa njia ya pumzi mpaka yafike ndani ya mionzi ya pua. Inapendekezwa iwe mara tatu.

Uzindushi: Haitoshi katika kupandisha maji puani kuyaingiza maji katika pua kisha kuyatoa tu, bali ni lazima kuyaingiza kwa njia ya kuyavuta ndani ya pua kisha kuyatoa kwa kupumua si kwa mkono .Na wajibu ni mara moja lakini akifanya mara tatu ni bora.

Halafu ataosha uso wake na ambao ni kutoka sikio mpaka sikio kwa upana na kutoka maoto ya nywele za kichwa kwa kawaida mpaka kidevuni kwa urefu.

Uzindushi: Inapendeza kuziesua ndevu zitakapokua ni nyingi, na itakuwa ni wajibu pindi zikiwa chache.

Halafu ataosha mikono yake kuanzia ncha za vidole pamoja na kongo (vifundo = viwiko) mara moja. Lakini mara tatu ni bora.

Uzindushi: Inapendeza kuosha mkono wa kulia kabla ya mkono wa kushoto.

Halafu atapaka maji sehemu yote ya nje ya kichwa chake kuanzia mbele yake mpaka kichogoni. Halafu atairudisha mikono yake kwenda mbele ya kichwa. Hatakiwi kuacha kupaka kitu katika mpaka huo wa kichwa. Halafu ataingiza vidole vyake vya shahada katika matundu ya masikio yake na kupaka maji kwa madole yake gumba migongo ya masikio yake. Vyovyote atakavyopaka itatosha.

Uzindushi: Sehemu zilizo wajibu katika kupaka kichwa ni: **1.** kutoka katika mpaka wa uso wambele mpaka kichogoni **2.** Si wajibu kuzipaka nywele ndefu (zilizo lala) **3.** Inapakwa ngozi ya kichwa itakapokua hamna nywele. **4.** Lazima kupaka katika weupe wa masikio nyuma ya masikio .

Halafu ataosha miguu yake pamoja na nguyu (vifundo viwili) mara moja. lakini mara tatu ni bora.

Uzindushi: **1.** Viungo vya udhu ni vinne, navyo **(a).** Kusukutua na kupandisha maji puani na kuosha uso **(b).** Kuosha mikono miwili **(c).** Kupaka kichwa na masikio mawili. **(d).** Kuosha miguu miwili pamoja na vifundo viwili, ni wajibu kufuata mpangilio kati ya hivi viungo, na unaharibika udhu kwa kukitanguliza kiungo kabla ya kingine. **2.** Ni waji uwe uoshaji wa viungo ni mfululizo, na udhu utabatilika kwa kuchelewesha kuosha baadhi ya viungo mpaka vikakakauka viungo alivyo viosha kabla yake. **3.** Ni suna kusema baada ya udhu Ashhadu anlaa ilaaha illallah wahdahu laa shariika lahu waash-hadu anna Muhammadan abduhuu warasuuluhu.

Inashartiwa: Mpangilio baina ya viungo vya Udhu. Mtu aanze kusukutua, kuvuta maji puani na kuosha uso, kuosha mikono, kupaka maji kichwa halafu kuosha miguu.

Inashartiwa pia kufululiza (kufuatishia) kati ya viungo hivyo kwa namna ya kuchelewesha kuosha kiungo mpaka kilicho kabla yake kikawa kimekauka.

NAMNA YA KUSALI

Mtu asimamapo akitaka kusali, ataanza kwa kusema: "Allahu Akbar. Imamu ataisema kwa sauti ya juu Takbira hiyo na Takbira nyinginezo ili walioko nyuma yake wasikie. Asiyekuwa Imamu ataisema kimya kimya. Atanyanyua mikono yake wakati wa kuanza Takbira huku vidole vikiwa vimeambatanishwa na kuinyanyua mikono hiyo mpaka mkabala wa mabega yake. Maamuma ataleta Takbira baada ya Imamu kukamilisha Takbira yake.

N.t.: Ni lazima kudhihirishwa katika nguzo na wajibu ambazo ni za maneno kwa kadiri ambavyo anaisikilizisha mwenye kuswali nafsi yake hata katika swala ya siri, na uchache wa kudhihirisha ni kiiasi cha kusikiwa na mwengine, na uchache wa siri ni kujisikia mwenyewe.

Kwa mkono wake wa kulia, atashika kiganja au kifundo cha mkono wake wa kushoto na kuiweka chini ya kifua chake, na macho yake yakiangalia mahali pa kusujudu kwake. Halafu ataanza kwa baadhi ya dua zilizonukuliwa katika Sunna. Mf.: subhaanaka Allaahuma wabihamdika tabaarakasmuka wataala jadduka walaailaaha ghairuka, Halafu ataomba kinga na kusoma Bismillahi. Yote hayo yaliyopita hatayasema kwa sauti ya juu. Halafu atasoma sura Alfaatih. Halafu atasoma sehemu chache ya Qur'ani. Imamu atasoma kwa sauti ya juu katika sala ya Asubuhi na katika rakaa mbili za mwanzo za sala za Magharibi na Isha. Katika sala zisizokuwa hizo, atasoma kimya kimya.

Inapendeza kuwa yenye kusomwa kama ilivyo katika msahafu kwampangilio wa sura, na niharamu kusoma kinyume nyume, kutanguliza au kuichelewesha kwampangilio wa maneno au aya katika sura moja.

Halafu ataleta Takbira, atanyanyua mikono yake na kurukuu. Ataweka mikono yake juu ya magoti yake kama vile ameyashika, na atavitenganisha vidole vyake. Ataunyoosha mgongo wake na kukiweka kichwa chake usawa wa mgongo wake. Halafu atasema: Sub-haana Rab-biyal Adhiim., Ni makuruhu kusema mara moja. Ukamilifu wa chini zaidi ni mara tatu. na kwa nguzo hii ndio hudirikiwa rakaa.

N.T. wakati wa takbira na kauli :(samia Allahu limanhamidah) ni wakati wa kitendo cha kuhama sio kabla au baada ya kitendo, na hiyo ni katika takbira zote za swala na atakapo chelewesha kwa makusudi swala itabatilika .

Halafu atanyanyua kichwa chake huku akisema: Samial-laahu Liman-hamidah na atanyanyua mikono yake. Akishasimama sawa sawa, atasema: Rab-banaa Walakal-hamdu Hamdan Kathiiran Twayyiban Mubaarakan Fiih Mil-assamaawaat Wamil-al-ardhi Wamil-amaa Shiita Min-ahai-in Baadu.

n.t. wakati wa kusema :(rabbana walakalhamdu) inakuwa ni baada ya kukamilisha kisimamo kutoka katika rukuui si katika kunyanyuka kwake.

Halafu atainama kwenda kusujudu huku akileta Takbira. Ataitenganisha sehemu ya juu ya mikono yake (sehemu kati ya kongo na bega) isigusane na mbavu zake, na tumbo lake atalitenganisha lisigusane na mapaja yake, na mapaja yake yasigusane na miguu yake. Mikono yake ataiweka mkabala wa mabega yake. Ataegemea ncha za nyayo za miguu yake huku vidole vya mikono na miguu yake akivielekeza Kiblah. Halafu atasema: Sub-haana Rab-biyal-aalaa Inapendekezwa mara tatu.

Anaweza kuongeza au kuomba baadhi ya dua zilizothibiti.

n.t. Ni wajibu iwe kusujudu ni juu ya viungo saba: Ncha za vidole vya miguu yake, na magoti yake, na viganja vyake, na paji la uso wake, na pua ,na inabatilika sala kwa kuacha kusujudi ju ya baaadhi ya viungo kwa makusudi ila kwa yule mwenye udhuru.

Halafu atanyanyua kichwa chake huku akileta Takbira na atakaa. Kukaa kati ya sijida mbili kuna namna mbili sahihi: **1)** Kuutandaza mguu wake wa kushoto na kuukalia, kuusimamisha mguu wa kulia na kuvipindisha vidole vyake vielekee Kiblah. **2)** Kuisimamisha miguu yake na vidole vyake akivielekeza Kiblah na kuvikalia visigino vyake.

Atasema: **Rab-bigh-fir Lii** mara tatu. Anaweza kuongeza: War-hamni, Wajbur-nii, Wa-afaanii, War-zuq-nii, Wansur-nii, Wah-dinii, Wa-aafinii, Wa'fu An-nii **Halafu atasujudu sijda ya pili** kama ya kwanza. **Halafu atanyanyua kichwa chake huku akileta Takbira.** **Atasimama akiegemea** sehemu ya juu ya nyayo za miguu yake na kusali rakaa ya pili kama ya kwanza.

n.t. kisomo cha suuratil faatiha sehemu yake ni katika kisimamo, na pindi atakapo anza kuisoma kabla kusimama wima, ni wajibu kuirejea baada kukamilika kisimamo kinyume cha hivyo imebatilika sala yake.

Akimaliza rakaa mbili, atakaa kwa ajili ya Tashahudi ya Kwanza huku akikaa kikao cha Iftirashi (Kuutandaza mguu wake wa kushoto na kuukalia, kuusimamisha mguu wa kulia na kuvipindisha vidole vyake vielekee Kiblah). Atauweka mkono wake wa kushoto juu ya paja lake la kushoto. Mkono wake wa kulia atauweka juu ya paja lake la kulia. Katika mkono huo wa kulia, atakunja kidole kidogo, kinachofuatia pamoja na cha kati na kidole gumba. Atatoa ishara kwa kidole cha Shahada. **Atasoma Tashahudi:** **At-tahiy-yaatu Lil-llaah Was-swalawaat Wat-twa-yibaat.** **Assalaamu Alayka Ay-yuhan-nabiy-yu Warah-matullaahi Wabarakaatuh. Assalaamu**

Alaynaa Wa'alaah Ibaadillahis-swaalihiin. Ash-hadu Al-laa Ilaaha Il-lallaah Wash-hadu An-na Muhammadan Ab-duhuu Warasuuluh. Halafu atanyanyuka katika sala yenye rakaa tatu na yenye rakaa nne huku akileta Takbira na kunyanyuka mikono yake. Atasali kama hivyo rakaa zilizobaki isipokuwa tu hatasoma kwa sauti ya juu. **na atasoma sura Alfaatiba tu.**

Halafu atakaa kwa ajili ya Tashahudi ya Mwisho huku akiwa amekaa kikao cha Tawaruki. Kikao hicho kina namna tatu sahihi. Mtu hatokaa kikao cha Tawaruki isipokuwa tu katika kikao cha mwisho cha sala ambayo ina Tashahudi mbili. Halafu atasoma Tashahudi. Halafu atamsalia Mtume **Allaahumma swal-li A'laa Muhammad Wa'alaah Aali Muhammad Kamaa swal-layta A'laa Ibraahiim Wa'laah Aali Ibraahiim In-naka Hamiidun Majiid. Allaahumma Baarik A'laah Muhammad Wa'laah Aali Muhammad Kamaa Baarakta A'laah Ibraahiim Wa'laah Aali Ibraahiim In-naka Hamiidun Majiid.** Halafu ataomba dua atakayo. **1)** Atautandaza mguu wa kushoto na kuutoa kupitia mguu wake wa kulia chini ya muundi (ugoko) wake. Atausimamisha unyayo wa mguu wa kulia, na tako lake likiwa ardhini. **2)** Atautandaza mguu wa kushoto na kuutoa kupitia mguu wake wa kulia chini muundi (ugoko) wake. Ataulaza mguu wa kulia na tako lake likiwa ardhini. **3)** Atautandaza mguu wa kushoto na kuutoa kupitia mguu wake wa kulia kati ya muundi na paja lake, na tako lake likiwa ardhini.

Hatokaa kikao cha Tawarruk isipokuwa tu katika kikao cha mwisho cha sala ambayo ina Tashahudi mbili. Halafu atasoma Tashahudi ya kwanza. **Halafu atasoma: Allaahumma swal-li A'laa Muhammad Wa'alaah Aali Muhammad Kamaa swal-layta A'laah Ibraahiim Wa'laah Aali Ibraahiim In-naka Hamiidun Majiid. Allaahumma Baarik A'laah Muhammad Wa'laah Aali Muhammad Kamaa Baarakta A'laah Ibraahiim Wa'laah Aali Ibraahiim In-naka Hamiidun Majiid.** Inapendekezwa, baada yake, kuomba baadhi ya dua zilizothibiti. Miongoni mwa dua hizo ni: "Auudhu Billaahi Min-a'dhaabin-naar Wa'dhaabil-qabri Wafit-natilmah-yaa Walmamaat Wafitnatil-masiihid-dajjaal.

Halafu atatoa Salaam mbili. Atageuka upande wake wa kulia akisema: **Assalaamu a'laykum Warahmatullaah.** Atafanya hivyo upande wake wa kushoto. Akimaliza kutoa Salaam, ataomba dua zilizothibiti na ilhali amekaa katika mahali pake aliposali.

Kaka na dada yangu Mwislamu,

Elimu bila ya utekelezaji imeshutumwiwa na Mwenyezi Mungu, Mtume wake na waumini. Mwenyezi Mungu Mtukufu amesema kuwa: "*Enyi ambao mmeamini kwa nini mnasema msiyoyafanya? Imekuwa dhambi kubwa mbele ya Mwenyezi Mungu kusema msiyoyafanya*". Abuhuraira, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, amesema: "*Mfano wa elimu isiyofanyiwa kazi ni mfano*

wa mali isiyotolewa katika njia ya Mwenyezi Mungu". Fudhail, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, amesema: "*Mjuzi ataendelea kuwa mjinga wa anayoyajua mpaka ayatekeleze*". Malik Bin Dinar, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, amesema: "*Unamkuta mtu na hakosei hata herufi moja na matendo yake yote ni makosa*".

Kaka na dada yangu Mwislamu,

Mwenyezi Mungu amekurahisisha kukisoma kitabu hiki chenye manufaa, na yamebaki matunda ya kusoma kwako na ambayo ni kuyatekeleza yaliyomo.

❖ Umezipitia sehemu za Qur'ani na tafsiri yake. Jibidiishe kuyatekeleza maana ya aya hizi ulizozijua. Swahaba wa Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, walikuwa wakijifunza kwa Mtume wa Mwenyezi Mungu aya kumi na hawaingii katika aya kumi nyingine mpaka wayajue na kuyatekeleza yaliyomo katika aya kumi za mwanzo. Wamesema: "Hivyo, tulijifunza elimu na utekelezaji". Sheria imelihimiza hilo. Ibn-abbas, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi yeye na mzazi wake, katika kufasiri kauli ya Mwenyezi Mungu: "**Wanakisoma ukweli wa kukisoma**" (Albaqara 2, aya 121), amesema kuwa: Wanakifuata ukweli wa kukifuata. **Fudhaili**, Mwenyezi Mungu amrehemu, amesema kuwa: "*Hakuna vingine isipokuwa kwamba Qur'ani imeteremshwa ili itekelezwe, watu wakafanya kuisoma ni amali*". Pia umezipitia sehemu za Sunna za Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani. Fanya haraka kuziitika na kuzifanyia kazi, kwani watu wema wa umma (wa Kiislamu) walikuwa hawajifunzi jambo isipokuwa kwamba walikuwa wakishindana kulitekeleza na kulihubiri, ikiwa ni: **a)** Kufuata kauli ya Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, isemayo kuwa: "*Nikikuamrisheni jambo lifanyeni kadiri muwezavyo, na ninalokukatazeni liepukeni*" Muslim. **b)** Kuogopa adhabu kali ya Mwenyezi Mungu iliopo katika kauli yake: "**Wajihadhari wale ambao wanapinga amri yake kuwapata wao fitna (mtihani) au kuwapata wao adhabu chungu**" Suratun-Nuur 24, aya 63. Miongoni mwa mifano ya utekelezaji huu ni kwamba:

1. Mama wa Waumini, **Ummu-habiba**, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi, anasimulia Hadithi kwamba: "*Yeyote aliyesali raka kumi na mbili katika siku moja, atajengewa, kwa raka hizo, jumba (la fahari) peponi*". Muslim.

Ummu-habiba amesema: *Sikuachapo kuzisali raka hizo tangu nilipozisikia kwa Mtume wa Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani.*

2. **Ibn-omar**, Mwenyezi Mungu amuwiye radhi yeye na mzazi wake (Omar), anasimulia Hadithi kwamba: "Si haki ya mtu Mwislamu mwenye jambo la kuusia akalala siku tatu isipokuwa usia wake (unatakiwa uwe) umeandikwa". Bukhariy. Halafu Ibn-umar akasema: Tangu nilipomsikia Mtume wa Mwenyezi Mungu akisema hayo, hainipitii siku moja isipokuwa kwamba ninao usia wangu.

3. **Imam Ahmad**, Mwenyezi Mungu amrehemu, amesema: "Sikuandika Hadithi ila nimeitekeleza. Hata ilinipitia Hadithi kwamba Mtume aliumikwa (alitibiwa kwa kupiga chuku) na kumpa Dinari Abu-twaiba (mtu aliyemuumika), nikampa muumikaji Dinari wakati nilipoumikwa".

4. **Imam Bukhariy**, Mwenyezi Mungu amrehemu, amesema: "Katu sikumsengeny yeyote tangu nilipojua kwamba kusengeny ni haramu. Mimi nataraji kukutana na Mwenyezi Mungu na asinihoji kwamba mimi nimemsengeny yeyote".

5. Imekuja katika Hadithi kwamba: "*Yeyote aliyesoma Aya Kursiy baada ya kila sala, hakimzuii kitu kuingia peponi isipokuwa kifo tu*". Sunan Kubraa. **Ibn-qayyim**, Mwenyezi Mungu amrehemu, amesema: Imenifikia kutoka kwa Sheikh wa Uislamu (**Ibn-taymiya**) kwamba amesema: Sikuiacha aya hiyo baada ya kila sala isipokuwa tu kwa kusahau au mfano wake.

Baada ya kujua na kutekeleza, ni lazima kuihubiri neema ambayo Mwenyezi Mungu amekunemesha. Usijinyime thawabu na pia usimnyime mwenzako kheri. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: "*Mwenye kuifahamisha kheri, atapata mfano wa malipo ya aliyetenda kheri hiyo*". Muslim.

Pia Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: "*Mbora wenu ni yule aliyejifunza Qur'ani na akaifundisha*". Bukhariy. Pia Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema: "*Fikisheni kutoka kwangu japo aya (moja)*". Kwa kiasi unavyosamabaza kheri kwa wingi ndivyo utakavyopata malipo mengi na makubwa na mambo yako mazuri yataendelea katika uhai na baada ya kifo. Mtume, Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani, amesema kuwa: "*Mwanadamu anapokufa, amali zake hukatika isipokuwa tu (amali)itokanayo na mambo matatu: 1) Sadaka inayoendelea au 2) Elimu yenye manufaa (kwa watu) au 3) Mtoto mwema anayemuomba*". Muslim.

Mwangaza: Tunasoma Sura Alfaatiha zaidi ya mara kumi na saba kila siku. Katika sura hiyo, tunaomba kinga ya kutofanana na (Waliokasirikiwa) na (Waliopotea) halafu tunawaiga katika vitendo vyao. Tunaacha kujielimisha ili tufanye mambo kwa ujinga na kwa hiyo tunawaiga Wakristo waliopotea, au tunajifunza na hatutekelezi na kwa hiyo, tunawaiga Wayahudi waliokasirikiwa.

Tunamuomba Mwenyezi Mungu atupe sisi na wewe elimu yenye manufaa na matendo mema. Mwenyezi Mungu ndiye Mjuzi zaidi. Tunamuomba Mwenyezi Mungu amfikishie rehema na amani Bwana wetu na Mpenzi wetu Muhammad, Jamaa na Swahaba wake wote.